תלמוד ירושלמי · מפרשים · פני משה על תלמוד ירושלמי · סדר מועד

פני משה על תלמוד ירושלמי עירובין

רבי משה מרגלית

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פני משה על תלמוד ירושלמי עירובין

רבי משה מרגלית

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פני-משה-על-תלמוד-ירושלמי-עירובין/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161422 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ב 21
הלכה ג 22
הלכה ד 25
הלכה ה 26
הלכה ו 28
הלכה ז 31
הלכה ח 34
הלכה ט 35
הלכה י 39
פרק ב 44
הלכה א 44
הלכה ב 53
הלכה ג 54
הלכה ד 54
הלכה ה 56
הלכה ו 59
הלכה ז 60
הלכה ח 60
פרק ג 62
הלכה א 62
הלכה ב 68
הלכה ג 70
הלכה ד 74
הלכה ה 78
הלכה ו 82
הלכה ז 82
הלכה ח 85
הלכה ט 87
הלכה י 88
פרק ד 88
הלכה א 88
הלכה ב 93
הלכה ג 94
הלכה ד 94
הלכה ה 95
הלכה ו 98
הלכה ז 98
הלכה ח 99
הלכה ט 100
הלכה י 101
פרק ה 103
הלכה א 103
הלכה ב 111
הלכה ג 113
הלכה ד 115
הלכה ה 116
הלכה ו 118
הלכה ז 120
הלכה ח 122
פרק ו 124
הלכה א 124
הלכה ב 126
הלכה ג 129
הלכה ד 131
הלכה ה 134
הלכה ו 136
הלכה ז 138
הלכה ח 142
הלכה ט 147
הלכה י 147

פרק ז 151
הלכה א 151
הלכה ב 154
הלכה ג 156
הלכה ד 157
הלכה ה 157
הלכה ו 159
הלכה ז 161
הלכה ח 162
הלכה ט 163
הלכה י 163
פרק ח 166
הלכה א 166
הלכה ב 167
הלכה ג 169
הלכה ד 172
הלכה ה 173
הלכה ו 174
הלכה ז 175
הלכה ח 177
הלכה ט 181
פרק ט 184
הלכה א 184
הלכה ב 189
הלכה ג 190
הלכה ד 191
הלכה ה 194
פרק י 195
הלכה א 195
הלכה ב 199
הלכה ג 200
הלכה ד 201
הלכה ה 202
הלכה ו 203
הלכה ז 205
הלכה ח 207
הלכה ט 208
הלכה י 210
הלכה יא 211
הלכה יב 213
הלכה יג 214
הלכה יד 216

פרק א

הלכה א

מתני' **מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה ימעט**. דין המבוי כך הוא אם יש לו ג' מחיצות וראשו אחד פתוח לרה"ר וזהו נקרא מבוי סתום דינו ככרמלית שמותר מן התורה לטלטל בתוכו אפילו באלף אלא שמדברי סופרים אסור לטלטל בתוכו כי היכי דלא אתי לאחלופי בר"ה שאסור מן התורה לטלטל בתוכו אם רחב ט"ז אמה שדומה לדגלי המדבר דכל מילי דשבת ממשכן גמרינן ואשכחן בעגלות של לוים שברוחב ט"ז אמה היו מהלכין והואיל אם היה מפולש משני ראשיו לרה"ר ורחב ט"ז אמה אסור לטלטולי ביה מדאורייתא גזור ביה רבנן אפי' בסתום ראשו א' אם ראש הב' פתוח לר"ה ואין מטלטלין בתוכו עד שיעשה לו תיקון או בלחי בצד ראש הפתוח או בקורה על גביו. וכן אם היה מפולש משני ראשיו והעם נכנסין ברוח זו ויוצאין בשכנגדה אלא שאינו רחב ט"ז אמה שרי לטלטולי ביה מן התורה שהרי דינו ככרמלית וחכמים אסרו לטלטל בתוכו עד שיעשה. לו תיקון ותיקונו של מבוי המפולש הוא שעושה לו צורת הפתח מכאן ולחי או קורה מכאן והשתא קאמר התנא שאם תיקן להמבוי בקורה ונותן להקורה גבוה מעשרים אמה ימעט שצריך הוא להשפיל את הקורה עד שתהיה למטה מעשרים או שיעשה למטה איצטבא ברחב טפח עד שיתמעט הגובה מעשרים עד הקורה וטעמא מפני שתיקון הקורה משום היכירא הוא ולמעלה מעשרים לא שלטא ביה עינא והלכך אם היה בהקורה אמלתרא והוא כמין כיור וציור עד שיהיה הכל מסתכלין בה אע"פ שהוא למעלה מעשרים אמה כשרה:

רבי יהודה אומר אינו צריך. דס"ל לרבי יהודה דטעמא דקורה משום מחיצה ואמרינן בה פי תקרה יורד וסותם ואע"פ שהוא למעלה מעשרים. ואין הלכה כר' יהודה דקיימא לן קורה משום היכירא ולחי הוא משום מחיצה ולפיכך נמי חלוק דין מבוי שהכשירו בקורה מדין מבוי שהכשירו בלחי לענין חיוב זריקה מרשות הרבים לתוכו או מתוכו לרשות הרבים לפי שהקורה משום היכר הוא לענין היתר טלטול בתוכו אפי' מדרבנן אם נשתתפו בו אבל לענין חיוב זריקה נשאר כמו שהיה שאין כאן אלא ג' מחיצות שלימות וג' מחיצות היכא שראשו פתוח לרשות הרבים דין כרמלית יש לו לכל מילי לענין טלטול שצריך תיקון מד"ס וכן לענין זריקה והלכך הזורק לתוכו פטור מן התורה כדין הזורק מר"ה לכרמלית אבל מבוי שהכשירו בלחי ולחי משום מחיצה הוא והרי יש כאן ד' מחיצות והוי רה"י גמור והזורק מר"ה לתוכו או מתוכו לר"ה חייב. ואין המבוי ניתר בלחי או בקורה עד שיהיו בתים וחצירות פתוחות לתוכו ויהיה ארכו מד' אמות

ולמעלה ויהיה ארכו יותר על רחבו אבל מבוי שארכו כרחבו הרי הוא כחצר ואינו ניתר אלא בשני לחיים משני רוחותיו וכל לחי במשהו או בפס רחב ד' טפחים מרוח אחת:
והרחב מעשר אמות ימעט. מפני ששיעור עשר אמות הוא רחב סתם פתחים וטפי מהכי לאו פתח מיקרי אלא פירצה ואנן פתח בעי' וצריך לנעוץ קנים למעט רוחב כניסתו ולהעמידו על עשר או פחות:
ואם יש לו צורת הפתח. שהוא קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהם אף על פי שאינו נוגע בהם אין צריך למעט. וכל אמה האמורה בכל מקום בין בשבת בין בסוכה וכלאים הוא אמה בת ששה טפחים וכל טפח ארבע אצבעות באגודל אלא שלפעמים משערין באמה בת ששה טפחים עוצבות ודחוקות זה לזה ופעמים משערין באמה בת ששה טפחים שוחקות ורווחות וזה וזה להחמיר כיצד משך המבוי בד' אמות שוחקות וגובהו עשרים אמה עוצבות רוחב הפרצה עשר אמות עוצבות וכן כל כיוצא בזה להחמיר וכיוצא בהם לענין סוכה וכלאים:
גמ' **ר' יוסה אמר לה סתם**. ולא בשם רב ורבי אחא קאמר לה בשם רב לפרש טעם פלוגתייהו דרבי יהודה ורבנן במתני':
מפתחו של היכל. שהיה גבהו עשרים אמה ורחבו עשר אמות כדתנן בריש פ"ד דמדות:
מפתח האולם. שהיה גבהו מ' אמה ורחבו עשרים אמה:
ופריך אם ר' יהודה. מפתח האולם גמר אם כן דיו להכשיר ארבעים אמה גובה בדוקא כדתנינן תמן במדות (שם) פתח האולם וכו' ואלמה תני ר"ח אליבא דרבי יהודה אפי' ארבעים וחמשים אמה כשר ובר קפרא תני אפי' מאה אמה:
אמר ר' אבין וכו'. כלומר אלא דלא רבנן ילפי מפתחו של היכל ולא רבי יהודה יליף משל אולם אלא לשיטתייהו הוא דאזלי כדתנינן תמן לקמן סוף פ"ט:
וכן גשרים וכו' דברי ר' יהודה. דס"ל ב' מחיצות דאורייתא ואמרי' פי תקרה יורד וסותם והלכך מכשיר ג"כ כאן אפי' גבוה ביותר דלדידיה דס"ל קורה משום מחיצה אמרינן פי תקרה יורד וסותם. ורבנן כדעתיהון דלא ס"ל התם פי תקרה יורד וסותם כדמפרשינן לקמן שם וה"נ במבוי לא שייך אליבייהו למימר פי תקרה והואיל וסבירא להו דקורה לאו משום מחיצה אלא להיכרא דלא ליתי לאחלופי בר"ה והלכך טפי מכ' אמה דליכא היכרא ימעט:
היך מה דתימר תמן וכו'. סיומא דמילתא אליבא דרבי יהודה היא. והגי' בריש סוכה יותר נוחה היא דגריס התם היך מה דאת אמר תמן את רואה את התקרה כאלו היא יורדת וסותמת כך את אמר הכא את רואה את המלתירה כאלו היא יורדת וסותמת.

ובכאן נתהפכו התיבות בהעתקה. מלתירה היא הקורה של המבוי כפשטה ולאו דאית בה ציורי שאותה נקראת אמלתרא:

היא דעתיה דר' יודה בסוכה וכו'. כעין קושיא היא דמכדי חזינן דטעמיה דר"י ודרבנן בסוכה כמו במבוי דלרבנן משום היכרא ורבי יהודה לית ליה משום היכרא ואיפלוגי בתרתי למה לי. ויש לפרש נמי בניחותא דקאמר דטעמייהו בפלוגתא דסוכה כעין דפליגי במבוי וקאמר הש"ס עלה ולא דמיא וכו' כלומר דמ"מ לא דמיין להדדי דיני דסוכה לדיני דמבוי כדחשיב לקמיה:

דוקרנין כשרין בסוכה. אם נעץ ארבעה קונדסין בארץ וסיכך על גבן:

ופסולין במבוי. שאם נעץ שתי יתידות בשני כותלי מבוי מבחוץ והניח קורה על גביהן פסול דבעינן קורה ע"ג מבוי וליכא:

ותני. בברייתא כן הביא וכו':

הדא דתימר. דבמבוי פסול היינו דוקא בגבוהין הדוקרנין משלשה ולמעלה מכותלי המבוי אבל בפחות משלשה כשר דכל פחות מג' אמרינן לבוד והוי כמונח הקורה על גבי מבוי:

בשאין בהן רוחב ארבעה. בהא הוא דפסול בגבוהין שלשה מכותלי המבוי אבל אם יש בהן רוחב ארבעה הואיל ומקום חשוב הוא נחשבין כאלו הן מכותלי המבוי עצמו ואפילו גבוהין כמה כשר דהוי כאלו כותלי המבוי נגבהו ובלבד שיהיה תוך חלל עשרים:

דפנות. וכן יש בדפנות שהן כשרות בסוכה ופסולות במבוי כדמסיק ואזיל דתני בברייתא כן גבי סוכה שתים כהלכתן וכו' ובמבוי אינו כשר עד שיהא מגופף מארבע רוחותיו והיינו ג' מחיצות ולחי או קורה דהוי כמגופף מד' רוחותיו:

רחב וכו'. וכן ברוחב מי' אמות דבסוכה כשרה שהרי שלישית אפילו טפח אפי' הסוכה רחבה כמה ובמבוי אם הוא רחב מי' אמות פסול אם אין לו צורת הפתח:

הדלה עליה וכו'. ויש שבסוכה פסולה ובמבוי כשר כגון הדלה עליה את הגפן ואת הדלעת וסיכך על גבה פסולה כדתנן פ"ק דסוכה ואלו במבוי כשר כדתנינן בתוספתא דמכילתין פ"ק מבוי המקורה מרוח אחת והדלה עליה את הגפן ואת הדלעת ואת הקיסם מרוח אחרת אין צריך כלום:

הדא דתימר על בית סאתים. כלומר והא דכשר במבוי בהדלה עליה את הגפן וכו' דוקא עד בית סאתים אבל אם הוא יותר מבית סאתים והדלה עליה את הדלעת ואת הקיסם נעשית כמחיצה של קרפף שהוקף לדירה. דמדינא מותר לטלטל בו אפי' ביותר מבית

סאתים ואם נזרע רובו הזרעים מבטלין את הדירה ואין מטלטלין בו אלא בד' אמות וה"נ במבוי כן:

חמתה מרובה וכו'. דברים שבין סוכה למבוי קחשיב ואזיל:

לא סוף דבר מקורה. כולו אלא אפילו נתן מלתרא אחת ע"ג בשביל תקרה ויש בו רחב ד' טפחים מתרת את המבוי ואפילו גבוה כמה דהוי כמבוי מקורה וא"צ תיקון אחר:

ר' אחא רבי חיננא בשם כהנא אין הלכה כר' יודה. כצ"ל כדקאמר לקמן בהדיא. וכן הוא לקמן ריש פ"ו:

דלא כן מה אנן אמרין וכו'. כלומר דפריך הש"ס מאי קמ"ל וכי אי לאו דקאמר אין הלכה היינו אומרין תהא הלכה כר' יודא נגד חכמים החולקים עליו בתמיה:

אלא בגין דאמר רבי יעקב בשם ריב"ל הלכה כדברי המיקל בהלכות עירובין ואפילו ביחיד אצל רבים כדמסיק ואזיל:

ואמר רב נחמן בשם ריב"ל. לקמן בפרק מי שהוציאוהו הלכה כר' יוחנן בן נורי דקאמר במתני' שם מי שישן בדרך ולא ידע שחשכה יש לו אלפים אמה לכל רוח וחכמים אומרים אין לו אלא ד' אמות. ומקשינן עלה לא כן וכו' לא כן וכו'. כלומר מאי איצטריך ליה לריב"ל למימר. הלכה כר' יוחנן בן נורי הא כבר שמעינן ליה דקאמר הלכה כדברי המיקל בעירובין:

וקשיינן עלה. דמאי קישיא הא שפיר איצטריך משום דהוינן סברין מימר דוקא ביחיד אצל יחיד הא יחיד אצל חכמים לא הלכך אתא וכו' לאשמעינן דהלכה כר' יוחנן בן נורי ואפי' במקום החכמים החלוקין עליו:

וכא וכו'. השתא מסיק לשנויי הקושיא על כהנא משום דהכא נמי ה"א תהא הלכה כר' יהודה דמיקל בעירובין קמ"ל דאין הלכה כר' יהודה. א"נ האי וכא תהא הלכה כר' יהודה מסקנת הקושיא היא והכי פריך דאמאי לא תהא הלכה כר' יודה הא מסקינן התם גבי פלוגתא דרבי יוחנן בן נורי דהלכה כדברי המיקל בעירוב ואפילו ביחיד במקום רבים וא"כ ה"נ כן. והשתא שייכא שפיר הא דמייתי לשמואל דלקמיה:

שמואל אמר וכו'. וכן נמי אמר שמואל הלכה כדברי המיקל בעירוב וא"ל רב חייא בר אשי אם כגון הא דתנינן לקמן בסוף פ"ט וכן גשרים המפולשין וכו' נמי הלכה כר' יודה הוא ואהדר ליה שמואל וכי לא עירובין אמרתי לך אלא מחיצות בתמיה דהתם במחיצות פליגי וסבר כהנא נמי כהאי דשמואל לחלק בין עירובין למחיצות. ולפום כן צריך הוא מימר אין הלכה כר' יודה והאי מלתא גופא קא משמע לן נמי דטעמא דהכא אין הלכה כר' יודה משום דה"נ במתני' פלוגתייהו במחיצות הוא דהוה כדפרישית במתני':

לא אמר אלא למעלה וכו'. אמתני' הוא דמהדר דלא אמר אלא דוקא בשהקורה היא כולה למעלה מעשרים ממש. הא בסוף עשרים שהקורה כלתה בסוף גובה עשרים ואע"פ שמקצתה למעלה מעשרים כשר. ואתיא האי מילתא כרב דלקמיה:

דרב אמר סוף שיעורין להקל. כלומר סוף דבר בשיעורין של חכמים אזלינן לקולא:

רבי יוחנן. שמעינן ליה דס"ל סוף שיעורין להחמיר וכהאי דאמר רבי יוחנן מבוי שקורתו למעלה מעשרים אם בא למעט נותן קורה למטה הימנה בתוך עשרים וממעט החלל בתוך עשרים. ואמר ר' יוסי ענה והוא שיהא כל הכשר הקורה בתוך עשרים אלמא דסוף שיעורין להחמיר:

רבי חלקיה קאמר דההיא אפילו כרב אתיא שאף על פי דס"ל לרב סוף שיעורין להקל מודה הוא הכא בשהיתה הקורה כולה למעלה מעשרים ובא למעט שצריך שיהיה המיעוט כולו בתוך עשרים:

דרב אמר שחיטה וכו'. כלומר וכדאשכחן גבי שחיטה דסבירא ליה לרב מחצה על מחצה כשרה דמדינא מחצה על מחצה כרוב דהכי אגמריה רחמנא למשה לא תשייר רובא:

ולמה אמרו מחצה על מחצה פסולה מפני מראית העין. שלפעמים יטעה ויסבור ששחט רוב ולפיכך אמרו חכמים ברוב. וה"נ שאם תימר שיתן בתוך עשרים וכלומר שלא ידקדק בהמיעוט ויתן מקצתו בתוך עשרים אף הוא נותן למעלה מעשרים שיסבור שתיקנו ובאמת לא תיקן כלום. הלכך אמרו שידקדק שיהא כל הכשר קורה בתוך עשרים. אבל אם מתחלה לא נתן הקורה למעלה מעשרים אלא בסוף עשרים כשר:

ימעט. קתני במתני' ומפרש כיצד ימעט עושה איצטבא על פתח המבוי מלמטה תחת הקורה ומתיר את המבוי בכך:

כמה יהא בה. ברוחב האיצטבא לתוך אורך המבוי:

ארבעה טפחים כדי מקום. כצ"ל. ובספרי הדפוס טעות אגב שיטפא דלקמן. דארבעה טפחים מקום חשוב הוא בכל מקום:

טפח כדי קורה. כלומר היכר שלמטה כהיכר הקורה שלמעלה דשיעור הקורה רוחב טפח:

חברייא אמרין כל שהוא. סגי שהרי אין כאן עכשיו גובה עשרים על רוחב טפח שנתמעט בכל שהוא שלמטה:

צריך לחוק. בקרקע המבוי כדי להשלימו לעשרה:

כמה יחוק. משך החקק לתוך אורך המבוי:

כדי מבוי. שהכשר מבוי בארבע אמות:

ומתיר המבוי בין מבפנים בין מבחוץ. שהחריץ עמוק עשרה ורחב ארבעה הרי הוא כמחיצה ומתיר מבחוץ שנראה המבוי כסתום וכן מבפנים דעכשיו יש בו הכשר גובה. ועמוק עשרה דנקט משום התירו מבחוץ הוא:

בתוך שלשה לכותלי המבוי. דאז כלבוד דמי:

ואפי' כמ"ד תמן ארבעה. גבי שתי קורות דפליגי בתוספתא פ"ק היתה יוצאת זו מכותל זה וזו יוצאה מכותל זה או שהיתה יוצאה מכותל זה ואין מגעת בכותל אחר אם יש שלשה טפחים ה"ז צריך למעט. רשב"ג אומר ארבעה דס"ל פחות מארבעה הוי לבוד. והשתא קאמר דאף רשב"ג מודי הכא בשלשה דשאני תמן שהוא חוץ למבוי ברם הכא בתוך המבוי שהרי עיקר התיקון של החריץ להכשיר הגובה של תוך המבוי ולפיכך נמי צריך רחב ארבעה לתוך אורך המבוי. הלכך מודה הוא שצריך שיהא בתוך שלשה לכותלי המבוי:

עשה גדר וכו' מתיר המבוי. דהחריץ והגדר דין אחד להן:

היה שם גדר. כגון חומת אבנים שנפלה ונעשה גל משופע:

אם מתלקט הוא עשרה טפחים. גובה מתוך שלש אמות וקודם שיגיע לכדי הילוך שלש אמות במידת שיפועו עדיין אין בגבהו עשרה טפחים:

צריך קורה. להתיר המבוי:

ואם לאו. אלא שהוא מתלקט גובה עשרה קודם שיגיע לכדי הילוך שלש אמות הרי הוא כמחיצה ואין צריך קורה:

אית תניי תני מתוך ארבע. אמות ומפרש לה דמאן דמחמיר וקאמר מתוך שלש כרבנן ומאן דמיקל וקאמר מתוך ארבע רבי מאיר היא דשמעינן ליה דמיקל בכה"ג כדתנן לקמן בפרק כיצד מעברין גבי מדידת תחומין היה מודד והגיע לגיא או לגדר מבליעו וחוזר למידתו. ואם אינו יכול להבליעו בזו אמר רבי דוסתאי בר ינאי משום ר"מ שמעתי שמקדרין בהרים. וה"נ מאן דמיקל אליבא דר"מ הוא:

היה מונדרן באמצע המבוי. מדרון משופע ושיפועו הולך לצד פנים של המבוי:

לעליונים. הדרים במבוי ולפנים נידון השיפוע משום חריץ ומתיר ולתחתונים הדרים במבוי לצד חוץ ושם הוא גבהות של המדרון נידון להם משום גדר:

הרחב וכו' נותן מלתרא. קורה או פס אחד בפתח המבוי למעט רוחב הפתח ומתיר בזה כל המבוי:

לרוחב איתאמרית. על ואם יש לו צורת הפתח קאי דקתני במתני' גבי רחב מעשר אמות:

ורבנן עבדין לה. להך התירא אפי' בגבוה שאם יש לו צורת הפתח אפי' גבוה ביותר א"צ למעט:

ולא כפרוץ למלואו הוא. ואמאי תהני ליה צורת הפתח ברוחב ביותר הרי פרוץ במלואו הוא לר"ה ומשני נעשית כאכסדרה בבקעה שעומדת ע"ג עמודים ובין עמוד לעמוד פתוח הוא. ואע"פ שהיא כנפרצה במלואה ברוח אחת והוא יותר מעשר אמרינן פי תקרה יורד וסותם ומותר לטלטל בכולה:

רבי מתיר אכסדרה בבית שריי. וכך הורה רבי להתיר אכסדרה בבית שערים מקום שהיה רבי דר בו:

כמה עמודים היה בה. באותה אכסדרה שהתיר רבי:

ולא פליגי. רבי חייה ורבי יוסי אלא דמ"ד ששה לא מחשב אילין שנים החיצונים שעמהן היו שמנה. ומ"ד שמנה מפני שחושב גם שנים החיצונים:

לא סוף דבר ששה וכו'. כלומר אין הדבר תלוי בעמודים אלא אם היו רבים בוקעין בה דרך הפתח אפילו אין בה אלא שנים ופתוח פתח אחד ביניהם יהו אסורין דהואיל ורבים בוקעין דרך שם כפירצה היא. ואם אין הרבים בוקעין בה אפי' כמה עמודים ופתוחה בהרבה פתחים יהו מותרין לטלטל בה:

ומה דהוה עובדא הויא עובדא. כלומר המעשה שהיה כך היה שהיו שמונה עמודים באותה אכסדרה שהתיר רבי אבל אין הדבר תלוי בחשבון העמודים:

אכסדרה וכו'. כלומר ואשכחן פלוגתא בנפרצה למילואה לר"ה:

ולא מודי שמואל במבוי שהוא מקורה כולו ואפילו למעלה מעשרים שהוא כשר וכלומר ואפילו נמי פתוח יותר מעשר דאמרי' ביה פי תקרה והרי אכסדרה ג"כ מקורה היא:

אלא מיסבר סבר שמואל וכו'. כלומר אלא מי נימא דסבר שמואל דאפילו במבוי מקורה כולו בעינן ג"כ שיהא כל הכשר הקורה בתוך עשרים כמו במבוי דעלמא שתיקונו בקורה אחת בלבד. וא"כ כל דיני שאר מבוי יש לו ולהכי מחמיר שמואל נמי באכסדרה:

אתא וכו'. וכן אתא רבי אחא וקאמר בשם ר' הושעיה דאין ה"נ דלעולם בעי והוא שיהא הכשר הקורה בתוך עשרים:

אמר ר' יוסי ואפילו וכו'. כלומר דהדר קאמר ר' יוסי דלא היא דאפילו תימא דסבר שמואל במבוי המקורה שאפילו הקירוי למעלה מעשרים כשר ולא קשיא להא דסבר גבי אכסדרה דלא דמי מבוי לאכסדרה שהמבוי נעשה לתשמיש בתים השרויים בתוכו ומכיון שהוא מקורה כסתום הוא אבל אכסדרה לא נעשית אלא לתשמיש דבר בתמיה דסתם אכסדרה לא לתשמיש עבידא אלא להלוך ולטיול בעלמא:

אילו מבוי שאינו מקורה וכו'. כלומר תדע שהרי גבי מבוי שאינו מקורה ותיקונו בקורה אחת ונתונה בתוך עשרים שמא אינו כשר דודאי תיקונו בכך וכשר. ואלו אכסדרה שהיא פרוצה למעלה ודאי אינו מועיל בה תקנת קורה אחת דסתם אכסדרה לית לה מחיצות שלימות ולהכי נמי מחמיר בה שמואל. וס"ל דלא אמרינן בה פי תקרה:

היה רחב. המבוי בתוך כמו ט"ו אמה:

עושה פס של ג' אמות וכל שהוא. ומעמידו רחוק מן הכותל שתי אמות והוי ליה עומד מרובה על הפרוץ באותן ה אמות היתרין והאי כל שהוא כדמפרש ואזיל אותו וכל שהוא היותר על שלשה אמות נידון משום לחי אצל העשר אמות שנשארו שהן כפתח והשאר כלומר ואותן החמש האמות היתרין בהרוחב המבוי ניתרין באותן ג' אמות של הפס שצריך שיהו כך כדי שיהא העומד רבה על החלל כדאמרן:

ויעשה פס ד' טפחים ולא כן תני. בתוספתא פ"ק הרחב מעשר אמות מעמיד פס באמצע ונותן קורה על אחד מהם ודיו וסתם פס באמצע צריך שיהא ברחבו ד' טפחים. ואמאי נקט רב האי תקנתא ולא כדתני בתוספתא:

כדי להתיר שניהם בלא קורה. כלומר שאם מתקן הוא בפס ד"ט באמצע הוי ליה כמחלק המבוי לשנים וצריך מיהת קורה לצד אחד וכדתני בתוספתא נותן קורה על אחד מהן והיינו על אחד מהצדדים הלכך נקט רב האי תקנתא דפס ג' אמות וכל שהוא ומעמידו ב' אמות רחוק מהכותל כדי להתיר שני הצדדין בלא קורה. ומשום שאותו כל שהוא נידון משום לחי לכאן ולכאן ויש כאן היתר בלא קורה:

אית תניי תני מעמיד קנה ודוקרן. אם המבוי רחב מעשר אמות מעמיד קנים ודוקרנין והן יתדות כדי למעט ברוחב:

נותן קורה באחד מהן ומתיר. את כולו:

והוא שהעמיד קנה ודוקרן. כדי למעט הרוחב דאז צריך שתהיה הקורה על כל פני רוחב המבוי ולא סגי בפתח אחד מהן אבל אם מיעט הרוחב בפס ד' טפחים באמצע בהא הלכה כרשב"ג שא"צ קורה אלא באחד מהן כדתני בסתם תוספתא וכדלעיל:

ותני. נמי בברייתא אחריתא כן:

והוא שנתן על האמצעי. כלומר במקום דשייך אמצעי שיש כמה פתחים ואחד מהן אמצעי בתוכן דכשהוא נותן הקורה על האמצעי מתיר אותו הפתח שמצד הזה בעומד מרובה על הפרוץ וכן אותו הפתח שמצדו השני:

אבל אם נתן. הקורה על פתח החיצון א"כ ניחא דמתיר הפתח שבצידו וסמוך לו שהעומד שבכאן והוא הפתח שהקורה נתון עליו מתיר פרצה שבכאן שנקרא פרוץ שהרי

אין הקורה עליו ומ"מ ניתר מחמת העומד שבצדו אבל מי מתיר הפרצה שלהלן שאינו סמוך לו והלכך לא משכחת לה אלא בשלשה פתחים ונתן הקורה על פתח האמצעי ולא כדקתני ארבעה פתחים:

תפתר כרשב"ג. דמתיר בנתן קורה באחד מהן סתם ומשמע אפילו יש לו כמה פתחים דיו בנתן באחד מהן:

ולית את ש"מ כלום. לדייק בהאי ברייתא כדבעית למידק אלא כרשב"ג הוא דאתיא:

מבוי עקום ומפולש. כגון שעשוי כמין חי"ת ומפולש הוא משני צדדין כזה דאם עשוי כמין כי יונית שהוא כעין דלית לא איירי ביה עד לקמן:

רבי יוחנן אומר נותן לחי וקורה מכאן. בראשי הפילוש ועושה צורת הפתח מכאן בעקמימיותיו מפני ששתי העקמומיות שלו כמפולש לחבירו הוא ודין מבוי המפולש שצריך לחי או קורה מכאן וצורת הפתח מכאן הלכך במבוי עקום כזה צריך צורת הפתח לכל אחת מהעקמומיות שלו:

ר"ל אמר נותן לחי או קורה. לראשי הפילוש ומתיר את המבוי וא"צ שום תיקון בעקמומיותיו דס"ל שתורתו כמבוי סתום:

על דעתיה דריש לקיש. בעיא היא מי נימא דאליבא דר"ל דס"ל שהעקמומיות כסתום מיחשבא:

בקשו לעשות להם תקנה וכו'. כלומר אם מבקשין הן כל אחד ואחד מאותן שתי צדדי המבוי לעשות להן תקנה בפני עצמן כגון שצד בני מבוי זה עירבו לעצמן וצד בני המבוי השני גם כן עירבו לעצמן:

אלו משתמשין עד מקום הכותל וכו'. אם מותרין בני מבוי אלו להשתמש עד מקום הכותל האמצעי וכן בני מבוי אלו ולא יאסרו אלו על אלו:

ולא נמצאו וכו'. כלומר דמהדר הש"ס דודאי אין להם היתר להשתמש עד מקום הכותל האמצעי שהרי כשעירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן שתי רשויות הן וכשמשתמשין שתיהן עד מקום הכותל האמצעי שהוא רשות בפני עצמה נמצאו שתי רשויות משתמשין ברשות אחת ואיסרין זה על זה:

אלא אלו משתמשין דרך עקמומיות וכו'. סיומא דמלתא ובלשון תמיה מתפרשא וכלומר אלא דתימא נמי שבני מבוי אלו ישתמשו דרך העקמומיות בצד מבוי השני וכן בני מבוי אלו שבצד השני ישתמשו דרך העקמומיות בצד מבוי הזה בתמיה הא ודאי לא ס"ד שהרי שתי רשויות הן ונמצאו שתי רשויות משתמשין ברשות האסורה להן. ומכיון שמחמת

שכל צד וצד כרשות בפני עצמה מכת העירוב הוא. אם כן אסורין גם כן שתיהן להשתמש עד מקום הכותל האמצעי עד שיערבו כולן עירוב ושיתוף אחד כדין כל מבוי דעלמא:

רב ושמואל. פליגי ג"כ במבוי עקום ורב סבירא ליה כרבי יוחנן ושמואל כריש לקיש:

הוון שריין בשקקה דרבי יצחק. במבוי שלו היו שרוין בשבת ומבוי עקום הוה והיה מתוקן בלחי או בקורה. ור"ל טילטל בו כדעתיה ורבי יוחנן לא אסר להן והוא לא טילטל בו:

א"ר יוחנן הניחו לבני מבוי. אלו ולא נאסר להן דמוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין:

מה. ושואל הש"ס מה עביד לה רבי יוחנן וממ"נ קשיא עליה אם טילטל או לא טילטל. אם טילטל אם כן מחלפה שיטתיה שהרי הוא אוסר בלא תיקון צורת הפתח ואם לא טילטל א"כ יאסר לכל בני המבוי לטלטל בו שהרי הוא עצמו שרוי בתוכו ובודאי לא עירב עמהן שלדעתו המבוי הזה אינו מתוקן הוא ולא מהני עירוב לדידיה ואע"ג שלא רצה לאסור להן בפירוש מכל מקום אסורין הן מחמת רשותו האוסר עליהן. ומשני ר' יוחנן ביטל רשותו לבני המבוי שלא יאסור עליהן:

כף ר"ל לרבי יוחנן. כפה אותו בדברים עד שנתרצה וטילטל הוא ג"כ:

אמר רבי מתניא ויאות. שפיר קאמר ר' אחא שכך הוה המעשה שכפה ר"ל לר' יוחנן שיטלטל גם הוא ולא סגי בביטול רשותו דאי לאו הכי קשיא כדמפרש ואזיל:

מה טעמא דר"מ וכו'. פלוגתא דר"מ ורבנן לקמן פרק הדר גבי הא דקאמר ר"ג מעשה בצדוקי אחד שהיה דר עמנו במבוי בירושלים ואמר לנו אבא מהרו והוציאו את הכלים למבוי עד שלא יוציא ויאסר עליכם. ומפרש לה התם דר"ג את"ק קאי דס"ל צדוקי הרי הוא כנכרי ולא מהני ביטול רשותו עד שישכיר את רשותו. ור"ג ס"ל צדוקי אינו כנכרי ובביטול רשותו מהני דברי ר"מ אליבא דר"ג שכך אמר להם מהרו והוציאו אתם עד שלא יוציא התועב הזה ויאסר עליכם. שאף שביטל רשותו יכול לחזור בו. ואי כנכרי הוא והיה צריך שישכיר רשותו האיך יכול הוא לחזור בו. ור' יהודה פליג התם וס"ל דאף ר"ג ס"ל צדוקי אינו כנכרי ובלשון אחרת אמר להם מהרו ועשו צרכיכם מבעוד יום עד שלא יוציא היום ויאסר עליכם. ופריך התם אליבא דר"מ וכי מפקי אינהו והדר מפיק איהו לא אסר והתנן מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד אוסר דברי ר"מ ומשני אימא אינו אופר וכן קאמר הכא לקמן ריש פ' הדר כיני מתניתא אינו אוסר והיינו דקאמר כאן טעמא עשו אותו כשוגג אצל מזיד כלומר אע"ג דבמזיד הוציא עשו אותו כשוגג שאינו אוסר משום שאחר שביטל רשותו שוב אינו יכול להחזיק בו ולא חיישינן למידי

ורבנן דפליגי אדר"מ סבירא להו מתוך שחשודין הן הצדוקים לטלטל שאינם חוששין על איסור דרבנן כמזידין הם לעולם ואפילו הוציא בשוגג חוזר ואוסר על בני המבוי:

אמרין ליה אין כיני וכו'. מסקנת דברי ר' מתניה הן כלומר דעל כרחך שאף ר' יוחנן בעצמו טילטל אחר שכפה אותו ריש לקיש דאי לאו הכי לא הוה מהני להו לבני מבוי במה שביטל ר' יוחנן רשותו משום דהוה אמרין ליה אם כך שבטלת רשותך מאי אהנת לן מידי דחוששין אנו:

יעשו שונאים של רבי יוחנן כצדוקי. ודרך כבוד הוא כלפי ר' יוחנן וכלומר שמא תוציא אח"כ בשוגג ואזדא ליה ביטול רשות שלך ויאסור לכל בני המבוי אלא ודאי חזר בו ר' יוחנן וטלטל גם כן הוא כדי שלא יבואו כל בני המבוי לידי מכשול:

אמר רבי יוסי ברבי בון. לרבי מתניה ומה את מדמה האי מילתא להאי דצדוקי שאני צדוקי דחשוד הוא לטלטל לפיכך החמירו בו חכמים שאפילו בשוגג כמזיד הוא וחוזר מביטול רשותו אבל הכא מה אית לך למימר וכי ר' יוחנן חשוד הוא לטלטל לשניחוש שמא יוציא בשוגג אלא לעולם בביטול רשותו סגי ולא כדר' אחא שאף הוא בעצמו חזר וטילטל:

מאי נפיק מביניהן. מאי איכא עוד נפקותא מפלוגתייהו דר"י ור"ל במבוי עקום דלעיל. וקאמר היה המבוי עשוי כמין כ"י יונית שהוא כמין דלית כזה ג"כ ביניהו דלר"י לחי או קורה מכאן בצדדי הפילוש וצ"ה בהעקמימות:

ריש לקיש אמר אפי' כמה קורות אינן מתירין אותו. בתמיה לדידך דאמרת דאף להעקמימות צריך תיקון דהוי כמפולש לגמרי. א"כ אפי' כמה קורות לא יתירו אותו. ודרך גוזמא בעלמא הוא. אלא לדידי כסתום הוא ואלו עושין לפתחן לחי או קורה וכן אלו לפתחן:

מבוי שנפרץ מכנגדו. במחיצה הפנימית שהוא כנגד הפתח הויא פירצה בארבעה. א"נ מכנגדו היינו מראשו שהיה ראשו סתום בצד אחד ונפרך שם ומכנגדו דקאמר מפני שראש המבוי הוא כנגד כותל האמצעי. ואם מן הצד אם היא יותר מעשר הויא פירצה הא בעשר פיתחא הוא:

הוין בעיי מימר. בני הישיבה דלא פליגי רב ירמיה וחברייא אליבא דרב אלא מ"ד דמן הצד יותר מעשר הוא דהויא פירצה הא בעשר מותר:

בשיש שם רוחב ארבעה. כלומר שלא נפרץ לגמרי עד קרקעית המבוי אלא שנשארו למטה גידודי ברוחב ארבעה. ומ"ד דאף מן הצד מיחשבא פירצה בארבעה בשלא נשארו שם גידודי ברוחב ארבעה:

לא כן סברינן מימר כר' יוחנן. כלומר דפריך היכי מצית אמרת כלל אליבא דרב דמן הצד ביותר מעשר דוקא הוא דהוי פירצה הא אמרינן לעיל גבי מבוי עקום ומפולש דרב כרבי יוחנן ס"ל דצריך לחי או קורה מכאן וצורת הפתח מכאן. ומכיון דאתה מתירו בצורת הפתח אליבא דרב על כרחך בשאין בפתחו אלא עשר. וכן לא בעקמומיתו שהוא הפירצה שמן הצד אלא עשר דהא רב פליג לקמן אמתני' דקתני אם יש לו צורת הפתח אעפ"י שהוא רחב מעשר אמות אין צריך למעט. וס"ל דצריך למעט דלדידיה לא מהני צורת הפתח ביותר מעשר. ואם כן שמעת מינה דלרב אפי' בעשר פירצה מקריא וצריך צורת הפתח. והיכי אמרת בשמיה דרב דמן הצד יותר מעשר דוקא הוא דהויא פרצה:

אמר ר' יוסי בר' בון. אי משום הא לא קשיא דלעולם רב ס"ל דבעשר פתחא הויא ולא מיקריא פירצה מן הצד אלא ביותר מעשר והא דבעי רב לעיל במבוי עקום צורת הפתח מכאן לא תידוק מינה דבכל מקום בעשר נמי פירצה הויא לרב אלא שאני התם משום דאיכא למימר דמיירי שהעקמימות והיא הפרצה מן הצד עשר היא דוקא וכן פתח הפילוש אינו אלא עשר ולא תקשי דאי הכי צורת הפתח למה לי תיסגי ליה בלחי או קורה מכאן ומכאן היינו טעמיה דרב דס"ל במבוי עקום צורת הפתח בעינן:

כדי לעשות כל הרשות כאחת. דמכיון דעקום ומפולש הוא נראה מתחלתו כשני מבואות וכשתי רשויות. וכדי לעשות שתיהן כרשות אחת שהיו יכולין כולן לערב ביחד ולהתיר שני הצדדין הלכך צריך צורת הפתח אע"פ שאין בפתח הפילוש אלא עשר כדי שלא יהא נראה זה כמפולש וכרשות אחרת אבל במבוי דעלמא שכבר נתקן כדינו ונפרץ בו מן הצד לעולם אימא לך דגם רב מודה דלא הויא פרצה אלא ביותר מעשר דוקא:

מבוי שנפרץ מצדו כלפי ראשו. סמוך להקורה והימנה ולפנים. ומיירי הכא שהפירצה יותר מעשר הוא כדמוכח מדלקמיה:

אם יש שם עומד ארבעה. שנשתייר שם עדיין עומד כלפי ראשו ברחב ארבעה:

צריך קורה. כלומר קורה אחר על הפירצה דמכיון דאיכא עדיין עומד רחב ד' עד ראשו א"כ קורה החיצונה שנעשית לתיקון המבוי בשביל העומד ארבעה היא נחשבת דמקום חשוב הוא ואין קורה זו מתיר את הפרצה הואיל ויותר מעשר היא. הלכך צריך קורה אחרת להתיר הפרצה:

ואי לא. שאין שם עומד ארבעה לאו מקום חשוב הוא וקורה הראשונה מתרת הפרצה ולא צריך קורה אחרת:

מה בינו למבוי שיש לו שני פתחים וכו'. הא אמרינן לעיל שנותן קורה על אחד מהן ומתיר והכא נמי נימא דהואיל והפרצה כלפי ראשו היא כפתחא מיחשבא ואע"ג דכל

יותר מעשר לאו פתח הוא ופרצה מקריא משום דקס"ד דהואיל דקאמר אם יש שם עומד ארבעה צריך קורה. ומכיון דהקורה זו מתרת אותה א"כ ע"כ דס"ל דהיכי אמרינן דביותר מעשר פירצה הויא היינו כשאין הפרצה כלפי ראשו. אבל כלפי ראשו כפיתחא משוינן לה הלכך פריך דאי הכי דכפתחא משוית לה אמאי צריך תורה אחרת לא יהא אלא כמבוי שיש לו שני פתחים דבקורה אחת סגי:

אמר רב אחא בר יעקב. דלא דמי שהרי מבוי שיש לו שני פתחים אין דרך בני אדם ליכנס בפתח הזה ולצאת בזה. בתמיה דודאי כך הוא הדרך שלפעמים נכנס בזה ויוצא בזה הילכך הואיל ומתחילה היו לו שני פתחים מניח הקורה על אחד מהן ודי בכך דקורה משום הכירא היא ובדאיכא היכרא באחד מהן מותר ברם הכא וכי דרך בני אדם ליכנס בפתח זו ולצאת בפרצה בתמיה. ומכיון שאין דרך לצאת בפרצה והפרצה יותר מעשר היא. אם נשתייר שם עומד ארבעה צריך קורה אחרת מטעמא דאמרן:

קורה אחת מהו שתתיר שני מבואות. כגון שתי מבואות זה בצד זה ונתן הקורה ע"ג אחד מהן והיא ארוכה ומגעת עד המבוי השני וכותלי המבוי השני הם נמוכין מכותלי המבוי הזה שאלו הם שוים בגובה והקורה מגעת על פני שניהן לא הוה מיבעיא לן שהרי ההיכר על פני שני המבואות בשוה הוא. אלא בגוונא דאמרן הוא דקא מיבעיא להו דמי נימא דמהני גם למבוי השני או דילמא מכיון שאין הקורה מגעת על כותלי המבוי השני בשוה כמו על כותלי המבוי הראשון לא מהני ליה:

מ"ד אסור וכו'. כלומר דלא פליגי אלא מאן דאסר בנותנין את הקורה למעלה משלשה לכותלי המבוי השני כדאמרן. מאן דמתיר מיירי בשנתונה למטה משלשה בכותלי המבוי השני דכלבוד דמיא והוה כמונחת על גבי כותלים וקמ"ל דאע"ג דאין הקורה מונחת בשוה ע"ג כותלי שני המבואות אפ"ה מתרת שניהן מטעמא דלבוד:

רבי זעירא בעי חצר. שנפרצה במלואה במה היא ניתרת:

אשכחן. ברייתא דתני פלוגתא דרבי ורבנן בהיתר החצר:

ר' יוסה בשם ר' יוחנן. אמר דגם כן קאמר ההלכה כדברי האומר בשני פסין ואני אומר בפס אחד נמי סגי:

ובלבד פס של ארבעה טפחים מכאן וכו'. זה הכל מדברי ר' יוסה הן וכלומר והא דקאמר ר' ירמיה בשם ר' חייה ובלבד פס של ד' טפחים מכאן ושל ד' טפחים מכאן לא כן אמר ר' חייה אלא אין כאן מדברי ר' חייה אלא כך פס של שלשה טפחים מכאן ושל ג' טפחים מכאן:

הוי דהוא אמר בשם ר' יוחנן פס וכל שהוא מכאן וכו'. כלומר דש"מ מזה דהא דקאמר ר' יוסה בשם ר' יוחנן הלכה כדברי האומר בשני פסין היינו בפס של כל שהוא מכאן ושל כל שהוא מכאן דהא איהו פליג על האי דקאמר ר' ירמיה בשם ר' חייה דד' טפחים בעי אלא בשל שלשה סגי אף לרבי חייא א"כ הא דקאמר ר' יוחנן דפליג על ר' חייה והצריך שני פסין אפילו של שלשה לא בעי אלא בשני פסין של כל שהוא סגי:

מבוי שארכו ורחבו שוין. אין לו דין מבוי אלא דין חצר ואינו ניתר בלחי וכו':

ולעתה בתריה. החזיר הדבר לגורסו ארבעין זימני שלא ישתכח ממנו:

לא אמרין כן. ששמואל שמע מרב הונא בשם רב כך אלא הוא גופיה שאיל לרב וכך הוא ששאלו כמה צריך שיהא ארכן של מבואות יותר על רחבן שיהא להן דין מבוי והשיב רב וא"ל אפילו כל שהוא וזהו שחזר וגרסה ארבעין זימנין ומשום שלאחר זמן את צריך לרב ולא תמצא אותו ללמוד ממנו. ולכך גרסה הרבה פעמים שיהא לו לזכרון שכ"כ הוטב הדבר בעיניו:

תמן תנינן. לקמן בפ"ו וגרסינן להאי סוגיא נמי התם:

שהמבוי לחצירות כחצירות לבתים. כשם שאסור להוציא מן הבתים לחצירות בלא עירוב כך אסור להוציא מן החצר למבוי בלא שיתוף:

כמה חצירות יהיה במבוי. ויהא לו דין מבוי שיהא ניתר בלחי או בקורה:

אפילו חצר אחת מכאן וכו'. לא צריך שיהו סמוכות זו לזו אלא אפילו חצר אחת מכאן בראש המבוי והשנית בסופו:

אפילו חצר מכאן ובית. בלא חצר מכאן או בית מכאן וחנות מכאן:

רב נחמן בר יעקב. פליג אהני לישני אלא כך אמר ר' יוחנן:

מבוי אין פחות משני חצרות. פתוחות לתוכו ובכל חצר וחצר לא פחות משני בתים:

שמואל שאל וכו'. כדלעיל:

ההין דיירא בארעא מרבען. ובפרק הדר גריס הכין דרייא וכו' כלומר וכך עושים הדרים בא"י שמודדין במדת רבוע לכוין שיהא אורך יותר על הרוחב בכל שהוא:

חמשה מבואות פתוחין למבוי. הכתוב כאן בספרים ט"ס ואגב שיטפא דלקמן פ' הדר הוא דגריס להא על המתני' חמש חצרות פתוחות זו לזו ופתוחות למבוי וכו'. ונראה דה"ג חמש חצרות פתוחות למבוי ואמתני' דפרק הדר קאי ואיידי דמייתי להא דלעיל גריס להא. וזהו כדמסיק התם רב לא תני פתוחות זו לזו אלא פתוחות למבוי לפי שאין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחצרות פתוחות לתוכו כדלעיל:

עומד מרובה על הפרוץ וכו'. אמבוי דעלמא קאי שאם נסתם המבוי בראשו ויש בו פרצות בין שנשאר עומד מרובה על הפרוץ בין שהפרוץ מרובה א"צ קורה להתירו כל זמן שאין כאן פירצה ביותר כדלקמיה:

אם יש ביניהם ארבע אמות הופלג. אעומד מרובה על הפרוץ קאי דאע"ג דהעומד מרובה מ"מ מכיון שיש בין העומד לבין חברו פרוץ ד' אמות הופלג הריחוק לפי ששיעור משך המבוי ד' אמות וצריך תיקון:

פתחים פתוחים לר"ה. אם המבוי מפולש בפתחים זה כנגד זה לר"ה. וס"ל לרבי הושעיא שצריך תיקון בדלת מכאן ודלת מכאן וכל זמן שהם נפתחים נעשה מקומן רשות הרבים. ננעלים נעשה מקומן רשות היחיד הלכך כשהוא יוצא ונכנס נועל:

מבואות המפולשות לים כמפולשין לבקעה. ששניהם כרמלית הן וקא משמע לן שאין סומכין על מחיצות הים דחיישינן שמא יעלה הים שירטון של חול ואבנים אצל שפתו ויתבטלו המחיצות:

והן שקקה דרבי חנן. והאי מבוי שדר בו רבי חנן לא צריך צורת הפתח ואף על פי שרחבו יותר מעשר אמות מפני שהוא כמתלקט עשרה טפחים גובה מתוך שלש אמות אצל פתחו ואפילו במתלקט עשרה מתוך ארבע אמות אין צריך תיקון:

תקנה תיקנו בו. כלומר מן הדין לא היה צריך כלום ואף על פי כן עשו לו מפני התקנה כדי להתיר בתים שלמטן מן התל המתלקט ולפנים ורחוקין ממנו שלא יהא נראה כמטלטלין במבוי בלא תיקון:

אם יש לו צורת הפתח. וכו' פסקא דמתניתין הוא:

הוה יתיב. ומתני לחייה בריה דרב כדתנינן במתני' אין צריך למעט והציץ רב והוציא ראשו מהחלון ואמר לו לית כן הדין אלא שצריך למעט אפילו יש לו צורת הפתח. וא"ל חנניה בר שלמיה לרב א"כ לא נתנייה כן לברך כדתני במתני' וא"ל רב דתניתיה. תני ליה כדתני במתני' ואודעיה ליה בע"פ דלית כן הדין:

וגמייא על גביהון. אפי' חבל של גמי על גביהן נמי סגי:

ציר ובן ציר. בן ציר הוא חור שסובב בו ציר הדלת כלומר דס"ל שצריך שיהא בו היכר ציר ולא יהא מחוסר אלא דלת ממש:

כיצד מתירין ר"ה. מבואות המפולשין לרשות הרבים:

ומה בידך. כלומר לא כלום היא מה שאמרת. דהא ר' אילא בשם ר' יוחנן צורת הפתח וכו' ולא צריך היכר ציר:

רבנן דתמן. של בבל דאינון מקילין בצורת הפתח ואמרין קנה מכאן וכו' ולפיכך אינון אמרין לית כן הדין ברחב מעשר אמות דמתני' דתיהני ליה צורת הפתח כדקאמר רב לעיל ורבנן דהכא רבי ינאי ור"ל והסוברים כותייהו דצריך שיהא לו היכר ציר לפיכך אינון אומרין דאית כן הדין דמכיון שיש כאן היכר ציר מהני ברחב מעשר אמות:

חנניה בן אחי ר' יהושע וכו'. על מבואות המפולשין לר"ה דלעיל קאי:

ולא דא היא קדמייתא. הא כבר תני לה רבי הושעיה לעיל נפתחים וכו' ננעלים וכו' אלמא שצריך דלת ומאי קמ"ל שמואל בהא דאמר הלכה כחנניה ואליבא דב"ה:

אמר רבי בא. הא קמ"ל שע"י דלת הוא ננעל דאי מדר' הושעיה לא ידעינן ע"י דלת דהא ננעלים סתמא קאמר:

הורי רבי אחא. בהאי דעביד צורת הפתח לתיקון המבוי שהוא צריך לעשות לפנים מד' אמות מפתח המבוי:

רבי אייבון הורי. ג"כ כההן דאמר רבי אחא:

והן. ודוקא שיהו בתוך שלשה לכותלי מבוי. דאז הוי כמונחת ע"ג מבוי דאמרינן לבוד:

תרין אמוראין. פליגי באלו יתדות מעמידי הקורה אם צריכין שיהו בריאות כ"כ כדי לקבל את הקורה ואריחיה או לא:

ר' זעירא בעי. הוקשה לו על היתירא דקורה הרי תחת הקורה אסור להשתמש דמיחשב כמן המבוי ולחוץ ותמה על עצמך היאך הקורה עצמה מתרת המבוי:

אמר רבי אחא בר עילא ולמה לא אמרו ליה. לרבי זעירא מאי תיבעי לך וכי לא אשכחן כן לדשמואל דאמר הכי בהדיא שאע"פ שהיא מתרת את המבוי אסור להשתמש תחת הקורה:

נידון כאסקופה. ובעי ר"ז כהי אסקופה קאמר אי לקולא וכאסקופה מותרת שהיא מקום פטור או כאסורה שהיא כרה"י:

עד דאנא תמן. בעוד שהייתי בבבל היה לי הספק הזה וכשעליתי לכאן לא"י שמעתי לר' יסא דאמר משמיה דר"י כזאת האסקופה וכו' דכיון שאינה רחבה ד' הוי מקום פטור לבני רה"י ולבני ר"ה להשתמש עליה ובלבד שלא יחליף חפץ של זה לזה דלא ליחזי כמוציא מרה"י לרה"ר להדיא:

חמי מה אמר. ראה ותדקדק היאך אמר רבי יוחנן דלא אמר אלא בשאין שם רחב ד' דאי ברחב ד' אסורה דהוי רשות בפני עצמה מכיון דגבוה י' ורחבה ד' וה"ה לקורה אם רחבה ד' אסור להשתמש תחתיה:

א"ל והדא היא אמלתרא. כלומר ומאי מדמית לה תחת הקורה לאיסקופה ולא תהא אלא כאמלתרא ושמא אינה מותרת להשתמש תחתיה:
מבוי העשוי לחיים. שרצפו בלחיים מראשו ולפנים:
ארבעה טפחים. דאז לכ"ע לא אמרי' לבוד:
מטלטלין עד החיצון. משום דאין מקום לצרפן ולמחשבינהו כמבוי בפ"ע שיהא צריך לחי אחר להתירו ואם לאו רואין אותו כמצורף והוי כמבוי אחר ואין מטלטלין אלא עד הפנימי:
בשאין החיצון עודף. על הלחיים האחרים אבל אם הוא עודף אזלינן בתריה ולעולם מטלטלין עד החיצון שהוא העיקר וניכר שהוא נעשה להיתר המבוי:

הלכה ב

מתני' **הכשר מבוי**. הכנתו והזמנתו שיהיה מותר להשתמש בו אחר שנשתתפו:
לחי וקורה. דקסברי ב"ש ד' מחיצות בעינן לענין היתר טלטול מדרבנן לפיכך הצריכו לחי וקורה שיהיה נחשב כמחיצה רביעית ומבוי דהאי מתני' במבוי סתום איירי שיש לו ג' מחיצות שלימות ואינו פתוח אלא מצד רביעית:
וב"ה אומרים או לחי או קורה. דכיון דמדאורייתא מותר לטלטל בתוכו דג' מחיצות וראש אחד פתוח לר"ה ככרמלית מיחשבא. ורבנן הוא דתקון לעשות היכר דלא ליתי לאיחלופי בר"ה הלכך די או בלחי או בקורה ושאר חילוקי דיני מבוי פירשתי במתניתין דלעיל:
ר"א אומר לחיים. צריך לחי מכאן ולחי מכאן ואין הלכה כמותו:
משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני רבי עקיבא. כל מקום שאתה מוצא כך אינו אלא ר"מ ששימש את ר' ישמעאל ואת ר"ע:
שהוא פחות מארבע אמות. ברחב פתחו:
אמר ר"ע על זה ועל זה נחלקו. התם בגמרא פריך היינו ת"ק איכא בינייהו הא דקאמר ר' אחלי שם עד ארבעה טפחים ובפחות מזה א"צ תיקון דחד מינייהו אית ליה הא דרב אחלי ולא נחלקו ב"ש וב"ה אלא במבוי שהוא מארבעה טפחים ולמעלה וחד מינייהו לית ליה הא דרב אחלי ולא מסיימי:
גמ' **מה לחיים**. דקאמר ר' אליעזר אי כבית שמאי סבירא להו דצריך גם כן קורה או דבהא סבירא להו כבית הלל דלא בעי קורה ואינו מוסיף על בית הלל אלא בחד לחי:

שלשה כר' יוסי. והא נמי מיבעיא לן אליבא דר"א אי ס"ל בשיעור רוחב הלחיים כר' יוסי לקמן בפרקין שצריך שיהא ברוחב הלחי שלשה טפחים או כרבנן דמכשרי ברוחב כל שהוא:

נישמעינה מן הדא. דתנינן בתוספתא ריש מכלתין:

לאובלין. שם מקום:

וכי מה ראיה רשות לשבת לבוא לכאן. כלומר ומה זה שאת אומר לי אם אני אומר לך לסותמו יסתם ומה בכך ומה איכפת זה לענין רשות לשבת:

הדא אמרה שלשה כר' יוסי. כלומר נהי דבעיא ראשונה לא אפשיטא דאיכא למימר דלעולם לא בעי קורה וה"ק וכי לסותמו בלחיים צריך מ"מ בעיא שניה הוא דאיפשיטא דכר' יוסי ס"ל דבעי רוחב שלשה טפחים:

דאין תימר כל שהוא כרבנן. וכי כל שהוא סותם בתמיה ולא הוי ליה למימר לסותמו ואפילו בלחיים של כל שהוא:

תני והלכה כדברי התלמיד. שאמר לא נחלקו ב"ש על פחות מד' אמות שהוא ניתר או בלחי או בקורה. ופריך הש"ס ומאי קמ"ל בהאי הלכה דלא כן מה אנן אמרין כב"ש. בתמיה וכי יש הלכה כב"ש והרי לב"ה לעולם א"צ אלא לחי או קורה ומאי נפקא לן מידי בהא דקאמר הלכה כדברי התלמיד:

אלא בגין דתני. בתוספתא שם רשב"ג אומר וכו' ושם גריס כל מבוי שפחות מעשר אמות ה"ז א"צ כלום. ולגי' התוספתא מיתפרשא כפשטא דהשתא קמ"ל האי ברייתא הלכה כדברי התלמיד לאפוקי מהך דרשב"ג אלמא דמד' אמות ועד עשר פליגי. ולב"ה צריך מיהת לחי או קורה. ולגי' דהכא ה"פ אלא בגין דתני רשב"ג אומר מבוי שאין בו ארבעה טפחים א"צ תיקון ומשמע דלכ"ע קאמר רשב"ג הכי הלכך קמ"ל הלכה כדברי התלמיד דלא נחלקו במבוי שהוא פחות מד"א שתיקונו בלחי או בקורה. ומיהת לכ"ע צריך תיקון בפחות מד"א ופחות מד"ט גם כן בכלל ולאפוקי מרשב"ג:

דברי חכמים. כלומר הא דאמרן זו דברי רשב"ג דקאמר דבפחות מד' טפחים א"צ כלום אבל דברי חכמים כהאי דאמר רב הונא בשם רב מבוי שהוא פחות מד"א א"צ כלום:

הלכה ג

מתני' **קורה שאמרו**. צריכה שתהיה רחבה כדי לקבל אריח וכדמפרש ואזיל שהאריח הוא חצי לבנה של שלשה טפחים. ואם כן האריח הוא טפח ומחצה ודייה לקורה שתהא רחבה טפח ואותו חצי טפח שהאריח רחב ביותר ממרח בטיט אצבע מכאן להקורה ואצבע מכאן ועכשיו יכולה לקבל אריח לרחבו. כך היא הגירסא בהמשנה דבבלי. ולגי'

דהכא לקבל אריח לארכו כלומר שאפי' אין ברחבה אלא טפח. אפשר הוא שיתקיים עליה אריח שיהיה על אורך הקורה:

גמ' **אמר רבי בא**. לפרש הא דקתני לקבל אריח לארכו היינו כדי לקבל עליו דימוס שורה של אריחין לארכו ולקמיה מפרש לה אם לארכו של הקורה או של האריח:

תני רשב"ג אומר וכו' לרחבו. ומפרש מה ביניהן ומאי האי דמר קאמר לארכו ומר קאמר לרחבו:

אמר רבי שיין. כך שמו:

בריות ביניהן. כלומר איכא בינייהו כמה צריך הקורה שתהא בריאה לקבל האריחין. וה"ג על דעתיהן דרבנן עשרים ארחין על דעתיה דרשב"ג ארבעין ארחין בספרי הדפוס נתחלפו התיבות. וה"פ לפי שסתם לבנה היא שלשה טפחים על שלשה טפחים ואם כן כשנתחלקה לחצאין יהיה כל חלק שלשה טפחים אורך על טפח ומחצה רוחב. וכך הוא אריח. והשתא לכ"ע מסדרין האריחין על כל פני אורך הקורה. וזהו דקאמרי דימוס של אריחין והיינו שורה על כל אורך הקורה וכלומר שיעור בריאות הקורה משערין בערך אם היו מסדרין שורה של אריחין על גבה וסתם מבוי רחבו עשר אמות ונמצא הקורה שמונחת מכותל אל כותל ארכה עשר אמות וכל אמה בת ששה טפחים ואם כן אורך הקורה ששה טפחים. והשתא לרבנן דקאמרי לארכו כדמפרש רבי בא היינו שמסדרין האריחין לארכן על כל אורך הקורה. ואם כן יהיה עשרים אריחין שכל אריח ואריח ארכו שלשה טפחים. ולרבן שמעון בן גמליאל מסדרין האריחין לרחבן על כל אורך הקורה וכל אריח ואריח רחבו טפח ומחצה א"כ יהיו ארבעים אריחין והיינו דאיכא בינייהו הבריאות של הקורה דלמר אינה צריכה בריאות אלא כדי לקבל עשרים אריחין ולמר צריכה שתהא בריאה כדי לקבל ארבעים:

כמה יהא ביניהם. אם נתנן רחוקים זו מזו עד כמה יהא הריוח ביניהם ותחשב לקורה אחת וכשיעורה לקבל אריח:

חצי טפח. לפי שבין הכל הוא טפח ומחצה. ויכול ליתן האריח עליה לרחבו במשך האורך של הקורה:

מה בין חצי טפח מכאן וכו'. כלומר דמפרש ואזיל לטעמא דסגי בריוח חצי טפח בין שתיהן שהרי אם קורה אחת היא כשנותן האריח עליה לרוחבו ולאורך הקורה מסתמא נותן האריח עליה באמצעו שלא יפול הנה והנה. וא"כ משער כחצי טפח מכאן כלומר לצד רוחב הקורה ולחוץ מעט וכן מכאן וחצי טפח באמצע כלומר החצי טפח של אמצע

האריח מונח על פני הקורה ממש והשאר מעט מכאן ממנה ולחוץ וכן מכאן א"כ גבי שתי קורות של חצי טפח אם הריוח ביניהן חצי טפח ג"כ סגי:

תני ר' הושעיה טפח. צריך שיהא ריוח בין שתי הקורות. א"נ אפילו בריוח טפח ביניהם מכשיר ר' הושעיה שהרי יכול להניח האריח עליה כשם שהוא מניח על קורה אחת שרחבה טפח ומעט מחצי טפח מכאן על קורה זו וכן על קורה זו מכאן:

בזו שליש וכל שהו. של טפח ומחצה וכן בזו וביניהן פחות משליש ריוח:

יבוא. הדין הזה כהאי דאמר ר' יוחנן לעיל בשבת פ' הזורק גבי חוליות הבור והסלע שהן גבוהין עשרה ורחבן ארבע. שהעומד והחלל מצטרפין הן לרוחב ארבעה ובלבד שיהא העומד רבה על החלל כדפרישית שם. והכא נמי הואיל והעומדין רבו על החלל שביניהן מצטרפין לטפח ומחצה כדי רוחב האריח:

קורה שהיא יוצאה מכותל זה וכו'. פלוגתא דת"ק ורשב"ג היא בתוספתא פ"ק דרשב"ג ס"ל בכל מקום בפחות מארבעה הוי לבוד:

מאן דאמר שלשה. טעם פלוגתייהו מפרש דמאן דאמר עד שלשה הוי לבוד ולא ביותר מפני שהוא משער כדי עבירת אדם. בשלשה טפחים ריוח יכול האדם לצמצם עצמו ולעבור דרך שם. הלכך דוקא בפחות משלשה שאין בו כדי עבירת אדם הוא דהוי כלבוד. ומ"ד עד ארבעה מפני שבד' הוא כדי מקום חשוב בכל מקום הלכך בפחות מכאן הוי לבוד:

קורה שראשה אחד למעלה מעשרים אמה וכו'. כגון שהיא נתונה בשיפוע:

רואין שאלו יגוד וכו'. כלומר רואין כאלו ראשה שהיא למעלה מכ' עבה ואלו יגוד הימנה בתוך שלשה והיא נראית בשוה עם ראשה השני בתוך עשרים מותר ואם לאו אלא שנראית גבוה מראשה השני שלשה אסור:

קורה שראשה א' למעלה מעשרה טפחים וכו' שאלו יגוד בתוך שלשה והיא נראית למעלה מעשרה טפחים מותר. כצ"ל שגובה המבוי תחת הקורה אינו פחות מעשרה טפחים:

שתי קירות זו למעלה מזו וכו'. תוספתא שם:

אשכח תני. נמצאת אומר מהא דתני אליבא דרבי יוסי בר' יהודה שהוא בשיטת אביו בחדא וחלוק עליו בחדא כדמפרש ואזיל בשיטת אביו הוא דקאי בהא דאית ליה רואין וזה כרבי יהודה דמתני' היתה של קש וקנים רואין אותה כשל מתכת וחלוק עליו בחדא דהוא אמר ובלבד שלא תהא העליונה למעלה מעשרים:

ואין תימר בשיטת אביו אפילו למעלה מכמה. מכשיר ר' יהודה בריש פרקין:

בשם רב. דפליג על הא דקאמר ובלבד שלא תהא למעלה מעשרים וכו' דמשמע דבתוך שיעור זה אע"ג דמופלג טובא אלא והוא שתהא העליונה בתוך שלשה טפחים לתחתונה דאז הוא דאמרינן רואין את העליונה כאלו היא למטה והתחתונה כאלו היא למעלה דזה שיעור לבוד:

הלכה ד

רחבה לקבל וכו'. שתהא ג"כ חזקה ובריאה שתסבול משא האריח:

ר' יהודה אומר וכו'. ואין הלכה כרבי יהודה:

תני רבי שמעון אומר בריאה וכו'. דקפיד על בריאה כדי לקבל אריח ואפי' אינה רחבה כשיעור לקבל אריח:

הלכה כר"מ. דהוא ת"ק דמתני' בר פלוגתיה דרבי יהודה:

מכיון דתימר וכו'. הואיל ואיכא דפסק כהאי תנא ואיכא כהאי תנא אם כן מאן דעביד כהאי לית חשש ומאן דעביד כהאי לית חשש:

א"ר מנא. דלא היא דמכיון דאיתמר הלכה כרבנן והיא ת"ק דמתני' דסתם רבי כותיה. ולא תני דברי ר"מ ש"מ דרבנן כוותיה ס"ל שבקין ליחיד ועבדין הלכתא כרבנן:

חמא חד מבוי שריתיה בליחיא. שהיה התירו בקורה אחת דקה מאוד כלוח הזה ונתן עליה הכאה במקל והפילה וא"ל רב הונא דיקלא קאים שהיה שם אילן דקל אחד עומד בראש המבוי ויכולין לסמוך עליו משום לחי:

עינוי דרב הונא גבה ועינוי דרב לא גבה. וכי לא יש לי עינים גבוהות לראות כמותך גם אני רואה את הדקל אלא הריני אוסר להן שבת זו לטלטל משום קורה שסמכו עליה ולאו קורה היא דבריאה בעינן. ולשבת הבאה אני מתיר להן משום לחי בשביל הדקל הזה שצריך שיסמכו עליו מע"ש ושיהיו יודעין שאם ינטל הדקל הזה שאסור לטלטל:

ואית דבעי מימר. שכך אמר רב דלא יהוון סברין כר' יהודה דלדידיה א"צ שתהיה הקורה בריאה לכך אני אוסר להם שבת זו לטלטל ואע"פ שיש כאן לחי לפי שלאחר זמן יעשו עוד קורה כזו ויסמכו על דר' יהודה:

ורבי חיננא לא אמר כן. דלא כך היה המעשה שהיתה קורה שם ואינה בריאה אלא כך היה שמצא שניטל קורתו וכו':

אית דבעי מימר דלא יהוון סברין כרבי יהודה. אע"ג דלהאי לישנא מבוי שניטל קורתו הוא שמצא רב אפשר שהכיר שלא היתה הקורה בריאה ולפיכך החמיר עליהן ועוד שלא יהיו נגררין אחר דברי ר' יהודה לסמוך עליו להקל. ולהכי מייתי נמי הא דלקמיה דאשכחן דרבי יהודה מיקל בתקנת איסור טלטול:

דתנינן תמן. בפ"ד דביצה איזהו קרפף וכו' ועיקרא דהאי מילתא איתא התם וכן לקמן בפ"ב על הא דרבי יהודה בן בבא הגינה והקרפף שהוא שבעים אמה ושיריים וכו' מטלטלין בתוכה ובלבד שיהא בה שומירה או בית דירה או שתהא סמוכה לעיר ר' יהודה אומר אפי' אין בה אלא בור ושיח ומערה מטלטלין בתוכה וקס"ד דרבי יהודה פליג אסמוכה לעיר הלכך פריך מההיא דביצה דקאמר ר' יהודה דכל שהוא סמוך לעיר יש לו דין קרפף והכא הוא אמר הכין בתמיה דמצריך שיהא בו בור ושיח ומערה. ומשני ר' מנא לא דרבי יהודה פליג אחלוקה או שהיא סמוכה לעיר אלא הא דקאמר בור וכו' לפי שכבית דירה עביד לה ר' יהודה. כלומר אהאי חלוקה בלחוד הוא דפליג דקאמר הת"ק שתהא בו שומירה או בית דירה ועלה קאמר דאם יש בו אחד מאלו נמי כבית דירה דמיא. אבל בסמוך לעיר לא פליג וכהאי דס"ל בביצה ושמעינן מיהת דר' יהודה מיקל בתקנתא דאיסור טלטול ולא רצה רב שיהו סומכין עליו בכל הני גווני לפיכך החמיר עליהם:

הלכה ה

היתה של קש. דברי ר' יהודה הן שאפילו היא של קש או של קנים רואין אותה כאלו היא של מתכות וקמ"ל בזה שאע"פ שהיא ממין שאין בריאה אפ"ה אמרינן רואין ואינה הלכה:

עקומה. ועקמימותה נוטה חוץ למבוי אפ"ה כשרה שרואין אותה כאלו היא פשוטה:

עגולה וכו'. כלומר זה הוא הכלל אם יש בהקיפה שלשה טפחים שצריך חוט של שלשה טפחים להקיפה סביב מסתמא יש בו רוחב טפח שכן מצינו בים של שלמה דכתיב עשר באמה משפתו עד שפתו עגול סביב וכתיב וקו שלשים באמה יסוב אותו סביב ש"מ שלכל רוחב באמה בעגול יש שלש אמות בהיקף:

למי נצרכה לרבי יהודה. כלומר האי היתרא דרואין לדברי ר' יהודה קאי דאיהו הוא דס"ל רחבה אע"פ שאינה בריאה:

עקומה וכו'. פליגי בה אליבא דרבי זעירא דמר קאמר דר"ז מפרש להאי בבא נמי כר' יהודה ומר קאמר דר"ז אליבא דד"ה מפרש לה:

והיא שתהא העקמומית מן הצד עקמומית וכו'. כלומר דודאי בעקמומית מן הצד מיירי והיינו חוץ למבוי דאם לא כן מאי קמ"ל והלכך קאמר דוקא בשעקמומית שהיא מן הצד היא עקמומית שאינה מעכבת את המבוי כדמפרש ואזיל דכל שיגוד העקמומית ואין בין זו לזו שלשה וכלומר שאם העקמומית נוטה לצד חוץ יותר משלשה טפחים

ממקום הפשטות של הקורה אז מעכבת היא לתיקון המבוי שמקום העקמומית אינו נחשב להקורה מכיון שיצאה חוץ מתורת לבוד:

עגולה וכו' עוד היא דרבי יודה. האי בבא נמי דרבי יהודה וכהאי לישנא קמא אליבא דרבי זעירא לעיל:

מן הים למדו. מים שעשה שלמה למדו לומר דכל שיש בהקיפו שלשה טפחים יש ברחבו טפח:

עשר באמה משפתו ועד שפתו עגול סביב וחמש באמה קומתו אפשר לומר עגול שכבר נאמר מרובע. לאו דווקא דלא מצינו כתוב בהדיא מרובע אלא דקראי מוכחי שהיה מרובע באמות התחתונות כדלקמן דכתיב אלפים בת יכיל והבת הוא שלשה סאין שנאמר מעשר הבת מן הכור וכור הוא שלשים סאין נמצא אלפים בת הוי ששה אלפים סאין שהן עולין למאה וחמשים ידות טהרה כלומר מקואות של מקום טהרה ששיעור מקוה ארבעים סאה וא"כ ד' אלפים סאין והן ארבעים מאות סאין מאה מקואות של ארבעים סאה ושני אלפים סאין חמשים מקואות וזה לא תמצא בים שהיה עשר על עשר ברום חמש אמות אם לא שתאמר ששלש אמות התחתונות מרובעות היו ושתי אמות העליונות עגולות היו כדמסיק ואזיל:

אין תימר עגול. היה כל הים:

נמצאת אומר מאה וששים ידות טהרה הוא מחזיק. נתחלפו התיבות כאן בספרי הדפוס וכצ"ל אין תימר מרובע נמצאת אומר מאה וששים וכו' ואין תימר עגול מאה ועשרים ושתי ידות טהרה (ומ"מ אין החשבון דכאן מכוון כדלקמן) שכך הוא החשבון של מקום מרובע עשר על עשר ברום ה' אמות שכשתחלוק אותם לרצועות של עשר תמצא בכל רצועה עשר אמות אורך ברוחב אמה וברום חמשה תחלקם לחתיכות של אמה על אמה תמצא מאה חתיכות וכל אחת אמה על אמה ברום חמש אמות שים אותן זה על זה הרי כאן חמש מאות אמה ושיעור מקוה של מ' סאה הוא אמה על אמה ברום שלש א"כ למאה מקואות צריך שלש מאות אמות ולחמשים מאה וחמשים אמות ונשתיירו עוד חמשים אמות הרי כאן שליש של חמשים מקואות יותר על ק"נ מקואות. ומה שכתוב כאן במרובע (וכמו שהגהתי) מאה וששים אין החשבון כך לפי שהן יותר ומיהת אין אתה מקיים הכתוב של אלפים בת שהן ק"נ מקואות מכוון וא"כ אי אתה יכול לומר שהיה הים כולו מרובע:

אין תימר עגול נמצאת אומר מאה ועשרים ושתי ידות טהרה. גם זה אינו מכוון אלא כצ"ל מאה ועשרים וחמשה שכך הוא החשבון של מקום עגול עשר על עשר ברום

חמש שהרי העיגול חסר רביע מן המרובע א"כ למאה מקואות צריך ארבע מאות אמה ומאה אמות הנותרים הן כ"ה מקואות הרי דגם כולו עגול היה לא תוכל לומר ואמור מעתה שתי אמות העליונות עגולות היו והן חמשים מקואות שאלו הוו מרובעות היה בה מאתים אמות עכשיו שהן עגולות נתמעט הרביע ואינן אלא מאה וחמשים אמות שהן חמשים מקואות:

ושלש אמות התחתונות מרובעות היו. ויש בהן עשר על עשר שהן מאה אמה על אמה ברום שלש אמות והן מאה מקואות ובין הכל היה ק"נ מקואות:

כתוב אחד אומר אלפים בת יכיל. במלכים ובד"ה כתיב מחזיק בתים שלשת אלפי' הא כיצד כתוב אלפים מיירי במדת לא ושלשת אלפים הן במדת יבש דגודשא תלתא יתר היא:

מכאן למדו חכמים לומר מ' סאין בלח שהן כוריים ביבש כמו ששנינו בפ' ט"ו דכלים:

הלכה ו

מתני' **לחיים שאמרו**. התם בגמרא מפרש הא דקתני לחיים ולא קתני לחי כדקתני הקורה משום דאמחלוקת ר"א וחכמים דלעיל קאי וה"ק אותן לחיים שנחלקו בהן ר"א וחכמים גבהן עשרה טפחים כשיעור הכשר גובה המבוי ואם היה המבוי גבוה הרבה אפ"ה די בלחי גבוה עשרה טפחים אבל רחבן ועוביין כל שהוא סגי:

ר' יוסי וכו'. ואין הלכה כר' יוסי:

גמ' **מתניתין דפליגי בשיעור רוחב הלחי במשוכין מן הכותל והיינו בפחות משלשה דאיכא לבוד**. ובכה"ג ס"ל לרבי יוסי דמיהת רחבו שלשה בעינן שיהא נראה וניכר שהעמידו משום לחי אבל אם היה סמוך לכותל אוף רבי יוסי מודה דברוחב כל שהוא סגי שזה ניכר הוא משום לחי:

ותני כן. שהלחי הנמשך מן הכותל פחות משלשה טפחים מותר:

שלשה. ואם הוא מופלג שלשה טפחים מן הכותל בכי הא והוא שיהא העומד רבה על החלל דלא ליתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא וליבטליה:

אבני בנין וכו'. תוספתא היא בפ"ק ויש שם ט"ס:

קרן זוית יוצא מכאן וכו'. כבליטה בקרן זוית שבראש הכותל:

נידון כלחיים. אליבא דר"א דס"ל שני לחיים בעינן:

כותל הנכנס. שכנס ומיעט לעובי הכותל מבפנים ונראה כפס בראשו להעומדי' מבפני'. ושוה הוא מבחוץ או שמיעטו מעוביו מבחוץ ושוה הוא מבפנים נידון משום לחי:

היה משוך. שלא מיעט בעוביו כלום אלא שמשך את הכותל מעט לרוחב המבוי ונראה הוא מבפנים ושוה הוא מבחוץ כזה או שמשכו לצד חוץ ושוה הוא מבפנים כזה:
רואין אותו כאלו הוא כנוס. ונידון הוא משום לחי:
והתנינן. לקמן בפרק כל גגות:
חצר גדולה שנפרצה לקטנה הגדולה מותרת. מפני שנשתיירו בה גפופין מכאן ומכאן והך פירצה כפיתחא היא והקטנה אסורה שהרי נפרצה במלואה היא ואם איתא דמשוך ככנוס הוא אמאי קטנה אסורה. ונימא דיעשו כותלי הגדולה שנשארו מכאן ומכאן כלחיים אצל הקטנה והותרה הקטנה בהן שאע"פ שאותן הגיפופין של הגדולה אינם נראין מבפנים להעומדים בקטנה מ"מ הרי נראין הן להעומדים בגדולה. וא"כ תהא הקטנה ניתרת משום שוה בפנים ונראה בחוץ:
תפתר במשוכין יותר מעשר. כלומר שנמשכין כותלי הגדולה הרבה מכותלי הקטנה וכותלי הקטנה נכנסין לתוך הגדולה דהשתא אי אתה יכול להתירה משום שוה מבפנים ונראה מבחוץ מכיון דהגיפופין של הגדולה ניכרות הן שאינן מכותלי הקטנה שהרי כותלי הקטנה נכנסין הן לתוכה ולבוד נמי ליכא למימר ושיהא נחשבין כותלי הקטנה הנכנסין בהגדולה כאלו הן מחוברין לצדדי כותלי הגדולה ואכתי תשתרי משום נראה מבחוץ דאין כאן לבוד הואיל וכותלי הגדולה רחוקין הרבה מכניסת כותלי קטנה הלכך הקטנה אסורה:
תני ר' שיין קומי רבי אחא. ברייתא חדא דמפרשא למתני' דמיירי בשהגדולה אחת עשרה אמה והקטנה עשרה והשתא תיקשי דשפיר משכחת לה הכא תורת לבוד שהרי מכיון שאין הגדולה עודפת על הקטנה אלא אמה אחת שהיא שפה טפחים וא"כ ג' טפחים לכאן וג' טפחים לכאן ועל כרחך עובי כניסת הכתלים ממעטין את השלש מכאן ומכאן ואיכא לבוד. ולקמן מפרש ומשני לה:
איתבעת מתניתא ולא אישתכחת. כלומר היו מבקשים ומחזרין אחר ברייתא זו דרבי שיין אם נשנית היא בבית המדרש פעם אחת ולא נמצאת שנשנית וא"ל ר' אחא לרבי שיין דתני הך ברייתא קמיה כן א"ר שמעון בן לקיש כל משנה שלא נכנסה לחבורה בבית המדרש אין סומכין עליה כלום:
א"ר יוסה אתיא כמ"ד חצר ניתרת בשני פסין וכו'. כלומר דרבי יוסה בא לתרץ שאף לאותה ברייתא דתני רבי שיין נמי לא תקשי דאתיא כהאי מ"ד לעיל בהלכה א' גבי הא דבעי ר' זעירא חצר במה היא דניתרת דמייתי פלוגתא דתנאי ואיכא מ"ד דס"ל דבעינן שני פסין אחד מכאן ואחד מכאן וכל פס ופס של ד' טפחים והשתא תוקמי להך ברייתא

דקתני הגדולה באחת עשרה והקטנה בעשר' דמיירי במופלגין כותלי קטנה מכותלי גדולה שני טפחים מכאן וארבעה טפחים מכאן והשתא אע"ג דאיכא הכא תורת לבוד מיהת מרוח אחת מ"מ הואיל ובעינן פס ד' מכאן ופס ד' מכאן וליכא הלכך אין כאן צד היתר לחצר הקטנה:

אמר רבי יוסי בר' בון ואפילו תימר כן אתיא כמ"ד וכו'. כלומר דרבי יוסי ב"ר בון נמי ה"ק דאפילו תימר כן ותוקמי כהך מ"ד דבעינן שני פסין של ארבע טפחים מכאן ומכאן נמי שפיר מיתרצא כדאמרן אלא דלא צריכין להך אוקמתא דבלאו הכי לא קשה ולא מידי דרב עוקבא בשם רבנן דתמן קאמר דהיינו טעמא שאין הקטנה ניתרת בהגפופין של הגדולה לפי שלהגדולה הן נידונית ולגבה הוא דשייכי אותן הגיפופי ואין נידונית כלל להקטנה ואע"ג שיש כאן שוה מבפנים ונראה מבחוץ סברי רבנן דתמן דבכה"ג אינו נידון משום לחי:

כותל. של מבוי שצדו אחד יוצא להלן וצידו אחד שכנגדו כנוס וקצר הוא:

נותן את הקורה. באלכסון ומשמש הוא תחתיה באלכסון בארוך כנגד הארוך ובקצר כנגד הקצר:

ובלבד שלא תהא הקורה משוכה יותר מעשר. כגון שאין האלכסון אלא עשר דיותר מעשר לא הוי פתח:

ומדרבי יוסי קיימא רבי אבדימי נחיתה וכו'. כלומר וכך קיבל ג"כ רבי אבדימי נחיתה מדרבי יוסי שצריך שלא יהיה האלכסון יותר מעשר ועל שם שהיה רבי אבדימי רגיל לירד לבבל קרי ליה נחיתה:

ר' אחא בשם ר"ל. קאמר ובלבד שלא יהא הכותל הקצר משוך מחבירו הארוך יותר מארבע אמות ולקמן מפרש בהי גוונא הוא דאיירי:

אשכחת אמר. נמצאת אומר דמה דצריכה להן כלומר מאי דמספקא ליה להך מ"ד פשיטא להן לאידך דמר לא מכשר אלא אם אינו משוך זה מזה יותר מארבע אמות ומשום דביותר מזה מספקא ליה ואידך מכשר עד עשר:

אמר ר' עולא. דכך אנן קיימינן להך מתניתא דכהנא דקאמר ובלבד שלא תהא הקורה משוכה יותר מעשר דבמשוך הכותל באורך זה מזה משלש אמות ועד ארבע הוא כדמסיק ואזיל:

פחות משלש. אמות זה מזה אפי' הקורה נתונה באלכסון יותר מעשר מותר וכגון שהמבוי רחב ביותר באופן שבפחות משלש אורך המשך זה מזה עושה אלכסון יותר מעשר ואפ"ה מותר מכיון שאין במשך השוה מכותל זה לחבירו ג' אמות ואם יש במשך

השוה ד"א מה שזה ארוך מזה אפילו האלכסון הוא פחות מעשר כגון במבוי שהוא קצר ברחבו אפי' כן אסור. אלא כן אנן קיימין בהא דקאמר יותר מעשר הוא דאסור הא עשר מותר כגון משלש אמות ועד ארבע במשך האורך זה מזה בכי האי גוונא דוקא הוא דמכשיר האלכסון עד עשר. והשתא הני לישני דר' אחא בשם כהנא ובשם ר"ש בן לקיש לא פליגי:

הלכה ז

מתני' **בכל עושים לחיים אפי' בדבר שיש בו רוח חיים**. בין באדם אם הוא שלא לדעת ובין בבהמה חיה ועוף והוא שיהיו כפותים כדי שלא ינודו:

רבי מאיר אוסר. דס"ל כל מחיצה העומדת ברוח חיים אינה מחיצה:

ומטמא משום גולל. אם עשאו לגולל שהוא כיסוי הקבר והגולל הוא מטמא לעולם אפילו ניטל משם דכתיב וכל אשר יגע על פני השדה ודרשינן לרבות גולל ודופק:

ור"מ מטהר. דס"ל לאו מחיצה היא:

ורבי יוסי הגלילי פוסל. דכתיב וכתב לה ספר מה ספר אין בו רוח חיים אף כל שאין בו רוח חיים ורבנן אי כתב בספר כדקאמרת השתא דכתיב ספר לספירת דברים הוא דאתא והלכה כת"ק בכולה מתני':

גמ' **עושין אותו דופן**. לסוכה ואין עושין אותו לחי למבוי:

חד תנא הוא וכו'. לא כדגריס בברייתא להת"ק דמחלק בין דופן ללחי אלא דמאן דשרי לדופן שרי נמי ללחי ומאן דאסר ללחי אסר נמי לדופן וזהו נמי לא כדגריס בברייתא אליבא דחכמים. ודקאמר חד תנא הוא היינו כדאמרן וכלומר דלא מחלקינן אליבא דחד מהני תנאי בין דופן ללחי אלא דחד תנא מתיר בשניהן וחד תנא אוסר בשניהן ומשום דלר' אחא אין סברא לחלק ביניהן אליבא דחד תנא אלא או להתיר בשניהן או לאסור בשניהן ומיהו ס"ל לר' אחא נמי דתנאי פליגי בעיקרא דדינא בשניהן וכדמפרש לקמן:

אמר רבי יוסה תרין תנאין אינון. כדגריס בברייתא וכלו' דבהאי סברא גופה בענין החילוק בין דופן ללחי פליגי דלמר עדיפא ליה להתיר בדופן ולמר עדיפא ליה להתיר בלחי כדמפרש ואזיל:

ולמה עושה אותו דופן. להת"ק לפי שאלו ישמט אינו מרגיש כלומר אינו עושה רגש ורעש ומלשון נהלך ברגש הוא שהרי סוכה ליחיד עשויה ואם זה הבעל חי שעשאו לדופן יהיה נשמט ממקומו ואין כאן דופן יראה זה לתקן סוכתו דהואיל וליחיד הוא לא חיישינן למידי דרמי האי אנפשיה ומדכר לתקוני אבל ללחי אין עושין אותו לפי שהמבוי לרבים הוא ואלו ישמט הבעל חי ממקומו ואין כאן לחי מרגיש הוא שעושה

רגש ורעש לרבים וכל חד וחד סמיך אחבריה לתקוני וכהאי קדירא דבי שותפי וחיישינן שיבואו לידי מכשול ולטלטולי בלא לחי הלכך אין עושין אותו לחי:

קם ר' יושע דרומיא עם תלמידי דר' אחא. נתועד ועמד עמהן ור' יושע מתלמידי דרבי יוסי היה:

אמרו לו. תלמידי דרב אחא אמרין אתם להאי דבתריה להסיפא וזהו דברי חכמים דהברייתא לפי הגירסא כדשנה רבי יוסי ותראו דהיא פליגא על רבכון ר' יוסי למאי דקאמר טעמא דהת"ק לחלק בין דופן ללחי דאי הכי קשיא מ"ט דחכמים דקאמרי אין עושין אותו דופן אבל עושין אותו לחי הא לדידיה ק"ו הוא מה אם בסוכה שבשעה שאלו ישמט אינו מרגיש את אמר אסור. כצ"ל. כאן בלחי שאילו ישמט הוא מרגיש לא כ"ש שיהא אסור:

הוי תרי תנאין אינון על דר' אחא הי כמה דתימר תמן וכו'. כלומר שמעינן מיהת דגם לדברי רבי אחא תרי תנאי פליגי בעיקרא דמילתא וכמו דאת אמר התם אליבא דרבי יוסי דתנאי נינהו בענין החילוק שבין דופן ללחי ה"נ לרבי אחא מיהת תנאי פליגי בהא דחד מתיר בשניהן וחד אוסר בשניהן ושלא תטעה לומר דחד תנא הוא דקאמר רבי אחא היינו דלא פליגי תנאי כלל בהך התירא הלכך קמ"ל דגם לדידיה מיהת תנאי פליגי בעיקרא דהיתרא וכדאמרן:

שלשתן אמרו דבר אחד. דכל דבר שאינו קבוע לא חשיב מידי לא לענין טומאת אוהל ולא לצאת ידי חובתו בסוכה כדקחשיב ואזיל:

ר"מ דמתני'. דהכא דלחיים דמטהר משום גולל:

ורבי יוסי דאהילות. כדתנן בפ"ח דאהלות רבי יוסי אומר הבית שבספינה דלאו מידי דקביעא הוא שאינו יכול לעמוד ברוח אפילו האהיל על המת ועל הכלים שבספינה אינו מביא את הטומאה דלא חשיב אהל:

ר' אלעזר בן עזריה דתני וכו'. כדגרסינן להא לקמן בפ"ב דסוכה בהלכה ד':

מ"ט דרבי יוסי הגלילי. במתני' דפוסל לכתוב עליו גיטי נשים וגרסינן להא לקמן בפ"ב דגיטין בהלכה ג':

אף כל שאינו אוכל. כדפליג התם אף על האוכלין:

אף כל דבר שהוא בתלוש. ואפילו רוח חיים ואוכל:

על דעתיה דרבי יוסי הגלילי. מי נימא ידות האוכלין בזמן שהם מחוברין לאוכלין כאוכלין הן או לא:

נישמעינה מן הדא. דתניא:

כתבו על קרן הצבי וגדדו. שקצצו ממנו וחתמו ונתנו לה כשר וטעמא מפני שקצצו ואח"כ חתמו הא אם קצצו אחר שחתמו לא מהני שבשעת חתימה מחוסר קציצה היא והאי ברייתא רבי יוסי הגלילי היא דאי לרבנן איכא תקנתא שיתן לה הקרן עם הצבי אלמא דשמעינן אליבא דר' יוסי הגלילי שכל המחובר לרוח חיים כרוח חיים היא. וה"נ ידות האוכלין המחוברין לאוכלין כאוכלין הן. א"נ יש לפרש דאיבעיא היא בידות האוכלין שנתלשו מן האוכלין אם כאוכלין הן לר' יוסי הגלילי ופשיט לה מהברייתא דאתיא אליביה דמכשיר בקרן צבי שקצצו אלמא דדוקא בשמחובר לרוח חיים הוא דפוסל וה"נ בידות האוכלין דהא רוח חיים ואוכל מחד קרא נפקי לה ושוין הן. והך מפני שגדדו מילתא באנפי נפשה היא דמדייק הש"ס דוקא שקצצו ואח"כ חתמו וכו' וכדפרישית:

והוא שכתב על זכרותו של קרן. הוא הקרן הקטן הקבוע בראש הבהמה ונתחב בתוך הקרן ובהא הוא דפליג ר' יוסי הגלילי במתני' התם אבל אם כתב על נרתיקו הוא הקרן שחופה על הזכרות כפרוש הוא ממנה ולד"ה כשר:

רבי יונה בעי. אם אף לענין הכשר זרעים כן לר"י הגלילי דמחשיב דבר שיש בו רוח חיים כמחובר לענין גט מי נימא דאף לענין הכשר זרעים כמחובר משוי ליה כדמפרש ואזיל היך עבידא כגון שחישב עליהן שירדו על הבהמה וכו' משום דקי"ל מחשבה חשיבא לענין הכשר זרעים שאם חשב שירדו גשמים לצורך איזה דבר ואח"כ נפלו פירות בתוכן אע"פ שלא ידע כשהוכשרו ולא ניחא ליה בהאי הכשר אפ"ה מוכשרין הן לקבל טומאה וכדתנן בריש מכשירין כל משקה שתחלתו לרצון אע"פ שאין סופו לרצון הרי זה בכי יותן והיינו דוקא כשחישב עליהן בתחלה לצורך דבר תלוש אבל אי אחשבינהו לצורך דבר מחובר לא מכשרי כדתניא בת"כ יכול אפי' חישב עליהן שירדו בבורות שיחין ומערות ת"ל בכל כלי מה כלי מיוחד שהוא תלוש מן הקרקע וכו' והשתא הבעיא היא אם חישב שירדו על הבהמה ונפלו מן הבהמה על האוכלין מהו אליבא דר"י הגלילי:

תמן אמר ר"י הגלילי. כלומר מי נימא כמו דהתם לענין גט משוי ליה דבר שיש בו רוח חיים כמחובר ואוף הכא לענין הכשר זרעים כן או דילמא שניא היא לענין הכשר זרעים דהתורה ריבתה דכתיב וכל משקה וגו' ופריך אי דרבתה התורה מעתה נימא נמי אפי' חישב שירדו לבורות דגם כן הוי מחשבה:

שניא היא הכא. לענין מחובר דכתיב כלי וכדדרשינן מה כלי שהוא דבר תלוש וכו' ומיהו לענין דבר שיש בו רוח חיים אכתי איבעיא לן אליבא דרבי יוסי הגלילי אי משוי ליה כמחובר לענין הכשר ולא איפשיטא לר' יוסי הגלילי:

הלכה ח

מתני' **שיירא שחנתה בבקעה**. אין שיירא פחותה משלשה בני אדם ואם חנו בבקעה שהיא כרמלית והקיפוה סביב בכלי בהמה כגון מרדעת ואוכפין אע"פ שיש חלל בין אוכף ואוכף הוי מחיצה ומטלטלין בתוכה אפי' היא כמה מילין ודוקא שלא ישאר מן המחיצה שהקיפו בית סאתים בלא כלים אבל אם נשאר בית סאתים פנוי בלא כלים ואין צריכין לו אין מטלטלין בכל המחיצה אלא בד' אמות:

ובלבד שיהא גדר. שעשו למחיצה גבוה עשרה טפחים דבפחות מעשרה לאו מחיצה היא:

ולא יהא פירצות יתרות על הבנין. ואפי' הן פרצות פחותות מעשר אמות כל שהפרוץ מרובה על העומד לאו מחיצה היא ואף כנגד העומד אסור:

כל פירצה שהיא כעשר אמות מותרות. בשאין הפרוץ מרובה על העומד ואפילו הפרוץ כעומד ג"כ מותר כל זמן שאין כאן פירצה אלא כעשר אמות מפני שהיא כפתח:

יותר מכאן. אפילו פרצה אחת שהיא יותר מעשר אוסרת כל המחיצה ואפילו בעומד מרובה דכל יותר מעשר לאו פתחא היא ואם עשה לה צורת הפתח מותר ואפי' היא יותר מעשר. ובלבד שלא יהא הפרוץ מרובה על העומד במחיצה זו:

גמ' **ר' אחא בשם רבי חסדיי למי נצרכה לר' יוסי בר' יהודה וכו'**. משום דקשיא ליה מאי קמ"ל פשיטא אם יש כאן מחיצה גבוה עשרה ואין הפרוץ מרובה על העומד דהוי מחיצה. הלכך קאמר לא צריכא אלא לר' יוסי בר' יהודה דאמר מחיצה של שתי וערב הוא דהויא מחיצה וקמ"ל דמודה הוא הכא דאפי' המחיצה היא של כלי הבהמה עומדין ואינה אלא של שתי בלבד הויא מחיצה מפני שבשיירא התירו:

ותני כן. בתוספתא ריש פ"ב דבמחיצה של שתי בלבד אמרו בכל עושין מחיצות וכו' בשיירא שחנתה בבקעה:

ובלבד שלא יהא עומד כנגד עומד וכו'. דכשהפרוץ הוא כנגד הפרוץ שכנגדו נראה הוא כפרצה פתוחה משני הצדדין זה כנגד זה:

נמצאת אומר לענין כלאים כו'. חלוקי דינים אלו שנויים בתוספתא דכלאים פ"ד אלא שנשתנית כאן הנוסחא במקצת. משום דקיי"ל המחיצה מפסקת לענין כלאים ומותר לסמוך שני מיני זרעים זה בצד זה להגדר וזה מצד השני וכן מותר לסמוך גפנים מצד זה וזרעים מצד זה כדתנן בפרק ב' דכלאים ובפ"ד ושם נשנו דיני העומד ופרוץ. וגרסינן לכל הא דהכא והא דבהלכה דלקמן בכלאים בפ"ד בהלכה ד':

כל הפחות משלשה. פרוץ כסתום הוא בכל מקום:

משלשה ועד ארבעה. ולא ארבעה בכלל:

אם העומד רבה על הפרוץ מותר. אף כנגד הפרוץ:
ואם הפרוץ רבה על העומד אסור. כנגד הפרוץ אבל כנגד העומד מותר:
מארבעה ועד עשר. ועשר בכלל:
אם הפרוץ רבה וכו'. לפי גירסא זו אין חילוק בין מג' ועד ארבעה ובין מארבעה ועד עשר אבל בתוספתא גריס גבי מג' ועד ארבעה אם היה פרוץ מרובה על העומד אף כנגד העומד אסור:
יותר מעשר וכו' כנגד העומד מותר. דכל שהוא כנגד העומד מותר גבי כלאים דהוי הפסק ומשום סיפא נקט נמי להא וקמ"ל דכנגד הפרוץ אסור אע"פ שהעומד מרובה משום דהפרצה יותר מעשר היא:
אבל לענין שבת וכו'. אין חילוק בין שהפירצה מג' ועד ארבעה ובין מארבעה ועד עשר כל שהפרוץ מרובה על העומד אסור אף כנגד העומד משום דכשהפרוץ מרובה נתבטלה המחיצה. ולענין שבת לא שייך להתיר כנגד העומד וכן כשהפירצה יותר מעשר היא אין כאן מחיצה כלל ואע"פ שהעומד מרובה על הפרוץ אסור:
לית כאן משלשה ועד ארבעה. כלומר סמי מכאן חלוקה זו דמג' ועד ארבעה גבי כלאים ולא מצינן למיתניה לבבא זו דהא קתני אם העומד רבה על הפרוץ מותר ואם כן כשהפירצות הן שלשה שלשה והעומד הוא יותר משלשה מותר ואע"פ שאין בעומד רוחב ארבעה. ואמאי הרי יש כאן פירצה שלשה ואין כאן מקום ארבעה להעומד ולא הוי מקום חשוב להתיר בכה"ג משום עומד מרובה על הפרוץ אלא דלא תנינן להאי בבא כלל:
התיב ר' מנא. על הא דקאמר ר' חנניה בשם ר' יוחנן דבעומד מרובה מקום ארבעה בעינן והתנינן לקמן בפרקין מקיפין המחיצה בקנים וכי קנה יש לו מקום חשוב והלא פחות מארבעה הוא ואע"פ כן מותר להקיף בקנים:
א"ל לא תתיבני פחות משלשה. אל תשיבני מהא מתני' דקנים שהפירצה פחות משלשה דהא קתני התם בהדיא ובלבד שלא יהא בין קנה לחבירו שלשה טפחים וכל הפחות משלשה כסתום הוא וכי קאמינא על האי חלוקה מג' ועד ד' דקתני שהפירצה שלשה היא וקתני להיתרא בעומד מרובה בלבד ואפילו אינו ארבעה והא אנן מקום חשוב בעינן:
ר' יוסי ברבי בון בשם רב. פליג אדרבי חנניה בשם רבי יוחנן וס"ל דמכל מקום אע"פ שאינו מקום חשוב מכיון שהעומד מרובה על הפרוץ מותר:

הלכה ט

מתני' **מקיפין שלשה חבלים**. אשיירא דלעיל קאי וכר' יהודה במתני' דלקמן:

זה למעלה מזה. על גבי יתדות סביב סביב:

ובלבד שלא יהא בין חבל לחברו שלשה טפחים. וכן מן החבל להתחתון פחות משלשה לקרקע וממנו לחבל האמצעי פחות משלשה ומהאמצעי להעליון פחות משלשה וכל פחות משלשה כסתום דמי הרי כאן תשעה טפחים עומד באלו שלשה האוירין פחות שלשה משהויין ושיעור החבלים עוביין בין הכל יותר על טפח שלשה משהויין כדי שיהא הכל עשרה טפחים:

גמ' **אמר רבי זעירא לא אמרו אלא בעשר וביותר מעשר וכו'**. כלומר הא דקתני כדי שיהא הכל עשרה טפחים הוא הדין ביותר מעשר כגון שהחבל העליון לבדו עוביו טפח והרי כאן יותר מעשר ולא אתי לאפוקי אלא הא פחות מכאן לא דפחות מגבוה עשרה טפחים לא הוי מחיצה:

ותני. בברייתא כן דעל גובה עשרה הוא דקפדינן ואם הביא דופן של שבעה טפחים והגביהו מן הארץ פחות משלשה מותר דכלבוד הוא ויש כאן בין הכל גבוה עשרה:

תמן את אמר כל פחות משלשה כסתום וכו'. כלומר דמתמה הש"ס ומאי קמ"ל פשיטא דמאי שנא ממתני' דאמרינן התם כל פחות משלשה כסתום והכא נמי ודאי את אומר כן דכל פחות משלשה כסתום וכל כי האי לא איצטריך תו למיתני. והיותר נראה דט"ס הוא כאן ולקמן בפ' חלון בהלכה א' גרסינן לה והכי גריס תמן את אמר כל פחות משלשה כסתום וכא את אמר כל פחות מארבעה כסתום ואדאמר התם לעיל קאי בכותל שבין שתי חצרות שאם העמיד סולם אצלו ממעט מגובה עשרה וקאמר עלה וצריך שתהא משוכה מן הכותל ארבעה טפחים כדי מקום ועלה הוא דפריך הא בכל מקום אמרינן פחות משלשה כסתום והכא את אמר פחות מארבעה כסתום ואיידי הא דלעיל ודלקמיה מייתי לה הכא וכן נמי מייתי לכולא מילתא התם כדרך הש"ס הזה:

אין את בעי מקשייא הכין קשי. כלומר אלא אם אתה רוצה לישאל ולפלפל בדין חדש בענין זה הכין צריך אתה להקשות ולשאול אם הביא דופן של שבעה טפחים וכל שהוא והגביהו מן הארץ שני טפחים חסר כל שהוא וכגון שהעמוד את הדופן ברחוק טפח מן החבל שעל גביו שאע"פ שיש ג"כ כאן עשרה טפחים בין הכל. מ"מ איכא לספוקי הכא אי אמרינן לבוד משתי רוחות. מכיון שיש כאן חלל למעלה מן הדופן ולמטה ממנו או לא ומהו:

ייבא. הדין הזה כהאי דאמר ר' יוחנן לעיל פ' הזורק גבי חולית הבור והסלע והובא זה ג"כ לעיל בהלכה ב' שהעומד והחלל מצטרפין הן לארבעה טפחים ואפילו בשני

חללים מכאן ומכאן ובלבד שיהא העומד מרובה על החלל וה"נ אפילו משתי רוחות אמרינן לבוד:

נעץ ארבעה קנים בארבע זויות הכרם וכו'. לכל האי סוגיא עד סוף הלכה גרסינן לה לעיל בפ"ד דכלאים בהלכה ד' וגי' דהכא עיקרית היא:

מציל משום פיאה. משום צורת הפתח ועל שם שקולעין הגמי מלמעלה מהקנה לקנה קרי ליה פיאה מלשון פיאה נכרית וכלומר דמציל והוי כמחיצה סביב הכרם ומותר לסמוך זרעים מבחוץ:

כמחיצת שבת. מה שנקרא מחיצה בשבת לענין היתר לטלטל בתוכה כן הוא למחיצת כלאים שמחיצה כזו הוי הפסק בין הכלאים:

לנגנגד. שם מקום:

ובית חברתה היתה נקראת. על שם שהיו זורעים ממינים אחרים בשדה שבצדה וסמוכה ומחוברת לזו והיו סומכין עצמן על הגדר שהיה מפסיק ביניהן והיה שם בהגדר פירצות יותר מעשר אמות והיה נוטל עצים ודוקרנין משופים כמין דקר וסותם עד שמיעטן לפחות מעשר. ואמר כזה מהני נמי לענין מחיצת שבת לסתום הפירצה יותר מעשר ואפילו באלו עצים דקין כל שהן:

מודה רבי שמעון בן לקיש לענין שבת. אף על גב דקאמר לעיל גבי כלאים שהפיאה מצלת וסתמא קאמר דמשמע אפילו ביותר מעשר מצלת מ"מ לענין שבת מודה הוא דאינה מצלת שאין צורת הפתח מתיר בפרצה שהיא יותר מעשר:

אמר רבי חגיי מתניתא אמרה כן. ממתניתין דהכא שמעינן כן דקתני מקיפין שלשה חבלים וכו' ואם את אומר שצורת הפתח מתיר אף ביותר מעשר למה לי שלשה חבלים והא כמו כן בחבל אחד סגי שיקשור אותו בקנים שמכאן ומכאן ויהא ניתרת כל אורך המחיצה בצורת הפתח. אלא לאו ש"מ דאין צורת הפתח מתיר בפרצה יותר מעשר:

רב אושעיא בעי הדא פיאה מה את אמר. כך הוא בכלאים ובסוכה. כלומר מה דינה של הפיאה והיכן הוא נותן את הפיאה אם מלמעלן על הקנים והיתדות או אם מן הצד של הקנים העומדים הוא דמהני והוי צורת הפתח:

אין תימר מלמעלן. מהני צורת הפתח אם כן ממילא שמעינן דכ"ש מן הצד דמהני לפי שהחבל יותר סמוך לקרקע הוא ונראית כבנין המחיצה. אבל אין תימר מן הצד א"כ איכא למימר הא מלמעלן לא מהני משום שאינו נראה כל כך כמו מחיצה ומשום שהרוח פתוח הוא עד למטה:

אין תימר מלמעלן. מהני צורת הפתח בעלמא א"כ יאות אמר רבי חגיי דממתני' שמעינן דאינו מתיר ביותר מעשר מדלא קתני דבחבל אחד סגי ויקשרנו למעלה על היתדות שמכאן ומכאן אבל אי אמרינן דדוקא מן הצד הוא דמהני בעלמא אם כן לא אמר ר' חגיי כלום דלא שמעינן מידי ממתני' כדמסיק לקמן:

מה נפשך. ומתמה הש"ס דמאי שנא הא ממה נפשך מוכחא ממתני' דאי מלמעלן נמי מהני הרי מלמעלן יכול הוא לעשות ואי מן הצד הוא דמהני הרי מן הצד מיהת יכול הוא לעשות ועל כרחך דאינו מתיר ביותר מעשר. ואמאי אמרת דאין תימר מן הצד לא אמר ר' חגיי כלום:

תיפתר בשעשויין כמון דקרן. שהיתידות שמקיפין עליהן החבלים עשויין כמין הדקר הזה שהוא רחב מלמעלה והולך ומשפע עד שהוא דק ביותר. והיינו דאמרינן דאי אמרת צורת הפתח שאמרו דוקא מן הצד א"כ לא שמעינן מידי ממתני' דאינו מתיר ביותר מעשר משום דבכה"ג אי אפשר לעשותו הואיל ומן הצד היתדות דקין הן מאוד ואין החבל נקשר ועומד עליהן לפי שמשפעין והולכין הן והחבל נופל מהם עד למטה בארץ ולעולם אימא לך דבעלמא מתיר צורת הפתח אפילו ביותר מעשר:

לגובה. מתיר צורת הפתח אפילו עד מאה אמה:

הדא דתימר לענין כלאים. מהני אף בגובה ביותר:

אבל לענין שבת לא תהא פיאה גדולה מן הקורה. כך הוא בכלאים. שהרי במבוי אין הקורה מתיר אלא עד עשרים אמה:

אמר ר' יוסי אמר ר'. דלאו מילתא היא אלא דהיא כלאים היא שבת וחדא דינא אית להו לענין גובה בצורת הפתח:

על דעתיה דרבי. א"כ מה בין קורה מה בין פיאה לענין שבת וקאמר דהך מילתא איכא בינייהו שהפיאה אינה מצלת מרוח אחת וכלומר אם כל הרוח הוא פתוח מלמעלה עד לארץ אין צורת הפתח מתיר עד שתהא המחיצה מגופפת מד' רוחותיה. וכלומר שנשתיירו שם גיפופין הסמוכין לקרקע אלא שאין גבהן עשרה להיות נחשבין מחיצה בהא הוא דמהני צורת הפתח שמלמעלה אבל קורה מצלת אף על פי שפתוח לגמרי מרוח אחת כדין המבוי והאי מילתא הוא דאיכא בינייהו בשבת בענין גובה:

ואתייא האי מילתא כהאי דאמר ר"ז וכו'. דס"ל שאין צורת הפתח מתיר אם הרוח פתוח לגמרי:

טטרפיליות שבכרמים. ובסוכה גריס שבכרכים והן הגזוזטראות היוצאין מכותלי הבתים אסור לטלטל תחתיהן מפני שהן סוף תקרה ולא נעשו משום היתר קורה. א"נ אקורה עצמה קאי היוצא משני צדדיה אסור לטלטל תחתיהן מפני שהן סוף תקרה:
ואין סוף תקרה מציל משום פיאה. בתמיה דנהי דלא נעשו לשם קורה הא מיהת ליהני משום צורת הפתח כשמגיעין סוף תקרה של זה לסוף תקרה של זה וכדאמר ר' פנחס אתא עובדא וכו' בד' עמודים ועליהן ד' פיסטליאות כמו פסי קורה. והתיר לטלטל תחתיהן משום צורת הפתח. או משום פיאות התקרה דאמרי' פי תקרה יורד וסותם. וה"נ כן:
פיאה מהו שתציל בסוכה. אי מהני צורת הפתח להיות נחשב דופן לסוכה ואמר להן שמצלת:
סוף סכך. היוצא מן הסוכה ולהלן מהו שיציל ויתיר גם מבחוץ משום סוכה:
זה. כלומר צורת הפתח נעשה לכך להיות דופן לסוכה אבל סוף סכך לא נעשה לכאן למבחוץ לסוכה:
כל אילין מילייא. דאמרן לעיל בסוף תקרה לענין שבת לא אמרו אלא דרך משא ומתן בדבר אבל להורות להיתר למעשה אסור דק"ו מה אם סוכה הקלה את אומר סוף סכך אסור שבת החמורה לא כ"ש:
מאן תנא פיאה מצלת. בכלאים לא ר' יוחנן בן נורי הוא דאמר הכי לעיל:
הדא תנה. כלומר אין דהדא תנא הוא דס"ל הכי ויחידאה הוא:

הלכה י

מתני' **מקיפין בקנים**. במתני' דלעיל אשמעינן בחבלים שהיא מחיצה של ערב והכא אשמעינן במחיצה של קנים נעוצים ועומדים שהיא של שתי:
ובלבד שלא יהא בין קנה לחבירו שלשה טפחים. משום דלהצטרף להיות נקראת מחיצה כמו בקנים או בחבלים צריך שלא יהא שום חלל של שלשה טפחים ביניהם מפני שכל שהמחיצה עצמה נעשית משל פחות משלשה צריך שלא יהא בין זה לזה שלשה כדי דקירת הגדי בבת אחת שלא תבטל המחיצה:
בשיירא דברו. חכמים להקל עליהן שאינן צריכין אלא מחיצה של שתי או של ערב אבל ביחיד לא הקילו אפילו הוא בדרך עד שיעשה מחיצה של שתי וערב:
לא דברו בשיירא אלא בהווה. שכן דרך של הולכי דרכים להלך בחבורה והוא הדין ליחיד כשהוא בדרך:

כל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב וכו'. רבי יוסי בר' יהודה פליג עליה דאבוה בהא וסבירא ליה דאפילו בשיירא בעינן שתי וערב:

וחכמים אומרים אחד משני דברים. או של שתי או של ערב ורבנן בתראי לטפויי להיתרא קאתו דאלו לרבנן קמאי לא שרי ליחיד אלא בדרך דאז יש לו דין דשיירא. אבל לא כשהוא בישוב שהרי יכול הוא לעשות מחיצה הוגנת ורבנן בתראי אמילתא דר' יוסי בר' יהודה קא מהדרי דקאמר איהו איינה מחיצה לא בדרך ולא בישוב ואמרי ליה רבנן אחד משני דברים או שתי או ערב מחיצה היא בין ליחיד בין לרבים בין בדרך בין בישוב והלכה כרבנן בתראי והחילוק שבין שיירא ליחיד זהו דשיירא שהיא מג' בני אדם ולמעלה יכולה לעשות מחיצה אפי' של כמה מילין ובלבד שלא ישאר בית סאתים פנוי בלא כלים כדפרישית לעיל אבל יחיד או אפילו שנים אינן יכולין לעשות מחיצה אם שבתו בבקעה אלא עד בית סאתים בלבד שהיא כשיעור מאה אמה אורך על רוחב חמשים כחצר המשכן ואם היה יותר על בית סאתים אין מטלטלין בתוכו אלא בד' אמות:

במחנה. ליוצאים למלחמה ואפילו למלחמת הרשות:

מביאין עצים מכל מקום. ואין חוששין משום גזל ואפילו מצאן תלושין ויבישין אין מקפידים על כך:

ופטורין מרחיצת ידים. שלפני הסעודה אבל מים אחרונים חייבין שהן חובה מפני הסכנה:

ומדמאי. שאינן צריכין לתקן בתבואה של עם הארץ משום דמאי אלא אוכלין בלא תיקון דמאי:

ומלערב. בעירובי חצרות אם הקיפו כל המחנה במחיצה של עשרה טפחים מטלטלין מאהל לאהל בלא עירובי חצרות אבל עירובי תחומין הואיל דנפקא מאסמכתא דקראי חייבין הן לערב וכשם שפטורין מכל אלו בהליכתן כך פטורין הן בחזירתן:

גמ' **מקיפין בקנה בשיירא דברי רבי יהודה וכו' והא ר' יודא מהשנא בין יחיד לשיירא**. כלומר הא הוא דאשכחן דר' יהודה מחלק בין יחיד לשיירא כדקתני במתני' לענין מחיצה של שתי או של ערב:

ורבנן לא מהשנאי בין יחיד לשיירא. לרבנן דס"ל יחיד כשיירא לענין זה ושואל הש"ס אם לא מחלקי רבנן כלל בין יחיד לשיירא ובכל דבר שוין הן:

נשמעינה מן הדא. ברייתא וממה דמפרשי לה אמוראי דאע"ג דבענין המחיצה גופה אין חילוק בין יחיד לשיירא אליבא דרבנן. מיהת במלתא אחריתא איכא לחלק בינייהו אפילו אליבא דרבנן כדלקמן:

שיירא שחנת בתל וכו'. תוספתא היא בפ"ב. וה"ג שם שיירא ששרתה בתל גבוה עשרה בנקט עמוק עשרה ובגינה מוקפת גדר גבוה עשרה מטלטלין בתוכה ובלבד שימלאו את כולה ולא שיירו בה בית סאתים אם אין בכולה בית סאתים מטלטלין בתוכה אע"פ שלא ימלאו את כולה. ולפי גי' התוספתא יש לפרש הא דהכא ג"כ כעין זה. מטלטלין בה אפי' כור או כוריים מטלטלין בה עד בית סאתים ובלבד שלא ישיירו וכו'. כלומר דמפרש הא דקתני מטלטלין בה היינו בכולה אפילו היא כור או כוריים בזמן שימלאו את כולה. עד בית סאתים ובלבד וכו'. כלומר עד בית סאתים היא דצריך שימלאו את כולה ולא ישיירו בה בית סאתים פנוי אבל אם היא מבית סאתים ולמטה אין צריך שימלאו את כולה כדקתני בתוספתא:

אפילו אוכפות. כלומר לאו דוקא במחיצה גמורה אלא אפילו הקיפוה באוכפות ובעביטין. אי נמי לפרש בית סאתים פנוי הוא דקאי דר' אחא מפרש הא דקאמר פנוי שפנוי מכלים הוא אבל אם ממלאין את כולה אפי' באוכפות או בעביטין של גמלים לא מיקריא פנוי וזה עיקר דשייך שפיר הא דבתריה:

מילתא דרב הונא אמרה ובלבד אדם. כלומר וממילתא דרב הונא דלקמיה שמעינן דמפרש שלא יהא בית סאתים פנוי מאדם ולא מכלים דאמר ר' בא בשם ר' הונא אם הוא אחד או שנים נותנין להם בית סאתים דשנים כיחיד הן לענין זה ואם הן שלשה נותנין להן מקום בית ששת סאין. דג' הוו שיירא ולכל אחד ואחד בית סאתים מכאן והילך אם הם יותר הכל לפי חשבון והיינו דקתני ובלבד שלא ישיירו בית סאתים פנוי מאדם שאם הן שלשה לא יקיפו אלא בית שש סאין או שבע ובלבד שלא יקיפו בית שמונה סאין שלא יהא בית סאתים פנוי בלא בעלים וכיוצא בזה הכל לפי חשבון. והשתא שמעינן נמי מה שיש חילוק בין יחיד לשיירא לרבנן כדמפרש רב הונא לסתמא דהתוספתא דאתיא כדברי הכל:

אין שיירא פחות משלשה. ישראלים ואין העכו"ם משלים לשיירא דלאו בר חיובא הוא:

קטן מהו שישלים לשיירא. מכיון שבא לכלל חיוב או לא ולא נפשטה הבעיא:

היך עבידא. מילתא באנפי נפשה וכעין בעיא הוא כלומר למאי דאמרינן דאין העכו"ם מצטרף להשיירא ושואל הש"ס ובכה"ג היך עבידא כגון שהיו שנים בע"ש ועירבו עירוב אחד והיינו בית סאתים אחד ומשום דמותר לטלטל בו קרי ליה עירוב. כלומר כדרך שמותר לטלטל ע"י עירוב ומשמעות לשון עירוב עצמו הוא כן שע"י כך מעורבין הן יחד בהיתר טלטול:

ובא העכו"ם. בשבת:

והוסיף. שהרחיב המחיצה יותר מבית סאתים היאך הדין:
כבר נכנסה שבת באיסור. שבשעת הכנסת שבת לא היה להן היתר יותר מב' סאתים ואין להן יותר:
היו שלשה ועירבו שנים עירובין. כלומר יותר משיעור בית סאתים שאינו אלא שיעור עירוב אחד ולאו דוקא שנים עירובין אלא שיעור עירוב אחד לכל אחד ואחד כדלעיל ובא העכו"ם בשבת ופיחת מכשיעור ההיתר שלהן וכגון שלא היה שם בית סאתים פנוי ובא העכו"ם ופינה הכלים משם שעכשיו גרם איסור כדין בית סאתים פנוי וגרם האיסור הוא בלי קלקול המחינה:
כבר נכנסה שבת בהיתר. ושבת הואיל והותרה הותרה מכיון דאיתנהו למחיצות:
מהו ליתן להם שלשה ראשי תורין. ראש תור הוא באלכסון שראש תור הזה נכנס בשל זה והבעיא היא בשנים שמן הדין אין לכל אחד יותר מבית סאתים. ומי נימא דהואיל ונכנס ראש בית סאתים של זה בזה כזה מותרין הן לטלטל אפילו ביותר משני בית סאתים ולא איפשיטא:
אתיא דרבי יוסי בר' יודה בשיטת אביו. בחדא וחלוק על אביו בחדא כדמפרש ואזיל:
בשיטת אביו. ביחיד יתר מבית סאתים דבענין זה שוין הן דאין נותנין ליחיד יותר מבית סאתים כדתני בתוספתא בהדיא בפ"ב ר' יהודה אומר לא ירבה ליחיד יותר מבית סאתים והיינו במחיצה או של שתי או של ערב וביותר מבית סאתים צריך שתי וערב כדמייתי ראיה לקמיה דהכי ס"ל לר' יהודה ביתר מבית סאתים ובזה שוין הן דהא ר' יוסי בר' יודה קאמר במתני' כל מחיצה שאינה של שתי וערב אינה מחיצה וא"כ מיהת ביחיד יתר מבית סאתים בחדא שיטתא קיימי דצריך שתי וערב:
וחולק על אביו בשיירא פחות מבית סאתים. כלומר בשיירא ובפחות מבית סאתים אפילו ליחיד דלר' יוסי בר' יהודה לא התירו כלל למחיצה של שתי או של ערב בלבד דקאמר כל מחיצה וכו' לא ליחיד עד בית סאתים ולא לשיירא ואלו לרבי יהודה סגי במחיצה של אחת מהן לשיירא וכן ליחיד עד בית סאתים:
והן אשכחן. והיכן מצינו דס"ל לר' יהודה בהדיא דביחיד יותר מבית סאתים צריך שתי וערב. וכלומר דמיהת שתי וערב. מהני לדידיה ביחיד יתר מבית סאתים דילמא הא דקתני בתוספתא לרבי יהודה לא ירבה ליחיד יותר מבית סאתים היינו דיותר מבית סאתים כלל כלל לא ואפילו במחיצה של שתי וערב:
נשמעינה מן הדא וכו'. דמהכא שמעינן לר' יהודה דשתי וערב מהני ליחיד ביתר מבית סאתים דהא רב ששת קאמר כשם שחלוקין ר' יהודה ורבנן כאן כך הם חלוקין בכלאים

וכלאים לא אפי' היא בית רובע בתמיה כלומר דלענין מאי מדמה פלוגתייהו דהכא לענין דינא דכלאים דליכא למימר כי היכי דפליגי בענין כמה נותנין ליחיד בשבת אם בית סאתים או יותר ה"נ פליגי לענין הרחק גבי כלאים הא ודאי לא מצית אמרת דהא גבי כלאים לכל היותר לא בעינן אלא בית רובע סאה כדתנן בפ"ב דכלאים תבואה בתבואה בית רובע וכו' ולא אשכחן פלוגתא בהא אלא ודאי לענין מחיצות הפסק גבי כלאים הוא דקאמר דבמקום מחיצה א"צ להרחיק בכלאים אלא זורע מין זה מכאן ומין אחר מכאן ועלה הוא דקאמר רב ששת כשם שחלוקין כאן וכו' דלר' יהודה צריך מחיצה של שתי וערב בכלאים כשם דס"ל גבי שבת. והשתא ש"מ מיהת דלר' יהודה ביחיד יתר מבית סאתים צריך שתי וערב ומהני נמי דאילו עד בית סאתים הא בהדיא קאמר דאפילו של שתי או של ערב מהני עד בית סאתים:

כמה היא מחנה. שיהו פטורין בארבעה דברים דתנינן במתני':

מאה. דכתיב ויבא גדעון וגו' וקרי למאה איש מחנה:

ר' אבינה בעי. על הא דרבי חנניה דהיאך נרמז בהאי קרא דמאה איש הוו מחנה דאלו אמר מחנה ואנשים אשר אתו מאה יאות קאמרת דמחנה קאי על המאה אשר אתו השתא דכתיב ויבא גדעון ומאה איש אשר אתו בקצה המחנה על מחנה מדין הוא דקאי שהיו הרבה והרבה:

עשרה. דכתיב גבי דוד וישלח דוד עשרה נערים וגו' ויבואו נערי דוד וידברו אל נבל ככל הדברים האלה בשם דוד וינוחו ומלת וינוחו מיותר אלא לרמז שנעשו מחנה כדכתיב גבי מחנה ישראל לתור להם מנוחה וכאן עשרה היו:

רבי יודה בן פזי אמר. מהכא מוכח דעשרה נקראו מחנה דכתיב בד"ה גבי דוד בלכתו אל ציקלג נפלו עליו ממנשה וגו' כי לעת יום ביום יבואו על דוד לעזרו עד למחנה גדול כמחנה אלהים ועשרה נקראו מחנה אלהים דשכינתא שריא בי עשרה:

י"ב אלף כמחנה ישראל. על מדין וכתיב התם מחנה:

היוצאים למלחמת הרשות וכו'. ובתוספתא פ"ב גריס גבי למלחמת הרשות מותרין לגזול עצים יבישין:

אם היו עשויין חבילה אסור. הואיל והטריחו בעלים את עצמן לקשרן ולעשות חבילה לא הפקירו החכמים אותן אצל מחנה:

עד כדון בשאינן סמוכין. המחנה להחורש ליטול מן החורש עצים ואפילו סמוכין להחורש אע"פ כן יכולין ליטול עצים שהניחו הבעלים ליבשן:

עד כדון בשאינן סמוכין למעיי'. אפטורא מרחיצת ידים קאי ואפילו הן סמוכין למעיין לא הטריחו אותן חכמים:

נכנסו עמהם לעיר כבר נפטרו. אפטורין מדמאי קאי דשאר אנשים שאינם עכשיו מן המחנה ונתחלקו מהן אע"פ כן כשנכנסו עם אנשי המחנה לעיר כבר נפטרו מן הדמאי ואינם צריכין לתקן אבל אם יצאו מן העיר עמהן ויש אצלם דמאי כבר נתחייבו בשעה שהיו בתוך העיר וצריכין לתקן. א"נ אאנשי המחנה גופן קאי דמה שנכנסו מהתבואות דמאי עמהם בבואן לעיר מהמלחמה כבר נפטרו בהיותם במחנה והיוצאים עמה מעיר בתחלה כבר נתחייבו בדמאי מקודם וצריכין לתקן:

דמיי תיקן לא תיקן. איידי דאירי בדמאי מייתי להא כדגרסינן בסוף מעשר שני למה נקרא דמאי מפני שספק הוא דא מאי אם תיקן אם לא תיקן:

ויש חצרות במחנה. בתמיה וקאמר אין להתיר אוהלים שבמחנה וכו' כצ"ל:

שלא תאמר יעשו כהרוגי פולמוסיות. החיילים מאומות שאינן מקפידין על כך:

אסור לפנותן. אח"כ:

במכונסין. הרבה במקום אחד מותר לפנותן ולקברן במקום אחר שזהו כבודן:

שמע לה מן הדא. שאף בחזירתן מהמלחמה פטורין הן מד' דברים אלו דכתיב גבי גדעון מי ירא וגו' ויצפור ולשון השכמה הוא בצפרא ולמה הן חוזרין בצפרא מפני השונאין שמתייראין מהם שלא יראו וירגישו בהן וא"כ גם בחזירה צריכין לזרז עצמן כמו בהליכה הלכך פטורין מכל אלו וכן ר' יוסי בר' בון אמר בהדיא בשם רב דאף בחזירתן פטורין הן מארבעה דברים:

הדרן עלך פרק מבוי

פרק ב

הלכה א

מתני' **עושין פסין לביראות**. שהן ברשות הרבים והביראות עצמן רה"י הן שעמוקין עשרה ורחבין ארבעה ואינו יכול למלאות מהן ולהוציא לר"ה עושין פסין שיהו הפסין הללו עושין לסביבות הבור רה"י וימלא ויוציא מן הבור ויניח שם ותכנס בהמתו ראשה ורובה וישקנה ופליגי ר' יהודה ור"מ היאך עושין:

ארבעה דיומדין נראין כשמונה. דיומדין כלומר ד' עמודין שכל אחד מחלו ארבעה נראה כשנים ומעמידין אותן בארבע זויות סביבות הבור נמצא כל אחד מהן נוטה לכאן ולכאן

והרי לכל רוח ורוח שני אמות דופן אמה כנגד אמה ואע"פ שהפרוץ מרובה על העומד בכל רוח ורוח התירו לפסי ביראות בכך הואיל והד' זויות עומדות הן וחשוב כמחיצה:
רמ"א שמנה נראין כשנים עשר וכו'. לפי שצריך ארבעה פשוטין באמצע לכל רוח ודוקא כשיש פרוץ לכל רוח יותר מעשר אמות בהא הוא דקאמר ר"מ שצריך פשוטין באמצע אבל אם אין הפרוץ שבון דיומד לדיומד אלא עשר מודה ר"מ דבארבעה דיומדין סגי ור' יהודה מתיר אפילו בפרוץ יותר מעשר ביניהן עד י"ג אמה ושליש כדמפרש לקמן במתני'. וביותר מי"ג אמה ושליש מודה רבי יהודה שצריך פשוטין למעט הפרוץ והלכה כר' יהודה:
גובהן. של פסי דיומדין הללו צריך שיהו עשרה טפחים ורחבן ששה לכל צד מהן ועובין כל שהוא:
וביניהן. השתא מפרש לפלוגתייהו במה שנחלקו דלר"מ צריך שלא יהא הפרוץ ביניהן אלא כמלא שתי רבקות של שלש שלש בקר לפי שכל בקר ובקר שיעור רחבו אמתים פחות שליש ונמצא רוחב של ששה בקר עשר אמות ואם יש ביניהן יותר מזה אז צריך פשוטין ולר' יהודה השיעור בין דיומד לדיומד כשתי רבקות של ארבע ארבע בקר והן שלשה עשרה אמות ושליש וביותר מזה הוא שצריך פשוטין:
רבקות. הוא מרבק הבקר להכניסן בעול מלשון עגל מרבק:
קשורות ולא מותרות. שיעור כל מרבק הבקר כשהן קשורות זא"ז ולא תימא כעין קשורות אלא קשורות ממש ולהכי תני ולא מותרות וזו היא חומרא למעט הריוח שבין בקר לבקר:
אחת נכנסת ואחת יוצאת. כלומר אבל בהרבקות לא בעינן שיהא שם בצמצום בכדי שיהיו שתיהן נכסות ויוצאות כאחת אלא בכדי שתהא רבקה אחת נכנסת ואתת יוצאת וזו קולא היא שבכדי שיעור זה יש מעט רחב יותר לפי שעשר אמות לר"מ וי"ג ושליש לר' יהודה לא בעי' מצומצמות כל כך אלא אפי' שוחקות אבל בין בקר לבקר לא מקיילינן לשער בכדי שיהא ריוח ביניהן דא"כ יתרבה הריוח ביותר לפיכך צריך שיהיו קשורות:
גמ' **לפי שהפרוץ רבה על העומד וכו'**. טעמא שלא התירו אלא בדיומדין הוא מפרש לפי שכאן הפרוץ מרובה על העומד הלכך צריך לעשות דיומדין לכל זוית וזוית שיהא נראה אמה אחת לכאן ואמה אחת לכאן:
אבל לא פשוטין וכו'. כלומר אבל לא סגי בארבעה פשוטין של שתי אמות לכל זוית וזוית שא"כ אין כאן בהיקף סביב לכל רוח ורוח הלכך הוא עושה דיומדין שאף הוא מוכיח על עצמו בכך משום הולכת הבאר וכלומר משום הלכות הבאר שבעשיית הדיומדין הוא שהתירו לפרוץ מרובה על העומד ודוקא בהלכות הבאר:

הגיעוך סוף תחומי שבת עד איכן הן. כלומר כאן הגיעוך ללמוד עד היכן הן סוף דיני גבולי שבת לענין טלטול וזריקה שאם עשה כן במקום אחר בר"ה שהקיף איזה מקום בדיומדין בד' זויות כעין פסי ביראות וחזר אח"כ וזרק ארבע אמות בר"ה בתוך ההיקף שעשה חייב דהוי כזורק ד' אמות בר"ה וקמ"ל דדוקא בפסי ביראות הוא שאמרו שבהיקף הד' דיומדין בהד' זויות נעשה כרה"י לכל מילי לענין שמותר למלאות מהבאר ולהוציא לתוך ההיקף וכן לענין הזורק מתוכו לר"ה או מר"ה לתוכו חייב אבל אם עשה כן במקום אחר בר"ה לא נעשה כרה"י והזורק בו חייב:

אמר רבי יוסה לפי שבכל מקום וכו'. טעמא שהצריכו שיהא הפס רחב ששה טפחים לכאן ולכאן הוא מפרש לפי שכאן היקלת להתיר אף בפרוץ מרובה על העומד מד' רוחותיו לפיכך החמרת עניו בדבר אחר שצריך פס של ששה טפחים לכל רוח ורוח:

ר' אבין. ורבי ירמיה פליגי בהא דקאמר רב שלא התירו אלא לעולי רגלים דלמר בשעת עליית הרגל בלבד הוא שהתירו ולמר מפני עולי רגלים התירו ולאו דוקא בשעת עלייתן בלבד אלא כשהתירו כך לעולי רגלים הותר אף בזמן הזה:

מתניתא אמרה כן. תנינן בחדא ברייתא בהדיא כר' ירמיה בשם ר' שמואל עושין פסין לביראות אף בזמן הזה:

והא תנינן. לקמן בשלהי מכילתין ממלאין וכו' ומבאר הקר בי"ט ומפרשינן התם מפני מה אמרו להתיר למלאות בגלגל מבאר הקר בי"ט ולא גזרינן משום עובדא דחול או שמא ירבה למלאות ולהשקות את גינתו אלא כשעלו ישראל מן הגולה בימי עזרא וחנו על אותו הבאר שהיו בו מים חיים ולכך נקרא באר הקר. והתנו עמהן הנביאים שהיו ביניהם להתיר לעולם שיהיו ממלאין מבאר הקר הזה בגלגל בי"ט ואמרינן התם עלה לא כל בארות הקר התירו אלא אותו הבאר שחנו שם בלבד. והשתא כמה דאת אמר תמן מה שהותר הותר ולא במקום אחר והכא נמי מה שהותר הותר לעולי הרגלים בלבד ולא כהאי ברייתא דתני עושין פסין לביראות אף בזמן הזה:

הורי בחיפא. וכן רבי ירמיה הורה בחליך כהאי ברייתא להתיר פסי ביראות בזמן הזה:

הוון בעיי מימר. בני הישיבה דר"מ יודה לר' יהודה וכו' כדמפרש לקמיה. ומתמה הש"ס מאי האי דקאמרת ר"מ יודה לר' יהודה הא ר"מ אית ליה דיומדין ופשוטין בעינן ואת אמר הכין בתמיה:

מתוך שאתה עושה וכו'. כלומר דמשני דלעולם איכא למימר דר"מ יודה לרבי יהודה דמדינא בדיומדין לחוד סגי והא דקאמר ר"מ במתני' דיומדין ופשוטין לא קאמר אלא משום חומרא בעלמא דגזרינן מתוך שאתה אומר לו לעשות דיומדין ולא פשוטין יסבור

שמחיצה מעלייתא היא אף בעלמא וילך ויעשה כן במקום אחר בר"ה ויהא מתחייב עלה דלא התירו דיומדין בפרוץ מרובה על העומד אלא לפסי ביראות בלבד לפיכך מחמיר ר"מ אף בפסי ביראות שצריך דיומדין ופשוטין שלא תצא תקלה מתוך כך למקום אחר: **לא דין מודה לדין וכו'**. לא זה מודה לזה וכו' שר"מ מדינא קאמר שבפסי ביראות צריך דיומדין ופשוטין. א"נ דה"ק הוון בעי מימר ר"מ יודה לר' יהודה דאם יש כאן נפיש משיעורא דר"מ והיינו שיש בין פס לפס טפי מעשר אמות דלדידיה צריך פשוטין כדפרישית במתני' ומודה ר"מ שאם האריך בדיומדין עד שלא יהא ביניהן יותר מעשר אמות דבכה"ג א"צ פשוטין אבל ר' יהודה לא יודה לר"מ שאם יש כאן יותר מי"ג אמות ושליש דזהו שיעורא דר' יהודה וצריך למעט הפרוץ אינו מודה לר"מ שימעט בפשוטין אלא דוקא בהארכת הדיומדין עד שלא יהא שם פרוץ יתר מי"ג ושליש הוא דבעינן. וזה עיקר והשתא שייך שפיר כל הא דבתרה:

ר"מ יודה לר' יהודה וכו'. כלומר דפריך היכי מצית אמרת דבכה"ג מודה ר"מ דסגי בהארכת דיומדין הא ר"מ אית ליה דיומדין ופשוטין ומשמע דוקא בפשוטין הוא דאית ליה למעט עד כשיעור לדידיה כדמסיק הקושיא ואזיל:

מתוך שאתה עושה דיומדין וכו'. כלומר וכ"ת מאי רבותא דפשוטין הרי אם ממעט הפרוץ עד כשיעור מה איכפת לן אם ממעטו בהארכת הדיומדין או בפשוטין הלכך קאמר דהא ליתא שאם אתה מתירו בדיומדין לחוד אבל לא בפשוטין אף הוא סבור לומר דמחיצות שבת מעלייתא היא ואף שיש כאן פרוץ מרובה ויסמוך על זה לעשות כן במקום אחר בר"ה ויהא מתחייב שלא התירו זה אלא בפסי ביראות בלבד הלכך מסתברא דאף ר"מ לא יודה לר' יהודה אלא דס"ל דבכל גוונא דווקא פשוטין בעינן כי היכי דליהוי היכרא ולא סגי בהארכת דיומדין:

ר' אחא וכו'. כלומר וכן אמר רב אחא בהדיא דלא זה מודה לזה ולא זה לזה וכדאמרן:

אמר ר' מנא וכו'. ר' מנא תלמידו של ר' יוסה היה והוה רגיל לומר על דבר ששמע מאחר ולא שמע בפירוש מרבו כך ואמר אע"ג דלא אמר ר' יוסה רבי הדה מילתא בהדיא דפליגי ר"מ ור' יהודה בכל גווני בהא מ"מ אמרה דכוותה דש"מ מינה דדעתו כך כדלקמן. וכן תמצא בהרבה מקומות בש"ס הזה מדברי רבי מנא על ר' יוסה:

רבי בא ור' בון בעון וכו'. כצ"ל:

כמה יהא דיומד ארוך ולא יהא צריך פשוט. לר' יהודה דס"ל עדי"ג אמות ושליש לא בעינן פשוטין ואם הוא יותר מזה כמה צריך להאריך ברוחב הדיומד ושלא יצטרך פשוטין:

א"ל פחות משלשה כסתום וכו'. כלומר אם מאריך הוא בדיומד שמכאן ומכאן עד שלא יהא אויר ביניהן אלא פחות משלשה ודאי כסתום הוא. דבכל מקום אמרינן לבוד בפחות משלשה ואם הוא יותר מששה אויר ביניהן הופלג השיעור הפרוץ. דס"ל דאע"ג לר' יהודה מותר הפרוץ עד י"ג אמה ושליש. היינו דוקא בתחלה אבל הכא מכיון שהוא יותר מי"ג ושליש דצריך אתה למעט הפרוץ לא סגי בהארכת דיומדין אם יש כאן פרוץ ששה ביניהן ולאו דוקא ששה אלא מכיון שהוא יותר מארבעה דהוי מקום חשוב בכל מקום מיקרי פרוץ בכה"ג שהיה בתחלה יותר מכשיעור וכדמסיק וצריך פשוט אפילו לרבי יהודה:

אלא כן אנן קיימין משלשה ועד ארבעה. כלומר אלא בהי גוונא משכחת לה אליבא דרבי יהודה דסגי בהארכת דיומד ביותר משיעורא דידיה ולא צריך פשוט בהאי גוונא דווקא שאם מאריך הוא בדיומדין לא יהיה ביניהן ארבעה שהוא מקום חשוב בכל מקום:

אין תימר ר"מ יודה לר' יהודה ויעשה וכו'. השתא קאמר דש"מ מיהת דלר"מ לעולם צריך פשוטין דאם תאמר ר"מ נמי מודה לר' יודה דבהארכת דיומדין סגי כדאמרן לר' יהודה א"כ קשיא לר"מ למה לי פשוטין בכל גווני ויעשה דיומד רחב וארוך יותר עד שלא יהא צריך פשוט אלא לאו ש"מ דר"מ אינו מודה בהארכת דיומדין כלל. אלא דלעולם בעינן פשוטין לדידיה:

אמר רבי בא בר ממל לא נצרך ר"מ וכו'. כלומר דרבי בא בר ממל בא לומר דאי מהא לא איריא דלעולם איכא למימר דאף לר"מ אם האריך בדיומדין סגי ולא צריך פשוט וכי קאמר ר"מ דצריך פשוט לא נצרך אלא לשיטת ר' יהודה וכלומר דלמאי דקאמר ר' יהודה דיומדין ולא בעי פשוטין פליג ר"מ וקאמר דלשיעורא דידך שהוא י"ג ושליש לא סגי בדיומדין לחוד וצריך ג"כ פשוטין למעט הפרוץ עד עשר אמות ולעולם אמינא לך שאם האריך בדיומדין סגי אפי' לר"מ:

אמר ר' יוסה ואפי' משיטתיה מכל מקום וכו' צריך פשוט. בתמיה וכלומר דר' יוסה מדחה להא דר' בא בר ממל וקאמר לאו מילתא היא דקאמרת דלא אמר ר"מ פשוטין אלא בשיטת רבי יהודה ולדידיה ס"ל דבאמת בהארכת דיומדין נמי סגי הא ליתא דאפילו משיטתיה דר"מ גופיה למדין אנו דלא ס"ל כלל למעט בהארכת דיומדין דאי לא תימא הכי ירחיב הדיומדין עד בכדי שלא יהא כאן הפרוץ אלא פחות מהעומד ומכיון שיהיה העומד רבה על הפרוץ וכי צריך כאן פשוט והדרא קושיא לדוכתא למה לו לר"מ להזכיר כלל מפשוטין אלא מדנקט ר"מ להתקנתא בפשוטין ש"מ דדוקא בפשוטין קאמר וטעמא כדאמרן. שאם אתה מתירו בדיומדין בלא פשוטין אף הוא סבור לומר שמא מחיצות

שבת כך הוא אפי' במקום אחר והיינו דקאמר ר' מנא לעיל אע"ג דלא אמר ר' יוסה רבי הדא מילתא אמרה דכוותה לפי שלמדנו מדבריו דכאן דג"כ ס"ל דלא מודה ר"מ לר' יהודה בהארכת דיומדין כלל:

היתה אבן אחת גדולה וכו'. תוספתא הוא בפ"ק:

אית תניי תני שאם תחקק. ותחלק ויש בה אמה לכאן ולכאן נידון משום דיומד:

הוון. בני הישיבה בעו מימר דבהא פליגי דמ"ד שאם תיחקק ס"ל מודד מבפנים וכלומר דתרוייהו באבן מרובע איירי והאי מ"ד ס"ל שמשערין את האבן מבפנים שבתוכה אם יש כדי אמה לכאן [ולכאן] ומ"ד שאם תיחלק המדידה הוא מבחוץ ולא צריך חקיקה. ולפי גי' הספר מאי האי דפריך רבי יוסי ולא עוד וכו' ומסיק דכ"ע ס"ל המדידה מבפנים היא לכן נראה דנתחלפו התיבות וכצ"ל מאן דאמר שאם תיחלק מודד מבפנים ומאן דאמר שאם תיחקק מודד מבחוץ דהאי מאן דאמר סבירא ליה שאין צריך לשער אם תיחקק לפי שהמדידה מבפנים היא וכשמחלק אותה ויש אמה לכאן ואמה לכאן סגי ואף על פי שאם תמדוד מבחוץ לא תמצא השיעור ומפני שהאבן יותר עבה בפנים הוא ומאן דאמר שאם תיחקק סבירא ליה שהמדידה מבחוץ היא וכשיש מבחוץ אמה לכאן ולכאן אז נידון משום דיומד והלכך קאמר שאם תיחקק מה שבפנים וישאר עדיין ממה שהוא בחוץ אמה לכאן ולכאן בכה"ג דוקא הוא שנידון משום דיומד והשתא שפיר קאמר ר' יוסי על הא דס"ד דבני הישיבה לומר דלחד מאן דאמר צריך שתהיה המדידה מבחוץ דוקא והלכך קאמר שאם תיחקק א"כ לדידך:

ולא עוד כקליפת השום החיצונה אתה עתיד להעמידה. וכלומר שיהא צריך לחקוק כל מה שמבפנים עד שאתה עתיד להעמידה דקה כקליפת השום החיצונה בתמיה אלא הווי דלא שניא וכו' דלכ"ע במדידה שמבפנים סגי ומשערין בה וא"צ שתהא שיעור המדידה מבחוץ והא הוא דאיכא בינייהו בין הני תנאי דמאן דאמר שאם תיחקק בעגולה הוא דקאמר שאם האבן עגולה היא מחוסרת חקיקה ורואין שאם תיחקק בליטת העגול ויהא בה אמה לכאן ולכאן ומאן דאמר שאם תיחלק באבן מרובעת הוא דקאמר שאינה מחוסרת אלא חליקה:

תדע לך שהוא כן וכו'. שכך השיב התנא דקאמר שאם תיחלק לחבירו דקאמר שאם תיחקק אין בין דברי לדבריך וכו':

לא סוף דבר חריץ וכו'. כלומר לאו דוקא שהשיעור כולו הוא בחריץ אלא אפילו גבשושית מקצתו חריץ וכו' כגון שהוא גבוה מצד אחד ונמוך מצד השני ונעשה כחריץ משערין בגבשושית עם החריץ אם יש בו ששה לכאן ולכאן:

היו חמשה קנים וכו'. לפי שכל שהוא פחות משלשה צריך שלא יהא בין זה לזה שלשה ואז נחשב כאלו הכל אחד דאמרינן לבוד ואם יש בהן ששה לכאן ולכאן נידון משום דיומד:

שלשה. אם יש בין זה לזה שלשה דבכה"ג לא מיחשב כחד אלא שהלך וקשר גמי מלמעלן ועשאן כצורת הפתח מהו שיציל משום פיאה וכלו' אם מהני גבי פסי ביראות צורת הפתח או לא:

כלום פיאה מצלת עד שתהא מוכחת מכל צדדיה. בתמיה דהאיך ס"ד דתהני כאן צורת הפתח וכי צורת הפתח מהני במקום שפרוץ מד' רוחות הא אמרינן בפרק דלעיל שאין הפיאה מצלת והיא צורת הפתח עד שתהא מגופפת מד' רוחותיה וכדפרישית שם בהלכה ז' ומה תיבעי לך:

אלא בהין דעגלין כסתום הוא היך מה דאת אמר תמן וכו'. כלומר אלא כי קא מיבעיא לן כאן בענין הקנים לאו משום צורת הפתח אלא בכה"ג הוא דקא מיבעיא לן כגון שהקנים שהן רחוקים זה מזה שלשה עגונין הן ואם אתה מודד מבליטת העגול יש בין זה לזה שלשה והואיל כסתום הוא והבעיא כך היא אי אמרינן. דרואין שאם תיחלק ויהא נמשך לכאן ולכאן לא יהא שלשה ביניהן והיך דאת אמר תמן לעיל גבי אבן רואים שאם תיחלק וכו' נידון משום דיומד ואמור אוף הכא כן. ומהדר הש"ס דלא דמיא:

תמן עד כקליפת השום החיצונה את עתיד להעמידה וכא מה אית לך. כלומר שאני התם שיש באבן השיעור אלא שנראית סתום והלכך אמרינן רואין אם יש בה כדי שתיחלק וכו' ולא בעינן עד שתיחקק דכי כקליפת השום החיצונה אתה עתיד להעמידה וכהאי דמתמה ר' יוסי לעיל אבל הכא מאי אית לך למימר וכי אתה רואה לכל קנה וקנה עגול לשער אם יש בו כדי שיחלק וכו' בתמיה:

אם את אומר כן ביטלת הלכות פיאה. כלומר ועוד. דאם תאמר כך דבכל מקום שיש לומר רואין אמרינן א"כ בטלת הלכות צורת הפתח דאמרינן לעיל דלא מהני במקום פרוץ מד' רוחות ולדבריך אם היה כאן פרוץ מד' רוחות ונתן קנה עגולה ועבה מכאן ומכאן וקנה על גביהן תאמר ג"כ רואין שאם תיחלק לכאן ולכאן לא יהיה כאן פרוץ לגמרי בתמיה אלא דלא אמרינן כאן נידון משום דיומד אלא דוקא אם אין בין זה לזה שלשה:

הכותל והאילן ואישות קנים. היינו מחיצת הקנים והכי איתא בתוספתא שם:

לחציה עשה. פסין:

לחציה שעשה מותר. ואע"ג דאין הבאר כולו בתוך היקף הפסין:

היו שתים. וכגון שלאחד עשה לחציה בלבד ולבור השני שאצלו עשה ג"כ כך והשתא אותו החצי שעשה להראשון הוא אמצעי בין שני החציין שלא עשה להן פסין וקא מיבעיא ליה מהו שאותו האמצעי ידון לכאן ולכאן לחומרא דהואיל שהוא בין שני החצאין האסורין אסור ג"כ למלאות מהחצי האמצעי שנמשך לכאן ולכאן לאיסור או לא וכדמפרש ואזיל בהי גוונא הוא דקמיבעיא ליה:

מה צריכה ליה כשהיו שנים ממלין. כלומר והיכי דמי דמספקא לן אם נידון לכאן ולכאן לאיסור כשהבורות לשני בני אדם הן וזה עשה לחצייה בלבד וכן השני שאצלו ונמצא אותו החצי האחד שיש לו פסין הוא אמצעי בין שני החצאין האסורין ומכיון שהן של שנים הממלאים זה ממלא מבורו וזה ממלא מבורו איכא למימר דכל אחד ואחד נידון בפני עצמו וזה למה שעשה מותר לו למלאות וכן להשני או דילמא אותו החצי האמצעי נידון לכאן ולכאן לאיסורא ואע"פ שהן של שני בני אדם:

אבל אם היה אחד ממלא. כלומר ששני הבורות של אדם אחד הוא בהא לא מספקא לן שאותו חצי האמצעי נידון לכאן ולכאן לאיסור דהואיל וברשות אחד הן ושני הצדדים שאצל האמצעי אסורין הן מטילין אותו לחומרא:

חצר שהיא פתוחה לפסים וכו'. תוספתא היא בסוף פ"ק וגריס שם מותר לטלטל מחצר לפסין ומפסין לחצר וט"ס היא כאן:

היו שתים אסור. שהיו שתי חצרות זו אצל זו ומחיצה ביניהם ושתיהן ראשן בין הפסין ואוסרות זו על זו. לא סוף דבר שתי חצרות ופתוחות לבין הפסין אלא אפילו חצר אחת ובה שני בתים אוסרין זה על זה וכדמסיים ואזיל דסברין מימר בשלא עירבו החצרות ביניהן מיירי וא"כ אף בחצר אחת ובה שני בתים ולא ערבו אוסרין זה על זה לטלטל אף בין הפסין הא אם עירבו מותרין אף בשתי חצרות:

רב הונא. אמר אפי' עירבו החצרות אסורין שאין עירוב עושה אותן אחת לענין טלטול לבין הפסין:

רב הונא כדעתיה. מי נימא דרב הונא לשיטתיה הוא דאזיל:

דאיתפלגון. לקמן בפ"ו במבוי שצדו אחד דר בו עכו"ם וצדו אחד ישראל וכלומר שיש בו ישראל הדרין בו:

אם עירבו דרך פתחים. אם ישראלים הדרים בבתים שבחצרות עירבו דרך הפתחים העכו"ם אוסר עליהם משום שחצירו ג"כ פתוח להמבוי ודירת העכו"ם אוסר עד שישכיר רשותו ואם עירבו דרך החלונות הפתוחות מבית לבית בהא ס"ל לרב הונא בשם רב

דמכ"ש דאוסר עליהן בחצר שאע"פ שהן מותרין להוציא מבית לבית דרך החלונות שהרי עירבו מ"מ דרך הפתחים הן אסורין:

אבא בר בר חנה בשם ר' יוחנן. קאמר אפילו עירבו דרך חלונות ולא עירבו דרך הפתחים אין העכו"ם אוסר עליהן דקסבר דירת עכו"ם לא שמה דירה לאסור לטלטל בחצר ומכיון שהם מותרין מבית לבית שהעירוב עושה אותן אחד מותרין לטלטל בחצר ואע"פ שחצירו של העכו"ם ג"כ פתוח להמבוי אין העכו"ם אוסר עליהן וטעמא משום דקי"ל כר"א בן יעקב דאין העכו"ם אוסר אלא בשיש שם שני ישראלים ומכיון שעירבו אפי' דרך חלונות הוי להו כלהו כחד ואין העכו"ם אוסר במקום חד ישראל. ורב הונא בשם רב ס"ל שאין רבים נעשים ע"י עירוב כיחיד במקום עכו"ם ושמעינן מיהת דרב הונא מחמיר בעירוב וה"ה הכא וא"כ רב הונא כדעתי':

ואפי' דיסבור וכו'. ודחי לה הש"ס דלא היא דאפי' אם יסבור רב הונא כר' יוחנן דתמן דמותר הוא מודה הוא הכא דמטעמא אחרינא אוסר הוא הכא כדמסיק ואזיל:

תמן. כלומר בדין חצר שנכנסת לבין הפסין היינו טעמא דאוסר אפילו עירבו דשמא למחר תחרב הבאר קודם השבת וחיישינן שמא יהא סבור לומר דעירוב מועיל בפסי ביראות ויטלטל שם על סמך העירוב ובאמת אין העירוב מועיל בפסי ביראות אלא כל זמן שהמים בבאר התירו למלאות בין הפסין:

לא התירו פסי ביראות. לטלטל בהן אלא למלאות בהן מים בלבד ולהשקות שם בהמתו:

באו מים בשבת כבר נכנסה שבת באיסור. שלא היה שם מים מקודם ואסור דקסבר מחיצה הנעשית בשבת לאו שמה מחיצה:

חרבה הבאר. שיבשו המים בשבת כבר נכנסה שבת בהיתר ושבת הואיל והותרה הותרה:

רבי נסא שאל. מה דפשיטא ליה לר' יוסי בי ר' בון מספקא ליה:

מהו לטלטל בין הפסין. מי נימא הואיל והותר למלאות הותר נמי לטלטל ביניהן:

נימר. דכך הוא אם יש בין הפסין ארבעה טפחים בין זה לזה וכלומר שיש ביניהן פרוץ הרבה עד ארבעה טפחים שהוא מקום חשוב:

כאסקופה אסורה היא. שאע"פ שלמלאות מים מותר לר"מ עד עשר אמות ולר' יהודה עד י"ג ושליש לענין טלטול אסור:

ואם לאו. שאין ביניהן ארבעה שהאריך הפסין עד שאין ביניהן ד' כאיסקופה מותרת היא שדינה מותר לכאן וכו' כדאמרינן בפ"ק סוף הלכה א' וה"נ מותר לטלטל ביניהן:

תני ישנן כעשר אמות דברי ר"מ וכו'. כך הוא שנוי בתוספתא פרק קמא ומפרש האי וכארבע עשרה לר' יהודה פרא אמה מחצה ואמה בנין וכלומר דלאו דוקא ארבע עשרה אלא אותה האמה הי"ד היא פחותה ואין כאן אמה שיש בה איזה בניין ואיזה חצוייה לפי ששתי רבקות של ד' ד' הן י"ג אמות ושליש כדפרישית במתני':

הלכה ב

מותר להקריב. הפסין לבאר ולעשות היקף קצר ביניהן ובלבד שיהא שם ריוח בכדי שתהא פרה ראשה ורובה בפנים מן הפסין ושותה אבל בציר מהכי לא דחיישינן שמא ימשך אחריה ויוציא הדלי מחוץ לפסין:

ומותר להרחיק. הפסין כל שהוא רוצה לעשות ההיקף גדול:

ובלבד שירבה בפסין. פשוטין בכל רוח ורוח בכדי שלא יהא בין פס לחבירו יותר מי"ג אמה ושליש לר' יהודה שהלכה כמותו וכן לר"מ למאי דאית ליה:

מותר להקריב וכו' והוא שיעורא כשיעור הזה. כלומר ואם יש כאן השיעור הזה שהוא כדי שתהא פרה רובה בפנים ושותה מותר אפילו לגמל שהוא כולו מבחוץ ואינו יכול להכנס ואם פחות מכשיעור הזה אסור אפילו לגדי שיכול להכנס שם כולו דלא פלוג רבנן בשיעור:

מלא גמל וגמלו. אם מכניס שם גמל צריך שיהא כל כך כמלא גמל עם הגמל שלו שהוא האדם ההולך אחריו ומאכילו ומשקה אותו:

מה ופליג. כלומר ומה ס"ל לרשב"א אם פליג אשיעורא דמתני':

כל מה שהפרה פושטת וכו'. סיומא דמילתא היא וכלומר דמשום הכי פליג לפי שבשיעור שהפרה יכולה לפשוט צוארה והוא כדי שתכנס ראשה ורובה שם הגמל עוקם צוארו שצוארו ארוך ולפיכך ס"ל דהכל לפי הבהמה שהיא:

מה את בעי. כלומר דמתמה הש"ס ומה את רוצה בזה דיהבת האי טעמא לרשב"א בגמל וכי אין הפרה עומדת ברה"ר ואוכלת כלומר שותה ברה"י שהרי כשאין שם אלא כדי שתכנס ראשה ורובה בלבד סגי ואע"פ שעומדת היא בר"ה אפ"ה לא גזרו שמא ימשך אחר פרתו ויוציא הכלי למקום שהיא עומדת ואם כן מה בכך שהגמל עוקם צוארו לחוץ לא יהא אלא כפרה זו שגם כן עומדת בר"ה:

א"ר יוסי בהוא דמפסיק ליה. כמו דמספק ליה וכלומר דר' יוסי קאמר דלא דמיא כלל דהתם בדברי רשב"א גבי גמל מיירי בהגמל שלו והוא האדם הוא שמספק ונותן לו לשתות והלכך שפיר גזרינן שלא יוציא הכלי וצריך שיהא כמלא גמל וגמלו אבל הכא

גבי פרה מיירי באוכלת ושותה מאליה ואם יש כדי ראשה ורובה תו ליכא למגזר מידי והשתא דאתית להכי איכא למימר דרשב"א לא פליג אשיעורא דמתני':
על דעתיה דר"מ וכו'. כלומר דקמ"ל דר"מ אינו מודה לר' יהודה ולא ר' יהודה לר"מ בכל מקום כדאמרינן לעיל דלר"מ אם יש כאן יותר מי' אמות בין הפסין צריך פשוטין ולא סגי בהארכת הדיומדין ולר' יהודה לעולם דיומדין אבל לא פשוטין שאם יש כאן יותר מי"ג אמה ושליש מתקנו בהארכת דיומדין ולא בפשוטין:
גמ' **על דעתיה דר' יהודה**. דס"ל לא התירו בפסי ביראות אלא עד סאתים כדקתני במתני' דלקמן באר עצמה מהו שתעלה ממדת סאתים או דנימא סאתים סביב הבאר ואין הבאר בכלל:

הלכה ג

מתני' **רבי יהודה אומר עד בית סאתים**. יכול הוא לעשות ההיקף סביב הבאר ולא יותר:
לא אמרו בית סאתים. דוקא אלא בגינה ובקרפף שאין הקיפן לדירה:
קרפף. הוא היקף גדול חוץ לעיר להכניס שם עצים לאוצר:
דיר. הוא של בהמות שעושין בשדות היום כאן ולמחר כאן כדי לזבל בגללי הבהמות:
סהר. הוא היקף מחיצות לבהמות העיר:
מוקצה. רחבה שאחורי הבתים וחצר הוא המקום שלפני הבתים וכל אלו הקיפן לדירה:
ואפילו בית חמשת כורין וכו'. וכן הני פסי ביראות הואיל ומימיהן ראויין לשתיית אדם תשמיש דירה מעלייתא הן:
ובלבד שירבה בפסין. פשוטין וכן הלכה:
נישמעינה מן הדא. דתני בתוספתא פ"ק על דברי ר' יהודה. רשב"א אומר באר שיש בה מידת סאתים אין מותר להרחיק ממנה וכו'. כך היא הגירסא בתוספתא וא"כ ש"מ שהבאר עצמה עולה ממידת סאתים:

הלכה ד

מתני' **ר' יהודה אומר אם היתה דרך הרבי' מפסקת**. שהיה דרך שרבים בוקעי' בה מפסקת בין הפסים:
יסלקנה. להדרך לצדדין חוץ מן הפסין דס"ל בקיעת הרבי' מבטלי מחיצתא. וחכ"א א"צ והל' כחכמי':
אחד באר הרבי'. באר הוא מים חיים דלא פסקי ובור הוא מן המים המכונסין ועיקר היתר פסי ביראות בשביל המים הוא שיהיו מצויין לבהמו' עולי רגלים. וכל זמן שאין שם מים אין לפסין תורת מחיצה ומכיון דשל רבים הן התירו אף בבור מים המכונסין

דעבידי דפסקי הואיל ומדכרי אהדדי ובאר היחיד נמי שרי דלא פסקו מיא אבל לבור היחיד לא התירו פסין וצריך לעשות לו מחיצה גבוה י' טפחים:

אין עושין פסין אלא לבאר הרבי' בלבד. דאיכא תרתי למעליותא וכן הלכה ולא התירו פסי ביראות אלא לעולי הרגלים ובא"י דוקא ולהשקות בהמתן אבל אדם צריך שירד לבאר וישתה או יעשה לו מחיצה גבוה י' טפחים סביב ויעמוד בתוכה וידלה וישתה ואם היה הבאר רחב הרבה שאינו יכול להיות מטפס ועולה מטפס ויורד בו מותר לו לדלות ולשתות בין הפסין:

גמ' **א"ר יוחנן מחלפה שיטתיה דרבי יהודה**. קשיא דידיה אדידיה:

דתנינן תמן. סוף פרק כל גגות וכן גשרים המפולשין וכו' אלמא לא אתו רבים ומבטלי מחיצתא. וה"ה דקשיא דרבנן אדרבנן דהתם אוסרין והכא קאמרי א"צ וא"כ מחולפת השיטה היא:

א"ר אלעזר אינה מוחלפת. כדמפרש ר' ירמיה דר"א סבר כהאי דמחלק רב יהודה אליבא דרבי יהודה דאמר הדא דתימר דמתיר ר' יהודה בגשרים המפולשין דוקא במפולשין לבקעה שהיא כרמלית. הואיל ואין כאן איסור דאורייתא אבל אם היו מפולשין לר"ה אסור ואכתי דרבנן אדרבנן לא מתרצא לר' אלעזר אלא דעדיפא מינה פריך ר' יוסי לקמן:

בכל אתר ר' אלעזר סמיך לר' חייא רובא. כלומר שהוא סומך על דבריו בכל מקום ותני ר' חייה כיצד מתירין רשות הרבים וכו' אלמא דר' יהודה ס"ל אפילו בר"ה סגי בב' מחיצות מדאורייתא ולחי או קורה מדרבנן בעלמא הוא והכא אמר הכין בתמיה דר' יהודה אוסר במפולשין לר"ה:

כאן בעשר. גבי הא דתני ר' חייה בשאין במפולש אלא בעשר מיירי וכאן בפסי ביראות בשלש עשרה כדס"ל לר' יהודה במתני' דלעיל הלכך אוסר אם דרך הרבים מפסיקתן:

מיליהון דרבנן. דלקמן פליגי על הא דקאמר לחלק במבוי המפולש לר"ה בין עשר לשלש עשרה דר' אחא אמר וכו' כמה תהא פירצת המבוי על דעתיה דר' יהודה בשנפרץ לר"ה והשיב לו משלש עשרה כדשמעינן אליביה גבי פסי ביראות והכא אמר הכין לחלק כדלעיל א"כ פליגי הני רבנן ר' אחא ואבוה שהשיב כן לר' הושעיה:

דרבנן דקסרין אמרין. כלומר והכי נמי שמעינן מרבנן דקסרין דלא ס"ל לחלק גבי מבוי בין עשר לשלש עשרה אליבא דר' יהודה והא דקשיא מהאי דתני ר"ח אמתני' ואליבא דר' יהודה הכי הוא דשנינן:

תמן. גבי מבוי עומד רבה על הפרוץ שהרי יש לו שתי מחיצות מעלייתא ברם הכא בפסי ביראות פרוץ רבה על העומד והשתא ליתא נמי הא דרמינן דר' יהודה אדר' יהודה לעיל

מההיא דפרק כל גגות דשאני התם דעומד מרובה הוא דאיכא שתי מחיצות מעלייתא ודרבנן אדרבנן נמי ל"ק דהכא בפסי ביראות מיהת איכא שם ארבע מחיצות:

פיסקא. אחד באר הרבים וכו'. מה בין בור הרבים וכו' בור הרבים יש לו קול. אם נפסקו המים ומדכרי אהדדי שלא לסמוך על הפסין אבל של יחיד אין לו קול ואתי לידי תקלה:

מעתה אפילו לבארו. של יחיד נמי ליחוש:

אלא בור הרבים אין מימיו מצויין לכלות בור היחיד מימיו מצויין לכלות. כצ"ל ובספרי הדפוס נתחלפו התיבות. כלומר רבים משגיחין על זה שיהא שם תמיד מים אבל היחיד אינו משגיח ושמא יפסקו המים והשתא ל"ק מבאר היחיד דמים חיים לא שכיחי דפסקי:

מתני' אמרה כן. דקתני עושין פסין לביראות משמע אבל לא לבורות אפי' הן של רבים:

והא תנן אבל לבור היחיד וכו' דברי ר"ע. כלומר והרי בבור היחיד לא פליגי ר"ע ור' יהודה בן בבא דלכולי עלמא במחיצה דוקא וקא סלקא דעתין דמדמדייק לביראות דלא מיירי אלא בבארות אם כן אבאר לחוד הוא דקפיד ואפי' הוא של יחיד ניתר בפסין. והשתא מנא לך דמתני' כר' יהודה בן בבא הא אפי' באר היחיד נמי בכלל:

אלא כן אנן קיימין לבור הרבים. כלומר אבור הרבים דקאמר ר' יהודה בן בבא דאינו ניתר בפסין הוא דמדייקינן וה"ק ודכוותה עושין פסין לביראות דקתני במתני' היינו לבאר הרבים בדוקא אבל לבאר היחיד לא. וא"כ מתני' כר' יהודה בן בבא מיתוקמא:

הלכה ה

מתני' **ועוד אמר ר' יהודה בן בבא**. משום דשמעינן מיניה לעיל גבי פסין חדא לחומרא שאין עושין אותן אלא לבאר הרבים קתני הכא ועוד דאמר נמי מילתא אחריתא לחומרא דס"ל בגינה וקרפף אפילו מוקפין לדירה הן לא שרי אלא כשיעור בית סאתים שהן שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים ומעט פחות מבית סאתים כדמפרש בגמרא:

שומירה. סוכת שומרים או בית דירה ואפ"ה בית סאתים היא דשרי טפי לא. וזהו לחומרא:

גמ' **רבי שמואל בר נחמן בשם ר' יונתן מחצר המשכן למדו**. הא דאמרו להתיר בית סאתים על בית סאתים גבי שבת ילפינן מדכתיב בחצר המשכן אורך החצר מאה באמה ורוחב חמשים בחמשים והאי בחמשים מיותר אלא ה"ק קרא טול חמשים וסבב חמשים לשער בהן הלכות שבת והולך וחושב הש"ס כמה הוא החשבון אם אתה חושב לשער כשיעור בית סאתים על בית סאתים וממנו תדע כמה שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים פחות מעט מזה כדלקמן:

וחמשין זימנין מן מאה הא חמשה אלפין. חשבון של בית סאתים על בית סאתים כשתסבב בחמשים המאה ותאמר חמשה פעמים מאה הן עולין לחמשה אלפים:
שובעין מן שובעין הא חמשה אלפין פרא מאה. כלומר וכשתחשוב השבעים על שבעים בתחלה תמצא ד' אלפים תת"ק שהן מאה פחות מחמשה אלפים שכך הוא החשבון בהכאה כשתכפול ותאמר שבעים פעמים שבעים:
ותנינן שבעים ושיריים ותני שמואל אמה ושני שלישי אמה שנו. כלומר הא דתנינן שבעים אמה ושיריים מפרש שמואל דכל אמה ואמה יש בה אמה ושני שלישי אמה והיינו שיריים. וא"כ צרוך אתה לחשוב ג"כ השני שלישין מכל אמה כמה הן:
שובעין זימנין מן תרין תלתותין ושובעין זימנין וכו'. כלומר מתחלה צריך אתה לחשוב שני פעמים שבעים פעמים על שני שלישים לפי שיש כאן שבעים באורך ושבעים ברוחב ואח"כ נחלקן לד' רוחות וא"כ חשוב שבעים פעמים שני שלישים הן עושין מאה וארבעים שלישים ועוד שבעים פעמים שני שלישים והן מאה וארבעי' תצרפם והן מאתים ושמוני' שלישים שהן עושין תשעי' אמה ושלש אמה ושליש שהרי כשתחלק התשעים אמה לשלישים הן מאתים ושבעים שכך הוא החשבון של שלשה פעמי' תשעי' ושלש אמה ושליש שהן עשרה שלישין הרי מאתים ושמונים תצרפם עם החשבון של האמות שהן הכל ביחד ד' אלפים תתקצ"ג אבל עדיין צריך אתה לחלקם לתשעיות כדי שתדע אם האמות כולן מכוונות תו יש איזה חלקי תשעיות יותר כמו שיבוא:
צא מהן ארבעה תשועין לד' רוחות. תשועין היינו מחלקי תשעיות שצריך אתה לחלקן להשלישיות כולן כדי שנדע החשבון מכוון וכיצד בתחלה צריך אתה לחלק לכל השבעים אמה עם השיריים לשלישים ושבעים אמה לשלישים עושין מאתים ועשרה שלישים שכך הוא החשבון של שלשה פעמים שבעים ותצרף השיריים שהן שני שלישי אמה א"כ הם ריי"ב שלישים ועכשיו צריך אתה לחשוב לפי חשבון הכפול באלו הריי"ב שהרי בכל אמה ואמה יש שיריים שני שלישים א"כ חשוב ריי"ב פעמים ריי"ב ותמצא מ"ד אלפים ותשעה מאות וארבעים וארבעה שלישים וזה פשוט וידוע ועכשיו תרצה לידע כמה אמות שלימות הן ואם יש עוד איזה דבר יותר מהאמות השלימות צריך אתה בתחלה ליקח חשבון תשעה מפני שבכל שליש ושליש יש שלשה תשעיות וג' שלישים שהן אמה שלימה יש בה ג' על ג' שהן תשעה תשעיות ועכשיו קח תשעה וחשוב לפי דרך חשבון החילוק הידוע בחכמת המספר ואמור כמה פעמים חלקי תשעה תמצא בסך המ"ד אלפים ותשעה מאות וארבעים וארבעה ותמצא ד' אלפים ותתקצ"ג אמות שלימות שהן כל אחד וא' תשעה תשעיות כמוזכר ועוד נוסף ז' חלקי תשעיות יותר

מסך אלו השלימות צא וחשוב ותמצא כך. והיינו דקאמר צא מהן ארבעה תשועין לד' רוחות. שאע"פ שהיה יכול לחלוק הרפ"ה שלישים בעצמן לד' רוחות של השבעים שכך צריך לחלקן לפי שהן שבעים על שבעים וא"כ גם השיריים והן השלישים צריך אתה לחלקן ולסבבן בד' רוחות של השבעים וד' פעמים שבעים הן הן ר"פ מכל מקום צריך אתה לחלק הכל לשלישים ולחשוב כמה מהשלמים יש בכל שבעים ושיריים על שבעים ושיריים כדי שתמצא החשבון מכוון ומה שיש יותר מהשלימים והן השבעה תשעיות שאמרנו וא"כ אלו הצ"ג ושליש וז' תשעיות והן נקראין תשועין כלומר שנתחשבו לחלקי תשיעיות כאמור כשתחלק אותם לד' רוחות השבעים נשלם החשבון של שבעים ושיריים על שבעים ושיריים:

נשתייר שם תשעה עשר תלתולין חסר תשוע. השתא מסיים ומפרש כמה החשבון החסר דבר מועט של שבעים ושיריים על שבעים ושיריים במה שהוא פחות מסאתים על סאתים והן י"ט שלישים חסר תשוע שהרי אמרנו שחשבון שבעים ושיריים על שבעים ושיריים עולין ד' אלפים ותתקצ"ג שלימות ועוד שבע תשיעיות ובלתי השבע תשעיות היו פחותין שבעה מחמשה אלפים שהן סאתים על סאתים ושבעה הן כ"א שלישים. עכשיו תצרף השבע תשעיות עליהן ששה תשעיות הן שני שלישים ועוד חלק תשיעי וצא וחשוב שהחשבון מכוון שחסר מה' אלפים תשעה עשר שלישים חסר חלק תשיעי אחד:

כהדא דתני וכו'. והיינו דתנינן שיש כאן דבר קל בשבעים ושיריים על שבעים ושיריים במה שהוא פחות מסאתים על סאתים ולא יכלו חכמים לעמוד עליו ולהשלים לאלו הי"ט שלישים חסר תשוע עד שיחלק להד' רוחות שהן דבר מועט ביותר:

קרפף שיש בו מידת סאתים וכו'. אם לא הוקף לדירה והאי אזלא כר' יהודה בן בבא דמתני' דבעי מוקף לדירה אפי' אין בו אלא בית סאתים והלכך אין מטלטלין בו אלא בד' אמות:

היו שנים בזה בית סאה כו'. וכגון שנפרצו זה לתוך זה:

מטלטלין בשני תשלומין לראשון. כלומר דמכיון שנפרצו זה לתוך זה הוי כקרפף אחד שאין בו בית סאתים שהרי השני בית סאה חסר אמה אחת ואפי' הוא משלים לראשון אין כאן שיעור בית סאתים הלכך מותר לטלטל מזה לזה בכולו ור' אילא בשם ר' יוחנן קאמר אין מטלטלין בשני תשלומין לראשון דהואיל וכל אחד ואחד בפ"ע הוא אע"פ שנפרצו זה לתוך זה לא אמרינן דליהוי השני משלים לראשון ולטלטל מזה לזה וחסר אמה אחת לרבותא אליבא דרבי אילא בשם רבי יוחנן נקט שאפי' אם תצרף אותם להיות

שניהן כאחד אין כאן שיעור בית סאתים מ"מ מכיון שבתחלה הוקף כל אחד בפני עצמו אין זה משלים לזה להיות מותר לטלטל מזה לזה:

מודה רבי לא שאם היו שלשה בזה בית סאה וכו'. כלומר דאע"ג דבשנים זה אצל זה פליג ר' אילא מ"מ אשכחן גוונא שאפי' בשלשה מותר לטלטל מזה לזה עד תשלום השיעור בית סאתים וכגון שהיו שנים זה אצל זה והשלישי עומד כנגד שניהן כחצובה זו שיש לה ג' רגלים ופתוח הוא לשניהן נמצא השלישי הוא לכל אחד כשני להשלים השיעור בית סאתים ומותר לטלטל מהראשון שבצד זה להשני שהוא אצלו וכנגדו והוא שלישי בחשבון וכן מן זה שבצד זה להשלישי ולפי שהוא לכל אחד מהצדדים כשני משלים לראשון נקרא שני תשלומין לראשון:

הואיל והוא ראוי להתיר על ידי שיירא. כלומר הואיל והוא נעשה רה"י בשיירא שהתירו בה כדתנן בפ"ק גבי שיירא שחנתה בבקעה הלכך יש לו דין רה"י גמור והזורק מר"ה לתוכו חייב:

בעי. הקשה על זה לכשייתרצו שיירא. כלומר והאיך אתה משוה אותו רה"י משום הואיל ומותר בשיירא הרי אין כאן שיירא ולכשיתרצו לעשות כאן שיירא אז הוא דהוי כרה"י:

לאסור אסור וכו'. כלומר אלא לאו מילתא היא דלאסור לזרוק ולהוציא מר"ה לתוכו הוא דאסור מדרבנן הא חיוב חטאת אין כאן כדמסיים ואזיל:

מעתה מבוי וכו'. ול"ג כאן משלש עשרה ואגב שיטפא דלקמיה היא כלומר דלדידך תאמר גם במבוי שקורתו למעלה מכ' שהוא כשר לדעתיה דר' יהודה בריש מכלתין שאם זרק מר"ה לתוכו שהוא חייב בתמיה דלא אמר ר' יהודה אלא שלמעלה מכ' נמי כשר והרי הוא כשאר מבוי שתיקונו בקורה והזורק מר"ה לתוכו פטור כדאמרינן בפ"ק וכן במבוי שנפרץ דלדעתיה דר' יהודה פירצה יותר מעשר כשר עד שיהא נפרץ משלש עשרה כדאמרינן לעיל בהלכה ב' אליבא דר' יהודה ואם זרק מר"ה לתוכו חייב בתמיה אלא דהא ליתא:

חצר שהיא פתוחה לקרפף וכו'. כגון שהקרפף נפרץ במילואו לחצר ונשתיירו גיפופי בחצר מכאן ומכאן:

מהו לטלטל מקרפף לקרפף דרך חצר. שהחצר היא באמצע בין ב' קרפיפים:

הלכה ו

אלא בור וכו'. כלומר אחד מהן כבית דירה חשיבא:

ר"ע אומר אפי' אין בה וכו'. ולא הוקף לדירה שרי עד בית סאתים אבל בהוקף לדירה אפילו טובא נמי שרי ות"ק דאמרו לו במתני' דלעיל נמי כוותיה ס"ל בהוקף לדירה אלא

בשלא הוקף לדירה דת"ק שרי בית סאתים ור"ע לא שרי אלא שבעים ושיריים על שבעים ושיריים ואיכא בינייהו דבר מועט מה ששבעים ושיריים וכו' פחות הוא מבית סאתים והלכה כת"ק בהא דעד בית סאתים שרי בשלא הוקף לדירה דמחצר המשכן ילפינן כדמפרשינן בגמ':

מחלפא שיטתיה דר' יהודה. על הא דקאמר ר' יהודה במתני' אפילו אין בה אלא בור וכו' קאי דקס"ד דר' יהודה פליג נמי אסמוכה לעיר דמתיר ר' יהודה בן בבא וקאמר איהו דבור או שיח וכו' מתירין את הגינה והקרפף אבל לא סמוך לעיר והא תמן לקמן בפ"ד דביצה קאמר איזהו קרפף כל שהוא סמוך לעיר והכא הוא אמר הכין בתמיה:

כבית דירה עביד לה ר' יהודה. לא דפליג על סמוך לעיר אלא למאי דקאמר ר' יהודה בן בבא ובלבד שיהא בה שומירה או בית דירה עלה הוא דקאמר בור ושיח וכו' נמי סגי דעביד לה כבית דירה:

הלכה ז

ר"א אומר אם היה אורכה וכו'. דס"ל דדוקא במרובע הוא דשרו רבנן בית סאתים בשלא הוקף לדירה ור' יוסי ס"ל אפילו אורכה כשנים ברחבה שרי כשהיא בשיעור בית סאתים על בית סאתים ולא בעינן מרובעת ארכה כרחבה דוקא והלכה כר' יוסי. אבל אם היה ארכה יתר על שנים כרחבה אפילו אמה אחת אין מטלטלין בה אלא בד' אמות דבית סאתים שלא הוקף לדירה שמותר לטלטל בכולו מחצר המשכן ילפינן ולא היה אלא ארכו כשנים ברחבו:

פיסקא ר' אליעזר אומר וכו'. תני ר"א אומר וכו' והדא פליגא על דר' יונתן. כלומר למאי דס"ל לר"א א"כ פליג הוא על הא דרבי יונתן דקאמר לעיל מחצר המשכן למדו:

ור' יוסי וכו' הדא מסייעא לר' יונתן. דחצר המשכן ארכו כשנים ברחבו:

והא תני. בניחותא תניא בכלאים נמי הכי ותוספתא היא בכלאים פ"ב כמה היא מידת בית רובע שאמרו בכלאים עשר אמות ומחצה על עשר אמות ומחצה מרובעת ר' יוסי אומר אפילו ארכה כשנים ברחבה:

הלכה ח

מתני' **א"ר אילעאי שמעתי מר"א**. בגינה וקרפף דלעיל אפי' היא כבית כור:

וכן שמעתי ממני אנשי חצר וכו'. וביטל רשות חצרו להן וקסבר המבטל רשות חצרו רשות ביתו נמי ביטל והרי הוא כאורח אצלם והלכך להם מותר אף רשות ביתו אבל לו אסור להכניס ולהוציא מביתו ואע"ג דהוי כאורח לגבייהו מפרש בגמרא הכא דמשום קנס הוא:

בעקרבנין בפסח. משום מרור והוא סיב עבה הגדל סביב הדקל ונכרך ועולה ובו טעם מרור:

ובקשתי לי חבר. אם שמע איזה מהן לג' דברים הללו ולא מצאתי ואין הלכה בכל אלו ג' דברים דגבי גינה וקרפף שלא הוקף לדירה לא שרי טפי מבית סאתים ובאנשי חצר אסור ביתו אף להם וערקבנין לאו מרור הוא ואין אדם יוצא בו ידי חובתו בפסח:

גמ' **ר' אבהו בשם ר' אלעזר במתלקטת סאתים מבית כור הוא מתניתא**. כלומר דלאו בית כור ממש התיר אלא במתלקט מקום בית סאתים מתוך בית כור שהיה הבית כור כמדרון ומתלקט מתוכה כשיעור בית סאתים בפ"ע מקום מישור:

ביתו אסור וכו' תמן רבנן. כלומר דהא דתנינן לקמן בפ"ו שאסור ביתו להן רבנן היא דקסברי המבטל רשות חצירו לא ביטל רשות ביתו ברם הכא אליבא דר"א הוא דאמרינן ומפרש טעם פלוגתייהו:

רבנן אמרי אדם מבטל רשות ביתו וכו'. כלומר אם ביטל רשות ביתו בפירוש ביטל אבל אין אדם מבטל רשות חצירו להיות גם רשות ביתו בטל דמה שביטל ביטל ומה שלא ביטל לא ביטל ור"א ס"ל כשם וכו' כך מבטל רשות חצירו להיות בטל גם רשות ביתו דבביטל רשות חצירו את הכל ביטל:

על דעתיה דר"א. דמבטל הוא רשות ביתו א"כ יעשה כאכסנאי ויהא מותר מביתו שהרי עכשיו ביתו כבתיהם:

קנס קנסו ר"א. מפני ששכח ולא עירב:

ר' שמי בעי. הקשה על האי טעמא עיקר עירוב דבר מדבריהם הוא וקונסין לו בשוגג לר"א שהרי שכח הוא:

אמר הריני מבטל רשות ביתי. אם אוף רבנן מודי. או דילמא לאו כל כמיניה לסלק נפשיה מביתיה וכן לר"א אם אמר בפירוש הריני מבטל רשות חצרי בלבד אי אמרינן לאו כל כמיניה משום דביתן בלא חצר לא עבידי אינשי דדיירי:

הויין סברי מימר בערקבנין. בלחוד הוא דקאמר בקשתי לי חבר ולא מצאתי והדר אשכחן ברייתא דתני על כולהון מהני ג' דברים הוא דקאמר:

הדרן עלך עושין פסין

פרק ג

הלכה א

מתני' **בכל מערבין**. עירובי תחומין אבל עירובי חצרות אין מערבין אלא בפת שלימה בלבד:

ומשתתפין. שיתוף מבואות בין בפת בין בשאר אוכלין:

חוץ מן המים. בפני עצמו ומן המלח בפ"ע אבל אם עירב מים עם מלח נעשה כמורייס ומשתתפין ואמרינן התם בגמרא דהאי בכל לאו דוקא שאין למדין מן הכללות אפי' במקום שנאמר בהן חוץ דהכא תנן בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח ואיכא נמי כמהין ופטריות שאין מערבין. ומשתתפין בהן דלא חשיבי אוכלין:

והכל נלקח בכסף מעשר. כדכתיב ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך:

חוץ מן המים ומן המלח. לפי שאינן גידולי קרקע ואימעוט מפרט המפורש בתירה בבקר ובצאן ביין ובשכר שהן אוכל ופירי מפירי וגידולי קרקע שהבקר והצאן נזונין וגדילין מן הקרקע הן יצאו מים ומלח שאינן גידילי קרקע:

הנודר מן המזון. סתם מזון חמשת המינין הוא דנקרא דזייני וסעדי והכא מיירי באומר כל הזן עלי הלכך אסור בכל מיני דזייני לפי שעה חוץ מן המים ומן המלח דלא זייני כלל:

מערבין לנזיר ביין. דאע"ג דלדידיה לא חזי לאחרינ מיהת חזי וכן לישראל בתרומה משום דחזי לכהן:

סומכוס אומר אף בחולין לכהן בבית הפרס. לפי נוסחא דהכא וכדקאמר הכא נמי בגמרא א"כ סומכוס מוסיף הוא אדברי ת"ק ולא פליג אהא דקאמר לישראל בתרומה אלא דמילתא אחריתא קאמר וקמ"ל דאפי' לכהן מערבין בבית הפרס והוא שדה שנחרש בה קבר ומדבריהם גזרו בה טומאה והקילו בה שיהא יכול ליכנס לשם ע"י ניפוח שמנפח לפני רגליו ליזהר שלא יגע בעצם כשעורה שאינו מטמא אלא במגע הלכך מותר להניח עירובו של תחומין שם שהרי יכול הוא ליכנס במקום עירובו והרי הוא ועירובו במקום אחד וחולין דנקט משום דתרומה אסור לכתחלה להכניסה שם ואפי' ע"י בדיקה כדתנן בפרק י"א דאהלות בודקין לעושי פסח ואין בודקין לתרומה אלמא דבתרומה החמירו בה. אבל בנוסחת הבבלי לא גריס הכי אלא גריס סומכוס אומר בחולין ופליג את"ק דקאמר לישראל בתרומה משום דסבירא ליה לסומכוס דמידי דחזי לדידיה בעינן והא דלא פליג אלנזיר ביין משום דאפשר דמיתשיל אנזירותיה ויהא יין ראוי לו אבל תרומה אי מיתשיל עלה הדרא לטיבלה ואי אפשר לו לתקן בשבת ואפילו בין השמשות

דאע"ג שאינו אלא משום שבות קסבר סומכוס דכל דבר שהוא משום שבות גזרו עליו בין השמשות:

ולכהן בבית הפרס. מילתא אחריתא היא וסתמא דמתני' היא ולאו סומכוס קאמר לה וטעמא כדפרישית:

רבי יהודה אומר אפילו בין הקברות מפני שיכול לחוץ ולוכל. כלומר שיכול לילך שם ע"י מחיצה בינו לבין הקבר שלא יאהיל כגון שיכנס בשידה תיבה ומגדל דקסבר אוהל זרוק שמיה אוהל וחוצץ בפני הטומאה. ולמסקנא דהתם בפלוגתייהו דר' יהודה ורבנן מסיק הכי דכ"ע סברי אין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות נתנו ואפי' במצות דרבנן והכא דטעמא דאין מניחין עירוב בבית הקברות משום דקניית עירוב כקניית בית הוא ובית הקברות אסור בהנאה הוא וכהן דנקט לאו דוקא אלא הוא הדין דבישראל פליגי ולהודיעך כחו דר' יהודה דאפילו בכהן שרי ובהא קמיפלגי דר' יהודה סבר דאע"ג דאסור להשתמש וליהנות בבית הקברות מותר להניח עירובו שם משום דמצות לאו ליהנות ניתנו ואעפ"י שקניית עירוב בין השמשות הוא והעירוב משתמר שם כל יום השבת. וא"כ משתמש באיסור הנאה הוא שלא במקום מצוה שהרי כבר נעשית המצוה בין השמשות משום דקסבר ר' יהודה דלא איכפת ליה בהאי נטירותא ואינו חושש אם יאבד או יגנב העירוב לאחר שקנה לו בין השמשות הלכך לא מיקרי הנאה ורבנן סברי דניחא ליה בנטירותא שישתמר שם ומכיון שכבר נעשית המצוה בין השמשות נמצא נהנה הוא במה שמשתמר שם אח"כ והרי זה משתמש באיסורי הנאה שלא במקום מצוה ואין הלכה לא כסומכוס ולא כר' יהודה אלא כחכמים:

גמ' **אמר ר' אחא דר' אליעזר היא**. מתני' דקתני בכל מערבין כר"א הוא דאתיא דתנינן תמן לקמן בפ"ז בכל מערבין וכו' דברי ר"א ור' יהושע פליג התם ואמר ככר הוא עירוב:

א"ר יוסי. דלא היא אלא דברי הכל היא מתני' דידן:

מערבין בחצרות ומשתתפין בין בחצרות בין בתחומין. כלומר כל היכא דקתני מערבין בלחוד בתצירות הוא דמיתפרשא וכהאי דקתני התם לר' יהושע ככר באיסר והוא שלם מערבין בו והאי מערבין אעירובי חצרות הוא דקאי דקסבר ר' יהושע בחצרות פת הוא דבעינן:

ומשתתפין. כלומר וכל היכא דקתני משתתפין בהדי מערבין אתה יכול לפרש להא מערבין בין בחצרות בין בתחומין ולר"א אעירובי חצירות נמי קאי ולר' יהושע אעירובי תחומין הוא דקאי וא"כ אתה יכול לפרש מערבין דמתני' כד"ה:

מתני' דקתני בכל מערבין עירובי תחומין וכדפרישנה אליבא דר' יהושע כר"מ הוא דאתיא וכלו' דאף כר"מ מצית לאוקמא דתני כל דבר שהוא נאכל חי בפני עצמו כמות שהוא מערבין בו ואם אינו נאכל אלא עם הפת אין מערבין בו וזהו כר"מ כדמייתי מהאי עובדא דלקמן ומפרשינן לר"מ בכל מערבין על דבר שהוא נאכל חי בפני עצמו הוא דקאמר:

השום והבצלים וכו' דתני בתוספתא פ"ו והתם גריס להא דר' יודה בשם ר' שמעון בן אלעזר:

והושיבו ר"מ בד' אמות שלו. דקסבר אין עירובו עירוב לפי שהבצלים אין דרכן לאכלן חי כמות שהן אלא עם הפת:

אע"ג דר"מ אמר וכו'. סיומא דמילתא היא וכדפרישית דאע"ג דבכל מערבין אוקמינן כר"מ היינו בלבד שהוא נאכל כמות שהוא וזהו דמרבינן בהאי בכל אליבא דר"מ:

הלוף. מין קטניות והקולקוס מין ירק:

על דעתון דרבנן אין מערבין בהן. כלומר אפי' לרבנן אין מערבין בהן שאין דרך לאכלן חיין כלל ואפי' עם הפת:

תנינן תרין כללין במתני' ולא דמיין חד לחד. לא בפירושא דבכל ולא באוקימתא דתנאי וכדמסיים ואזיל בכל מערבין וכו'. נתהפך הגירסא כאן ומסורס הוא דגבי בכל מערבין צ"ל ובלבד דבר שהוא נאכל חי כמות שהוא וכדאוקימנא כר"מ ובהכל נלקח בכסף מעשר צ"ל בין בדבר שהוא נאכל חי כמות שהוא ובין בדבר שאינו נאכל כמות שהוא דגבי כסף מעשר לא שמעינן למאן דס"ל דצריך שיהא נאכל חי כמות שהוא:

בכל מערבין וכו' בין כר"ע בין כר' ישמעאל דפליגי לקמן בכסף מעשר הוא דאתיא אבל האי כללא דכסף מעשר לא אתיא אלא כר"ע ברם כר' ישמעאל הא שמעינן מיניה ומדרשא דידיה דהאי כללא לאו דוקא הוא דהכל משמע אפי' כמהין ופטריות ודגים וחגבים בכלל ולר' ישמעאל אין נלקחין הן בכסף מעשר והך פלוגתא עיקרה לעיל בפ"א דמעשר שני בהלכה ה' היא:

לומר מה הפרט מפורש דבר שהוא וולד וולדות הארץ וכו'. והשתא לדרשת רבי ישמעאל אימעוט דגים וחגבים וכמהין ופטריות כדאמר מה נפק מביניהן וכו' דלרבי ישמעאל צריך שיהא וולד ולדות הארץ שנבראו מן הארץ במעשה בראשי' ואימעוט דגים דמימיא איברו וחגבים דג"כ לאו וולדות הארץ הן דמרקק נבראו וכמהין ופטריות אין גדילין בארץ ולרבי עקיבא דגים לא אימעוט דפרי מפרי נינהו וכן לר"ע איתרבו נמי חגבים שהן

פרי מפרי ומכשירי פרי כלומר שמתקנין ואוכלין בהן איזה דבר וכן כמהין ופטריות שהן גדילין באלין ונקראין פרי מפרי ומכשירי פירי:

א"ר יוסי טעמא שאין מערבין במים ומלח לפי שאין הגוף ניזון מהם ואנן מידי דאוכל ומזון בעינן בעירוב:

שהן מין קללה. כלומר דאשכחן בהו קללה מים במבול שהיו לשחת הארץ ומלח כדכתיב גפרית ומלח שרפה כל ארצה:

עשאן מי מלח. שעירב המים עם המלח:

נלקחין בכסף מעשר. והוא הדין דמערבין בהן כדלקמן:

והוא שנתן לתוכו שמן ור' יוסי הקשה על זה דא"כ מעתה לא יערב בהן אלא לפי חשבון השמן שעירב בהן דאם אתה הולך אחר השמן דווקא הא בעינן שיעורא בשמן כדלקמן:

תמן תנינן. בפיאה פ"ח וגרסינן להאי סוגיא שם בהלכה ה' על המתני' אין פוחתין לענים בגורן מחצי קב חטים וקב שעורים וכו' חצי לוג יין ר"ע אומר רביעית רביעית שמן ר"ע אומר שמינית:

וכן לעירוב. באלו השיעורים:

הדא דתימר ביין. ר' חנינא ס"ל דביין דוקא שיעורו לערב בחצי לוג כשיעור במעשר עני אבל בשמן צריך שיהא כדי לאכול בו מזון שתי סעודות וכדתני בתוספתא פ"ו והכי תנינן שם היין כדי לשתות בו מזון שתי סעודות והשמן כדי לאכול בו מזון שתי סעודות והחומץ כדי לטבול בו מזון שתי סעודות. וחצי לוג יין היינו כדי לשתות בו מזון שתי סעודות רביעית לכל סעודה:

כדי לטבל. הא דקתני בחומץ מפרש משום דבהך ברייתא דמייתי הכא סתמא קתני בחומץ מזון שתי סעודות ובתוספתא שלפנינו מפורשת היא:

למי נצרכה. הא דר' ינאי שמערבין באפונין חיין לר"מ הוא דנצרכה. דס"ל לעיל דדבר שהוא נאכל חי כמות שהוא בעינן ושלא תאמר אפונין חיין הואיל והן מסריחין את הפה אין מערבין בהן קמ"ל:

בשר חי מערבין בו. שיש שאוכלין אותו חי כדתנינן במנחות פ' שתי הלחם חל יוה"כ להיות ע"ש שעיר של יה"כ והוא של מוסף שנאכל הוא לכהנים נאכל הוא לערב ואעפ"י שאין יכולין לבשלו לא בשבת ולא ביוה"כ הבבליים אוכלין אותו כשהוא חי מפני שדעתן יפה שאינם קצים לאכול בשר חי:

הדא בלבודא. ובפיאה גריס בלקורא והוא מין עשב ונקרא אובלא דדנא ואין דרך כל בני אדם לאכול אותו חי ומכיון דאמרת מערבין בבשר חי דאיכא אינשי דאכלי א"כ העשב הזה דאילין כיתאי דאכלין חי מיניה יהא ג"כ מותר לערב בו:

בעון קומוי היידן איליין אינון. כך הוא בפיאה שם ששאלו אותו מה הן אלו אינון דקאמרת:

אמר לון קקולי. כך קורין בלשון ארמי לפעפועין יודליש בלע"ז ולגודגדניות קורין הנדקוקי אליינדרא בלע"ז ולחלוגלוגות קורין פרפחינ"י פולפל"י בלע"ז:

תמן תנינן. ריש פ"ו דנדרים הנודר מן המבושל וכו' וגרסינן להסוגיא שם:

מתניתא אמרה שהשלוק קרוי מבושל. הא ממתניתא אחריתא שמעינן דקרוי הוא מבושל דתנינן פ"ו דנזיר היה מבשל את השלמים או שולקן ובקרא כתיב הזרוע בשלה אלמא דמתניתין קרא לשלוק מבושל:

וקריא אמר. ובמקרא מצינו שאף הצלוי קרוי מבושל כדכתיב ויבשלו את הפסח ואין תימר שלא כהלכה עשו הא ליתא דכמשפט כתיב התם כדאמר ר' יונה בוצרייה:

מתני' וכו'. כלומר והשתא דממתני' דנזיר שמעינן שהשלוק קרוי מבושל ומהמקרא שמענו שהצלי קרוי מבושל א"כ קשיא אהא דתנינן הנודר מן המבושל מותר בצלי ובשלוק:

אמר ר' יוחנן. לא קשיא שהילכו בנדרים אחר לשון ב"א ואין דרך לקרות לצלי ושלוק מבושל:

ר' יאשיה. פליג אמתני' דנדרים דקסבר הלכו בנדרים אחר לשון תורה ואסור בצלי ובשלוק:

מה נפק ביניהון וכו'. דקס"ד דר' יאשיה ס"ל בין לקולא בין לחומרא הולכין בנדרים אחר לשון תורה והלכך הא נמי איכא בינייהו שאם אמר קונם יין שאני טועם בחג דלר' יוחנן אסור ביו"ט האחרון של חג דבלשון בני אדם בכלל חג הוא ולר' יאשיה מותר דבלשון התורה חג העצרת מיקרי ורגל בפני עצמו הוא. ודחי לה הש"ס שאף ר' יאשיה מודה בזה שאסור ולא אמר הולכין בנדרים אחר לשון תורה אלא לחומרא:

אכל חליטין. מיני חלוט ברותחין אמר שלא טעם מידי בהאי יומא א"נ פירות גינוסר היו ומתוקין הן כמיני חליטין בדבש:

והתנינן הנודר וכו'. ובכל מילי אסור הוא אלמא דאיקרו מזון:

פתר לה. ר' יוחנן להאי מתני' כר' יאשיה דהולכין אחר לשון תורה וכל מיני מזון מיקרו:

מה ת"ל מזון. דהא כתיב בר ולחם אלא מכאן שכל הדברים ואפי' פירות קרויין מזון:

נדר מן הככר. שאסר על עצמו בקונם מערבין בו כדמפרש טעמא שכן אחר ראוי לאוכלו אבל אם הקדישו אסור אכולי עלמא:

ר' אחא בעי. עלה וכי אין אדם נשאל על הקדישו והרי הוא כיין לנזיר דלכ"ע מערבין בו ואפי' לסומכוס ומשום דיכול לשאול עליו לחכם ויתיר לו:

ר' מיישא בעי. עלה בענין אחר תמן גבי תיקון מבוי אמר ר"ש וכו' אפי' עשה הלחי מע"ז כגון מעצי אשרה מתרת את המבוי ואע"ג דאסור בהנאה לכולי עלמא והכא את אמר הכין דהקדישו אין מערבין בו:

אמר ר' אלעזר. הא לא קשיא דתמן מכל מקום נסתם המבוי שהרי אין שיעור ללחי ברחבו ולא בעינן שיהא ראוי לו ליהנות ממנו אלא כשנסתם נסתם אבל הכא מה אית לך למימר הא בעינן שיהא ראוי לכל הפחות לאחרים:

מערבין לנזיר וכו'. וכדפרישית במתני':

ולכהן בבית הפרס מתני' דב"ש. בתמיה כלומר הא דבעינן דוקא בבית הפרס ולא בבית הקברות להת"ק לא אתיא אלא כב"ש דסברי אין מערבין לו לאדם אא"כ היה כלי תשמישו שם שיכול להלך ולהשתמש במקום עירובו והלכך דוקא בבית הפרס שיכול להלך שם על ידי נפוח:

סומכוס כב"ש וכו'. כלומר לאו מילתא היא דאמרת דודאי סומכוס הוא דכב"ש ס"ל לפיכך קאמר מערבין בחולין לכהן בבית הפרס מפני שצריך לילך לשם ולאכול ואי אפשר אלא בחולין שאינו יכול לאכול תרומה בבית הפרס אבל להת"ק איכא למימר דלא סבר לה כב"ש דלא קפדינן אלא בכדי שיכול לילך לשם ולקנות העירוב ואפי' בתרומה ואעפ"י שלא יכול להכניסה לבית הפרס אפשר הוא להכניסה בשידה תיבה ומגדל שחוצץ בפני הטומאה ולא תטמא:

ופריך הואיל וכך מעתה אפי' בין הקברות נמי ראוי הוא לעבור על השבות ולאכול שכן הוא ראוי ליכנס וכו' וכלומר דנהי דהא לא מצית אמרת דאיהו גופיה יכנס בשעת קנויות עירוב ע"י שידה תיבה ומגדל שהרי צריך להניח העירוב שם וזה אי אפשר שא"כ יטמא עצמו כשיוציא ידו להניחו מיהו מ"מ משכחת לה בכה"ג שישלח עירובו ע"י ישראל מבעוד יום ולהניחו שם וכשיעשה כך אז ראוי היא הכהן עצמו שהעירוב בשבילו וצריך שיכול לילך לשם דהוא ועירובו במקום אחד בעינן והרי יש לו תקנה להכנס שם בשידה תיבה ומגדל ואפי' לאכול שם בשעת קניית העירוב שהוא בין השמשות וכיצד שיעשה לו חור פחות מטפח באותה השידה בכדי שלא יכנס הטומאה דפחות מטפח אינו מביא את הטומאה ויתחוב בכוש או בקיסם בהעירוב שמונח שם דרך החור ולהביאו אצלו

ולאכול ואין כאן אלא משום שבות בטילטול הכוש והקיסם ויכול הוא לעבור על השבות דקיי"ל כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות ולא משני מידי:

הלכה ב

מתני' **מערבין בדמאי**. בככר שלקחה מעם הארץ ולא תיקנה משום דמאי משום דחזי לעניים כדתנן בפ"ג דדמאי:

שנטלה תרומתו. ואף על פי שלא הופרש ממנו תרומה גדולה וכגון שהקדים בן לוי ליטול המעשר בשבלים כדאמרינן לעיל בפ"ז דברכות ובפ' מפנין:

שנפדו. ואע"פ שלא נתן החומש שאין החומש מעכב:

והכהנים בחלה ובתרומה. והוא הדין ישראל וכת"ק דמתני' דלעיל דהלכתא כוותיה אלא אורחא דמילתא נקט לפי שהחלה והתרומה מצוין הן לכהנים:

אבל לא בטבל. אפי' בטבל דרבנן כגון שזרע בעציץ שאינו נקוב:

שלא נפדו כהלכתן. שפדה ההקדש ע"ג הקרקע ומעשר שני ע"ג אסימון:

השולח עירובו ביד חרש שוטה וקטן. להוליכו לסוף התחום או ביד מי שאינו מודה במצות עירוב כגון אלו הצדוקים אינו עירוב דהני לאו בני שלוחין נינהו:

אם אמר לאחר. שהוא כשר לקבל ממנו מזה הפסול ושיוליכנו לסוף אלפים הרי זה עירוב ובלבד שיהא עומד מרחיק ויראה שזה הפסול הגיע אצל הכשר שאמר לו להוליך את העירוב ואפי' נתנו על הקוף ועל הפיל להוליכי לכשר שיוליכנו בסוף התחום ועומד ורואה הרי זה עירוב והא דקטן פסול הוא בעירוב דוקא בעירובי תחומין דאסמכנהו אקראי אבל בעירובי חצרות יכול הקטן לגבות מהבתי' שבחצר להניח הכל בבית א':

גמ' **רבי יעקב דרומיא בעי**. מי נימא דמתני' דהכא דקתני מערבין בדמאי דלא כבית שמאי:

דתנינן. בפרק לולב הגזול באתרוג של דמאי בית שמאי פוסלין לצאת בו וה"ה הכא בעירוב או דלמא בעירוב דמדרבנן אף בית שמאי מודו דמערבין בדמאי:

טבל שיש עליו תנאי וכו'. עיקרא דהאי מילתא גרסינן לה לעיל בפ"ז דדמאי בסוף הלכה ה' על המתני' דהתם היו לו תאנים של טבל והוא בבית המדרש או בשדה ואין לו פנאי לתקן ובע"ש מיירי אומר שני תאנים שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה וכו' וכדפרישית שם דלמסקנא דדינא צריך שיפריש הוא למחר קודם שיאכל שמכיון שהתנה וקרא שם מערב שבת מותר להפריש בשבת בין דמאי בין ודאי בכה"ג דמיירי התם שהודאי טבל ברשותו הוא. ועלה קאמר שם דש"מ מהא טבל שיש עליו תנאי מותר לטלטלו בשבת

שהרי זה כשמפריש למחר מטלטל אותו בעודו טבל ומשום שכבר התנה עליו מערב שבת וקרא שם מותר לטלטלו:

כיצד הוא עושה. לאותו טבל של תנאי נותן עיניו במקצתו במה שאמר להפריש למחר וסומך על זה לתרומה ולמעשרות ואוכל את השאר. ומייתי להא נמי לעיל בפ' מפנין בהלכה א' ואיידי דאיירי הכא בענין עירוב בדמאי ובמעשר מייתי לה הכא:

ותני. אדלעיל קאי דקאמר לבית שמאי אין מערבין בדמאי. ותניא נמי במעשר שני בירושלים לבית שמאי אין מערבין בו:

הדא דאת אמר. לב"ש אין מערבין במעשר שני בעירובי חצרות וכלומר דר' ירמיה לא קסבר כהאי תנא דברייתא דבית שמאי אוסרין לערב במעשר שני בירושלים דמהיכי תיתי לאסור הרי ראוי לאכלו בירושלים והלכך קאמר דאי שמעת ליה לחלק במעשר שני הכי הוא דבעירובי חצרות אין מערבין במעשר שני והיינו בגבולין שאינו ראוי לאוכלו בגבולין אבל בעירובי תחומין משכחת לה דיכול לערב במעשר שני ותני הכי שנתן עירובו בירושלים ועירובו עירוב שהרי הוא יכול לעלות לירושלים ולאכול שם והאי אתיא כמאן דאמר הנותן עירובו בעיר אין לו אלא ממקום עירובו אלפים אמה דאי לאו הכי הרי כל העיר נחשבת לו כארבע אמות:

שמואל אמר. הא דקתני במתני' ע"י קטן אין עירובו עירוב בפחות מבן תשע אבל כבן תשע כבן עשר עירובו עירוב:

הדא דתימר. ע"י קטן אין עירובו עירוב בעירובי תחומין דאקנויי שביתה הוא וקטן לאו בר מיקני הוא אבל בעירובי חצרות אפי' קטן גובה העירוב דעירוב רשות בעלמא הוא וממילא מיערב:

א"ר יהושע וכו'. וש"מ נמי מהאי מעשה דקטן גובה בעירובי חצרות:

דבובה. שנואה לחבירתה ושלחה עירובה ע"י בנה ולקחה אותו השכינה זו וגפפתיה וכו' ובא וסיפר לאמו ואמרה כל כך היא אהובה לי ולא ידעתי ומתוך כך עשו שלום הדא הוא דכתיב דרכיה של התורה דרכי נועם וכל נתיבותיה היוצאים מדרכיה והן דברי סופרים שהן נתיבות לדרכיה גורמים שלום:

השולח וכו'. ואם אמר לאחר לקבלו הרי זה עירוב. אמר ר' אלעזר וצריך לעמוד עמו ורואה שמביא ליד זה שמקבלה הימנו:

תמן. לעיל בפרק שני דמעשרות. וגרסינן להאי סוגיא נמי התם:

אמר ר' יוסי וכו' האומר לחבירו הריני מעשר על ידיך. אני מתקן המעשרות בשבילך אין זה צריך לעמוד עמו ולראות אם הוא מעשר שמסתמא יעשה כדבריו:

והכא את אמר הכין. שצריך לעמוד עמו ואמאי נחמור בעירוב יותר מבמעשר:
כאן בגדול. התם מיירי בגדול וכאן בקטן איירינן. וחיישינן דילמא לא ממטי ליה לפיכך צריך לעמוד עמו ולראות שיגיע לזה:
ואפי' תימר. דבחד גוונא מיירי שניהן בגדול או בקטן נמי לא קשיא דתמן באומר לו זה בעצמו הריני מעשר על ידך הלכך אינו צריך לעמוד עמו שבודאי יעשה שליחותו ברם הכא מיירי שהמשלח אמר לזה האחר ערב על ידי ותקבל העירוב על ידי מי שאשלח לך והלכך צריך לעמוד עמו ורואה שזה מקבל ממנו:
הדא ילפא מן ההיא וההיא ילפא מן הדא. כלומר דהשתא לפי האי אוקימתא מצינו דאלו הדינין שניהן למדין זה מזה. והכי גרסינן שם. הדא ילפא מן ההיא באומר לו אני מערב על ידיך שאינו צריך לעמוד עמו וההיא ילפא מן הדא באומר לו עשר על ידי שהוא צריך לעמוד עמו וגי' זו נכונה היא דהדא דעירוב ילפא מההיא דמעשר שאם אמר לו זה האחר אני מערב על ידיך אין זה צריך לעמוד עמו כמו דההיא דמעשר וההיא דמעשר ילפא מן הדא דעירוב שאם זה אמר לו עשר על ידי שצריך לעמוד עמו כמו הדא דעירוב:

הלכה ג

מתני' **נתנו באילן**. באילן העומד ברה"ר עסקינן ויש בו ארבעה על ארבעה הלכך אם נתן העירוב למעלה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב שהרי מסתמא נתכוין לקנות שביתה למטה והוא ברה"ר ועירובו ברה"י דכיון דרחב ד' וגבוה עשרה הרי הוא רה"י ולא מצי למישקל לעירובו אפי' בשעת קניית העירוב שהוא בין השמשות דקא ממטי מרה"י לרה"ר ולא הוי עירוב אבל אם נתנו למטה מעשרה דשם לא הויא אלא כרמלית. דכל רחב ד' עד עשרה ולא עשרה בכלל כרמלית הויא ומכיון דאי בעי למישקל לעירוביה אין כאן אלא איסור שבות מכרמלית לרשות הרבים והוי עירוב ואתיא כרבי דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות ולפיכך נמי אע"ג דקא משתמש באילן כשנוטל העירוב ממנו אין בכך כלום דזה נמי לא הוי אלא משום שבות ולא גזרו אפי' על תרי שבות בין השמשות:
נתנו בבור. והבור רשות היחיד הוא ועומד בכרמלית כגון בבקעה והוא נתכוין לשבות למעלה על שפת הבור ומצי שקל ליה שאינו אלא משום שבות ולא גזרו עליו בין השמשות לפיכך אפי' עמוק מאה אמה ה"ז עירוב:
נתנו בראש הקנה או בראש הקונטס. פל"ו בלע"ז בזמן שהוא תלוש ונעוץ אפילו וכו' הרי זה עירוב אבל במחובר לא הוי עירוב וטעמא דהואיל והקנה רך הוא חיישינן שמא יקטום וזה ודאי הוא דאיידי דרכיכא מיקטמא ולאו שבות הוא אלא מלאכה דמיחייב

משום קוצר אבל באילן דקשה הוא ולשמא יעלה ויתלוש בידיו לא חיישינן דהא לא הוי אלא משום שבות ולא גזרו עליו בין השמשות:

נתנו במגדל. של עץ ונעל בפניו ואבד המפתח ה"ז עירוב ומוקי לה התם בגמרא כגון שהמנעל קשור בחבלים שאם לא ימצא המפתח אי אפשר לפתחו אלא א"כ יחתוך החבלים בסכין דת"ק סבר דהואיל דאפשר ע"י חתיכת החבלים בסכין והסכין מותר לטלטלו ואין כאן אלא איסור שבות בחתיכת החבל דמקלקל הוא וכל המקלקלין פטורים ובשעת קניית העירוב שהוא בין השמשות לא גזרו משום שבות הלכך הוי עירוב דמצי למיחתך החבל ולמישקל לעירוביה ור"א ס"ל כרבי נחמיה דאמר אין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו והסכין אין תשמישו אלא לאוכלין הלכך אסור לטלטל הסכין כדי לחתוך דבר אחר ומכיון דאיכא הכא תרתי טלטול הסכין וחתיכת החבל אפי' אי אמרינן דדבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות בכה"ג דאיכא תרתי שבות גזרו ואין הלכה כר"א:

נתנו. להעירוב בתוך הכלכלה והכלכלה רחבה ד' והיא גבוהה עשרה דהכלכלה רשות היחיד בפני עצמה ותלאו באילן למעלה מי' וכו' וקשיא אם עירובו עירוב וכו' ומשני ר' אחא דהיינו טעמא הואיל וראוי הוא להופכה על צדה ומבטל רשית היחיד שבה שאין כאן גבוה עשרה והלכך עירובו עירוב דמטעמא דהואיל בין השמשות הוא דמותר הא כל היום אסור וכשתלאו למעלה מעשרה אין עירובו עירוב משום דלמעלה מעשרה האילן עצמו רה"י הוא ואפי' מהפך הכלכלה מ"מ העירוב ברה"י והוא ברה"ר:

גמ' **הרי זה עירוב**. ואסור לטלטלו בלמטה מעשרה דתנינן הרי זה עירוב אבל אסור לטלטלו דקא משתמש באילן ותוספתא היא בפ"ב ולקמן פריך עלה ומשני:

למטה משלשה. סמוך לארץ מותר לטלטלו דכל למטה משלשה כארעא סמיכתא היא: וקשיא על האי דשנינו בתוספתא שאם עירובו עירוב וכו' הא בעינן שיהא ראוי לו בשעת קניית עירוב ומשני דראוי הוא לעבור על השבות וליטלו לאכול דמשתמש באילן אינו אלא משום שבות ולא גזרו על השבות בין השמשות וכי קאמרינן אסור לטלטלו בכל יום השבת שכבר קנה לו העירוב בין השמשות:

מעתה אפי' למעלה מעשרה. יהא עירובו עירוב דהרי אין כאן אלא משום שבות:

תיפתר שהיתה כורתו ארבעה. כורתו כמו קורתו והרבה כזה תמצא בכלאים ובשביעית כלומר שעץ קורה של האילן רחב ארבעה ועל כרחך דכך הוא דבעינן שיהא העירוב מונח על גבי מקום ארבעה דחשיב ואם כן למעלה מעשרה רשות היחיד הוא ואסור לטלטלו

אפילו בין השמשות וכדמסיים ר' מנא דמיירי ברשות הרבים מקפתו מכל צד של האילן ובאומר שביתתי תחתיו ואי אפשר ליטלו דערובו ברשות היחיד והוא ברשות הרבים:

תני. בתוספתא שם והתם גריס לה בדברי רבי דסבירא ליה הכי:

הדא אמרה ספסל שהוא נתון ברה"ר וכו'. הדא אמרה שאם נתן העירוב על הספסל עירובו עירוב ומותר לטלטלו בין השמשות מטעמא דהואיל וראוי להפכו על צדו ולבטל רה"י שבו ואע"ג דהיינו הך דכלכלה מיהו מכיון דלא מפרש בהדיא גבי כלכלה דגבוה עשרה הוא אלא דמוכרח הוא דמיירי בגבוה עשרה מדלא שרי לטלטלו אלא ביה"ש דהא קתני עירובו עירוב ואסור לטלטלו א"כ ע"כ דבגבוה עשרה מיירי וכדאמרן הלכך שפיר קאמר הדא אמרה ספסל וכו' דנמי הדין כן:

תמן תנינן. לקמן בפ"ב דסוכה וגרסינן לכולה הסוגיא נמי התם עד היא צדדי אילן:

שתים בידי אדם. שעשה שתי הדפנות על הארץ ואחד באילן שסמכן להאילן להיות האילן דופן שלישי או שתים מן האילן וכו' כשרה הסוכה לימי המועד ואין עולין לה ביו"ט דמשתמש באילן היא:

והכא את אמר עירובו עירוב ומותר לטלטלו. אף על גב דבברייתא אסור לטלטלי קאמר קס"ד השתא דמטעמא דקאמר ר' אחא לעיל דעירובו עירוב משום הואיל וראוי הוא להופכה. א"כ מהאי טעמא מותר לטלטלו בכל יום השבת ולאו בבין השמשות בלבד כדפרישית לעיל אלא דה"ק אסור לטלטלו אם לא הפכה דהוי מרה"י לרה"ר ואם הפכה מותר לטלטלו דאין כאן רה"י הלכך עירובו עירוב שהרי ראוי הוא להופכה וש"מ מיהת דמותר לטלטל כשהפכה ואע"פ שהיא תלויה באילן ולפיכך פריך מאי שנא גבי סוכה דאמרינן אם סמכה לאילן אין עולין לה ביו"ט והכא קאמר בשהפכה מותר לטלטלו והא עכ"פ משתמש באילן הוא:

כאן מלמעלן. גבי סוכה מיירי שסמך הדפנות לראש האילן ונמצא כשעולה לה ביו"ט משתמש הוא בעצמו של האילן ואסור וכאן בכלכלה מיירי שתלאה מן הצד של האילן דלא הוי אלא כמשתמש בצדדים וס"ל להאי תנא דברייתא צדדין מותרים:

הדא ילפא מן ההיא וכו'. כלומר ולפי האי אוקמתא דר' ירמיה מצינו למימר דחדא ילפא מאידך:

שאם היו שתי יתדות. יוצאות מן האילן וסמך אצליהן וסיכך על גביהן שהיא כשרה ועולין לה ביו"ט דהוו להו צדדין וצדדין מותרין וכן ילפינן ההיא דכלכלה מן הדא דסוכה:

שאם היה נתון הכלכלה באיבו של האילן. בראשו שעירובו עירוב מטעמא דבין השמשות ליכא משום שבות אבל אסור לטלטלה בכל היום דמשתמש באילן גופיה הוא וא"כ תנא דכלכלה ותנא דמתני' דסוכה חד תנא הוא:

אמר ר' יוסה. דלא היא דלא תוקמי הברייתא דכלכלה ומתני' דסוכה בתרי טעמי ואליבא דחד תנא אלא בין הכא ובין תמן בסוכה מן הצד הוא דמיירי:

מאי כדון. כלו' וכ"ת מ"ט השתא דהכא שמעינן דמותר והתם קאמר דאסור ל"ק דאתיא כהאי דאמר ר' יעקב וכו' דרשב"א היא הך ברייתא דכלכלה:

דתני רשב"א אומר מותר להשתמש בצדדי הבהמה בשבת. כדאמרינן אליביה לעיל בפ' במה בהמה בהלכה ב' וא"כ היא צדדי בהמה והיא צדדי אילן דחד טעמא וחד דינא אית להו דאינן אלא משום שבות וס"ל דצדדין מותרין והך מתניתין דסוכה אתיא כמ"ד צדדין אסורין דסתמא מיתניא ואפי' סמך הדפנות והסכך לצדדי האילן אין עולין לה ביו"ט:

איך אתה רואה עמוק כגבוה:

אנתן עירובו בבור פריך דקתני במתני' אפי' עמוק מאה אמה עירובו עירוב ומשוי ליה לדין דנתנו בראש הקנה דאפי' גבוה מאה אמה עירובו עירוב וקס"ד דקנה השבית' על שפת הבור ותרוייהו מיירי שהן בר"ה דומיא דאילן דרישא והשתא בשלמא גבי קנה דתלוש ונעוץ הוא ויכול לנטותו ולהגיע להעירוב וליטלו או שיעלה ליטלו ואין כאן לא משתמש באילן דלאו מחובר הוא ולא מרה"י לר"ה דאין הקנה רחב ד' אלא גבי בור הרי הוא בר"ה ועירובו ברה"י:

באומר שביתתי תחתיו. כלומר למטה בבור הוא דקנה שביתה והרי הוא ועירובו במקום אחד וקמ"ל דאפילו עמוק הרבה הוא והעירוב בתחתיתו מ"מ יכול היא להיותו מטפס ועולה ומטפס ויורד ולהגיע לעירובו הלכך עירובו עירוב:

נתנו בראש הקנה וכו'. כלומר דש"מ דאין הטעם דעירוב הוי אלא מפני שהוא תלוש ונעוץ הא אם אינו תלוש ונעוץ אלא מחובר אינו עירוב וא"כ לא קפדינן אלא שלא יהא מחובר והשתא וכי לית פליגא על הא דשמואל דלעיל דקאמר תיפתר בשהיתה קורתו ארבעה דבעינן שיהיה העירוב מינח ע"ג מקום חשוב ותיפוק לן דאפי' תלוש ונעוץ לא הוי עירוב לשמואל דאין הקנה רחב ד':

אמר ר' מנא. הא דמכשרינן בתלוש ונעוץ והוא שתהא טבלה רחבה ד' נתונה בראשו והניח העירוב ע"ג הטבלא:

תני. בתוספתא פ"ב גבי פלוגתא דר"א ורבנן בנתנו במגדל ואבד המפתח ר"א אומר אם בשדה אבד אין עירובו עירוב כדמפרש טעמא שאינו יכול להביאו דרך שביתה כלומר

דרך המקום שקנה השביתה שלו והוא בתוך התחום ובשדה שהיא חוץ לתחומו איירי ואם בעיר אבד עירובו עירוב שאם ימצא אותו יכול להביאו דרך פטור כלומר דרך גגות וחצרות שהוא רשות אחד ודרך פטור הוא:

יאות אמר ר"א ומה טעמא דרבנן. וקאמר ר' בא דרבנן היינו ר"מ דקאמר בפ"ד דביצה גבי בית מלא פירות וסתום ונפחת ניטל ממקום הפחת ר"מ אומר אף פוחת לכתחילה ונוטל וה"נ אע"ג שאבד המפתח יכול הוא לפחות את המגדל וליטול העירוב. ופריך כלום אמר ר' מאיר אלא ביו"ט דילמא בשבת בתמיה והכא בשבת אנן קיימין:

דר"א בן יעקב היא. דאמר לעיל פ' אלו קשרים קושרין לפני הבהמה בשביל שלא תצא ולא מיקרי קשר של קיימא דלא מבטיל ליה וא"כ היא קשירה היא נעילה דין אחד להם וכלומר דמיירי נמי הכא שנעל המגדל בכעין קשר ופותחין הקשר במפתח שנעשה לכך ואעפ"י שאבד המפתח יכול הוא לחתוך הקשר שאין כאן קשר של קיימא:

הדא דתימר במגדל של אבן. שאי אפשר לסותרו משום סתירת האהל אבל במגדל של עץ דמסתמא לאו גדול ולאו אוהל מיקרי אלא כלי ואין בנין וסתירה בכלים הלכך נעשה כהאי דתנינן בפ' חבית שובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרות וה"נ יכול הוא לסתרו וליטול את העירוב:

הלכה ד

מתני' **נתגלגל**. העירוב חוץ לתחום וכגון שנתגלגל שתי אמות חוץ לתחום לפי שכל אדם יש לו ד' אמות ממקום עירובו שתי אמות למזרח עירובו ושתי אמות למערב ומודדין לו אלפים משתי אמות ולהלן והואיל וכל היכא דקנה שביתה או בביתו או בעירובו לא מצי למיזל ולמשקליה אינו עירוב:

נפל עליו גל. וכגון דבעי מרא וחצינא לפנוייה דהוי מלאכה ולא שבות:

ונשרף. או שנשרף או אבד או תרומה ונטמאת:

מבעוד יום. דבשעת קניית העירוב שהוא בין השמשות לא חזי לאכילה אינו עירוב אבל משחשיכה הרי זה כבר קנה בין השמשות והוי עירוב. וגמרא התם עביד צריכותא דאי אשמועינן נתגלגל משום דליתיה גביה אבל נפל עליו גל דאיתיה גביה אימא ליהוי עירוב קמ"ל ואי אשמועינן נפל עליו גל דלא מצי למשקליה אלא במרא וחצינא והוי מלאכה אבל נתגלגל אפשר דנשיב זיקא ומהדר ליה לתוך התחום אימא ליהוי עירוב קמ"ל ותנא נשרף להודיעך כחו דר' יוסי דאע"ג דליתני' בעולם לא מיתסר משום ספק ותני תרומה ונטמאת להודיעך כחו דר' מאיר דאף דאיכא למימר העמידנה על חזקתה ובין השמשות טהורה הויא אפ"ה לא אמרי' חזקה לקולי':

אם ספק. אי מבעוד יום אי משחשיכה אירע זה:
הרי זה חמר גמל. דומה זה כאדם המנהיג חמור וגמל שהחמור הולך לפניו והוא מנהיגו והגמל מאחוריו והוא מושכו ופונה הוא תמיד לפניו. ולאחריו כך הדבר הזה דהואיל ומספקא לן אי קנה לו העירוב והוי ביתו ויש לו אלפיים אמה לכל רוח ממקום עירובו והפסיד אלפים אמה שמצד ביתו ולהלן או שמא לא קנה לו עירובו ויש לו מביתו אלפיים אמה לכל רוח וממקום עירובו ולהלן אין לו כלום. הלכך אין לו אלא אלפים אמה שבין ביתו לעירובו דממה נפשך מישתרי באלו אלפיים אבל מביתו ואילך וכן מעירובו ואילך אין לו כלום שמכח הספק נמשך הוא לכאן ולכאן כחמר גמל:
ר' יוסי ורבי שמעון אומרים ספק העירוב כשר. דאמרינן העמד דבר על חזקתו וכשהניחו היה בתוך התחום ולא היה עליו גל והיה טהור הלכך תלינן דביה"ש היה בחזקתו והוה עירוב וכן הלכה:
גמ' **לא אמרו אלא ונטמאת וכו'**. כלומר דוקא כשהיא עכשיו ודאי טמאה אלא שהספק הוא אימתי נטמאת אם מבעוד יום או משחשיכה בהא הוא דפליגי במתני' אבל אם הספק בטומאה הוא אם היא טמאה או טהורה מערבין בה לדברי הכל:
אחר חזקות הלכו. לפרושי פלוגתייהו דבמתני' קאמר דטעמא דר' יוסי ורבי שמעון לפי שהולכין אחר חזקה כדמסיים ואזיל שהשיבו רבי מאיר ור' יהודה לר' יוסי ורבי שמעון ומה אילו נאכל מבעוד יום שמא אינו אסור ואמרו להן ר' יוסי ורבי שמעון דהולכין אחר חזקתו שבתחלה. ולעולם הוא בהיתרו עד שיוודע לו בודאי שהוא אסור שאירע הדבר מבעוד יום ור"י ורבי שמעון השיבו לרבי מאיר ורבי יהודה איפכא אילו נאכל משחשיכה שמא אינו מותר ואמרו להן רבי מאיר ור' יהודה לעולם הוא באיסורו עד שיוודע לו בודאי שהוא מותר שלא אירע אלא משחשיכה דסבירא להו שאין הולכין אחר החזקה שבתחלה:
מהו ליתן לו אלפים אמה מעירובו ולביתו. ואף על גב דאלו אלפים יש לו ממ"נ אי קנה לו עירובו או לא הבעיא היא בכה"ג כגון שבני עירו עירבו לרוח אחר של העיר וממקום עירובן יש להן אלפים אמה לכל רוח ואותן אלפים שבין העירוב של זה שנולד לו הספק ובין העיר אין להן שהרי קנו שביתה בסוף אלפיים אמה שברוח אחרת של העיר והשתא הבעיא הוא אי אמרינן דמאחר שמכח הספק לא קנה לו עירובו לרבי מאיר ור' יהודה ואם כן נעשה כנעקר הוא ממקום עירובו ונמשך אחר בני עירו וממילא הפסיד ג"כ אלו אלפיים שבין עירו ובין מקום עירובו. או דלמא איפכא אמרינן שמכיון שדעתו היה לערב מרוח אחרת עקר רגליו מבני עירו ואין לו כלום ברוח אחרת השייך לבני עירו ואין כאן

אלא הספק אם קנה לו מקום עירובו או לא וא"כ אלו האלפיים שמעירובו ולביתו יש לו ממה נפשך והשתא שייכא שפיר פלוגתייהו דאמוראי דאבתרה והא דרבי שמי דלקמיה: רבי בא וכו' ור' שמואל פליגי בהא ואמר רבי שמי קומי ר' יוסי בשם רבי אחא דעד כאן לא פליגי ר' בא ור' שמואל אלא אליבא דר' מאיר אבל אליבא דר' יהודה כולי עלמא לא פליגי שנותנין לו אלו האלפים כדמסיק ואזיל:

ולא דמי חמר גמל דר"מ וכו'. כלומר אע"ג דבמתני' תרווייהו סבירא להו ה"ז חמר גמל מ"מ לא דמיא סברא דר"מ בדין חמר גמל דקאמר לסברא דר' יהודה בהא ופלוגתייהו דר"מ ור' יהודה בדין חמר גמל גופיה שנינו לקמן בפ' ד' במתני' מי שיצא לילך בעיר שמערבין בה והחזירו חבירו היא מותר לילך וכל בני עירו אסורין דברי ר' יהודה ר"מ אומר כל שיכול לערב ולא עירב ה"ז חמר גמל ופליגי בהך סברא דר"מ ס"ל דאע"ג שיצא לילך בעיר שמערבין בה לרוח אחרת לא אמרינן שבודאי עקר רגליו מבני עירו וה"ז חמר גמל מספק ואין לו אלפים לכל רוח מעירו שמא שביתתו במקום שהיה הולך להוליך עירובו בסוף אלפים של בני עיר אחרת ושעקר עצמו מבני עירו או דילמא לא עקר עצמו מבני עירו מאחר שהחזירו חבירו והרי הוא כבני עירו ומספק אזלינן לחומרא. והיינו דקאמר הכא חמר וגמל דר"מ בעירובו אינו כלומר אין הולכין אחר מקום עירובו לפי שלא זכה לו עירובו לעקור את רגליו מבני עירו לגמרי מאחר שהחזירו חבירו והפסיד לכאן ולכאן והכי נמי כאן בגוונא דאמרן דלר"מ אין לו אפי' אלפיים שמביתו ולעירובו שמא עקר רגליו מבני עירו מאחר שרצה לקנות שביתה במקום עירובו או דילמא מכיון שלא זכה לו עירובו מספק שנולד לו לא עקר רגליו מבני עירו א"כ אין לו כלום אפילו באותן אלפים שמעירו ולעירובו שהרי בני עירו עירבו לסוף אלפים שמרוח אחרת אבל האי חמר וגמל דר' יהודה דהאי מתני' לא הוי דינא הכי דהא ס"ל התם דאמרינן שנתן דעתו בודאי לעקור רגליו מבני עירו וה"ה הכא בגוונא דהבעיא. וא"כ לעולם יש לו אלפים שמעירו ולעירובו ממה נפשך:

תמן תנינן. בפ"ב דמקואו' הטמא שירד לטביל ספק טבל ספק לא טבל ואפי' טבל ספק יש בו ארבעים ספק אין בו שני מקואות אחד יש בו ארבעים ואחד אין בו טבל באחד מהן ואינו יודע באיזה מהן טבל ספיקו טמא מקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו על גביו למפרע בין ברה"י בין בר"ה טמאות במה דברים אמורים בטומאה חמורה שהיא מן התורה. אבל בטומאה קלה שהיא מדברי סופרים. כגון אכל אוכלין טמאין ושתה משקין טמאין וכו' וירד לטבול ספק טבל ספק לא טבל וכו' ספיקו טהור ר' יוסי מטמא. ופליגי אמוראי ר' יונה ור' יוסי אליבא דר' יוסי דהאי מתני'. אמר ר' יונה לא טמא ר'

יוסי אלא משום הוכח. כלומר הא דמחמיר ר' יוסי לטמא בספק אפי' בטומאה קלה אסיפא דמתני' הוא דפליג במקוה שנמדד ונמצא חסר דת"ק מטהר בספק גבי טומאה קלה ור' יוסי מטמא משום שיש כאן הוכחה לפנינו שהרי המקוה חסר לפניך והלכך מחמיר אפי' בטומאה קלה אבל ברישא ירד לטבול ספק טבל או לא ואפי' טבל ספק יש בו ארבעים סאה וכו' שאין כאן הוכח לפניך אלא הספק ממקום אחר הוא אם טבל או לא טבל מודה ר' יוסי דלא מחמירינן מספק בטומאה קלה:

אמר ר' יוסי ואפי' מקום אחר ר' יוסי מטמא. כצ"ל דר' יוסי בר פלוגתיה דר' יונה בכל מקום. דאפי' ברישא שהספק ממקום אחר הוא מטמא ר' יוסי אף בטומאה קלה:

מחלפא שיטתיה דר' יוסי. השתא פריך דר' יוסי דהתם אדר' יוסי דהכא:

דתנינן אמר ר' יוסי העיד אבטולס שספק עירוב כשר והכא. גבי ספק בטומאה קלה שהוא ג"כ ספק בדרבנן:

את אומר הכין להחמיר. בתמיה:

תמן. גבי טומאה בשם גרמיה ברם הכא לאו משמיה דנפשיה קאמר אלא שכך העיד אבטולס בשם חמשה זקנים:

הוון בעיי מימר וכו'. כלומר דקס"ד דבני הישיבה לומר דמ"ד דמיקל התם בספק ה"ה נמי הכא בספק עירוב מותר ומאן דמחמיר התם בספק ומטמא קסבר דה"נ בספק עירוב אסור ולפיכך בעינן לשנויי רומיא דר' יוסי אדר' יוסי דהא דידיה והא בשם חמשה זקנים:

ואפי' כמאן דאמר תמן טמא וכו'. ודחי לה הש"ס דלא היא אלא אפי' למאן דאמר דמחמי התם ומטמא מודה הוא הכא בעירוב שהוא מותר דשאני טומאה הואיל ויש לה עיקר מן התורה אבל הכא בעירוב עיקר תחומין אינן אלא מדרבנן:

אמר רבי חיננא וכו'. כלומר דר' חיננא איפכא הוא דקאמר דכלום אינון פליגי תמן לא מדבריהן שהרי בטומאה קלה פליגי וספק דבריהן להקל אבל עירוב דבר תורה הוא וספק דבר תורה להחמיר הוא ומהאי טעמא נמי לא קשיא דרבי מאיר אדר"מ דהתם ר"מ מטהר דת"ק דמתני' רבי מאיר כדתני בתוספתא דטהרות בהדיא משום דקסבר ר"מ תחומין דאורייתא כדלקמן ורומיא דר' יוסי אדר' יוסי לא תשני כדשנית. דר' יוסי קסבר תחומין דרבנן וטומאה יש לה עיקר מן התורה אלא כדשנינן מעיקרא הא דידיה והא בשם חמשה זקנים:

ועירוב דבר תורה. בתמיה ומנא לן הא וקאמר אין ומדר' יונתן דאמר קומי ר' חייה רבה בשם ר' שמעון לוקין על תחומי שבת דבר תורה:

א"ל ר"ח רבה והלא אין בשבת אלא סקילה וכרת. האמורין במלאכה והיכן כתיב לאו גבי תחומין:

א"ל והא כתיב שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי א"ל מה כתיב לא אל כתיב א"ל והכתיב אל תאכלו ממנו נא. כצ"ל ובספרי הדפוס נתחלפו השיטות והאי א"ל מה כתיב לא אל כתיב דבספר הדפוס על זה טעות סופר הוא ואגב שיטפא דאידך הוא. וכלומר שר' יונתן השיב לר"ח והכתיב לאו בתחומין אל יצא איש ממקומו והשיב לו ר"ח מי כתיב לא יצא אל יצא כתיב ואין לוקין על הלאו שבאל דלא דמי לשאר הלאוין והדר א"ל ר' יונתן לר"ח והכתיב אל תאכלו ממנו נא ולוקין עליו אלמא דלוקין על לאו שבאל: **אעפ"כ**. אף שהשיב לו כך לא חזר בו אלא זה עומד בשמועתו וזה עומד בשמועתו שבתחלה:

עירוב עשו אותו כספק חרש. זהו בצק החרש דתנן בפ' אלו עוברין בצק החרש אם יש כיוצא בו שהחמיץ הרי זה אסור ואם אין לו כיוצא בו לעמוד על כך אין אתה אוסרו מספק עד שישהא כדי הילוך מיל וה"ה בספק עירוב מותר ורבי שמואל בא ליתן טעם אפילו למאן דאמר עירוב דבר תורה:

עד כדון בקיים. באלו החלוקות דמתני' שהעירוב קיים כגון נתגלגל ונפל עליו גל תרומה ונטמאת ונולד הספק אם מבעוד יום או משחשיכה דמכיון דמיהת איתא בעיניה איכא למימר דמקילין בספק ועשו אותו כספק החרש:

ואפילו נשרף. בתמיה דהאי נשרף דמתני' מפני מה הקילו בו הא לא איתא ליה בעולם: **קיימתיה כהאי דאמר ר' הושעיא וכו'**. כלומר אלא דהיינו טעמא דהגיעוך כאן ללמד דסוף הדין והעיקר של תחומי שבת אינן מחוורין דבר תורה אלא מדרבנן והקילו בספק דהם אמרו והם אמרו:

ר' מנא בעי. על האי טעמא דניחא אלפיים אמה שאינו מחוור מדבר תורה אלא ארבעת אלפים אמה שהוא ב' מיל זה מיהת מחוור מדבר תורה א"נ דבעיא בפני עצמה היא אי נימא דדוקא אלפים אינו מד"ת אבל ד' אלפים מחוור הוא מד"ת וכן משמע לקמן בפ"ה ה"ד ובא ר"ש בר כרסנא בשם ר' אחא וקאמר אין לך מחוור מכולם אלא י"ב מיל כמחנה ישראל שזה מד"ת:

הלכה ה

מתני' **מתנה אדם על עירובו**. שמניח שני עירובין אחד לסוף אלפים למזרח ביתו ואחד לסוף אלפים למערב ביתו ואומר אם באו עכו"ם מן המזרח וצריך אני לברוח מפניהם

יקנה לי עירובי שבמערב ויהיה לי למערב ביתי ד' אלפים אמה ואע"ג דלא אתו עד למחר אמרינן יש ברירה בדבר שהוא מדרבנן וקני ליה האי עירוב בין השמשות:

הריני כבן עירי. ויש לי אלפים מעירי לכל רוח וא"צ להרויח לכאן ולהפסיד מכאן:

אם בא חכם מן המזרח. חוץ לתחום עירי ורוצה אני ללמוד מפיו ועכשיו איני יודע לאיזה צד יבא ולמחר אשמע מבני אדם הבאים משם לכאן ע"י עירוב:

אם היה אחד מהן רבו. שבאו שנים אחד מכאן ואחד מכאן ואחד מהן היה רבו ילך אצל רבו ולא אצל האחר דמסתמא דעתו היה בין השמשות דליקני ליה האי עירוב שהוא יכול לילך לרבו. ואם היו שניהן רבותיו למקום שירצה ילך וקמ"ל שאפי' אחד מהן היה רבו מובהק ואין הלכה כר' יהודה דזימני דניחא ליה לאינש בחבריה טפי מרביה:

גמ' **כיני מתני' על עירוביו**. הא דקתני על עירובו לאו דוקא אלא ה"ק מתנה על עירוביו שצריך שיניח שני עירובין ויתנה עליהן כדפרי' במתני':

מאן תנא אם באו אם לא באו. שצריך לכפול בתנאו שאם לא יבואו כלל יהיה כבני עירו ולא יפסיד כלום לכל רוח:

היידין ר"מ. איזה הדין דר"מ:

ר"מ דקידושין. דס"ל שצריך לכפול בתנאו בכל מיני תנאי וגרסינן להאי סוגיא בפ' האומר בהל' ג':

דתני. בתוספתא דקידושין:

האומר לאשה וכו' עד שיכפול תנאו. שיאמר ואם לא ירדו גשמים אין את מקודשת לי:

לאחר שירדו גשמים. אף ר"מ מודה בכה"ג שא"צ לכפול התנאי דהא בהדיא אמר לאחר שירדו גשמים תהא מקודשת לי:

ר' יוסה אמר ר"מ דעירובין הוא. דר' יוסי מפרש דהאי אם באו אם לא באו לאו טעמא משום דתנאי כפול בעינן אלא דר"מ לטעמיה אזיל דמחמיר בספק עירוב כדתנינן במתני' דלעיל אם ספק וכו' ומתני' דידן דצריך לומר אם באו אם לא באו נמי מהאי טעמא הוא דהויא וכדמסיק ר' יוסי דלא אמר ר"מ אלא לחומרין:

ויאות. הוא דאזלינן לחומרא אם לא גילה דעתו לומר בפי' שאם לא יבואו העכו"ם שיהי' כבני עירו שהרי בעירובו אינו קונה שלא זכה לו עירובו שהרי אמר אם באו ולא באו:

וה"ג בקידושין שם כבני עירו שנתן דעתו לעקור את רגליו מבני עירו. כלומר וכן כבני עירו נמי ליה שהרי נתן דעתו ביה"ש לעקור את רגליו מבני עירו ולקנות במקום עירובו והלכך אי לאו דאמר בהדיא אם לא באו הריני כבני עירי ספק עירוב הוא וה"ז חמר גמל:

והכא. גבי קידושין הא דקאמר ר"מ צריך לומר ולכפול התנאי לא אמר אלא לחומרא וכגון שבא אחר וקידשה הלכך לראשון אינה מקודשת קידושין גמורים דאמרינן תנאה הוי והרי לא ירדו גשמים ולשני אינה מקודשת מפני שלא כפל הראשון תנאו ואמרינן דלא הוי תנאי ומקודשת לו אפי' לא ירדו גשמים וצריכה גט משניהם אבל אם לא קדשה אחר מודה ר"מ דתנאה הוה ואם לא ירדו יכולין לחזור בהן:

ר' חגיי בעא. הקשה לפני ר' יוסה ואדברי ר' חנינא בן גמליאל דמתני' דקידושין קאי דפליג אר"מ וס"ל דא"צ לכפול התנאי והא דאמר משה ואם לא יעברו ונאחזו אתכם בארץ כנען צריך היה הדבר לאומרו שאלמלא כן יש במשמע שאף בארץ כנען לא ינחלו ועל זה הקשה ר' חגיי לפי הגי' שלפנינו:

ההן אם לא כי לא חד הוא. כלומר האי אם לא שאמר משה עם כי לא שאמרו בני גד ובני ראובן משמעות אחד הוא להן שהרי הם אמרו ואנחנו נחלץ חושים לפני בני ישראל וגו' כי לא ננחל אתם מעבר הירדן וגו' ועל זה צוה משה ואמר אם יעברו וגו' ואם לא יעברו והרי כך הוא ג"כ משמעות דבריהם ואנחנו נחלץ חושים ואז כי לא ננחל אתם וגו' וא"כ אם לא יעברו לפניהם אז ינחלו אתם בארץ כנען ולא ארץ הגלעד ושוב למה היה לו למשה לכפול ולומר ואם לא יעברו וגו' אלא לאו להשמיענו שצריך לכפול בתנאי וקשיא לרחב"ג:

שנייא היא. דטעמא אחרינא איכא הכא שהיה צריך הדבר לאומרו לפי שארץ הגלעד היתה כבר לפניהם והוא מבקש להוציאן מידן לפיכך היה צריך לחזק דבריו:

ירדו לסימפון בשיטת ר"מ דקידושין. סימפון הוא שטר קידושין שנכתב על תנאי כך וכך ומשום שאם לא נתקיים התנאי לא הוו קידושין קרי ליה סימפון על שם ששוברו בתוכו וההוזכר שטר סימפון בפ"ז דגיטין בהל' ו' ובקידושין שם וקאמר דהא שתיקנו לכפול בתנאי בשטר סימפון כדלקמן בשיטת רבי מאיר היא:

חברה דרבנן בעא. הקשה על זה:

ולמה כרבי מאיר ואפילו כרבנן. דבברייתא דמייתי התם בקידושין לעיל דלא פליגי אלא באומר על מנת אבל בלא על מנת מודין לר"מ שצריך לכפול התנאי. ומשני וכי לית כן אמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן שם סדר סימפון כך הוא וכו':

על מנת ליתן ליך מוקמת פלן. דבר מסויים פלוני ולכנוס אותך ביום פלוני וכו' והרי הוא בעל מנת ואע"פ כן כופל תנאו:

ויאמר על מנת שלא יכפול תנאו. סיומא דמילתא היא וכלומר הא על מנת קאמר ואמאי צריך לכפול תנאו אלא ודאי דאמרינן אלו לא כפל תנאו מי עקר קידושין שלו ואף על

פי שאמר על מנת היו הקידושין קיימין אפי' לא נתקיים התנאי אלמא שצריך לכפול התנאי אפי' בעל מנת. ובשיטת רבי מאיר הוא:

בכל אתר איתי ליה לר' מאיר ממשמע לאו אתה שומע הן. כדאמר בסוף פ"ק דנדרים והכא לית ליה דקאמר שצריך לכפול התנאי:

חומר הוא בעריות. אבל בעלמא מודה שא"צ לכפול בתנאו:

לא התנה. שלא אמר אם לא באו מכאן ומכאן הריני כבני עירי ועירב סתם מהו שיהא כבני עירו אם לא באו:

נישמעינה מן הדא. ששנינו בתוספתא פ"ג הרי שעירב בין שני תחומין שטעה ודימה שמערבין לשתי רוחות. והכי תני בתוספתא בהדיא טעה ועירב לשתי רוחות כמדומה לו שמותר בשתיהן מהלך בצפון בעירובו של זה בדרום ובדרום בעירובו של זה בצפון כלומר שמהלך לצפון מביתו כשיעור שמניח לו עירובו שבדרום ומהלך לדרום מביתו כשיעור שמניח לו עירובו שבצפון כגון שלא הוצרך ללכת אלא ג' אלפים לכאן וג' אלפים לכאן והניח עירובו בסוף אלף אמה לכאן ובסוף אלף אמה לכאן כי היכי דליהוי ליה אלפים ממקום עירובו א"כ מותר לו לילך מביתו אלף אמה לכאן ולכאן ולא יותר לפי שאלפים אמה שיש לו מעירובו שבדרום ביתו כלות הן בסוף אלף אמה לצפון ואלפים שיש לו מעירובו שבצפון כלות הן בסוף אלף אמה לדרום:

מוצע את התחום. שנתן העירוב בסוף אלפים אמה לכאן וכן העירוב השני בסוף אלפים לכאן דהשתא הוי ליה עירו באמצע ב' תחומין תחום שלם מכאן לעירובו ותחום שלם מכאן לעירובו הלכך אל יזוז ממקומו מביתו ואפי' כבני עירו אינו שהרי לא נתכוין לקנות שביתה אלא במקום עירובו ואינו יודע באיזה מהן קנה אזלינן בתרווייהו לחומרא ועירוב הדרום מפסידו אלפים של צפון ועירוב הצפון מפסידו אלפים של דרום והשתא בבעייא דילן שהניח עירוב למזרח ועירוב למערב ולא התנה נמי דינא הכי שאם הניח בסוף אלף למזרח ובסוף אלף למערב מהלך אלף לכאן ואלף לכאן ולא יותר ואם מיצע עליו את התחום אל יזוז ממקומו שהרי אינו כבני עירו מכיון שלא התנה בפירוש:

בהמה של שני שותפין וכו'. נמי בכה"ג מיתפרשא כדאמרן לפי שעירוב של זה מושך אותה לכאן ושל זה מושך אותה לכאן והבהמה כרגלי הבעלים ואינם יכולין להוליך אותה אלא כפי שעירובו של זה מניח להלך אותה לכאן ושל זה לכאן. ואם מוצעת התחים שכל אחד הניח בסוף תחום שלם לכאן וכן זה לכאן והיא באמצע הב' תחומין אל תזוז ממקומה כדלעיל:

שחטה. בהא פליגי רב אמר אברים יונקין זה מזה ואפי' שחטה יש בכל אברים שלה יניקה שינקה בחייה מזה ומזה ומושכת אותה לכאן ולכאן ועולא אמר מכיון ששחטה אין איברים יונקין זה מזה וזה נוטל חלקו למקום שהוא מותר לילך וכן השני:

מודה רב בחבית. יין של שני שותפין שכאו"א הוא חלקו משעה הראשונה שהחבית עומדת בתחלה לחלקה לשניהן וזה מוליך חלקו אצלו וזה מוליך חלקו אצלו:

כיני מתני' באו עכו"ם מכן ומכן וכו'. כלומר כך הוא צריך להתנות בפירוש גם בחלוקה השנייה לא באו עכו"ם לא מכאן וכו' ומפני דבמתני' לא תני בהדיא הכי בסיפא הלכך קאמר כן צריך לפרש המתני':

באו עכו"ם מן המזרח וכו' אית תניי תני במזרח. אם באו עכו"ם מן המזרח עירובי במזרח ומפרש דמאן דגריס עירובי במזרח באילין טקסיוטי כלומר באלו שנוהגין בעצמן טקסוסי מלכות ושררה והולך להקביל פניהם ולבקש מהם רצון ומאן דגריס עירובי במערב כדתני במתני' באילן רומאי שמבקשין עלילות וחומסין וטורפין ומסתמא בורח הוא מפניהם:

הלכה ו

בא חכם מן המזרח עירובי למזרח אית תניי תני. עירובי במערב ומ"ד במזרח באילן חכימיא שהוא חכם גדול בחכמים ומסתמא הולך אצלו ללמוד ממנו ומאן דגריס עירובי למערב ברגיל הוא עמו ואינו חושש לילך אצלו שכבר הוא מכירו ונשמט ממנו:

הלכה ז

מתני' **ר' אליעזר אומר יו"ט שהוא סמוך לשבת וכו' מערב אדם שני עירובין**. אם הוא צריך לכך שרוצה לילך ביום ראשון לרוח זה וביום השני לרוח אחרת מערב הוא בערב יום ראשון ואומר עירובי הראשון יקנה לי היום למחר לילך למזרח ועירובי השני יקנה לי ליום השני לילך למערב או איפכא הראשון למערב והשני למזרח כפי שהוא צריך משום דקסבר רבי אליעזר יום טוב ושבת הסמוכין זה לזה לאו כחד יומא אריכא אלא שתי קדושות הן ובין השמשות דקמא קני ליה לדידיה למחר ובין השמשות דאידך קני ליה ליום המחרת לשני:

עירובי. הראשון והשני כבני עירי. כלומר או אם לא היה צריך לילך אלא ביום אחד ואינו רוצה להפסיד ביום שני לא לכאן ולא לכאן יאמר עירובי בראשון ובשני הריני כבן עירי או איפכא:

וחכמים אומרים או מערב לרוח אחת וכו' או מערב לשני ימים. היינו לרוח אחת דקאמרי והא תו למה לי אלא דהכא קאמר רבנן לרב אליעזר אי אתה מודה שביום אחד

או מערב לרוח אחת או אינו מערב כל עיקר שאינו יכול לערב חצי היום למזרח וחצי יום למערב וכך לשני ימים שהן שבת ויום טוב הסמוכין או מערב לרוח אחת לשני הימים או אינו מערב כל עיקר וטעמייהו דחכמים מפרש התם בגמרא משום דמספקא להו ביו"ט ושבת הסמוכין אי כחדא קדושה הוא וכיומא אריכא דמי או כשתי קדושות הן ואזלי לעולם לחומרא דלענין שאין יכול לערב לשתי רוחות אמרינן דילמא חדא קדושה היא ולענין אם נאכל עירובו בראשון אין עירוב לשני כדאמר לקמן משום דשמא שתי קדושות הן:

כיצד יעשה אם רוצה לערב בפת לרוח אחת לשני הימים מוליכו בראשון בערב יו"ט שהוא לפני השבת ומחשיך עליו עד שיקנה העירוב ונוטלו ובא לו שמא יאבד ולא יהיה לו עירוב לשני שהמערב בפת ביום ראשון ורוצה לערב בפת ביום שני צריך שיערב באותו פת והלכך בשני מוליכו ומחשיך עליו ואוכלו מפני שהוא ליל שבת וא"א להביאו ואם השני ליל יו"ט מביאו:

נמצא משתכר בהליכתו. כלו' שבהליכה זו שמוליכו להעירוב משתכר הוא שקונה לו שביתה ליום המחר ומשתכר בעירובו שאוכלו ואם היא יו"ט אחר השבת מוליכו בראשון ואינו אוכלו וחוזר והולך בשני לראות אם קיים העירוב מחשיך עליו כדי שיקנה לו ואם רוצה יאכלנו או מביאו:

אמר להן ר"א מודים אתם לי שהן שתי קדושות. שהרי אתם מודים שאם נאכל בראשון אינו עירוב לשני ואי חדא קדושה היא הוי ליה כחד יומא אריכא ובין השמשות של הראשון היה קונה לשניהם ומכיון שכן יכול הוא ג"כ לערב לשני רוחות כדקאמינא אנא ורבנן טעמייהו דאזלי הכא לחומרא והכא לחומרא והלכה כר"א דשבת ויו"ט שתי קדושות הן ויכול לערב לשני הימים לשני רוחות ודוקא שיכול הוא להגיע ביום הראשון לכל אחד משני העירובין כגון שהניח בסוף אלף אמה לכאן ובסוף אלף לכאן אבל אם הניח אחד מהן בסוף אלפים אמה למזרח והשני ברחוק איזה אמות למערב הרי אינו יכול להגיע אצל זה שמכיון שקנה שביתה בראשון באלפים למזרח שוב לא נשאר לו ברוח מערב כלום ואנן בעינן שיהא העירוב בסעודה הראויה מבעוד יום וה"ז אינו יכול להגיע אצלו מבעוד יום וכן הדין בשני יו"ט של גליות שהן שתי קדושות:

אמר להן ר"א וכו'. בתוספתא שם וכמפורש במתני':

גמ' **כיני מתניתא או מערב לרוח אחת לשני ימים וכו'**. משום דבמתני' אינו מפורש בהדיא מה שחכמים אומרי' או מערב לשני ימים והלכך קאמר כן צריך לפרש דלרוח

אחת קאמרו כשם שליום אחד א"א כ"א לרוח אחת כדפרישית במתני' וכדמייתי הברייתא לקמיה:

מודה ר"א וכו'. תוספתא הוא בפ"ג:

חצי יום וכו' לבני עירו. כלומר שאינו יכול לומר ג"כ חצי יום יקנה לי שביתה לדרום או לצפון והחצי אחר כבני עירי לרוח אחרת:

ושוין שלא יתננו בסל. כשהביאו בראשון לביתו כדמפרש ר' בא טעמא שמא ישכח כשהוא בסל עם הפת אחרת ויאכלנו ואם נתנו בסל ולתערב עם פת אחרת מוליך את הסל עם כל הפת לשם ואם נאכל פת אחד מן הסל מבעוד יום ה"ז חמר גמל שמא עירובו הוא שנאכל ומכיון שספק הוא הפסיד בשני ממקום עירובו וכן מרוח אחרת דשמא עירובו קיים וה"ז כחמר גמל:

תמן תנינן. בפ"ד דטבול יום:

לגין שהוא טבול יום. כלי שנטמא וטבלו אותו והוא טבול יום ומלאוהו מהחבית שיש בו מעשר טבל שלא ניטלה ממנו תרומת מעשר ואמר ה"ז תרומת מעשר משתחשך וכלומר שהתנה שלא תחול עליו תרומה עד שתחשך כדי שלא תהא נפסלת בכלי שהוא טבול יום דבריו קיימין:

אם אמר ה"ז עירוב לא אמר כלום. משום דבעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא שהרי אף לכהן אינה ראויה עד אחר הערב שמש:

מקשי. נימא הך מתני' דלא כר"א דמתני' דידן:

דר"א אמר מערבין לאדם משתחשך. כצ"ל ולפי גי' הדפוס יש לפרש בתמיה וכי ר"א ס"ל אין מערבין לאדם משתחשך הא איהו קאמר מערבין לשני ימים לשתי רוחות וביו"ט אחר השבת או איפכא קניית העירוב להשני משתחשך הוא:

דברי הכל היא תמן. שאי אפשר לו לערב קודם שתחשך שמחוסר הערב שמש ואין כאן סעודה הראויה מבעוד יום ברם הכא מבחול שהוא ערב שבת או ערב יו"ט קנה לו שביתה לשני ימים ביום זה לכאן וביום זה לכאן ואע"ג דר"א ס"ל שתי קדושות הן ולא קני ליה ביה"ש דקמא לאידך מ"מ הא איכא הכא סעודה הראויה מבעוד יום ובכה"ג לכ"ע יכול הוא לערב מע"ש אותן שני עירובין לשני הימים ואומר דליקני ליה כל בין השמשות ליומיה דהאי וכן לאידך וכי אמרינן אין מערבין משתחשך בגוונא שאי אפשר לו לערב קודם שתחשך כהאי דטבול יום:

היה עומד בחמישי בשבת ואמר תקנה לי שביתה. במקום העירוב בבין השמשות של שבת מי נימא דלדעתיה דר"א דס"ל דמערבין לשני ימים הוא דמהני נמי הכא וקנה העירוב אבל לדעתייהו דרבנן לא קנה:

אמר ר' יוסה. לאו מילתא היא דאמרת שהרי למה אין מערבין לאדם מיו"ט לשבת שכן מערבין מע"ש לשבת וכלומר שמע"ש שהוא חול הוא דמערבין שחול הוא מכין לשבת ואין יו"ט מכין לשבת ברם הכא הואיל וראוי הוא לערב מבע"ש שהוא חול א"כ מערב אפילו בחמישי בשבת ואפי' אליבא דרבנן שהרי זהו חול מכין לשבת:

אינון מתיבין ליה אי אתה מודה לנו שאין מערבין לאדם בתחלה ביו"ט. כלומר ביו"ט הסמוך לשבת אין מערבין לכתחלה בי"ט לשבת הוי משום דקדושה אחת היא:

הלכה ח

מתני' **ר' יהודה אומר ראש השנה שהי' ירא שמא תתעבר**. שמא יעברו ב"ד הגדול לחודש אלול ויהיו שני ימים טובים ל' של אלול ויום ל"א שהוא א' של תשרי והוא צריך לילך בראשון לרוח זו ובשני לרוח אחרת:

מערב אדם שני עירובין לשתי הרוחות ואומר וכו'. כדלעיל בשבת ויו"ט הסמוכין:

ולא הודו לו חכמים. דקסברי קדושה אחת היא והלכה כחכמים בשני י"ט של ר"ה דלאו משום ספיקא בלחוד הוא אלא מכח התקנה שקודם תקנת רבן יוחנן בן זכאי הוא דהוה שהתקינו שיהא נוהגין היום קדש ולמחר קודש כדאיתא בפ"ד דראש השנה וחדא קדושה אריכתא הוא:

ועוד אמר ר' יהודה מתנה אדם על הכלכלה. פירות של טבל שיש לו מתנה ביו"ט ראשון של ר"ה ואומר אם היום חול תהא זו תרומה ומעשר על אלו ואם היום קדש אין בדברי כלום ולמחר אומר אם אתמול קודש והיום חול תהא זו תרומה ומעשר על אלו ואם היום קודש ואתמול חול כבר היא תרומה או מעשר מאתמול ואוכל הכלכלה המתוקנת ומשייר התרומה ולפי שאין מגביהין תרומות ומעשרות בי"ט הלכך צריך להתנות:

ולא הודו לו חכמים. בשני י"ט של ר"ה דקדושה אחת הן אבל בשני י"ט של גליות שתי קדושות הן וכדפרישית במתני' דלעיל ומתנה:

גמ' **דאיתפלגון וכו'**. סוגיא זו כתובה לעיל בפ"ט דשביעית בהלכה א' אהא דקאמר התם מן קומי איליין תרתין מילייא נחת ליה ר' יוחנן מציפורין לטבירייא וכן גריס להא לקמן בפ"ק דביצה ומשום הא דלקמן מייתי לה נמי הכא:

שירי פתילה וכו' שכבו בשבת מהו להדליקן ביום טוב שלאחריו אם אסור משום הכנה כמו ביצה או לא:

אמר ר' מנא קומי ר' יודן וכו' א"ל מן מה דאנן חמיין רבנן מדמיי לה וכו'. הך מילתא דר' מנא ור' יודן שייכא בתר הא דרב חסדאי בעא וכו' כדהדר גריס לה לקמן והכא אגב גררא נסבא:

משום ארבעה זקנים אמרו הנאכל עירובו בראשון הרי הוא כבני עירו בשני. משום דשתי קדושות הן וכר' אליעזר במתני':

רב חסדאי בעא מחלפא שיטתיה דרב תמן עבד לה שתי קדושות. דהא קאמר הלכה כארבעה זקנים והכא גבי שירי פתילה איעבד לה קדושה אחת דאיתפלגון שירי פתילה וכו' רב ור' חנינא תריהון אמרין אסור וקס"ד משום דדמיא לביצה שנולדה בשבת אסורה ביום טוב שלאחריו ומטעמא דיו"ט ושבת הסמוכין חדא קדושה היא:

אמר ר' מנא קומי ר' יודן מכפלה פתילה לגבי ביצה. בתמיה מה ענין לכפול ולדמות דין פתילה לדין ביצה דשאני ביצה דנולד הוי אבל פתילה וכן אינך הן הן עצמן שהדליקן על השבת אלא שכבו ונשתיירו השיריים:

א"ל מן מה דאנן חמיין רבנן מדמיי לה. והן רב ור"א דאסרי בפתילה כמו בביצה:

הדא אמרה היא הדא היא הדא. דתרווייהו דין אחד להן אלא דמ"מ קשיא דרב אדרב:

ר' אחא אמר לה. להא דלקמיה מן אולפן שכך קיבל מרבו ורבי יוסי אמר לה מן דיעה דנפשיה דהא דאמרינן בשם ארבעה זקנים כר"א היא ומשום דשתי קדושות הן ואם נאכל עירובו בראשון הרי הוא כבני עירו בשני וקמ"ל דמהאי טעמא פסק רב כארבעה זקנים:

אמר ר' מנא קומי ר' יוסה. הקשה לו הא קיי"ל רבי מאיר ור' יהודה וכי אין הלכה כר' יהודה ובארבעה זקנים כר"א בתמי' ופלוגתא דר"מ ור' יהודה לקמן בפ"ד במתני' מי שיצא לילך לעיר שמערבין בה והחזירהו חבירו הוא מותר לילך וכל בני העיר אסורין דברי ר"י ר"מ אומר כל שהוא יכול לערב ולא עירב ה"ז חמר גמל. והשתא לר' יהודה ק"ו מה אם תמן שלא זכה לו עירובו שהרי החזירהו חבירו לא הייתי אומר שיעקור את רגליו מבני עירו בתמיה כלומר ודאי בדין הוא שלא לומר שיעקור את רגליו מבני עירו אלא שיהא כבני עירו שהרי הם שלחו אותו שיערב שם בשבילן כדאיירי התם. ואם הן אסורין אף הוא יהא אסור לילך כך היה בדין ואפ"ה חזינן דסבירא ליה לר' יהודה שעקר את רגליו מבני עירו והוא מותר וכל בני העיר אסורין:

כאן שזכה לו עירובו. מיהת בראשון לא כל שכן שנאמר בו שעקר את רגליו מבני עירו והיכי אמרת דהואיל דארבעה זקנים כר"א סבירא להו בהא דיום טוב ושבת כשני קדושות הן אמרינן נמי שאם נאכל עירובו בראשון שיהא בשני כבני עירו והרי סילק עצמו מהן בתחלה:

עירב בככר בראשון וכו'. וכן הדין בעירב ברגליו שהלך לקנות שביתה שם בראשון מערב ברגליו גם בשני אם הוא רוצה:

עירב ברגליו. בראשון מערב בככר בשני אם הוא רוצה:

אבל אם עירב בככר בראשון לא יערב ברגליו בשני. דכר עדיפא:

היך מה דאת אמר תמן. בפרק דלקמן זהו שאמרו העני מערב ברגליו וכו' ואם יכול לערב ברגליו לא יערב בככר ובעי אם אמרינן נמי דכוותה אם יכול לערב בככר לא יערב ברגליו וקאמר דלא היא דלא אמרינן התם שיערב ברגליו דוקא אלא להקל לעני שאין לו ככר ולעילם אם יש לו ככר מערב בככר:

היך מה דאת אמר תמן ברגליו וכו'. כלומר דהדר מפרש דכי היכי דאמרינן גבי עני דרגליו לאו דוקא אלא ה"ה בככר ה"נ בעשיר שלא אמרו מערבין בככר דוקא אלא להקל לעשיר שלא יצא ויערב ברגליו ואם רוצה לערב ברגליו מערב:

היך וכו'. הך היך מה דאת אמר בתרא מיותר ואגב שיטפא הוא:

ר' אבין וכו' עשו אותו כהולך לעירו. אמתנה על הכלכלה קאי ועשו אותו כאחד הולך לעירו ובדרך אינו יודע מתי יו"ט ואומר וכו' כדפרישית במתני':

הלכה ט

וכן ביצה וכו' ולא הודו לו חכמים. בשני י"ט של ר"ה:

מחלפא שיטתיה דרבי יהודה. כצ"ל דתמן איעבד לה קדושה אחת גבי יו"ט ושבת הסמוכין דלא ס"ל לר' יהודה כארבעה זקנים כר"א כדאמרינן בהלכה דלעיל והכא איעבד לה שתי קדושות ומשני תמן קסבר שבת ויו"ט קדושה אחת ארוכה היא אבל הכא אחד קדש ואחד חול דמספק היא שמא עיברו לאלול:

מחלפא שטתיה דרבנן. דהא בהלכה דלעיל קסברי ב' קדושות הן והכא פליגי על ר' יהודה. ומשני תמן יו"ט אצל שבת כחול אצל שבת כלומר דלא שייך לומר קדושה אריכתא הוא ברם הכא בר"ה שני הימים שוין הן וקדושה אחת היא:

מודים חכמים לר' יהודה וכו'. כלומר אע"ג דקסברי ב' ימים של ר"ה קדושה אחת היא מיהת בזה מודים שאין זה אלא מתקנת נביאים הראשונים ולא היו נוהגין כן מקודם:

בני אמי נחרו בי וכו'. איידי דאיירי בהאי ענייא מייתי להך דרשא. דקרא שהן גרמו להוסיף יום אחד של יום טוב ומכל מקום אינן מקבלין שכר על ההוספה:

חוקים לא טובים. חוקים שהוסיפו עליהם לא טובים הן לקבל שכר על זה:

ואטעינון לולבין בשובתא. הצריכם לנהוג שיהו נוטלין לולב בשבת כמו שהיו עושין בזמן הבית ביום הראשון שחל בשבת:

שמע רבי מימר מן מי. כלומר כששמע רבי לזה אמר מן מי קיבל ר' אבהו כך:
יכול להון ר' אבהו בכל שתא. וכי יכול ר' אבהו להנהיג אותם כך בכל שנה ושנה כשיחול ראשון בשבת ומה זה שעשה בפעם אחת שאירע שבא אצלם:
ר' יוסי משלח כתיב להון. לבני גולה אע"פ וכו' וכשאתם יודעים ובקיאים בקביעא דירחא מכל מקום אל תשנו מנהג אבותיכם נוחי נפש לעשות ב' י"ט של גליות:

הלכה י

מתני' **ר' דוסא בן הרכינס וכו' החליצנו**. זרזנו והחליצנו כח כמו נחלץ חושים. א"נ הצילנו ומלטנו מכל רע כמו חלצני ה' מאדם רע:
אם היום אם מחר. אם היום הוא החליצנו היום ואם למחר הוא החליצנו מחר:
ולא הודו לו חכמים. לפי שא"צ להזכיר של ר"ח בר"ה ואומר החליצנו סתם בשני הימים והלכה כחכמים:
גמ' **מפני וכו'**. מאי טעמא לא הודו לו חכמים אם מפני שאמר אם היום אם אמש ואין זה דרך להסתפק ולומר כך או דהיינו טעמא ויבא הך כהאי דאמר ר' יעקב לקמן בסוף פ"ק דשבועות העובר לפני התיבה ביו"ט של ר"ה אינו צריך להזכיר ר"ח כל עיקר:
ואוף הכא כן. דמה"ט לא הודו לו חכמים מפני שזכרון אחד עולה לכאן ולכאן:
הדרן עלך בכל מערבין

פרק ד

הלכה א

מתני' **מי שהוציאוהו עכו"ם**. לאנסו חוץ לתחום:
או רוח רעה. שנכנס בו שד ונטרפה דעתו ויצא חוץ לתחום ואח"כ חזר ונשתפה והרי הוא חוץ לתחום:
אין לו אלא ד' אמות. הואיל והוא חוץ לתחום וד' אמות יש לו שזכתה לו התורה דכתיב שבו איש תחתיו וקומתו של אדם בינוני ג' אמות מלבד הראש ואמה אחת לפישוט ידיו ורגליו ובפישוט הידים נכנס הראש:
החזירוהו. בתוך התחום:
כאלו לא יצא. והרי לו כל העיר כד' אמות וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח כאשר בתחלה. דוקא כשהוציאוהו והחזירוהו שלא לדעת אבל יצא לדעת אעפ"י שהחזירוהו בעל כרחו או הוציאוהו בע"כ וחזר לדעת אין לו אלא ד' אמות:

הוליכוהו לעיר אחרת. והיא מוקפת מחיצות או שנתנוהו בדיר או בסהר שהן מוקפין והיקיפן גדול:

מהלך את כולה. דהואיל ומוקפת מחיצה הרי היא כד"א:

ר' יהושע ור' עקיבא אומרים אין לו אלא ד"א. דמכיון דלא שבת באייר מחיצות מבע"י לא מהני ליה המחיצות א"נ משום דגזרי דיר וסהר אטו בקעה שאין לה מחיצות ובבקעה כ"ע מודו שאין לו אלא ד' אמות:

שבאו מפרנדין. שם מקום:

והפליגה ספינתן בים. ברחוק משפת הים:

הלכו את כולה. היו מהלכין בכל הספינה ואעפ"י שהלכה בשבת ויצאו חוץ לתחום דהוי כמי שיצא חוץ לתחום ונתון בדיר וסהר הואיל והספינה מוקפת מחיצות:

שרצו להחמיר על עצמן. דהא לדידהו נמי דגזרי דיר וסהר אטו בקעה הרי בספינה כל זמן שהיא מהלכת מותר להלך את כולה ועוד שהרי שבתו באויר מחיצות מבעוד יום אלא שרצו להחמיר משום דשמא עמדה פתאום ולאו אדעתייהו ושלא רצו לחלק בין שבת באויר מחיצות או לא ומשום חומרא בעלמא והלכה כר"ג וכר"א בן עזריה:

גמ' **ולכן מה נן אמרין**. כלומר ומאי קמ"ל ולא כן מה אנן אמרין דמהיכי תיתי יהיה לו יותר וקאמר דמהו דתימא ה"א ויעשה זה כמי שיצא ברשות דתנן לקמן יש לו אלפים אמה לכל רוח ומכיון שזה יצא באונס הוי כיוצא ברשות לפום כן צריך מימר אין לו אלא ד' אמות דשאני התם דברשות מצוה הוא שיצא כדאמרינן לקמן:

או חלף. דשמא אלפים מתחתיו אנו למדין וד' אמות ממקומו הוא דנפקא לן:

אמר ר' אלעזר. לא היא דהרי ותנינן בהדיא בברייתא דאלפים אמה ממקומו הוא דאנו למדין:

ונאמר להלן. גבי הורג נפש בשגגה ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה מה מקום שנאמר להלן אלפי' דילפינן מקרא דומדותם מחוץ לעיר אלפים אמה אף מקום שנא' כאן אלפים אמה:

מלא קומתו. שהיא ג' אמות מלבד הראש ואמה אחת לפישוט ידים כדפרישית במתני':

ר' יהודה אומר הוא. ושלש אמות. כלומר הוא עצמו נחשב לשלש אמות וכן הוא בתוס' פ"ג ר' יהודה אומר גופו שלש אמות וכו' ואמה יתרה שאמרו לא משום פישוט ידים בלי שום צורך אמרו אלא לכך אמרו כדי שיהא נוטל חבית המונחת מראשותיו ונותן אל מרגלותיו:

כשהוא נפנה מן הצד וכו'. כלומר וכיצד יעשה שהרי הוא צריך להתפלל ואין לו אלא אלו ד"א והרי כשנפנה שם אינו יכול להתפלל בתוך ד' אמות הלכך קאמר דכך היא עושה כשהוא נפנה מן הצד של אותן ד' אמות הוא נפנה וארבע אמות שאמרו הן ואלכסונן וא"כ כשהוא מתפלל יכול הוא להתפלל לוכסן והאלכסון היא יותר מד' אמות ונמצא מתרחק הוא ממקום אשר נפנה חוץ לד' אמות:

ארבע אמות שאמרו תחום הן. אם כל הד' אמות צריך שיהו נחשבין בתחום שלו או אינם תחום וכדמפרש ואזיל למאי נפקא מינה הוא דקמיבעיא ליה דאין תימר תחום הן אין נותנין לו ד' אמות משני מקומות שאם היו נכנסין בתוך תחום אחר אין נותנין לו כל הד' אמות שהרי מקצתן חוץ לתחום שלו ואין תימר אינן תחום שאין צריכין להיות כולן בתוך תחום שלו אם כן נותנין לו ארבע אמות אפילו הן משני מקומות שמקצתן הוא אצל תחום שלו ומקצתן נכנסין הן לתוך תחום אחר:

אמר ר' זעירא. מאי תיבעי ליה הא מתניתין אמרה כן שארבע אמות שאמרו תחום הן ואין נותנין לו משני מקומות דהא תנינן בפרקין דלקמן גבי מי שישן בדרך וכו' וחכמים אומרים אין לו אלא ארבע אמות ר' אליעזר אומר והוא באמצען של הארבע אמות כלומר שני אמות לכל צד היו שנים מקצת אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה שהיו רחוקין זה מזה ששה אמות והרי שני אמות של כל אחד נבלעין הן בתוך של חבירו מביאין ואוכלין באמצע בתוך שני אמות האמצעין ובלבד שלא יוציא זה מתוך שלו לתוך של חבירו וזהו לתוך שתים החיצונות לפי שאין לו בהם כלום היו ג' והאמצעי מובלע ביניהם שהיו ב' אמותיו בתוך של זה וב' אמותיו בתוך של זה הוא מותר עמהם והן מותרין עמו ושנים החיצונים אסורין זה עם זה אלמא שאף על פי שהחיצונים מותרין עם האמצעי לא אמרינן שיהו נחשבין כהאמצעי ולהיות מותרין להשתמש ולהוציא בתוך שני אמות של חבירו החיצון ומשים שזה הוא לכל אחד מן החיצונים כשני מקומות ואין נותנין ארבע אמות משני מקומות:

לא אמר. במתניתין אלא החזירוהו שהן החזירו אותו שלא לדעתו כמו שהוציאוהו שלא לדעתו:

הא אם חזר הוא. מעצמו אסור ואין לו אלא ארבע אמות:

דר' נחמיה היא. ואתיא כר' נחמיה דתני בברייתא פירות וכו' שוגג אם הוציאן בשוגג יאכלו כשחזרו ואם הוציאן מזיד לא יאכלו:

ר' נחמיה אומר. בין שהוציאן שוגג בין מזיד לא יאכל עד שיחזירן למקומן שיגג אבל אם החזירן מזיד אעפ"י שהוציאן שוגג לא יאכלו. והיינו כדיוקא דדייקינן ממתני':

ואתיא דר' נחמיה. שצריך שיהא החזרה שהיא הכנה להאכילה בשוגג דוקא ואם החזירן בשוגג מותרין אפי' בו ביום:

כר"מ. דפ"ב דתרומות דתני שם המעשר והמבשל בשבת שוגג יאכל וכו' דאלו לר' יהודה הא פליג שם בברייתא וסבירא ליה בשוגג יאכל למוצאי שבת ולא בו ביום:

קנה לו שביתה. במקום אחד בבקעה ובאו עכו"ם והקיפוה מחיצה בשבת פליגי בה ר' חונה וחייא בריה דרב:

לא הועילה לו מחיצתו כלום. שיהא מותר לטלטל בתוכה אלא הרי היא כבתחילה שמהלך אלפים ממקום השביתה ומטלטל בד' אמות וטפי לא כאלו לא היה שם מחיצה:

מהלך ומטלטל באלפים. דמהני ליה מחיצה אף לטלטל בתוך אלפים שלו אבל טפי לא דגזרינן שמא ימשך אחר חפצו וילך חוץ לאלפים שלו:

ר' יעקב בר אחא. קאמר בשם חייה בריה דרב מהלך הוא באלפים וכן הטילטול כי אורחיה:

ומטלטל בארבעת אלפים אמה ע"י זריקה. כלומר וחוץ לאלפים מה שהיא בתוך המחיצה מטלטל הוא ע"י זריקה דמחיצה שנעשית בשבת מחיצה היא אלא שאינו יכול לטלטל חוץ לאלפים כי אורחיה שא"י להלך לשם ומטלטל ע"י זריקה:

הוון בעיין מימר. בני הישיבה:

מה פליגין כר' יהושע ור' עקיבא. כלו' דאליבא דר' יהושע ור' עקיבא הוא דשייכא פלוגתייהו דאינהו ס"ל במתני' דכל שלא היה באויר מחיצות מבעוד יום לא מהני ליה המחיצה ואע"ג דר' יהושע ור' עקיבא אסרי אפי' בהילוך בהוליכוהו לעיר אחרת ואין לו אלא ד' אמות ס"ד דבני הישיב' דמ"מ שאני הכא שהרי קנה שביתה וא"כ הילוך אלפים מותר לו עכ"פ ומיהו הא דפליגי בטילטול אליבא דר' יהושע ור"ע היא דפליגי אם נחשבה כמחיצה גמורה או לא דאלו לר"ג ור"א בן עזריה הוה ס"ד דבני הישיבה דהכא הואיל וקנה שביתה ודאי כמחיצה גמורה היא אף לענין טלטול שהרי לענין הילוך אלפים בלאו הכי מותר אפי' לא קנה שביתה באויר המחיצה:

ואפי' כר"ג וכר"א בן עזריה פליגין. כלומר דדחי לה הש"ס דלא היא דאף אליבא דר"ג ור"א ב"ע שייכא נמי פלוגתייהו דודאי בהך סברא כ"ע מודים דקל הוא מי שקנה לו שביתה בתוך המחיצה ממי שלא קנה לו שביתה בתוכה ואם כן אימא לך דפליגי גם אלייהו דר"ג וראב"ע אי אמרינן דקניית שביתה בתוך המחיצה מהני נמי לענין טלטול או לא דהיא גופה מספקא לן אפי' למ"ד דלענין הילוך לא בעינן קניית שביתה בתוך המחיצה מיהו לענין טלטול איכא סברא לכאן ולכאן ופליגי הני אמוראי בהא:

נתנו. אותו על פתח הדיר ולא בתוכו ממש. האי מילתא תליא בפלוגתא דתנאי במתני' דלדעתייהו דר' יהושע ור"ע שאין לו לעולם אלא ד' אמות א"כ כאן נותנין לו ב' אמות מבפנים וב' אמות מבחוץ לפתח הדיר דלית לן למיחש למידי אבל לר"ג וראב"ע דסבירא להו דהיכא דנתנוהו בתוך הדיר או בתוך הסהר שמהלך את כולה א"כ כאן שנתנוהו על פתח הדיר או הסהר אין נותנין ד' אמות אלו שאם אתה נותן לו ב' אמות מבפנים כסבור הוא שעל פתח הדיר כבתוך הדיר עצמו ואוף הוא מטלטל בכל הדיר כולו ובאמת בכה"ג אינן מועילות לו המחיצות מכיון שלא נתנוהו בתוך המחיצות ממש:

נתנוהו באמצע הדיר והיה הדיר חציו בתוך התחום וחציו חוץ לתחום. בהא קאמר ר' אחא מן אולפן שכך קיבל מרבו ור' יודן הוא אמורא אמר לה מן דיעה דנפשיה. דתליא במחלוקת דרב חונה וחייא בריה דרב דלעיל דפליגי בהקיפוה נכרים מחיצה בשבת דלמאן דס"ל התם מהלך ומטלטל באלפים ולא חיישינן שמא ימשוך אחר חפצו לילך חוץ לאלפים ה"ה הכא מהלך ומטלטל בחציו שבתוך התחום. ולמאן דס"ל מהלך באלפים ומטלטל בארבע ה"נ כן שמהלך בחציו שבתוך התחום ואינו מטלטל אלא בד' אמות שמא ימשך אחר חפצו וילך בחציו שהוא חוץ לתחום:

ר' זעירא רב הונא. אמרו בשם רב שממה שרצו ר' יהושע ור"ע להחמיר על עצמן דקתני א"כ זאת אומרת שהלכה כר"ג ור"א ב"ע שמה שעשו אינו אלא מצד חומרא שהחמירו על עצמן דווקא ולא להחמיר לאחרים:

אף בדיר וסהר. שלא שבת כלל באויר מחיצות הלכה כר"ג וכראב"ע:

חנניא בן אחי ר' יהושע אמר. לא כך אלא כל אותו היום שהיו בספינה היו דנין אלו כנגד אלו עד שלבסוף בא אחי אבא והוא ר' יהושע והכריע והתקין שתהא הלכה וכו' וכר' יהושע ור"ע בדיר וסהר וכדמסיק ואזיל מה בין דיר וסהר לספינה:

ספינה מפני שמחיצותיה עולות עמה. דמ"מ בתוך מחיצותיה שבתו אבל דיר וסהר לא היה כלל באויר מחיצות בעת ששבת. ור' זעירא אמר טעמא אחרינא דספינה קילא טפי מכיון שתמיד עוקרין אותה מד' אמות אלו ונותנין אותה בד' אמות אלי שתמיד מהלכת היא ולעולם כבתוך ד' אמות היא:

מה נפק מביניהון. להני תרי טעמי:

אם היתה אכסדרה. כלו' אם הספינה היתה כמין אכסדרה שפתוחה מד' רוחותיה ואין לה מחיצות:

על דעתהון דחברייא אסור על דעתיה דר' זעירא מותר. כצ"ל ובספרי הדפוס טעות דמוכח ונתחלף בהא דלקמיה:

אם היה הים גלני. שהיו הגלים של הים גבוהים ומתגברים הרבה עד שאין הספינה יכולה להלך את מהלכה שגלי הים דוחפין אותה לאחור נמי איכא בינייהו:

על דעתון דחבריא מותר על דעתיה דרבי זעירא אסור כצ"ל. ונתחלף בהא דלעיל שהרי לחברייא יש כאן מחיצותיה ולטעמיה דר' זעירא בכה"ג אינה נעקרת מד' אמות אלו לד' אמות אלו:

א"ר זעירא מתניתא אמרה כן ד' אמות שאמרו אינן תחום. כלומר ר' זעירא דקאמר האי טעמא בספינה לשיטתיה אזיל דאמר לעיל ממתניתין דלקמן ש"מ דד' אמות שאמרו תחום הן ואין נותנין לו משני מקומות. ולפיכך אמר בספינה להאי טעמא שהיא נעקרת מאליה מד' אמות לד"א וכעומדת תמיד בתוך ד"א היא:

הלכה ב

מתני' **פעם אחת לא נכנסו לנמל עד שחשיכה**. נמל הוא מקום שהספינות חונות שם כשיורדות מן הים אל שפתו וקאמר בגמרא שאותו הנמל היה יותר מן בית סאתים א"נ שלא היה מוקף מחיצות גבוהות עשרה דאי לאו הכי הא ר"ג ס"ל לעיל בנתנוהו בדיר וסהר מהלך את כולה:

מה אנו לירד. מתוך הספינה לעיר דשמא באנו מחוץ לתחום משחשיכה:

שכבר הייתי מסתכל. בשפופרת שהיה לו שבה היה משער בעיניו למדת צפיית של אלפים אמה במישור ובים:

גמ' **מצודות**. מלשון ואשר לא צדה ואתה צודה נפשי כלומר שהיה אורב וצופה בהן לשער בעיניו המדה במישור ובים:

ולמה לי עד שלא חשיכה. והלא אפי' משחשיכה באו בתוך התחום וכי לא ר"ג היא שאמר כך ואיהו ס"ל לעיל דלעולם מהלך את כולה אפי' לא שבת באויר מחיצות מבעוד יום והרי בנמל הן:

תפתר שהיה בנמל יותר מבית סאתים ולא יהיו מחיצות גבוהות עשרה. בו ואו או נקט שאם היה יותר מסאתים אפי' היו לו מחיצות לא מהני ואם לא היה אלא בית סאתים לא היו לו מחיצות גבוהות י':

ולא יהיו פרצות יותר מעשר וכו'. כלומר ואפי' לא היו בו פירצות יותר מעשר מיהו לא היה בו אלא עומד כנגד עומד יפרוץ כנגד פרוץ כדאמרינן לעיל בפ"ק גבי שיירא שחנתה בבקעה דביותר מבית סאתים אפי' אין כאן פירצה יותר מעשר מיהת עומד כנגד הפרוץ בעינן:

הלכה ג

מתני' **מי שיצא ברשות**. מצוה כגון לעדות החודש או להציל מן הגייס או מן הנהר ואמרו לו כבר נעשה מעשה ואינם צריכין לך:

יש לו אלפים אמה לכל רוח. ממקום שאמרו לו:

אם היה בתוך התחום. בגמרא מפרש דה"ק אם היו אותן אלפים אמה שנותנין לו נכנסין לתוך התחום ביתו כאלו לא יצא מתחומו הוא והולך עד ביתו והרי הוא כבתחילה שיש לו מביתו אלפים לכל רוח:

שכל היוצאין להציל חוזרין למקומן. בגמרא קאמר אפי' בכלי זיינן וכלומר הואיל ומצינו קולא אחרת שהקילו בכל היוצאין להציל מן האויבים חוזרין אפי' בכלי זיינן למקומן מפני הפחד שלא ירגישו בהם האויבים ואינן צריכין הן להניח כלי זיינן לפיכך הקילו נמי בכגון זה שיצא ברשות להיות כאלו לא יצא:

גמ' **דלא כן מה אנן אמרין**. אי לא אשמועינן שיש לו אלפים לכל רוח מה היינו אומרים בדבר זה וקאמר מהו דתימא ה"א ויעשה זה כמי שיצא באונס דאמרינן בריש פירקין שאין לו אלא ד' אמות לפום כן צריך מימר דלא דמי לאונס דמכיון שברשות יצא יש לו אלפים אמה לכל רוח:

והן. ודוקא שהיו ארבע אמות שלו במקום שהחזירוהו בתוך התחום אוכלת מתחום טבריה ומתחום מגדלה כגון שהיה יוצא מטבריה למגדלה ואמרו לו בב' אמות של תחום מגדלה וא"כ הד' אמות שלו מובלעות בב' תחומין הללו ואז כאלו לא יצא מתחום ביתו שבטבריה:

ר' חונה וכו' בשם רשב"ל. פליג דלא היא אלא אפילו יצא למגדלה ותחום מגדלה מובלע בתוך תחום טבריה וחזר כאלו לא יצא ולא בעינן שיהא ארבע אמות שלו מובלעות בתוך שני תחומין הללו:

עד כדון שיצא בשוגג. ונזדמן לו להציל ואם אפילו יצא במזיד חוזר למקומו הוא:

מתניתא אמרה כן. אפילו במזיד דהא קתני שכל היוצאין להציל:

חוזרין. דקאמר קמ"ל ואפי' בכלי זיינן וכדקתני עכו"ם שבאו וכו' אפי' תבן וכו' הואיל וסמוכות לספר הן שכיחי סכנת נפשות בהן לעולם:

באו לעיירות המובלעות. בתוך א"י ואינן סמוכות לספר:

התקינו שיהא כל אחד ואחד נוטל. כלי זיינו עמו עד שבא לביתו:

הלכה ד

מתני' **מי שישב בדרך**. לנוח ולא היה יודע שהוא סמוך לעיר בתוך התחום וחשכה לו שם ועמד וראה והרי הוא סמוך לעיר בתוך התחום:

הואיל ולא היה כוונתו לכך. בשעת קניית שביתה לא יכנס לעיר להיות דינו כאנשי העיר אלא ממקום שחשכה לו מודד הוא אלפים אמה לכל רוח וילך בעיר עד מקום שכלו אלפים שלי ולא יותר:

ר' יהודה אומר יכנס. וילך כל העיר וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח כבני עירו:

בלא מתכוין. שלא היה יודע בשחשיכה שהוא בתחום עירו ולא היה נתכוין להיות שביתתו בעיר אלא במקומו ואעפ"כ נכנס להיות כבני עירו והלכה כר' יהודה:

גמ' **אמרו**. חכמים לר' יהודה דאין ראיה מר' טרפון והלא אפשר שבית מדרשו של ר' טרפון היה בתוך אלפים אמה ממקום שביתתו או שמא הקנה עצמו לבני עירו להיות כמוהם מבעוד יום. שאע"פ שלא אמר כך בפירוש אפשר שלבו היה כך מבעוד יום:

אשכח. ברייתא דתני שכך המעשה בשחרית זרחה החמה ואמרו לו המוצאים אותו רבי הרי העיר לפניך היכנס ואם היה יודע שהוא בתוך התחום והיה בלבו לכך לא היה מתעכב שם עד זריחת השמש:

הלכה ה

מתני' **מי שישן בדרך ולא ידע עד שחשכה**. ולא קנה שביתה יש לו אלפים אמה לכל רוח. ממקומו ומסיק התם בגמרא דטעמיה דר' יוחנן בן נורי משום דקסבר חפצי הפקר שאין להם בעלים קונים שביתה במקומן להיות להם אלפים אמה לכל רוח. וזה שישן הוא בשעת קניית שביתה ואין לו דעת כחפצי הפקר הוא וממילא נקנה לו אלפים אמה לכל רוח:

וחכמים אומרים אין לו אלא ארבע אמות. דקסברי חפצי הפקר אין קונין שביתה במקומן אלא הזוכה בהן מוליכן למקום שהוא יכול לילך והלכה כחכמים בחפצי הפקר אבל בישן הלכה כר' יוחנן בן נורי ומטעמא אחרינא דהואיל ואם היה ניעור קנה ישן נמי קנה:

ר"א אומר והוא באמצען. ארבעה אמות שאמרו משערין לו והוא באמצע וכלומר שני אמות לכל רוח ולדברי חכמים יש לו ד' אמות לכל רוח ממקום עמידת רגליו ויש לו מקום של ח' על ח':

ר' יהודה אומר לאיזה שירצה ילך. כלומר לרוח אחד ד' אמות וכדקתני ומודה ר' יהודה לר"א שאם בירר לו שתים לכאן ושתים לכאן שאינו יכול לחזור בו וכן אם בירר לו כל הד' אמות לצד אחד אינו יכול לחזור ולברור לצד אחר והלכה כחכמים בזה שיש לו להלך ד' אמות לכל רוח ממקום עמידת רגליו ולחוץ. אבל לענין טלטול אין לו לטלטל אלא בתוך המרובע של ד' אמות:

היו שנים מקצת אמותיו וכו'. כגון שהיו עומדין רחוקים זה מזה שש אמות שמובלעין ב' אמות של כל אחד בתוך של חבירו מביאין ואוכלין בתוך שתי אמות שהן באמצע:
ובלבד שלא יוציא זה מתוך שלו. לתוך שתים אמות החיצונים של חבירו שהרי אין לו בהם כלום שכל ד' אמות שאמרו גבי יצא חוץ לתחום ובנותן את עירובו או קונה שביתה ברגליו שוינהו רבנן כרה"י לגביה ומדרבנן אסור לו לטלטל מתוכם לחוצה להן:
היו שלשה והאמצעי מובלע ביניהן. שהיו ב' אמותיו בתוך של זה וב' אמותיו בתוך של זה הוא מותר עם כל א' ופונה לכאן ומשתמש עם זה ופונה לכאן ומשתמש עם זה וכן הן מותרין עמו אבל שנים החיצונים אסורים זה עם זה:
אמר ר"ש למה הדבר דומה וכו'. כלומר דר"ש שמעינהו לרבנן דפליגי בהא שאם היו שלשה חצרות פתוחות זו לזו וכל אחת ואחת פתוחות לר"ה שלא יהיה להן דריסת הרגל זו על זו ועירבו שתי חצרות החיצונות עם האמצעית דסברי רבנן שכולן אסורות זו עם זו הואיל ולא עירבו החיצונות זו עם זו ואמר להן ר' שמעון הלא כאן אתם מודים שהחיצונים מותרים עם האמצעי והאמצעי מותר עמהן וא"כ זה דומה לשלשה חצירות וכו' שבדין הוא כך. וחכמים סברי דשאני בשלשה חצירות שמתוך שהם מרובים יבואו החיצונים להוציא מזו לזו והדרים בחצר האמצעית לא יהבי אדעתייהו למידכר להו דאמרי שמא אחד מבני האמצעית שמותר בזו ובזו הוא שמוציא אבל הכא שהן שלשה אנשים לא חיישינן דאי אתי אחד משנים החיצונים להוציא מתוך שלו לתוך של חבירו האמצעי יהיב אדעתיה ומדכר ליה והלכה כר' שמעון בחצירות ששנים החיצונים בלבד הן אסורות זו עם זו אבל עם האמצעית הן מותרות עמה והיא מותרת עמהן ולא חיישינן למידי:
גמ' **טעמא דר' יוחנן בן נורי**. משום דלדידיה לא שני ליה בין ער לבין ישן ומאחר שאלו היה ער היה קונה שביתה ישן לא קנה שביתה בתמי' וכי מפני שישן לא יקנה לו מקומו שביתה:
אין לו אלא אלפים אמה לכל רוח. כלומר מקומו הוא שקנה לו ממילא ודומה לאחד שבא בדרך ושבת שאין לו אלא אלפים אמה לכל רוח ממקום ששבת. ומיהו אלפים יש לו ואף על פי שלא אמר שביתתי במקומי ואם כן ה"ה בישן:
ואפי' ער ולא קנה לו שביתה. שלא אמר בפירוש תקנה לי כאן שביתה אפ"ה קנה לו מקומו ואין לו אלא אלפים אמה לכל רוח ממקומו וזהו כסברת ר' יוחנן בן נורי וכדמסיק אתיא דר"י כר' יוחנן בן נורי וכו' כלומר דאיהו הוא דסבירא ליה הכי דמדמה ישן לער

ואם כן ממילא נמי בער שלא קנה לו שביתה בפירוש קנה לו מקומו מכל מקום ואין לו אלא אלפים אמה לכל רוח ממקומו:

גר שטבל. בשבת ולאחר שהאיר המזרח:

מאחר שאלו היה ער היה קונה לו שביתה. כלומר מי אמרינן דדמי להא דאמר ר' יוחנן מאחר שאילו היה ער קנה ישן נמי קנה וה"ה בגר דמאחר שאלו טבל קודם השבת היה נקנה לו שביתה ממילא השתא נמי קנה או דילמא לא דמי דבשעת קניית שביתה לאו בר אקנויי הוה דאכתי לא טבל וגר שמל ולא טבל לאו כלום הוא:

מה אמר באומר ר' יוחנן בן נורי. כלומר רב נחמן בר יעקב דמיבעי ליה בגר ומה אמר באומר רבי יוחנן בן נורי גופיה אי פשיטא ליה גוף הדין בישן כר' יוחנן בן נורי וקאמר דנשמעינה מן הדא וכו' כדמייתי לה לעיל בריש פ"ק ואם כן הדין דר' יוחנן בן נורי גופיה פשיטא ליה דהלכתא כוותיה:

בירר לו מבעוד יום. בעלמא קאי שאם בירר לו אחת מן הריחות שיהיה לו תחומו אם מבעוד יום מע"ש בירר לו חוזר הוא מבעוד יום יכול הוא לברור לרוח אחרת ואם משחשיכה חוזר בו משחשיכה מפני שבשעת קניית העירוב לא היה מבורר ויכול הוא לחזור בו:

בירר לו מבעוד יום. ולא חזר בו עד שקידש עליו היים. מאי אם יכול לחזור בו ולברר לרוח אחר או דלמא הואיל ובשעת קניית העירוב לא היה דעתו לרוח אחרת שוב אינו יכול לחזור בו:

נישמעינה מן הדא. דפליגי במתני' דלעיל מי שישב בדרך ועמד וראה והוא סמוך לעיר לא יכנס דברי ר"מ הואיל ולא נתכוין לכך בשעה שקדש עליו היום ורבי יהודה אומר יכנס וה"ה הכא תליא נמי בהך פלוגתא דרבי מאיר ורבי יהודה:

אמר רבי בון ומודה ר' יהודה שאם בירר לו שאינו יכול לחזור בו. זה שייך הכא ובספרי הדפוס נתהפכה ונסתרסה הגי'. כלו' ר' בון מקשה עלה היכי מצית אמרת דתליא בפלוגתא דרבי מאיר ור' יהודה במתני' דלעיל הא רבי יהודה לא סבירא ליה דיכול לחזור בו לעולם. דהא קתני הכא במתני' ומודה ר' יהודה שאם בירר לו שאינו יכול לחזור בו:

לא על הדא אמרה אלא על רישיה דפרקיה. כלומר דמדחי להא דר' בון דלא על כה"ג דאמרן שייכא נמי הא דר' יהודה דמתני' דאי שייכא על הא דריש פירקא נמי שייכא מי שהוציאוהו וכו' שאין לו אלא ד' אמות ועלה שייכא שפיר נמי פלוגתא דר"א ור' יהודה דמתני' דגוונא דריש פירקין וגוונא דמתני' שוין הן דמבעוד יום אכתי לא אסיק אדעתיה כלל שיהיה לו אותן ד' אמות אבל גוונא דידן דבעלמא מיירי שאם בירר לו איזה

מן הרוחות לתחומו וקדש עליו היום ולא חזר בו בהא שייכא פלוגתא דר"מ ור' יהודה דמתני' דלעיל וכדאמרן דאימא לך דבחזרה מאחד מן הרוחות לתחומו ס"ל לר' יהודה נמי דיכול הוא לחזור בו:

הלכה ו

אע"ג דר' חנניא בן אנטיגנוס פליג על רבנן. במתני' במדות אמות של אלפים:

מודה הוא הכא בעיבורי עיירות. כדתנן בריש פרק דלקמן שעושין אותה כמין טבלא מרובעת וכו' וזה ד"ה הוא:

הלכה ז

מתני' **מי שבא בדרך והיה ירא שמא תחשך**. ולא יהיה לו פנאי לקנות שביתה באותו מקום שהוא רוצה לקנות והיה מכיר שם אילן או גדר והוא יכול להגיע לשם אלא שהוא עיף ורוצה לנוח במקום שעומד:

ואמר שביתתי תחתיו לא אמר כלום. דמכיון שלא סיים מקום השביתה שלא פי' איזה ד' אמות שתחת האילן לא קנה שם שביתה שאם בא לשבות בתוך ד"א אלו אני אומר שמא בד"א האחרות הוא שקנה שביתה ואין לו אלא אלפים אמה לכל רוח ממקום שהוא עומד בו כשחשיכה. ודווקא כשיש תחתיו של אילן שמונה אמות או יותר דלא הוי קניית שביתתו במקום מסויים כלל כדאמרן אבל אם תחתיו של אילן פחות משמונה אמות ונתכוין לשבות תחתיו קנה שהרי אין שם שיעור שני מקומות של שביתה וממה נפשך מקצת מקום שביתתו מסויים הוא:

שביתתי בעיקרו. הואיל וסיים מקום שביתתו קנה ומהלך ממקום רגלו שעומד שם עד מקום עיקרו אלפים ומעיקרו שקנה שם שביתה ועד ביתו אלפים:

נמצא מהלך משחשיכה ארבעת אלפים אמה. הא קמ"ל בהאי חושבנא יתירא דדוקא שיש ממקום רגליו עד מקום עיקרו של האילן אלפים אמה ולא יותר שאז הוא יכול להלך משחשיכה ד' אלפים אמה אבל אם הוא יותר אינו יכול להגיע משחשיכה למקום שביתתו:

אם אינו מכיר. אילן או גדר או אינו בקי בהלכה ואינו יודע שיועיל לו כשיאמר שביתתי במקום פלוני אם הוא מקום מסויים ויכול להגיע שם משחשיכה:

ואמר שביתתי במקומי. לאו דווקא שיאמר כך שהרי בכל מקום שעומד בשעת קניית שביתה יש לו ממילא אלפים אמה לכל רוח והא דקתני ואמר משום הסיפא דקתני זו שאמרו העני מערב ברגליו ולאשמועינן רבותא אליבא דר"מ שאפי' אמר דוקא עני ולא עשיר:

זכה לו מקומו אלפים אמה לכל רוח עגולות דברי ר' חנניה בן אנטיגנוס. דקסבר הואיל וסמכינן אלפים אמה של תחום שבת מקרא דומדותם מחוץ לעיר אלפים אמה וכתיב וזה יהי' לכם פאת נגב ודריש לזה אתה נותן פיאות והיינו זויות ואי אתה נותן פיאות לשובתי שבת ורבנן דבעי מרובעות דרשי וזה לריבוי לומר כזה יהיו כל שובתי שבת והלכה כחכמי':

כטבלה מרובעת. משום שאי אפשר לעשות מרובע מכוון בצמצום קתני כטבלה מרובעת כלומר כדרך שבני אדם רגילין לעשות מרובע אע"פ שאינו מרובע בצמצום:

כדי שיהא נשכר את הזויות. ארבע הזויות שבהאלכסון של המרובע העודפת על העיגול שבתוכו:

הלכה ח

זהו שאמרו העני מערב ברגליו. כגון זה שבא בדרך והוי כעני שאין עמו פת:

ר"מ אומר אין לנו אלא עני. קסבר ר"מ דעיקר עירוב בפת וקילא הוא דאקילו גבי עני או זה שבא בדרך דהוי כעני שיכול לערב ברגליו ור' יהודה סבר עיקר עירוב ברגל ואחד עני ואחד עשיר שלא אמרו מערבין בפת אלא להקל על העשיר שלא יצטרך להטריח ולצאת לערב ברגליו ומערב בפת ע"י שישלח ביד אחר להניח לו והלכה כר' יהודה והכל מודים שהאומר שביתתי במקום פלוני לא מהני אלא א"כ הוא עני שאין מטריחין אותו להניח עירוב בפת או מי שבא בדרך והיה ירא שמא תחשך והוא רוצה לקנות שביתה במקום פלוני ודוקא אם יש שהות ביום כדי שיכול להגיע לאותו מקום שביתה קודם שתחשך אם היה רץ בכל כחו והיה מקום השביתה מקום מסויים וכן צריך שלא יהיה בינו ובין המקום שביתה כשתחשך יותר מאלפים אמה ואם חסר אחת מאלו לא קנה לו שביתה במקום פלוני ואין לו אלא אלפי' אמה לכל רוח ממקום שהוא עומד בו כשחשיכה:

גמ' **זה שהוא מכיר מהלך כו**'. כלו' זה שאינו מכיר מוסר שביתתו לזה שהוא מכיר ומהלך עמו וסומך עליו וזה שהוא מכיר מהלך עם זה שאינו מכיר היינו שהוא מתכוין לשבות הוא עם חבירו במקום שהוא מכיר:

זו היא שאמרו העני וכו' ומפרש פלוגתייהו ר"מ סבר וכו' כדפרישית במתני':

אע"ג דר"י אמר עיקר עירוב ברגליו ובלבד שלא ישב לו בתוך ביתו וכו'. אלא יצא לו חוץ לתחום והרי החזיק בדרך ודינו כמי שבא בדרך וכו' כדפרישית הכל במתני':

ותני כן. בתוספתא סוף פרק שלישי מעשה במשפחת בית ממל וכי' והיו עניי מקום שיחין יוצאין ומערבין ברגליהם וכו' דעני ובא בדרך שוין הן כדפרישית במתני':

הלכה ט

מתני' **מי שיצא לילך לעיר שמערבין בה**. ששלחוהו אנשי עירו להוליך עירובן כדי שיוכלו למחר לילך לעיר שמערבין בה כלומר שיכולין להלך מזו לאותה העיר ע"י עירוב שהיא סמוכה להם ד' אלפים אמה והחזיק הוא בדרך והחזירו חבירו שאמר לו עת חמה היא עת צינה היא וכיוצא בזה ולא הוליך עירובן:

היא מותר לילך. למחר לאותה העיר דמכיון שהחזיק בדרך ונתכוין לקנות שביתה בסוף אלפים אמה קנה דהרי הוא כעני שיכול לומר שביתתי במקום פלוני ואפי' לא עמד שם בשעת קניית עירוב כדפרישית במתני' דלעיל:

וכל בני העיר אסורין. שהרי לא הונח שם עירובן והן לא החזיקו בדרך והלכך אין להם אלא אלפים אמה לכל רוח מעיר שלהן:

ר"מ אומר וכו'. משום דלר"מ מספקא ליה אם דינו כעני הוא הואיל והחזיק בדרך או דילמא מכיון שהיה יכול לערב בפת ולא עירב אין דינו כעני וה"ז חמר גמל שאין לו מעירו אלפים אמה לכל רוח דשמא קנה שביתה בסוף אלפים מעירו במקום שהיה רוצה להוליך העירוב ובסוף אלפים מעירו נמי לא דשמא קנה שביתתו בעירו והלכה כר' יהודה:

גמ' **פתר לה תרין פתרין**. יכול אתה לפרש המתני' להא דקתני הוא מותר לילך וכל בני העיר אסורין בתרין פתרין ואוקימתות וכגון שזה חבירו שהחזירו אמר לו למה לך להטריח עצמך לילך לשם אנא מערב עלך ועל בני קרתך ומסר לו העירוב שבידו והלך זה ועירב על בני עירו ולא עירב עליו והשתא הא דקתני הוא מותר וכל בני העיר אסורין ה"ק לאותו צד שהוא מותר לילך אסורין הן בני עירו ולאותו הצד שהוא אסור לילך מותרין הן בני עירו שהרי לא עירב עליו ואם כן אסור הוא לילך באותו רוח של העירוב ומותר הוא בשאר כל הרוחות שבעירו וכלומר הוא הפסיד מקום העירוב ואין לו ממקום העירוב אלפים אמה לכל רוח אלא הרי הוא כבתחלה שמעירו יש לו אלפים אמה לכל רוח ואצל בני עירו בהפך הוא שהן מותרין באותו הרוח של מקום העירוב כלומר שממקום העירוב נחשב להן אלפים אמה לכל רוח והפסידו בשאר כל הרוחות שממקום עירן ולפי הך פתרא הא קמ"ל דלא תימא מכיון שזה יצא מעירו והחזיק בדרך יכול הוא לומר שביתתי במקום פלוני ואע"פ שזה לא עירב עליו אפ"ה קנה שביתה שם ויש לו מאותו מקום אלפים אמה לכל רוח לפיכך קאמר דהא ליתא אלא מכיון שמסר לזה שיערב בשבילו על העירוב הוא דסמיך נפשיה ולא לקנות שביתה שם מבלתי העירוב ומכיון שזה לא עירב בשבילו אלא בשביל בני עירו בלבד א"כ במקום שהוא מותר לילך בני עירו אסורין

ובמקום שהן מותרין הוא אסור וה"ה דהוה מצי למיתני נמי איפכא אלא הואיל וביה הוא דפתח מי שיצא לילך סיים נמי ביה וקאמר דבמקום שהוא מותר בני עירו אסורין וממילא שמעינן דבכה"ג נמי במקום שהן מותרין הוא אסור:

פתר לה פתר חורן. או תיפתר להמתני' פתרא אחרינא וכגון שזה שהחזירו אמר לו אנא מערב עלך ועל בני קרתך כדלעיל אלא שלא קיים דבריו כלל שלא עירב לא עליו ולא על בני עירו הוא מותר לילך באותו הרוח של מקום העירוב וכלומר שבאותו צד הוא קנה שביתה ויש לו אלפים אמה לכל רוח מאותו מקום שביקש להניח העירוב ואעפ"י שזה לא עירב כלל טעמא מכיון שכבר קנו לו רגליו מאתמול שהחזיק בדרך וקנה שם שביתה מבלתי העירוב ובני עירו אסורין הן לילך באותו הרוח שהוא ממקום העירוב שהרי זה לא עירב כלל לא בשביל זה שיצא ולא בשבילן והן לא החזיקו בדרך להיות יכולין לקנות שם שביתה בלא עירוב ונשארין הם כבתחלה ומותרין בשאר כל הרוחות שבעירן כלומר ממקום עירן יש להן אלפים אמה לכל רוח ולפי הך פתרא בתרייתא נמי הכי הוא לענין שבמקום שהוא מותר הן אסורין ובמקום שהן מותרין הוא אסור שהרי קנה שביתה בסוף אלפים מעירו והפסיד אלפים אמה לכל רוח ממקום עירו וכן על כרחך לומר לכל הפרושים שתפרש להמתני' אלא דהא איכא בינייהו בין הני תרין פתרי דלפתרא קמא לא זכה לו מקום שביקש להניח העירוב מאחר שלא עירב עליו ולא אמרינן מכיון שהחזיק בדרך קנה שם שביתה בלא העירוב ואלו לפתרא בתרא קנה שם שביתה בלא העירוב הואיל והחזיק בדרך ואתיא הך פתרא בתרא כהאי דפרישית במתני':

הלכה י

מתני' **מי שיצא חוץ לתחום**. מדעת ושלא במקום מצוה:

אפי' אמה אחת לא יכנס. לתוכו אלא ישב במקומו ואע"ג שיש לו ארבע אמות בכל מקום שהוא לא אמרינן דמכיון שהארבע אמות שלו מובלעין הן בתוך התחום שהרי לא יצא לחוץ כ"א אמה אחת א"כ כיון דעל על הא לא אמרינן ואף על גב דאמרינן לעיל בפרקין גבי מי שיצא ברשות שאם היה מקצת התחום שיצא ממנו מובלע בתוך האלפים שיש לו ממקום שאמרו לו כבר נעשה מעשה הרי הוא כאלו לא יצא וחוזר למקומו אלמא דהבלעת תחומין מילתא היא שאני התם דברשות מצוה הוא יצא וכן אם באונס יצא אמרינן נמי דהבלעת ד' אמות שלו בתוך התחום מילתא הוא אבל הכא דשלא במקום מצוה איירי ומדעת הוא שיצא והוא עומד חוץ לתחום לא אמרינן בכה"ג דהבלעה מילתא היא ולא יכנס:

רבי אליעזר אומר שתים יכנס. ר"א לטעמיה דס"ל ד' אמות שאמרו והוא באמצען כדאמר לעיל בהלכה ה' הלכך מכיון שהד' אמות אינן מתחילין ממקום עמידתו שהוא חוץ לתחום אלא שתי אמות שלו לכאן ושתי אמות לכאן ונמצא אמה אחת שלו שלצד התחום מובלעת בתוך התחום אמרינן הבלעה מילתא הוא וכיון דעל על ושלש לא יכנס שאין כאן אמה אחת שלו מובלעת בתוך התחום ואין הלכה כר"א:

מי שהחשיך חוץ לתחום. שבא בדרך וחשכה לו חוץ לתחום עירו:

אפי' אמה אחת לא יכנס. לה אלא אין לו כ"א אלפים אמה בלבד ממקום שהוא עומד בו כשנכנס עליו השבת:

אפי' ט"ו אמות. הוא חוץ לתחום יכנס לפי שאין המשוחות והן המודדין תחומי עיירות ועושין סימן לסוף התחום אין ממצין את המדות לעשות הסימן בסוף אלפים ממש אלא כונסין את הסימן לתוך האלפים מפני הטועין שאין מכירין את הסימן ופעמי' הולכין להלן ממנו וחוזרין ולאו אדעתייהו הלכך רגילין לכנוס את הסימן בתוך האלפים ונמצא שאלו הט"ו אמה בתוך התחום הן ומכיון שזה אנוס הוא שרינן ליה לכתחלה לכנוס וט"ו דקאמר משום שכך הוא לפי חשבון שיכול להתמעט ממדידת התחום דאמרינן בפרק דלקמן אין מודדין אלא בחבל של חמשים אמה. וא"כ לאלפים אמה ארבעים חבלים וכל פעם ופעם מתמעט במדידת כל חבל וחבל שני אחיזות שזה תופס מכאן וזה תופס מכאן ושיעור האחיזה של יד אחת הוא טפח וחצי אצבע הרי שמונים טפחים וארבעים אצבעות שהן עשרה טפחים הרי תשעים טפחים שהן ט"ו אמות ואין הלכה כר"ש:

גמ' **תריהון אמרין**. לדייק לישנא דמתני' אליבא דר"א דלא אמר אלא שתים יכנס הא שתים וכל שהוא לא יכנס. כצ"ל:

דהוא דר"א וכו'. כלומ' הכי דייקינן אליביה דהא דקאמר שתים דוקא הוא דקאמר:

אמר לו ר' יוסי אמרין דבתרה. אמור הסיפא דקאמר שלש לא יכנס משמע הא ג' פחות כל שהוא יכנס וקשיא דיוקי אהדדי וע"כ דחדא מינייהו לאו דוקא ואימא לך דשתים לאו דוקא אליביה דר"א או הסיפא לאו דוקא אליביה ומיהו לא תידוק דלא אמר אלא שתים לדוקא:

הוון. בני הישיבה מעיקרא בעיין מימר דמה דאמר רבי אליעזר דווקא ביצא חוץ לתחום הוא דקאמר אבל במחשיך לא פליג את"ק והדר אשכח ברייתא דתני היא הדא היא הדא דשניהן שוין הן אליבא דרבי אליעזר דפליג ביוצא וה"ה במחשיך וכך הוא לרבי שמעון דהיא הדא היא הדא דפליג במחשיך וה"ה ביוצא:

הדרן עלך פרק מי שהוציאוהו

פרק ה

הלכה א

מתני' **כיצד מעברין את העריים**. בגמרא מפרש לשון אשה עוברה ויש עיבור לעיר כדתנן לקמן הנותן עירובו בעיבורה של עיר ומפרש השתא כיצד יש לה עיבור:

בית נכנס בית יוצא. אם יש בתים הסמוכין ומחוברים והן עשוים לחומת העיר שאינה מוקפת חומה חלקה ואינם שוים אלא בית אחד נכנס לתוך העיר יותר מחבירו ונראית כניסתו כפגום ובית בולט ויוצא לחוץ יותר מחבירו או פגום נכנס ופגום יוצא שהעיר מוקפת חומה ויש מגדלים בולטים בחומה ויש שהן בולטים לפנים ויש שהן בולטין לחוץ או שהיה שם לאחת מקרנות העיר גדודיות והן שברי חומה וגבוהות עשרה טפחים וכן גשרים או נפשות והן בנין שעושין על הקבר ויש בהן בית דירה וכגון שהן בתוך שבעים אמה ושיריים להעיר:

מוציאין את המידה כנגדה. שאם הבליטות הללו בקרן מזרחית צפונית רואין כאלו יש עוד בליטה כנגדה בקרן מזרחית דרומית וחוט מתוח מזו לזו ומודד הוא תחומי העיר מן החוט ולחוץ בכדי שיהא התחום שוה לשתי הקרנות ולא יהיה ארוך מקצה אחד וקצר מקצה האחר:

ועושין אותה. את העיר כטבלא מרובעת כדי שיהא גם התחומין מרובעין ויהיה נשכר את הזויות ואם היא מרובעת או ארוכה הואיל ויש לה ד' זויות שוות מניחין אותה כמות שהיא ומודדין לה אלפים אמה לכל רוח מד' רוחותיה אלא שאם היתה עגולה עושין לה זויות ומרבעין אותה כאלו היא מרובעת וכן אם היתה משולשת או שיש לה צלעות רבות מרבעין אותה ואח"כ מודדין חוץ למרובע אלפים אמה לכל רוח וכשמרבעין את העיר מרבעה בריבוע העולם כדי שתהא כל רוח ממנה משוכה כנגד רוח מרוחות העולם ומכוונת כנגדה:

גמ' **בית נכנס מוציאין אותו כנגד העיר**. כלומר לעולם רואין בתחלה שיהא שוה לאותו הרוח ואם בית נכנס בזוית אחד יותר לפנים מן בליטת העיר בזוית שכנגדה מוצאין אותו כנגד העיר רואין כאלו הבית שוה עם בליטת העיר שכנגדו ואם פגום יוצא בזוית אחד ולחוץ יותר מבליטת העיר שכנגדו מוציאין את העיר כנגדו עד שיהא שוה וה"ה בבית יוצא ופגום נכנס וחדא מגוונין נקט:

רב אמר מאברין וכו'. גרסינן להא בפ"ח דברכות ובפ"ב דע"ז:

לדעת לעות וגו'. ולעות מלשון עת כלומר שהעת בא שצריך לאור:

תלה עינוי. ר' הושעיה הגביה עיניו והסתכל בר' יוחנן בשעה שלמד ממנו דבר זה. ודוגמתו תמצא בפ' הנחנקין דסנהדרין בהלכה ד' ונשתנית הנוסחא קצת דגריס התם ר' יוחנן בשם ר' הושעיה אינו חייב עד שיורה בדבר שעיקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים וקאמר התם זחלין אפי' דר' הושעיה כלומר שצהבו פניו ונתן עיניו להסתכל בר' יוחנן כד אמר שמעתתא משמיה וא"ל ר' יוחנן למה את מסתכל בי:

צריך לך צחק לך. אם אתה מצחק והנאך על זה שאני צריך לך ולשמעתתך:

לא צריך לך הפליג עליך. כלומר איני צריך לך ולשמועה שלך שכבר שמעתי זה מאחרי' ולא עוד אלא שהפליגו יותר עליך בשמועתן ושם בסנהדרין שייכא טפי הא דקאמר הפליג עליך דגריס שם לעיל מיניה ר' זעירא אמר לעולם אינו חייב עד שיכפור ויורה בדבר שעיקרו מד"ת ופירושו מד"ס והוא שיגרע ויוסיף ובדבר שהוא מגרע הוא מוסיף:

תלת עשר שנין. וקאמר הש"ס אע"פ שאומר לו ר' יוחנן כך מ"מ היה בא לפניו אח"כ י"ג שנה ואף שלא היה צריך לו ועל זה קאמר ר' שמואל דיו לו שכר בזה שהיה מקבל פני רבו בכל יום:

כתיב ומשה יקח את האוהל. איידי דקאמר מהקבל פני רבו מייתי להאי דרשה ולכל הני דאבתרה:

כמה הוה רחוק. מן המחנה:

מיל. כתיב הכא הרחק מן המחנה וכתיב התם ביהושע אך רחוק יהיה ביניכם וביניו כאלפים אמה:

והלא אליהו טירונין לנביאים היה. כלומר לא היה מורגל בנביאות עד עכשיו שלא מצינו שנתנבא מקודם ולמה אמר חי ה' אלהי ישראל אשר עמדתי לפניו אלא מלמד וכו':

אפילו אליהו מבקש מים לפניו. ואפילו שירות כזה עשה אלישע לו ולכך תלה הכתוב ואמר אשר יצק מים ולא אמר אשר למד תורה ממנו אלא שגדולה שימושה יותר מלימודה:

אלא שכל המקבל פני חבירו. לכבודו כאלו מקבל פני שכינה וכאן באו אהרן וכל זקני ישראל לכבוד יתרו:

מאיכן מעברין. משום דבמתני' סתמא קתני מוציאין את המדה כנגדה ואם יש כאן בקרן אחת פגום נכנס לפנים ובקרן אחרת שכנגדה בליטה אחת יוצאת לחוץ וזהו נקרא שקוף ששוקף יותר לחוץ. והשתא איכא למימר דמוציאין את המדה דקתני על אחד מן שתי האופנים מיתפרשא או שמוציאין את המדה בתחלה מהפגום הנכנס ולהלן באורך עד שתהא המדה שוה באורך כנגד אותו הקרן השקוף ומודדין התחומין ממקום הזה שהוא

כנגד הפגום ושוה למדת אורך השקוף והרי יש כאן עיבור להעיר ואינו צריך למדוד עוד בחוט מתוח מכנגד קרן הפגום עד השקוף שכנגדו על פני רוחב העיר ולמדוד התחומין מאותו החוט המתוח שהוא נגד העיר לפי שאין משגיחין על העיר שהרי מדת התחום מתחיל ממקום שהוא כנגד קרן הפגום ושוה עם השקוף שכנגדו בקרן האחרת ואע"פ שמהעיר עצמה יש יותר מתחום אלפים והרי זה אופן אחד או שנאמר שמודד בתחלה מאותו קרן השקוף בחוט מתוח על פני רוחב העיר ומאותו חוט המתוח שהוא כנגד הקרן השקוף ברוחב וכנגד העיר מודד התחום ובזה פליגי כדלקמי':

כנגד השקוף עד אלפים אמה. הרי זה כאופן הב' שמודד בחוט מתוח מאותו קרן השקוף שעל פני רוחב העיר ומודד התחום מכנגד השקוף שהוא מאותו החוט המתוח ממנו שהוא כנגד העיר:

לא מסתברא אלא כנגד הפגום אבל מכנגד העיר אפי' כמה. כלומר הא טפי מסתברא שהמדידה בתחלה מהפגום באורך עד שיהא שוה עם השקוף ומאותו מקום שהוא כנגד הפגום מודד התחום וא"צ להשגיח מכנגד העיר שהרי אפי' יותר כמה מאלפים מן העיר אין בכך כלום שמדידת התחום מן העיבור הוא וכאופן הא' שפירשנו:

א"ל. ר' יסא בר אחא לר' יוסה:

אוף אנא סבר כן. דהכי מסתברא טפי:

וא"ל ומה חמית מימר פגום או נאמר ההן אינו פגום. כלומר דהדר אמר ר' יוסא לר' יסא בר אחא דאף על גב דמסתברא הכי לאו מילתא היא והיינו טעמא דר' יוחנן דקאמר כנגד השקוף דאי כדאמרי מעיקרא דהמדידה היא מכנגד קרן הפגום קשיא ומה חמית מימר למדוד בתחלה מהפגים או נאמר דההן קרן האחר שהוא שקוף ואינו פגום יותר ראוי למדוד ממנו שהוא יוצא מהעיר עצמה ולחוץ ולפיכך אמר ר' יוחנן שמודד בתחלה מהשקוף בחוט מתוח על פני רוחב העיר ומאותו החוט שהוא כנגד השקוף ברוחב מודד הוא אלפים אמה:

אמר רב נחמן עד ראשה דמדינתא. הא דקתני גשרים ונפשות שיש בהן בית דירה ואפילו הן מתוך שבעים ושירים לתוך שבעים ושיריים אחרים ועד ראש המדינה כולה הרי הכל כעיר אחת נחשבין ומודדין התחום מחוץ לבית דירה האחרון:

מילתא דר' שמעון. נמי אמרה כן:

מצור לצידון. אפי' הן רחוקין כמה אלפים זו מזו וכן מטבריה לצפורי:

ע"י מערות. שיש עליהן בית דירה וע"י בורגנין שבהן בית דירה לשומרי פירות:

מהו ליתן פגום לפגום. אם יש עוד פגים אחר שהוא לחוץ מעיבורה של עיקר העיר ובתוך ע' ושיריים של פגום הראשון אם נותנין לו נמי מדידת התחום להלן כמו להראשון וקאמר ממילתיה דרשב"ל שמעינן דנותנין פגום לפגום דאמר רשב"ל יכול אני לעשית שתהא בית מעון שהיא רחוקה מטבריא ותהא נחשבת כעיבורה של טבריא לפי שאת רואה את מקום הנקרא איצטדין והיא סמוכה לטבריא ע"י מדידת דין פגום כאלו היא מלאה בתים לפי שיש בה בית דירה ומקום הנקרא קצרון נתון בתוך שבעים ושיריים לאיצטדין ובית מעון בתוך ע' ושיריים לקצרון:

ואין תמשך מן פיגמא וכו'. כלומר והשתא אם תמדוד מן פגום הנכנס שיש בתוך אלו המקומות אין אתה מוצא לנפשה דסריקין שהוא סמוך לבית מעון נפש א' על הקבר ונקרא סריקין שתהא בתוך ע' ושיריים מאותו מקום שיש בה פגום הנכנס ולשאתה יכול לילך לבית מעון ע"י כך אבל אם תמדוד מן פחורתה והוא מקום בליטת השקוף שכנגד אותו פגום ונקרא פחורתה אתה מוצא שתהא נפש דסריקין בתוך ע' ושיריים ויכול אתה לילך עד בית מעון וש"מ שנותנין דין פגום אחר לדין פגום הראשון:

מהו ליתן עיבור לעיבור. ופריך מאי תיבעי לך הא מילתיה דרשב"י אמרה כן שנותנין דאמר לעיל יכול אני לעשות וכו' והרי זה עיבור לעיבור. ומשני כאן להילוך לא קא מיבעי לי כדרשב"י שיכול הוא להלך ע"י עיבור הסמוך לעיבור הראשון וכן עד מהלך כמה ימים כי קא מיבעיא לי כאן לעיבור אם אותו עיבור השני נחשב כעיבור הראשון ממש או לא ונ"מ לענין דין נותן העירוב דתנן לקמן בפרקין הנותן עירובו בעיבורה של עיר לא עשה ולא כלום ואם נתן עירובו בעיבור השני מהו ולא איפשיטא:

הדא דאת אמר. שמעברין את העיר ועושין אותה כמין טבלא מרובעת בעיר גדולה אבל בעיר קטנה שאין בעיר עצמה כ"כ לא שא"כ תהא התוספת יתרה על העיקר ואינו בדין ואידך אמר בין גדולה בין קטנה דיו אלפים כלומר מעברין אותה ועושין אותה כטבלה מרובעת ודיו למדידת תחומין שלה אלפים כדין כל תחומי עיירות:

למד עיבורו. דין העיבור ושנותנין עיבור לעיבור:

ובא ועיבר את הגליל. על ידי כך ולא הספיק להתיר בדרום של ארץ ישראל על ידי עיבור עד שנטרפה השעה:

כמין קשת. חצי עיגול אם יש בין ראש קשת זו לזו ד' אלפים חסר אחת מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה לפי שמודדין לה מן היתר ורואין את כל הרוחב שמן הקשת עד היתר כאלו היא מלאה בתים אבל אם יש בין שני ראשיה ארבע אלפים אמה אין מודדין לה אלא מן הקשת וחוצה לה אלפים ואם נתן עירובו במקום היתר אין לו ממקום עירובו

אלא אלפים אמה לפי שאין כל העיר נחשבת לו כד' אמות וממקום שכלתה לו אלפים מעירובו אין לו יותר כלום:

סבר ר' שמואל אין יתן סנדלוי וכו'. כלומר ר' שמואל הסביר הדבר בטעם להאי מילתא דרב שצריך שלא יהא בין שני ראשיה ארבע אלפים אמה ואמר דרך משל שהרי אם יתן סנדלוי הכא וכלומר שהניחן כאן אצל ראש אחד מהקשת מבחוץ ושכחן שם ולאחר שבא אל העיר נזכר בהן:

הוא אתי בדא ונסיב לון. בא הוא בזה הראש לחוץ ונוטלן כלומר שמשום אותן על רגליו ולהכי קאמר סנדלוי דאלו שאר חפציו אי אפשר לו להביאן בידיו:

ואין יתן סנדלוי הכא הוא אתי בדא ונסי לון. וכן אם הניח סנדליו כאן אצל ראש הקשת השני מבחוץ כשנזכר בא הוא בזה מן העיר לחוץ ונוטלן ומשים אותן על רגליו:

מן כאן אתא בדא ומן כאן אתא בדא מרוח אחת אסור משתי רוחות מותר. כלומר ונמצא אתה אומר שאם הוא רוצה לבא מכאן בזה לחוץ ומכאן בזה ולחוץ צריך הכל שיהא מרוח אחת לפי שיש בין שני ראשי הקשת ד' אלפים אמה וכשבא מרוח זה מן אחד מראשי הקשת אי אפשר לו לבוא עד רוח השני אם סנדליו מונחים שם שהרי יש כאן שני תחומין מראש זה עד ראש זה וא"כ אין אתה יכול לומר שיהא כל חלל הרוחב שמן הקשת עד היתר נחשב כאלו הוא מעיר אחת לפי שאי אפשר לו לבא מראש זה עד ראש זה והלכך אסור לו למדוד אלפים ולחוץ מן היתר אבל אם אין ביניהן שני תחומין שלימין ואפי' חסר אמה אחת מד' אלפים הרי כל תחום מובלע בחבירו הוא ונמצא כשיוצא מהעיר דרך ראש הקשת הא' יכול הוא לילך עד ראש הקשת השני והיינו דקאמר משתי רוחות שאם סנדליו מונחין אצל ראש אחד מבחוץ יכול הוא לבא מרוח זה הסמוך אצלו וכן יכול הוא לבא גם מרוח השני שהוא ראש הקשת האחר ולילך עד שהוא מגיע אצלן וליטלן ובכה"ג שפיר אמרינן שנחשב הכל כעיר אחת עד מקום היתר ומודד התחומין מן מקום היתר:

ויש בה חריץ. העובר בה מן הקצה אל הקצה והוא עמוק עשרה ורחב ארבעה שהוא כרשות בפני עצמו:

את רואה אותו כאלו מלא עפר וצרורות. כלומר אם כך הוא שאתה יכול לראות אותו כאלו מלא עפר כגון שמקצתו סתום הוא ויש בו עפר וצרורות אני רואה כאלו כולו סתום הוא ואינו מחלק את העיר ואם לאו את רואה אותו כאלו מפולש משתי רוחותיו ומחלק את העיר כאלו הן שתי עיירות וכל אחת ואחת צריכה לערב בפני עצמה:

אם יש בינה לנחל ד' טפחים. והוא מקום חשוב לפיכך מפריד הוא את הנחל מן העיר ומודד התחום מן החומה של העיר והנחל נמדד בתוך התחום:

שלשה. ואם אין בינה לנחל אלא שלשה טפחים מודד תחום אלפים משפת הנחל החיצונה והנחל נחשב בכלל העיר ובלבד שלא יהא בנחל יותר משבעים אמה ושיריים שזה הוא שיעור עיבורה של העיר:

מה אנן קיימין. ובמאי עסקינן לגובה שפת הנחל הזה הסמוך לעיר:

אם במתלקטת עשרה טפחים מתוך שלש. שבתוך שלש אמות במדת השפוע באורך מתלקט הגובה שלו לשיעור עשרה טפחים:

מודד משפת נחל החיצונה. בתמיה וכי אם גובה השפה הוא כל כך. שמתלקט עשרה מתוך שלש אמות לא תהא שפה זו מפסקת לבין העיר והנחל ואפי' הרוחב למעלה על השפה אין שם אלא שלשה טפחים מ"מ גובה המדרון של השפה בדין הוא שיהא מבדיל בין העיר ובין הנחל ומחומת העיר תהיה המדידה:

אם מתוך ארבע. שאינו מתלקט גובה עשרה טפחים של השפה אלא מתוך ד"א בזה אתה אומר מודד מן החומה בתמי' הרי בכה"ג בדין הוא שלא תהא השפה מפסקת בין העיר לבין הנחל ואפילו הרוחב שלמעלה על השפה ארבעה טפחים מ"מ מכיון שאין גובה המדרון כל כך אמאי לא יהא נחשב הנחל בכלל העיר:

אלא כן אנן קיימין משלש ועד ארבע. שמתלקט גובה עשרה בשיעור יותר על שלש אמות באורך ופחות מד' אמות דבכה"ג הוא דמחלקינן שאם רוחב השפה למעלה ארבעה מודד מן החומה ואם לאו מודד משפת נחל החיצונה:

עיר שהיא בנויה אוהלים. ואין בה בתים קבועים אין העיר נחשבת כולה כארבע אמות להיות נמדד התחום מחוץ להעיר אלא כל אחד ואחד מודד אלפים מאהלו:

היו שם ג' צריפין. כמין בית של הוצין וערבה או שלשה בורגנין. שעושין בשדה לשומרי הפירות מודד מן החיצון שאלו חשובין כקביעות ולפיכך מודד התחום מן החיצון:

התיב אסי. על הא דרב דאמר כל אחד ואחד מודד מן אהלו והכתיב ויד תהיה לך מחוץ למחנה והאיך היו נפנין לחוץ מן המחנה והרי המחנה שלשה פרסאות היתה ולא היה להן אלא אוהלים ואם לכל אחד ואחד מאהלו הוא נמדד אלפים אמה האיך היו יכולין לצאת לחוץ למחנה בשבת:

ר' חייה מקשי. בענין אחר:

וכי האיך היו יוצאין בשבת לבית מדרשו של משה. והלא היה מיל מחוץ למחנה כדאמר לעיל. ומשני משה עשה להן שלשה צריפין ושלשה בורגנין וזה עשה להן הכל כאחת:

אמר ר' יוסי. דלא צריכת להא דבלאו הכי ל"ק ממחנה ישראל וכצ"ל כמו דגרסינן לעיל בשבת בריש פ' הבונה. מכיון שהיו חונים ונוסעין על פי הדבור כמי שהוא לעולם. כיושבין קבועין בבתיהם דמי:

אמר ר' יוסי בר' בון. נימא איפכא אלא מכיון שהבטיחן הקדוש ברוך הוא שהוא מכניסן לארץ כמי שהיו חונין לשעה. וכך הן דברי ר' יוסי בר' בון לעיל בריש פרק אלו קשרים:

עליה אמר ר' אבין משה וכו'. כלומר עליה דר' יוסי בר' בון הוא דע"כ דצריכין להאי שנוייא כדלעיל וכדאמר נמי ר' אבין משה עשה להן ג' צריפין וג' בורגנין משום דחנייתן לפי שעה היתה ואם לא עשה להן כן לא היו יכולין לצאת מאהליהן כ"א עד אלפים אמה והמחנה היתה שנים עשר מיל ולפיכך עשה להן לכל תחום צריף אחד או בורגנין אחד ואו או קאמר דשלשה צריפין ושלשה בורגנין בדווקא קאמר בכדי שיכולין להלך כל השנים עשר מיל ועל ידי עירוב בין האהל לצריף וכן בין צריף לצריף שיהיה בין הכל ששה לכל ב' וב' מיל:

מרבעה רבוע עולם. הא דתנינא במתני' עושין אותה כטבלא מרובעת ומרבע אותה לרבוע העולם וכו' ותוס' היא בפרק ד':

צא ולמד מן התקופה. של חמה לידע ולכוין איזה מזרח ואיזה מערב וכן כולם:

ממקום שהחמה זורחת. באחד בתקופת תמוז שהוא יום ארוך וכל הימים שאח"כ שהיום מתקצר והולך עד מקום שהיא זורחת באחד בתקופת טבת אלו פני מזרח כלומר מכאן אתה יודע איזהו מזרח שביום ארוך מתחלת לזרוח במקצוע מזרחית צפונית ואחר כך נמשכת במזרח לצד דרום עד שמגעת ביום קצר וזורחת באחד בתקופת טבת בקרן מזרחית דרומית וא"כ ניכר פני מזרח:

וממקום שהחמה שוקעת וכו'. ובתוספתא גריס מקום שהחמה יוצאת ביום קצר ושוקעת ביום קצר זהו פני דרום יוצאת ביום ארוך ושוקעת ביום ארוך זהו פני צפון תקופת ניסן ותקופת תשרי חמה יוצאת בחצי מזרח ושוקעת בחצי מערב שנאמר הולך אל דרום וכו' והיינו הך כדהכא:

ניחא בשילה ובבית העולמים. שלעולם היו יודעין לכוין את הרוחות מהסימן שראו בשער המזרחי דאמר ר' אחא וכו' שתהא החמה מצמצמת בו וכו' כלומר בזריחה ובשקיעה של יום ארוך ושל יום קצר היו שניהם ניכרין בו ניצוצי החמה והיה להם סימן שביום ארוך ניצוצי החמה בזריחה במקום הזה וביום קצר במקום הזה וכן עשו להן סימן בשקיעה ואגב מייתי להא דשבעה שמות נקראו לו וכו':

כניסה ויציאה. ועל שם כך נקרא איתון אתיו ובאו:

ומעלה יתירה וכו'. כדתנן בפ"ב דמדות ומיהו שמעינן שהיו יודעין לכוין את הרוחות ובמדבר שהיו ענני כבוד מכסין זריחת החמה ושקיעתה מי היה מכוין להם את הרוחות: **ארון היה מכוין להן את הרוחות הדא הוא דכתיב וכו'**. והארון היה נתון במערב ובחנייתן היו יודעין לכוין את הרוחות מהארון ומתוך כך היו יודעין גם בנסיעתן:

חד אמר כתיבה. כך היו נוסעין הד' דגלים דגל מחנה יהודה במזרח וכו' דכתיב כאשר יחנו כן יסעו ואידך אמר כקורה זה אחר זה דכתיב בדגל מחנה דן מאסף וגו' וש"מ כקורה היו מהלכין:

מה בחנייתן ע"פ הדיבור וכו'. ולא שהיה מסען ממש כחנייתן:

ומ"ד כתיבה מה מקיים. מקרא דש"מ כקורה דכתיב מאסף. וקאמר לפי שהיה שבטו של דן מרובה באוכלסין וכו' והיו משגיחין על הדבר הזה ולפיכך נקרא מאסף לכל המחנות:

אף זיזיה וכותליה. של הבית דירה שאגבה מעברין את העיר והכל נמדדין עמה להיות נחשב מעיבורה:

אויר חצר מהו שימוד עמה. בתוך עיבורה של עיר מי אמרינן הואיל ואין עליו תקרה לא מיחשב כבית ואין נחשב לעיבור או דילמא הואיל והחצר מוקפת לדירה נמדד הכל בתוך עיבור העיר:

נשמעינה מן הדא. ברייתא דתני בית שנפרץ וכו' משתי רוחות אין נמדד עמה וכדמפרש ר' אבין דבשנטלה קורתו מיירי דהואיל ואין עליו תקרה ונפרץ משתי רוחות ולא נשתיירו אלא ב' מחיצות בלא תקרה לאו בית דירה מיקרי אבל אם עדיין התקרה עליו לעולם נמדד הוא לעיבורה:

ואם בשנטלה קורתו לאו כאויר חצר הוא. וכלומר ואי ס"ד דאויר חצר נמדד א"כ מה בכך שנטלה קורתו ולא יהא אלא כאויר חצר אלא לאו דאויר חצר אינו נמדד ודחי לה דאימא לך לעולם דאויר חצר נמדד הוא ודקשיא לך מבית שנפרץ ונטלה תקרתו שאני תמן דאויר חצר דמיהת הוקף לבית דירה הוא אבל הכא נפרץ הוא ולא הוקף לדירה הוא עכשיו ולפיכך כשנטלה קורתו אינו נמדד עמה:

וכשהוא מודד וכו'. תוספתא היא בפ"ד כשהוא מודד תחומי העיר אינו מודד מן האמצע הקרן מפני שהוא מפסיד את האלכסון מהקרן אלא מודד מקרן מזרחית צפונית ומודד לקרן מערבית דרומית וחוזר ומרבעה כטבלה מרובעת כלומר שמביא טבלה מרובעת שהוא אלפים על אלפים ומניח בקרן באלכסונה שתהא אלכסון של טבלה כנגד אלכסון של קרן העיר ואלכסון של אלפים הוא אלפים ות"ת ואח"כ מותח חוט מתחום קרן לתחום קרן ונמצא משתכר הוא:

הלכה ב

מתני' **נותנין קרפף לעיר**. הבא למדוד תחומי העיר מניח הוא כשיעור קרפף לעיר שהוא שבעים אמה ושיריים כדתנן לעיל בפ"ב ומשם הוא מתחיל למדוד אלפים אמה:

דברי ר' מאיר. כדאמר בגמרא דדרש מקיר העיר וחוצה אלף אמה סביב אמרה תורה תן לה חוצה שהוא שיעור קרפף ואח"כ מדוד התחומין:

וחכ"א לא אמרו קרפף אלא בין שתי עיירות. דדרשי מקיר העיר דמשמע שיש עוד קיר עיר הסמוכה לה אז נותן חוצה לזו ולזו:

אם יש לזו וכו'. כלומר אם יש ביניהן קמ"א אמה ושליש שזהו כדי ליתן שבעים אמה ושירים לזו ושבעים ושירים לזו. לפי שהשירים הן שני שלישים עושה זה הקרפף המחובר לחבירו את שתי העיירות להיות נחשבין כעיר אחת ונמצאת כל העיר מהן מהלכת את כל העיר השנייה וחוצה לה אלפים אמה והלכה כחכמים:

וכן שלשה כפרים המשולשים. בגמרא קאמר לא שהן משולשין ממש בשורה אחת אלא שהאמצעי עומד כנגד האויר שבין שנים החיצוני' כחצובה זו שיש לה שלשה רגלים:

אם יש בין שנים החיצונים וכו'. כלומר אם יש אויר בין שני החיצונים כדי להתמלאו' האמצעי ולהיות אויר הנשאר בין האמצעי ולהחיצונים מכאן ומכאן מאה וארבעים ואחת ושליש דהיינו שתי קרפיפות לשתיהן אמרינן רואין כאלו האמצעי הוא נתון ביניהן והרי כולן אחת והיוצא מאחת מהן לילך דרך אחת מחברותיה מודד אלפים מחומת חבירתה ולחוץ ואם רבה האויר ביניהן יותר מכאן לא אמרינן רואין וכמה יהיה בין האמצעית להחיצונות אלפים אמה שיכולין לבא מן החיצונות להאמצעית ומן האמצעית להחיצונות בלא עירוב ואם רחוקה יותר מכן לא אמרינן רואין:

גמ' **רב הונא בשם רב רבי מאיר ורבנן מקרא אחד דורשין וכו'**. כדפרישית במתני' דרבי מאיר דריש וחוצה הוא מיותר אלא ליתן קרפף לעיר לעולם ורבנן דרשי מקיר העיר מיותר דהוה ליה למיכתב מהעיר וחוצה אלא מכאן שנותנין קרפף לעיר כלומר כשיש עוד קיר של עיר הסמוכה לה:

הדא אמרה שנותנין קרפף לעיר. על סיומא דלישנא דמתני' קאי דקתני אם יש לזו שבעים ושיריים ולזו שבעים ישיריים א"כ משמע שנותנין קרפף לכל עיר ועיר משתיהן:

סלקת מתניתא. כלומר בהכי סלקת פירושא דכולה מתניתא:

וכן ג' כפרים וכו' שמואל אמר בעשויין שירה. שעומדין בשורה אחת ומשולשין ממש:

בעשויים צובה. לא משולשים ממש אלא עשויים כחצובה זו שיש לה ג' רגלים והשלישי כנגד האויר שבין השנים כדפרישית במתני'. ופריך היידנו אמצעי איזהו נקרא אמצעי להאי מ"ד דניחא למ"ד בעשויים שורה ההנו אמצעי היינו האמצעי שהוא בין שנים

החיצונים אלא למ"ד בעשויים כחציבה איזהו האמצעי שהרי אתה מוצא כל אחד מהשלשה הוא נגד האויר שבין השנים:

אמר ר' שמואל אתוי דר' ברכיה. אין הכי נמי שאם תמדוד מן ההן השנים ההנו זהו השלישי שהוא נגד אוירן הוא האמצעי ואם תמדוד מן ההן השנים אחרים ההנו אמצעי זה שעומד נגד אוירן ואנן הכי קאמרינן כל היכא שתמצא שהשלישי העומד כנגד אויר השתים ואלו אתה מטיל אותו יבין שתיהן יהיה בין החיצונים מאה וארבעים ואחת ושליש עשה האמצעי הזה את שלשתן להיות כאחת:

ובלבד שלא יהא האמצעי מופלג מן החיצונים יותר מאלפים אמה בכדי שיהו יכולין להלך מכאן לכאן בלא עירוב:

קשייתה. הקשיתי ושאלתי הדבר הזה קומי רבי יעקב דאנן תנינן אם יש בין שנים החיצונים מאה וארבעים ואחת ושליש עושה האמצעי שלשתן כאחת ולהתיר שנים החיצונים ג"כ עמו ולא שמעינן מזה אלא דווקא שיש בין ב' החיצונים כשיעור שתי קרפיפות ולא יותר:

היו שנים האמצעי מהו שידין לכאן ולכאן. כלומר אם בין שנים החיצונים יש שני פעמים מאה וארבעים ואחת ושליש שהן רפ"ג פחות שליש וכשאתה רואה כאילו האמצעי הוא ביניהן יהיה בין האמצעי לבין כל אחד מהחיצונים קמ"א ושליש אם כן שנים החיצונים לא קא מיבעיא לי שאינן נחשבים כאחת לפי שיש ביניהם כפול מכשיעור אלא האמצעי מהו שידין לכאן ולכאן לאיזה מן החיצונים שירצה שהרי בינו ובין כל אחד מהחיצונים אין כאן אלא קמ"א ושליש וכדמסיק להבעיא בהי גוונא קא מיבעיא ליה:

מה צריכה לה בשהיו שנים מהלכין. כלומר ובמה הוא דמספקא ליה בהבעיא בשהיו שנים מעיר האמצעית מהלכין ואחד מהן רוצה לילך לאחת מן החיצונות לכאן והשני רוצה לילך לאחד מן החיצונות לכאן דבהא איכא למימר מכיון שהאחד דעתו להיות נמשך לרוח זה לכאן שוב אין השני שהוא גם כן מאותו עיר האמצעית יכול למשוך עצמו לרוח אחרת לכאן או דילמא שאע"פ ששניהם מעיר אחת יכול זה להיות נמשך לכאן וזה לכאן והאי הוא דמספקא ליה לר' יסא:

אבל אם היה אחד מהלך. בהא לא מספקא ליה כלל שבודאי נידון הוא לכאן ולכאן כלומר לכאן או לכאן לאיזה רוח שירצה ילך שהרי אין בינו לבין כל אחד מהחיצונים אלא קמ"א ושליש ויכול הוא לברור רוח אחד מהן ומהלך לאחת מעיר החיצונה ומשם הוא מודד תחומו אלפים אמה חוצה לה:

הלכה ג

מתני' **אין מודדין**. התחומין אלא בחבל של חמשים אמה ובחבל של פשתן כדי שיכול למדוד יפה:

לא פחות. מזה לפי שכשהחבל קצר יכול הוא למתחו הרבה ומאריך במדה. ולא יותר מחמשים שכשהיא ארוך הרבה נכפל באמצעיתו מחמת כבדו ומתקצר המדה ונפסד:

ולא ימוד אלא כנגד לבו. קבעו לו חכמים מקום זה להשים ראש החבל כנגדו שלא יתן זה כנגד צוארו וזה כנגד רגליו והחבל מתקצר והתחומין מתמעטין:

היה מודד והגיע לגיא. עמוק ורחבו חמשים אמה. או לגדר שהוא חומת אבנים שנפלה ונעשה גל גבוה ומשופע ובני אדם מהלכין עליו:

מבליעו. באותו חבל של חמשים משפתו אל שפתו ואף על פי שיש במדרונו יותר מאלפים אמה אין אומרים תעלה מדת מדרונו למדת התחום אלא יעמוד אחד על שפתו מכאן ואחד על שפתו מכאן ומבליע מדרונו בחבל אחד ודוקא שיהיה בעמקו פחות מארבע אלפים והוא ששיפוע מדרונו הוא כל כך שחוט המשקולת יורד כנגדו שאז אינו ראוי להוליך ולהשתמש בו אבל אם אין חוט המשקולת יורד כנגדו אינו מבליעו אלא א"כ היה עמקו אלפים או פחות מכאן וכיצד יעשה בהבלעת הגדר זוקף עץ גבוה בשפתו מזה ועץ אחד כנגדו בשפתו מזה ומותח החבל מזה לזה:

וחוזר למדתו. בגמרא קאמר מדקתני חוזר למדתו משמע שאם היה רחבו כנגד העיר יותר מחמשים ואינו יכול להבליעו בחבל ובאחד מראשיו שלא כנגד העיר יכול הוא להבליעו הולך לשם ומבליעו וצופה משם ומודד והולך משפתו והלאה עד כנגד המקום שכלה בו רוחב הגיא כנגד העיר וחוזר למדתו כנגד העיר ומשלים מדת התחום:

הגיע להר מבליעו וחוזר למדתו. ודוקא שאינו זקוף הרבה אלא משופע שבמשך חמש אמות אינו מתלקט גבהו אלא עשרה טפחים אבל אם הוא זקוף כל כך עד שבתוך משך ארבע אמות מתלקט גבהו עשרה טפחים אין דינו בהבלעה אלא אומדו בלבד והולך לו:

ובלבד שלא יצא חוץ לתחום. כשהולך המודד להבליע ההר או הגיא לא יצא חוץ לתחום למקום שהוא יכול להבליעו וכדי שיחזור אח"כ למדתו כנגד העיר וטעמא משום גזירה מפני העוברים ורואין אותו מודד והולך שם יאמרו מדת תחומי העיר באה לכאן:

אם אינו יכול להבליעו. כלל כגון שהיה רחבו יותר מחמשים אמה:

בזו אמר ר' דוסתאי בשם רבי מאיר שאמר שמעתי שמקדרין בהרים. מקדרין לשון נוקבין הוא שרואין כאלו נוקבין אותן ומודדין דרך הנקב למעט מדת המדרון וכיצד עושין אוחזין שנים חבל של ארבע אמות והעליון אוחז קצתו מכנגד מרגלותיו והתחתון אוחז בקצה השני כנגד לבו וחוזר העליון לעמוד במקום התחתון והתחתון יורד ומרחיק

ממנו מדת החבל וכן מתגלגלין והולכין עד שמודדין את כולו ונמצא שמתמעט המדרון של כל ד' ד' אמות חצי קומת אדם והלכה כר' דוסתאי ובזו דקאמר למעוטי בעיר מקלט ועגלה ערופה שמודדין לעיר הקרובה ואין מקדרין בהן לפי שהן מדאורייתא ואע"ג דר"מ סבירא ליה תחומין דאורייתא כדאמר לעיל בפרק בכל מערבין התם דידיה והכא דרביה דקאמר שמעתי:

גמ' **כמה הוא מידת התחום ארבעים חבלים**. של חמשים חמשים שהן אלפים אמה:

לא פחות. מחמשים לפי שכל שהחבל פחות מכאן הוא נמתח ונשכר במדה ויהיה יותר מאלפים ולא יותר מחמשים שהוא נקמז ונכווץ ומפסיד את המדה מאלפים:

בחבל של שלש לח. כלומר שהוא בגדיל שלש ונגדל כשהוא לח שאז הוא חזק ביותר:

ואית תניי תני בחבל של ד' אמות. מודדין ופליג אמתני':

אין לך מדה של אמת. שא"א לטעות במדידה אלא שלש והוא שלשלת של ברזל אבל מה אעשה שמצינו כתיב בנביאים מדה של חבלים ושל קנה בזכרי' כתיב והנה איש ובידו חבל מדה וביחזקאל כתיב והנה איש מראהו כמראה נחשת ופתיל פשתים בידו וקנה המדה:

היה ממנו ולנחל. שהוא גיא עמוק וכשמדד ראה שהגיא רחוק ממנו כשיעור ע"ה אמה וכיצד ימדוד בשני חבלים של חמשים אי אפשר והוא צריך לכוין המדידה פליגין בה תרין אמוראין חד אמר מודד ממנו ולהלן בחבל של חמשים אמה וחוזר לאחוריו עשרים וחמשה אמה בתוך מדה של החמשים ומודד בחבל של החמשים עד הנחל ויודע שהוא שבעים וחמשה אמה מכוון:

ואידך אמר מודד. בתחלה בשל חמשים:

והשאר. עד הנחל שאינו יכול לכוונו בשל חמשים מודד הוא בחבל של ד' ד' אמות:

היה הנחל צר מלמעלן. שיכול הוא להבליעו ורחב הוא מלמטה ביותר אם הוא עד חמשים אמה לא איכפת לן בעמקו אלא מכיון שיכול הוא להבליעו את רואה את עמקו כאלו מלא עפר וצרורות ואינו במדידה כלל ואם לאו שהוא רחב יותר מחמשים ואינו יכול להבליעו:

את רואה אותו כי מיתרפס וכו'. כלו' משער העומק כאלו מטרפס ועולה מטרפס ויורד בו ומודדו. ובתוספתא פ"ד גריס היה גיא מעוקם ואין יכול להבליעו מקדיר ועולה מקדיר ויורד:

היה הנחל מעוקם. שאין שיפועו הולך למטה כדרך המשיפע אלא פעמים הוא בשיפוע ויש מקומות בו בזקיפה וכמקום הר:

מצופות. כלומר נוטל שפופרת של מצופות וצופה בו ומשער בעיניו כמה הוא במישור השוה וחוזר ועושה כן לשער במקום הזקיפה בהר אשר בו:

והוא שתהא מידה יוצאת בהר וכו'. על הר דמתני' קאי הא דקתני הגיעו להר מבליעו דוקא שתהא מדה של ארבעה טפחים יוצאת בו למעלה שהוא כדי מקום חשוב אבל אם הוא זקוף כל כך עד שאין על ראשו למעלה מדה של ארבע טפחים בשוה אינו מבליעו אלא אומדו בלבד והולך לו:

העליון כנגד ראשו. על מקדרין דמתני' קאי ובתוספתא שם פליגי תנאי דגריס כיצד מקדרין בהרים התחתון כנגד לבו והעליון כנגד פרסותיו דברי רבי מאיר וחכמים אומרים אין מקדרין בהרים ומפ' הכא פלוגתייהו דלא פליגי אלא אם כנגד לבו כ"ע מודים שמקדימין. א"נ שמקדרין העליון כנגד ראשו וכו' וכולי עלמא מודו מיהת שמקדרין ובמה פליגין אם אחד כנגד לבו רבי מאיר אומר מקדרין וכו':

רבי בא וכו'. גרסינן להא בפ"ה דסוטה בהלכה ג' ואיידי דקחשיב התם הלכות דמקדרין מייתי לה נמי הכא כהא דקאמר ר' בא אין מקדרין אלא בחבל של חמשים אמה ואע"ג דמתני' היא:

אין מקדרין אלא בהרים. של תחומי שבת אבל לא במדידת מקום הקרובה של עגלה ערופה אלא מודדין הרים וגיאות כקרקע חלקה וחסר כאן ולא בערי הלוים כדגריס התם שהן ערי מקלט:

ופריך ניחא כמאן דאמר. התם במתני' דדריש אלף אמה מגרש ואלפים תחום. שבת ואם כן אין אנו למדין כלום מערי מקלט וניחא שאף על פי דבהן אין מקדרין מיהת בתחומי שבת מקדרין דלהקל אמרינן בתחומין:

ברם כמאן דאמר. דדריש שם אלף אמה מגרש ואלפים שדות וכרמים ונמצא דאין לנו רמז במקרא לתחומין אלא דלמדין אנו מערי המקלט כמו דמפורש בהן אלפים ה"נ לתחום שבת קשיא דלעיקר אין מקדרין ולטפילה שלמדו ממנה מקדרין בתמיה ולא משני מידי:

ומנין שלא היה קוברין וכו'. איידי דאיירי בערי הלוים מסיק לה למלתייהו כדגרים בפ"ב דמכות:

לחיים ניתנו. להלוים ולא לקבורה אבל לרוצח מרבינן ביה לקבורה כדדריש שם במכות אם מת שם תהא קבורתו ולהלוים בלבד לחיים נתנו:

הלכה ד

מתני' **אין מידדין אלא מן המומחה**. אדם הבקי במדידה:

ריבה למקום אחד ומיעט למקום אחד. שנמצאו סימני תחום קרן זה ארוכין ובולטין מסימני תחום קרן שכנגדו שומעין למקום שריבה ומוציאין מדת הקצרה כנגדו שהוא מפני שלא מתח בתחלה להחבל כל צרכו ונתקצר לפי שצריך למותחו בכל כחו וכדתני בתוספתא פ"ד והמודד מותח בכל כחו:

ריבה לאחד ומיעט לאחד. כלומר שמדדו שני בני אדם מומחין זה ריבה וזה מיעט שומעין למרובה:

שלא אמרו חכמים וכו'. כשגזרו שלא לצאת חוץ לתחום לא אמרו להחמיר במדת תחומין אלא להקל:

גמ' **ההדיוט שריבה אין שומעין לו**. לפרש ריבה לאחד וכו' דארישא אם הן שניהם מומחין מיתפרשא כדפרי' במתני':

אמר ר' הושעיה הגיעוך וכו'. גרסינן להא לעיל בפ' בכל מערבין סוף הלכה ד' וע"ש:

הלכה ה

מתני' **עיר של יחיד**. כגון שיחיד בנאה להשכיר הבתים לבני אדם ונעשית אח"כ של רבים שמכרה לרבים:

מערבין את כולה. בלא שום שיור כדרך שהיו מערבין כולה כשהיתה של יחיד ורבים היו דרים בה ולא היתה צריכה שיור:

ושל רבים שנעשית של יחיד. כגון שהיחיד קנה אותה מרבים ומשכיר הבתים לרבים אין מערבין את כולה לפי שאסור לערב עיר של רבים כולה אם אין משייר בתוכה או אפי' חוצה לה כמה בתים שלא יערבו עמהן ודוקא כשיש להעיר שני פתחים שהעם נכנסין בזה ויוצאין בזה שאז צריכה שיור ואיתו שיור מערבין לעצמן ולא עם העיר כולה וטעמא דהך מילתא משום היכרא הוא כדי שלא תשתכח מהם תורת ר"ה וידעו שהעירוב הוא המתיר לטלטל בעיר שרבים בוקעים בו מפני שהן רואין שאותו מקים השיור אין מטלטלין עמהן בכל העיר אלא אלו לעצמן ואלו לעצמן ולפיכך זו שהיתה של רבים בתחלה אע"פ שעכשיו היא של יחיד הרי הוא כבתחלה ואין מערבין את כולה:

אא"כ עשה לה וכו'. ובנוסחת המשנה בבבלי אא"כ עשה חוצה לה ורבותא קתני שאפי' השיור שחוצה לה מהני:

כעיר חדשה שביהודה. עיר אחת ושמה חדשה היתה ביהודה והיא העיר היותר קטנה שבכל ארץ יהודה ולא היו בה אלא חמשים דיורין והיא היתה שיור לעיר גדולה הסמוכה לה ולפיכך שיעור בה ר' יהודה השיור:

רבי שמעון אומר שלש חצירות וכו'. הוי שיור ומסקנא דמילתא להלכה שאפי' בית אחד בחצר אחת הוי שיור ואם אין לעיר אלא פתח אחד בלבד אפילו היתה של רבים אינה צריכה שיור:

גמ' **תני בשם ר' יודה אין מערבין אותה חציין**. עיר של יחיד ונעשית של רבים אין מערבין אותה לחצאין דכיון דמעיקרא אחת היתה והורגלו לערב את כולה ולהיות אחד אסרי הני אהני דהוי כמבוי שאחד מן החצרות לא נשתתפה עמהן שאוסרת על כל בני המבוי לטלטל במבוי:

מחלפה שיטתיה. דהא תני ר"ח ומייתי לה לעיל בפ"ק בהלכה א' כיצד מתירין רשות הרבים וכו' וכדפרישית שם דבמבואות המפולשו' לר"ה קאמר וקתני לר' יהודה לחי או קורה מכאן ומכאן שמעינן מיהת דמתירין לכל מבוי ומבוי בפני עצמו ולא אסרי הני אהני:

והכא אמר הכין. בתמיה דאין מערבין העיר לחצאין:

לא על הדא איתאמרת. הא דר' יהודה דבעיר שיש לה ב' פתחים מערבין אותה לחצאין לפי שאלו יוצאין בפתח זה ואלו יוצאין בפתח זה ומסתלקין עצמן אלו מאלו ואין אוסרין זע"ז אלא על הדא איתמר הא דר' יהודה דתנינן בברייתא אפי' עיר גדולה כאנטוכיא אם אין בה אלא דלת ופתח אחד שיוצאין ממנה מערבין עליה את כולה ועלה תני בשם ר' יודה אין מערבין אותה לחצאין דמכיון שאינן יכולין להסתלק אלו מאלו שאין להעיר אלא פתח אחד כשמערבין לחצאין אוסרין אלו על אלו:

הדא אמרה. מדקאמר דבעיר שכולה נחשבת כאחת אם מערב לחצאין אוסרין אלו על אלו ש"מ דגם במבואו' הדין כן כדמסיים ואזיל:

בני המבוי שנתנו קורתן על פתח המבוי. כגון בעיר שיש בה מבואות הרבה ומבוי אחד עשו להן תיקון בקורה להיות מותר לטלטל במבוי וכדין המבוי שמשתתפין בחצרות להיות נחשב המבוי כאחד ושאר המבואות לא עשו להם שום תיקון א"כ אלו בני המבוי מותרין הן במבוי שלהן ואלו אסורין ומשום הא דלקמן נקט נמי להא. אע"ג דמילתא דפשיטא היא:

נתנו אלו ואלו. שכל מבוי ומבוי עשו להן תיקון ונשתתפו כל אחד ואחד בפני עצמן אלו ואלו אסורין משום דאסרי הני אהני הואיל וכולן בעיר שנחשבת כאחת הן וכדלעיל:

כיצד הוא עושה. להתיר לכל מבוי ומבוי בפני עצמו:

נותן את הקירה על פתח המבוי. הך קורה דהכא לאו קורה שהיא לתיקון המבוי דהא כבר עשו להן תיקון כדקאמר נתנו אלו ואלו וכו' ואדרבה זה גורם להן לאסור אלו על אלו

מכיון שכל מבוי ומבוי עירבו ונשתתפו בפני עצמן אלא קורה אחת כמין דקה ואיצטבא עושין להן לפני פתחיהן להיכר שנסתלקו זה מזה ומתיר בכך את כל מבוי ומבוי בפ"ע:
חמשה מבואות וכו'. כלומר וכן הדין בחמשה מבואות קטנות פתוחות למבוי גדול אחד ואם נתנו קורתן שהוא לתיקון המבוי באמצע המבוי הגדול אלו שיש להן תיקון מותרין ואלו אסורין בדין המבוי שתיקונו הוא באמצע. ואם כל מבוי ומבוי עשו להן תיקון בפני עצמן ועירבו לעצמן אוסרין אלו על אלו כיצד הוא עושה נותן את הקורה והיא הדקה לפני פתחן לסימן שנסתלקו זה מזה ומתיר את המבוי כל אחד ואחד בפני עצמו:
חד. צורבא מרבנן ושמיה ר' פנחס סליק להכא וחזא בפתח דשוקתא דגזוראי כך היה נקרא אותו השוק שהיו דרין בו אותן הגוזרין נסרין וראה שם כמין דקה לפני פתח המבוי ושאל אותם אם חלקתם עירוב שלכם ולכך נעשה הסימן הזה וא"ל רבי יודה בר שלום לא היא אלא לחיזוק הבתים נעשה זה וקמ"ל בהאי עובדא שצריך שיעשו במתכוין לסימן שחלקו את עירובן וזה שנעשה לחיזוק הבתים שלא יהו העוברין ושבים מקלקלין את הבתים לאו כלום הוא לסימן הסילוק:
אא"כ עשה חוצה וכו'. וקאמר כגון עיר צנן וחדשה קראו אותה או מגדל גד שיש בה חמשים דיורין כצ"ל שכך הוא לר' יהודה:
אפי' אנשים ונשים וטף. כלומר אפילו אין הדיורין כולם אנשים אלא שהנשים והטף משלימין אותן:
ובלבד ישראל. דדירת נכרים לאו שמה דירה:
בפתוחין לתוכה. אותה השיור שחוצה לה צריך שיהו הדיורין פתוחין לתוך העיר. והקשה ר' מנא דאי הכי הרי מכיון שהן פתוחין לתוכה נעשו כולן רשות אחת וא"כ מאי קמ"ל פשיטא דהוי שיור אלא אע"פ שאין פתוחין לתוכה אלא אחורי הבתים הן לעיר עושין אותה שיור:

הלכה ו

מתני' **מי שהיה במזרח**. בשדה וקידש עליו שם היום:
ואמר לבנו. מבעוד יום ערב לי במערב:
אם יש ממנו ולביתו אלפים אמה ולעירובו יותר מכאן. שנתן לו העירוב מביתו והלאה:
מותר לביתו. כלומר לדין ביתו שקונה לו שביתתו בביתו ואסור הוא לדין עירובו דמכיון שעירובו רחוק ממנו יותר מאלפים אין עירובו קונה לו שהרי אינו יכול לילך וליטלו ומכיון שכן אמרינן דמסתמא בביתו ניחא ליה שיקנה שביתתו שהרי אין עירובו עירוב ויש לו מביתו אלפים אמה לכל רוח:

לעירובו אלפים אמה ולביתו יותר מכאן. בגמרא מקשי היכי משכחת לה שיהא לביתו יותר מלעירובו הא כיון דהוא קאי במזרח ביתו ואמר לערב לו במערב ביתו נמצא ביתו עומד בינו לבין עירובו והרי עירובו רחוק טפי מביתו ומשני התם דמשכחת לה כגון דקאי ביתיה באלכסונו שבינו לבין עירובו ועירובו משוך הוא למערב יותר מביתו ואפ"ה מכיון שלפעמים האלכסון יותר רב מכדי משך השוה שבינו לבין עירובו הרי ביתו רחוק ממנו יותר מעירובו:

ואסור לביתו. למנות אלפים מביתו לכל רוח:

הנותן את עירובו בעיבורה של עיר. באחד מן הבתים העומדים בעיבורה שהוא ע' ושיריים:

לא עשה כלום. שהרי בלאו העירוב נמי יש לו מעיבורה של העיר אלפים אמה לכל רוח דכל העיר עם עיבורה נחשבין לו כד' אמות ומכ"ש אם נותן עירובו בתוך העיר דלא עשה כלום:

נתנו חוץ לתחום. בגמרא קאמר חוץ לתחום ס"ד הא לא הוי עירוב אלא אימא חוץ לעיבורה של עיר:

מה שנשכר. לרוח זה הוא מפסיד לרוח שכנגדו שהרי הוא מונה מן העירוב אלפים לכל רוח ואם דרך משל נתנו בסוף אלף למזרח נמצא שכלות אלפים של מזרח בסוף ג' אלפים מן העיר ונשתכר אלף למזרח והאלפים של מערב כלות בסוף אלף של מערב העיר והרי מפסיד אלף וקמ"ל בזה שאין העיר בכלל החשבון של האלפים שלו אלא כולה נחשבת לו כד' אמות ודוקא בכה"ג שהעיר מובלעת בתוך האלפים שלו או שהן כלות בסוף העיר אבל אם כלות האלפיים באמצע העיר או באיזה מקום בתוך העיר. אין לו אלא אלפים ממקו' העירוב ובמקום שהן כלות אפילו הוא בתוך העיר אינו יכול לילך יותר דבכה"ג נחשבת לו העיר בחשבון של האלפיים כדתנן במתניתין דלקמן ולמודד שאמרו נותנין לו אלפיים שאפי' סוף מדתו כלה במערה:

גמ' **מן קשויי** (**לה**) **מקשי לה בר קפרא למזרח בנו וכו'**. כלומר מכח הקושיא דהיה מקשה בר קפרא על הסיפא דמתני' דקתני לעירובו אלפיים אמה ולביתו יותר מכאן היכי משכחת לה דליהוי ביתו רחוק טפי הא עירובו במערב ביתו והוא במזרח ביתו ולפיכך פירש דלאו במזרח ביתו ובמערב ביתו קאמר אלא למזרח בנו ולמערב בנו:

ניחא וכו'. זו היא הקושיא שהקשה לו דניחא הרישא. אלא הסיפא לעירובו אלפים ולביתו יותר מכאן בתמיה הא לא משכחת לה ומש"ה אוקי להמתניתין למזרח בנו וכו' כדאמרן. והתם משני לה וכדפרישי' במתני':

הלכה ז

מתני' אנשי עיר גדולה וכו' לפי נוסחא דהמתניתין בנותן את עירובו מתפרשא שהנותן את עירובו בתוך העיר בין אנשי עיר גדולה שנתנו עירובן בתוך העיר קטנה ובין אנשי עיר קטנה שנתנו עירובן בעיר גדולה מהלכין את כולה לפי שהנותן עירובו בעיר כל העיר נחשבת לו כארבע אמות וכדמפרש התנא כיצד מי שהיה בעיר גדולה ונתן את עירובו וכו'. ואית דגרסי במתני' אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה ואין אנשי עיר קטנה מהלכין את כל העיר גדולה והכי גריס לה הכא בגמרא ולפי הך גירסא האי כיצד לא מיתפרשא וכדקאמר בגמרא לית כאן כיצד וסמי מכאן אלא מילתא אחריתא קתני מי שהיה בעיר גדולה וכו' ורישא דמתני' לאו בנותן את עירובו מיירי אלא במודד וה"ק אנשי עיר גדולה שהיתה להן עיר קטנה בתוך אלפים שלהן ומונין מעירן והולכין מהלכין את כל העיר קטנה כלומר שנחשבת להן כולה כארבע אמות הואיל והיא בתוך האלפים שלהן ומשלימין מדת התחום חוצה לה אבל אין אנשי עיר קטנה מהלכין את כל העיר גדולה כארבע אמות לפי שמדת אלפים שלהן כלה בתוך העיר הגדולה ואין הולכין בה אלא עד סוף תחומן:

כיצד. התם מפרש דמאן דמתני במתני' כהאי נוסחא אנשי ואין אנשי מוקים להאי כיצד וכו' בחסורי מחסרא וה"ק במה דברים אמורים במודד אלפים אבל הנותן את עירובו בין אלו ובין אלו מהלכין כיצד מי שהיה בעיר גדולה ונתן את עירובו בעיר קטנה וכו':

ר' עקיבא. פליג וס"ל שהנותן את עירובו בעיר אין כל העיר נחשבת לו כארבע אמות ואין מונין לו האלפים אלא ממקום עירובו ואין הלכה כר"ע:

גמ' **כיני מתני' אנשי עיר גדולה וכו' ואין אנשי עיר קטנה וכו'**. כן צריך לגרוס ולהאי גי' לא גריס כיצד אלא דסמי מכאן ולית כאן כיצד כדפרישית הכל במתני' עיר מהו שתעלה ממידת אלפים. על הא דקתני הנותן את עירובו חוץ לתחום והיינו חוץ לעיבורה של עיר קאי דמי אמרינן שמפסיד כל העיר לפי שמדת העיר עולה לו במדת אלפים או לא:

אין עיר עולה ממידת אלפים. אלא מונה אלפים חוצה לה מלבד העיר:

בראשונה היו בני טבריא מהלכין את כל חמתה. חמתה עיר קטנה הסמוכה לטבריא וטבריא עיר גדולה היתה והיו מהלכין את כל העיר חמתה ובני חמתה לא היו מגיעין לילך בכל טבריא אלא עד הכיפה שהיתה שם במקום שכלתה מידתן ועכשיו הוסיפו בבנין בימיהם ונעשה הכל עיר אחת:

מעשה ברועה אחד זקן וכו'. בתוספתא סוף פ"ד היא:

שהיו בני מגדל. שהוא מרוח אחרת של חמתה ומהלכין את כל חמתה וכו' והתיר רבי על פי אותו הרועה שהיו נוהגין כן:

שיהיו בני גדר יורדין לחמתה וכו'. גדר היתה למעלה בשיפוע ההר וחמתן מלמטה והתיר לבני גדר שיהיו יורדין לחמתן וחוזרין ועולין לבתיהן ולבני חמתן לא התיר שיהיו עולין לגדר וקאמר ר' מנא מפני הרשויות שהיו אלו תחת רשות ושררה אחרת מאלו ובני גדר היו מכין וחובטין לבני חמתן כשבאו ברשותן:

לא מן הטעם הזה אלא בגין דתנינן וכו'. וגדר היתה עיר גדולה וחמתן עיר קטנה:

מה פליגין. רבי עקיבא וחכמים במתני' בנותן עירובו בתוך עיר אחרת דוקא בשנתנו עירובן בפלטיא ברחובה של העיר אבל אם נתן עירובו בבתים של העיר אף ר"ע מודה שכל העיר נחשבת לו כד' אמות ומונה אלפי' מחיצה לה דהואיל ודרך הבתים להיות סמוכין ומחוברין זה אצל זה אם הניח העירוב באחד מן הבתים נחשבין כולן כאחד ומונה תחומו מחוצה להן:

ר' בא בעי. על זה דלדידך אם העיר הזאת שהניח זה עירובו בתוכה היתה עיר שעירבה לעצמה שבני העיר עירבו ביניהן והותר להן לטלטל בכל העיר ונתן זה עירוב שלו בפלטיא לא כמי שנתן עירובו באחד מן הבתים דמי והא ר"ע סתמא קאמר אין לו אלא ממקום עירובו אלפים אמה דמשמע אפילו בשנתן עירובו בעיר שעירבה לעצמה פליג ר"ע:

עיר שחרבה. מן הבתים ונתן בה עירובו:

ודיר וסהר לא כמי שחרבו בתים ודיורין. שהרי אין בהן בתים ודיורין לאדם ואפילו הכי קאמר רב מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה אלמא רב נמי כר' אלעזר סבירא ליה:

בנה בתים ואחר כך בנה חומה. סביב הרי זו ישבה ולבסוף היקפה אין מודד אלא מן הבתים ובנותן עירובו בעיר מיירי ואליבא דר' עקיבא. והלכך קאמר שאם בנה בתים בתחלה הכל הולך אחר הבתים ולקולא שאין מקום שמן החומה עד הבתים בכלל המדה שממקום עירובו ולהלן אבל אם בנה החומה בתחלה ואחר כך בנה הבתים זו היא ישנה והולכין אחר החומה ולחומרא שאין לו אלא ממקום החומה אלפים:

ר' זעירא. משמיה דנפשיה קאמר:

בין זו ובין זו חדשה. ומן הבתים הוא מודד ולקולא:

ואיזו היא ישנה. שאין לו אלפים אלא ממקום החומה:

כל שהיו בה דיורין וחרבו. דבכהאי גוונא הוא דהולכין אחר החומה:

ר' זעירא כדעתיה. כדאשכחן בהא דאיתפלגון בעלמא:

בנה תשעה לשם קרפף ואחד לשם דייר. אם תשעה בני אדם הקיפו מחיצה במקום אחד לשם קרפף שלא הוקף לדירה ובא העשירי וגמר המחיצה לשם דירה דלר' זעירא אין הולכין אחר האחרון ודינו כקרפף שלא הוקף לדירה שאין מטלטלין בו אלא עד בית סאתים והכי נמי כאן דאין חלוק בין בנה הבתים בתחלה ובין בנה הבתים אחר כך הולכין אחר הבתים שהן לפנינו כמו דסבירא ליה בקרפף שהולכין אחר בנין המרובה שלפנינו שנבנה לשם קרפף ור' אלעזר פליג וסבירא ליה שאפילו אין כאן לשם דירה אלא מה שבנה העשירי בלבד הרי הוא כדירה שהולכין אחר האחרון והרי גמרו לשם דירה:

הלכה ח

אי אתם מודים לי בנותן את עירובו על פי המערה. כלומר בתוכה שאין לו וכו' אמרו לו אימתי בזמן שאין בה דיורין שנפרצו חומותיה ואינה ראויה לדיורין אבל אם ראויה היא לדיורין אע"פ שאין בה עכשיו דיורין נחשבת כולה כארבע אמות וכן עיר שחרבה ויש לה חומה סביב מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה ואפי' היא גדולה כאנטוכיא:

נמצא קל תוכה. של מערה מעל גבה שאם נתן עירובו על גבה של מערה אין לו אלא ממקום עירובו אלפים לפי שגבה אין ראוי לדיורין אם נתן בתוכה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה:

ולמודד שאמרו וכו'. כלומר אף על פי שחלוקין חכמים על ר"ע בנותן את עירובו וסבירא להו דכל העיר נחשבת לו כד' אמות מודים הן במודד ממקום שביתתו שאמרו חכמים שנותנין לו אלפים אמה שאפי' סוף מידתו כלתה במערה ואפי' במערה שיש בה דיורין אין לו אלא עד סוף מידתו במקום שכלתה המדה ומשם ולהלן אין לו כלום:

אמר להן ר"ע וכו' קל הוא הקונה שביתה בקרפף וכו'. מדברי חכמים למדנו דמחלקין בנותן עירובו בין מקום שיש בו דיורין לבין מקום שאין בו דיורין א"כ מצינו שקל הוא הקונה שביתה בקרפף דבזה מהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה שהרי יש לו מחיצות וכל הקרפף נחשב לו כד' אמות אבל אם נתן עירובו בקרפף הואיל ואין בו דיורין אין לו אלא ממקום עירובו אלפים אמה:

ר' זעירא בעי. דעד כאן לא שמענו אלא אם קנה הוא שביתה ועומד בקרפף בשעת קניית שביתה אבל אם היה חוץ לקרפף ואמר תקנה לי שביתה בקרפף וכגון שהיה יכול להגיע להקרפף בשעת קניית שביתה ולא רצה לזוז ממקומו ואמר תקנה לי שביתה בתוכו מאי אם בכה"ג נמי אמרינן דכל הקרפף נחשב לו כארבע אמות או דילמא דבעינן דוקא שיהא עומד בתוכו בשעת קניית שביתה:

אמר. ר' חנניה בריה דרבי הלל. דבר זה תלוי במחלוקת דר' מאיר ור' יודה בפרק דלעיל בהלכה ו' דלר' מאיר דסבירא ליה עיקר עירוב בככר הוא וקל הוא שהקילו חכמים לעני או לבא בדרך שיערב ברגליו. אם כן כאן כנותן עירובו בקרפף דיינינן ליה משום דדי הוא שהקילו בו שיכול לקנות שביתה במקום פלוני ולא יהא צריך לערב בככר ולא דניקל ביה טפי שיהא מהלך את כולו וחוצה לו אלפים אלא דינו כמו אם נותן בו עירובו שאין לו אלא ממקום עירובו אלפים והכי נמי ממקום שסיים שביתתו שהרי צריך לקנות שביתה במקום מסויים כדתנן בפ' דלעיל שם ואין לו אלא ממקום שקנה לו שביתה אלפים ולר' יהודה דס"ל עיקר עירוב ברגליו ולאו משום קולא שהקלו בו א"כ באומר תקנה לי שביתה בקרפף מהלך את כולה וחוצה לו אלפים אמה כדין קונה שביתה במקום שהיקף במחיצות:

גג מגדל. אם נתן בו עירובו נידון כעיר דהואיל ומשתמשין בו תדיר הרי הוא כמי שהוא לדירה ומונה חוצה לו אלפים וגג המערה נידון כשדות לפי שאין שם דיורין ואינה ראויה לדיורין ואין לו אלא ממקום עירובו אלפים אמה:

מה דיורין ממש וכו'. הא דתנינן במתניתין בזמן שיש בה דיורין מהלך את כולה וכו'. מאי דיורין אם דיורין ממש בעינן או אפילו ראויה לדיורין הרי כיש בה דיורין היא. וקאמר מן מה דשמעינן דאמר ר' יצחק שאת רואה אותה כאלו מלאה מים וטיט כלומר אפילו היא עכשיו מלאה מים וטיט אין בכך כלום הדא אמרה אפילו ראויה לדיורין כמי שיש בה דיורין דמי:

הדא אמרה. מדתנינן בנותן את עירובו בעיר כל העיר נחשב לו כד' אמות ומטעמא הואיל ויכול להגיע לעירובו בכל מקום שהוא בעיר אם כן בעיר שיש לה שני פתחים ומפולשת היא לגמרי ונראית כשני עיירות אם יש בין זה לזה ארבע אלפים חסר אמה אחת מכיון שיכול להגיע מזו לזו דמ"מ כעיר אחת דמיא והואיל והתחומין מובלעין הן מהלך את כולה וכו' וכדאמרינן לעיל בהלכה א' גבי עיר שהיא בנויה כמין קשת:

אסברי. לי ר' זירא לטעמא אין יתן סנדלוי הכא הוא אתי בדא ונסיב לון וכו' כמפורש הכל לעיל שם:

אם היתה גגה של מערה וכו'. לאו בנותן עירובו מיירי דלא פליג אמתניתין אלא בענין עבור של עיר והשייך לה קאמר דאם גג מערה שהיא מתחלת בתוך ע' ושיריים של העיר אפילו היא ד' אלפים אמה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה וכן הדין ע"ג חומה העומדת בתוך עיבורה של העיר דאפי' כמה מותר:

. אם היה גגה של חומה ששת אלפים וכו' כצ"ל מהלך את כולה וחוצה לה ע"י נבריות. כלומר דאם היא חומה שלימה צריכא למימר דנחשב הכל כעיבורה אלא אפילו היא פריצה בכמה מקימות ויש מקומות ניכרין שהן מאותה החומה מהלך את כולה שנחשב מן העיבור וחוצה לה מודד אלפים אמה:

אחורי הגגין מהו. לענין טלטול ואיידי דאיירי הכא בגגין לענין הילוך מיבעיא ליה לענין טלטול דתנן לקמן פ"ט כל גגות העיר רשות אחת ואחורי הגגין שיש איזה בנין באחוריהן אם הן כגגין עצמן או לא:

מטי בה בשם שמואל אחורי הגגין מטלטלין בהן אפילו כור או כוריים רב אמר מטלטלין בהן עד בית סאתים. כצ"ל דהא לקמן מקשי דרב אדרב:

מילתא דרב פליגא עלוי. דנפשיה דתנינן תמן ריש פ"ט כל גגות העיר רשות אחת וקאמר שמואל עד בית סאתים ורב אמר מטלטלין בהן אפילו כיר ואפי' כוריים ובשלמא דשמואל אדשמואל לא מצינן למיפרך דר' אחא מטי בה בשם שמואל קאמר שיש שאמרו כך בשם שמואל ולהאי מ"ד אין הכי נמי דשמואל ס"ל בגגות עצמן הכי אלא דרב אדרב קשיא:

היא אחורי הגגים היא אחורי הספינה. מילתא באנפי נפשה היא דכמו שאמרו באחורי הגגין כך הדין באחורי הספינה שאם יש ספינות בנהר שאצל העיר סמוכות זו לזו אחוריהן כאחורי הגגין לענין הילוך שהכל נחשב כהעיר ומהן ולהלן מודד אלפים אמה:

הדרן עלך כיצד מעברין

פרק ו

הלכה א

מתני' **הדר עם העכו"ם בחצר או עם מי שאינו מודה בעירוב**. כגון כותי:

ה"ז אוסר עליו. לטלטל בחצר עד שישכור ממנו הרשית שיש לו בחצר:

ר"א בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שיהיו שם שני ישראלים אוסרים זה על זה. ודכ"ע ס"ל דדירת עכו"ם לאו שמה דירה אלא הרי הוא כבהמה ומן הדין אינו אוסר אלא דרבנן גזרו שלא ידור עם העכו"ם שמא ילמד ממעשיו ובהא פליגי דת"ק סבר אע"ג דעכו"ם חשיד אשפיכות דמים ומהאי טעמא אמרינן בפ"ב דע"ז שאסור להתיחד עמו אפ"ה כיון דזימנין דמיקרי ודייר ישראל עם העכו"ם אמור רבנן אין עירוב מועיל במקום העכו"ם וכן אין ביטול רשות מועיל עד שישכיר העכו"ם את רשותו ועכו"ם חייש לכשפים ולא ישכיר ומתוך כך לא יבא ישראל לדור עם העכו"ם ולא ילמד ממעשיו

ור"א בן יעקב ס"ל חד דבלאו הכי לא שכיח דדייר עם הנכרי דחשיד אשפיכות דמים לא גזרו ביה רבנן תרי דשכיחי דדיירו גזרו בהו רבנן והלכה כר' אליעזר בן יעקב ואם שני ישראלים ועכו"ם דרים בחצר אחת ועירבו הישראלים לעצמן לא הועילו כלום וכן אם בטלו רשותו להנכרי או הוא ביטל להן או שביטלו הישראלים זה לזה ונעשו כיחיד עם העכו"ם לא הועילו כלום ואין להן תקנה אלא שישכרו מן העכו"ם רשותו וישראל אחר ששכר מן הנכרי מערב הוא עם חבירו או עם ישראלים רבים השוכנים שם והותרו כולם ואין כל אחד צריך לשכור רשות מן הנכרי ושוכרין מן העכו"ם אפי' בפחות משוה פרוטה ואפי' בשבת שהשכירות רשות אינו כשאר שכירות ודאית אלא היכר בלבד והרי היא כביטול רשות וכשם שהישראל מבטל רשותו בשבת כך שוכרין מן העכו"ם בשבת:

גמ' **חצר של עכו"ם הרי הוא כדיר של בהמה**. תוספתא היא בפרק חמישי ומסיים התם ומותר להכניס ולהוציא מחצר לבתים ומבתים לחצר וכלים ששבתו בחצר מותר לטלטלן בחצר היה ישראל אחד שרוי בתוכה ה"ז אוסר מפני שהוא כחצירו ר"א בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שיהו ב' ישראלים אוסרים זה על זה והלכה כדבריו. ומשום דקשיא רישא לסיפא בדברי הת"ק דאם הוא כבהמה מפני מה אוסר כשהישראל שרוי בתוכה הלכך מפרש הש"ס דבהא פליגי וכך השיבו זה לזה דמתיבין רבנן לרבי אליעזר בן יעקב אלו ישראל ובהמה שהיו דרים בחצר וכלומר שהבהמה היא של ישראל אחר שיש לו רשות בחצר להעמיד בהמתו שם. שמא אין בבהמה אוסרת הא ודאי אוסרת היא וכלומר דמכח שזה העמיד בהמתו בחצר ויש לו רשות לכך גורם האיסור להישראל שבחצר ואם כן מיהת מצינו שלפעמים הבהמה אוסרת היא וכשם שהבהמה אוסרת כך הוא אוסר:

מתיב. והשיב להן ר' אליעזר בן יעקב מה זו ראייה ודמיון:

אלו ישראל ובהמה שהיו דרין בחצר מה הבהמה אוסרת. בתמיה מה את אומר וכי הבהמה עצמה גורמת האיסור הלא אפי' לדבריך אין האיסור אלא בשביל הישראל בעל הבהמה שיש לו רשות להעמיד בהמתו שם והשתא כשם שהבהמה עצמה אינה אוסרת כך העכו"ם אינו אוסר:

ר' יעקב וכו' הלכה כר' יוחנן בן נורי. מילתא דר"י בן נורי חנינא לה לעיל בפ"ד בהלכה ה' מי שישן בדרך וכו' ואיפסיקא התם הלכתא כוותיה דהלכה כדברי המיקל בעירובין וכדקאמר לקמן ומייתי לה הכא אמתני' משום הך דר' הושעיה בעי על זה דקאמר ר' יעקב בשם ר' יוחנן הלכה פסוקה כר"י בן נורי אע"ג דרבים חלוקים עליו ומנא ליה הא:

מה צריכה כהדא דתני ר' אליעזר בן יעקב אומר. כמו וכו' היא לציין על התוספתא שהבאתי לעיל דסיים שם והלכה כדבריו וכלומר דאפי' בהך דר"א בן יעקב דאיפסיקא

הלכתא כוותיה אכתי מספקא לן בהאי הלכתא לפי שאין למדין הלכה מפי התלמוד וזהו התוספתא:

ברם כרבנן חלוקין על ר"י בן נורי. כלומר אבל בההיא דר"י בן נורי הא רבנן פליגי עליה וס"ל לר' הושעיה דאע"ג דהלכה כדברי המיקל בעירובין היינו ביחיד אצל יחיד אבל ביחיד אצל רבים לא והיינו דקאמר בהאי דתני גבי ר' אליעזר בן יעקב והלכה כדבריו אפ"ה מספקא לן ואגב הא מייתי לה לכולה סוגיא דאיתמר לעיל בפ"ק על האי דר' יהודה דמבוי ברישׁ מכילתין וכדגרסינן רבי אחא רבי חיננא בשם כהנא אין הלכה כר' יהודה וכדפרישית שם:

הלכה ב

אמר ר"ג מעשה בצדוקי אחד. התם בגמרא פריך צדוקי מאן דכר שמיה וקאמר חסורי מיחסרא והכי קתני וצדוקי הרי הוא כנכרי ועד שישכיר רשותו ור"ג אומר אינו כעכו"ם ומעשה בצדוקי אחד שהיה דר עמנו בירושלים בחצר שבמבוי ובטל רשותו ואמר לנו אבא מהרו והוציאו את כל הכלים למבוי והחזיקו בו עד שלא יוציא הצדוקי כליו תחילה ויחזיר ויחזיק ברשותו מפני שהמבטל רשותו וחזר בו והוציא הרי זה אוסר וש"מ דאינו כעכו"ם דאי כעכו"ם ואגירו מיניה רשותו היכי מצי למיהדר ביה ואע"ג דמפיק לא אסר דהא נקט דמי:

ר' יהודה אומר בלשון אחרת. אמר להן וכלומר דר' יהודה קאמר דלעולם ר"ג ס"ל צדוקי הרי הוא כעכו"ם ומהך מעשה לאו ראייה היא דלא כך אמר להן אלא בלשון אחרת מהרו ועשו צרכיכם מבע"י ולא עד שלא יוציא כליו אלא עד שלא יצא היום ויאסר עליכם שהרי יכול הוא לחזור בו מביטול רשותו ושמא יחזור בו. ומסקנא דצדוקים בזמן הזה שהן משמרין שבת בפרהסיא ואין מחללין אלא בצנעא ואינם מודים בתורת עירוב אינם כעכו"ם ויכול הוא לבטל רשותו שדוקא המחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כעכו"ם ואין לו ביטול רשות אלא שוכרין ממנו כדרך ששוכרין מן הנכרי:

רבי ירמיה בשם רב חצר שיש לה שני פתחים. כלומר שהיא פנימית ויש עוד חצר החיצונה שלפניה והיינו שיש לה שני פתחים אחד שלה שהיא פתוחה להמבוי ופתח השני שהיא פתוחה להחיצונה וישראל ועכו"ם דרין בתוכה בהפנימית:

בישראל את מהלך אחר הרגיל. וזהו הפנימית שהוא קרויה רגיל לפי שיש לה דריסת הרגל על החיצונה ורגילין לצאת ממנה דרך החיצונה ושאינו רגיל קורא להחיצונה שאין לה דריסת הרגל על הפנימית וא"כ זה הישראל הדר בפנימי' מותר הוא להוציא מביתו

לחצר דאצלו הולכין אחר הרגיל והיא הפנימית ואין העכו"ם אוסר עליו לפי שאין כאן אלא ישראל אחד עם העכו"ם וכר"א בן יעקב שבישראל אחד אינו אוסר:

בעכו"ם את מהלך אחר שאינו רגיל. וזהו החיצונה וכלומר שאם יש ישראל אחד בחיצונה אתה הולך אחריה לפי שיש להעכו"ם דריסת הרגל על החיצונה וכאילו העכו"ם דר בחיצונה והרי לישראל בן הפנימית יש לו ג"כ דריסת הרגל על החיצונה ונמצא שני ישראלים ועכו"ם שרויים בחיצונה ואוסר על בן החיצונה עד שישכיר העכו"ם רשותו:

היה ישראל מכאן וישראל מכאן ועכו"ם באמצע. שהיו ג' חצרות פתוחות זו לזו וישראל בפנימי' וישראל בחיצונה והעכו"ם באמצעים:

אחד ישראל וא' עכו"ם הולכין אחר הרגיל. לא שיהא העכו"ם אוסר על בן הפנימית קאמר שהרי אפילו אם העכו"ם דר בפנימית עם הישראל אינו אוסר עליו ומכ"ש כשאינו דר אלא באמצע וכן לא לענין איסור על בן החיצונה קאמר דודאי הוא אוסר דמאי שנא אם העכו"ם דר בפנימית או דר באמצע הרי יש להישראל בן הפנימית והעכו"ם לעולם דריסת הרגל על החיצונ' ונמצא ב' ישראלים ועכו"ם שרוים בחיצונה ואוסר אלא לענין הא דמסיק קאמר שאם ביטל רשותו הרגיל כלומר שישראל בן הפנימית ביטל רשותו לישראל בן החיצונה לא הועיל כלום לפי שעכשיו נעשה שאינו רגיל רגיל וכלומר שבאותו ביטול הרשות שביטל בן הפנימית לבן החיצונה הוי כאלו בן החיצונה שנקרא אינו רגיל כאלו הוא ג"כ רגיל ויש לו רשות בפנימית ומה מהני ליה זה להתירו בחיצונה הרי מכל מקום הוי כב' ישראלים ועכו"ם דרים בחיצונה שאין ביטול רשות מועיל במקום העכו"ם:

השכיר רשותו הרגיל. וכן אם השכיר העכו"ם רשותו לבן הפנימית והעכו"ם שהוא באמצע נקרא רגיל שיש לו דריסת הרגל על החיצונה נמי לא הועיל כלום להתיר לבן החיצונה:

נעשה שאינו רגיל רגיל. כלומר הרי זה לא יותר אלא שעכשיו העכו"ם שנקרא אינו רגיל לגבי הפנימית נעשה רגיל שהשכיר רשותו לבן הפנימית ומה מהני ליה לבן החיצונה לעולם הפנימי מותר הוא בפנימית ובן החיצונה אסור הוא בחיצונה שרגלי ב' ישראלים ועכו"ם מצויים בחיצונה ואין כאן תקנה עד שישכיר העכו"ם רשותו לבן החיצונה:

עירב שאינו רגיל. וכן אם עירב בן החיצונה עם בן הפנימית לא הותר הרגיל והוא בן הפנימית בהחיצונה לפי שאין עירוב מועיל במקו' העכו"ם וקמ"ל דלעולם אין תקנה אחרת להתיר בהחיצונה לא לבן הפנימי' ולא לבן החיצונ' עד שישכיר העכו"ם רשותו

לבן החיצונה ואז אם עירבו בן החיצונה עם בן הפנימית מותרין הן וכן הפנימית בפנימית לעולם מותר היא וה"ה דהוה מצי לאשמועינן להא אף ברישא היכא שהישראל והעכו"ם דרים בפנימית שאין כאן תקנה אחרת להתיר לבן החיצונה עד שישכור הוא מהעכו"ם רשותו אלא רבותא קמ"ל בסיפא שאפי' העכו"ם דר באמצע וה"א הואיל ואין העכו"ם דר עם הפנימית בחצר אחד מהני במה שמשכיר רשותו לבן הפנימית שנמצא אין כאן אלא ב' ישראלים זה בפנימית וזה בחיצונה וכשעירבו מותרין זע"ז הלכך קמ"ל דלעולם לא מהני עד שישכיר העכו"ם רשותו לבן החיצונה וכדאמרן:

גר תושב ועבד תושב. שקבלו עליהם שלא לעבוד ע"ז אבל מחללין הן השבת בפרהסיא וכן ישראל מומר לחלל שבת בגילוי פנים הרי הן כעכו"ם לכל דבר שאינו מועיל ביטול רשותן ועד שישכירו רשותן:

הקוסטר. הקסדור והוא אחד מפקידי המלך:

אוסר מיד. כשבא לחצר ישראל. ועכו"ם אכסניא לאחר ל' יום:

אית תניי הקוסטור אוסר וכו'. והכי תני בתוספתא פ"ה קסדור הבא לעיר עד ל' יום הרי זה אוסר מיד אימתי בזמן שיחדו לו בית דירה לא יחדו לו בית דירה או שאין עמהן דיורין בחצר אינו אוסר אכסנאי לעולם אינו אוסר:

מ"ד הקוסטור אוסר מיד מיירי ברגיל לבא לשם והוה כדר שם ואכסנאי לאחר ל' הוא אוסר בשאינו רגיל לבא ומ"מ כשבא בא ברשות:

ומ"ד הקוסטיר אוסר לאחר ל' באילין דעיילין ברשות. אבל אינו רגיל כל כך לבא ואכסנאי אינו אוסר לעולם באילין דעיילין שלא ברשות כלל:

ביטול רשות ביניהון. אפלוגתא דר"מ ור' יהודה אליבא דר"ג בצדוקי קאי דרב מאיר בברייתא כת"ק דמתני' ס"ל שאמר להן מהרו והוציאו את כל הכלים למבוי ר"י אומר בל' אחרת אמר להן וכו' כדקאמר במתני' ומפרש ר' יעקב דביטול רשות ביניהן דר"מ סבר יש לו דין ביטול רשות להצדוקי ורבנן דפליגי סברי דאין לו ביטול רשות וכדמסיק ואזיל:

ר"מ אומר יש לו ביטול רשות ואת אמר מהרו. בתמיה אם כבר ביטל רשותו ויש לו דין ביטול רשות א"כ מפני מה אמר להן מהרו והוציאו למה להן למהר ומשני אע"ג דר"מ ס"ל יש לו ביטול רשות מודה הוא שזכו במבוי תחלה כלומר שצריך שיזכו ויחזיקו הן במבוי תחלה ואם החזיקו בתחלה מהני:

תני. בהדיא כן:

מפני שהוא מבטל רשותו כישראל דברי ר"מ בין בשוגג בין במזיד ה"ז אוסר. קושיא הוא הא תנן לקמן בפרקין לר"מ מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד ה"ז אוסר

וא"כ מאי מהני דמפקי אינהו הא כי הדר מפיק איהו אוסר. ומשני כיני מתניתא כן צריך לגרוס במתני' שם אינו אוסר דברי ר"מ:

ר' אחא. קאמר דלענין שיש להצדוקי דין ביטול רשות כ"ע מודים שיש לו ומה פליגין אם יכול לחזור בו דר"מ סבר יכול הוא לחזור בו ורבנן סברי אינו יכול לחזור בו. ופריך לר"מ דיכול לחזור בו ואת אומר מהרו וכלומר אסוף דבריו הוא דפריך דקאמר מהרו והוציאו עד שלא יוציא ויאסר עליכם דמשמע אם יוציאו בתחלה שוב אין כאן חשש אם יוציא אח"כ הרי מיהת יכול הוא לחזור בו ומשני אע"ג וכו' מידה הוא בשזכו הן במבוי תחלה שוב אינו יכול לחזור בו ותני כן וכו' כדלעיל:

הלכה ג

מתני' **אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב**. עמהן ה"ה אם לא עירב עמהן במזיד ואורחא דמילתא קתני דסתמא כל איש ישראל רוצה בעירוב:

ביתו אסור מלהכנים ולהוציא לו ולהם. אמרינן בגמרא כגון שביטל להם רשותו והמבטל רשותו סתם רשות חצרו ביטל רשות ביתו לא ביטל דדייר אינש בבית בלא חצר הלכך ביתו הוי רשותא דידיה וחצרו רשות דידהו ואין מוציאין מרשות לרשות:

ושלהם. בתים שלהן מותרים להוציא מהם לחצר לו ולהן שהרי הבתים שלהן עם החצר רשות אחת הוא והוא הוו ליה כאורח לגבייהו ואע"ג דלא עירב מטלטל הוא מבתיהם לחצר כאכסנאי שמטלטל ברשות הבע"ב שלו:

נתנו לו רשותן הוא מותר. להוציא מביתו לחצר שהרי הכל רשותו הוא:

והן אסורין. אפי' מביתו לחצר שלא נשאר להן רשות בחצר ולא אמרינן שיהו כאורחין אצלו דחד לגבי רבים הוי אורח ורבים לגבי יחיד לא הוו אורחים:

היו שנים. שלא עירבו ובני החצר ביטלו להם רשותם:

אוסרין זה על זה. ואין להן להוציא מבתיהן שהיא רשות המיוחדת לכל אחד לבדו להחצר שהיא רשות שניהם וקמ"ל דאע"ג דהדר חד מינייהו וביטל רשותיה לחבריה לא מהני הואיל ובשעה שביטלו בני חצר להם לא היה להם היתר בחצר ולא קני רשותא דידהו לשיהיו יכולים לבטל זה לזה שהרי לא קנו ואין להן מה לבטל ואם אותן שלא עירבו בטלו בתחלה רשותן לאותן שעירבו המערבין מותרין:

שאחד נותן רשות ונוטל רשות. בגמרא קאמר דמשום סיפא איצטריכא ליה ושנים נותנין רשות ואין נוטלין רשות דמהו דתימא לגזור בשנים שלא יתנו רשות ליחיד דילמא אתו למימר דיחיד נמי נותן רשות לשנים קמ"ל ואין נוטלין רשות דהדר תני לאשמועינן דאע"ג דאמרו להו קמאי שבטלו להך קני על מנת להקנות והדר חד מינייהו וביטל לחבריה.

דמהו דתימא דהוי כמאן דשליחא שויא ולישתרי האי בתרא קמ"ל דמכיון דאיהו לא קני לאישתרויי לא מצי לאקנויי לחבריה וכללו של דבר דאחד נותן רשות דקתני היינו אם לא עירב מבטל רשותו בין לאחד שעירב עם השלישי השרוי בחצר וכגון שזה הג' חוזר ומבטל רשותו גם כך לו ובין לשנים שעירבו אבל לא לשנים שלא עירבו ואם מבטל הוא לשנים שעירבו או להרבה בני חצר צריך לבטל בפירוש לכל אחד ואחד ויאמר רשותי מבוטלת לך ולך ולך:

גמ' **שלהם מותרין לו ולהם**. ומפרש שביטל רשותו מיירי והוי כאורח לגבייהו כדפרישי' במתני':

מהו שתחזור חלילה. אם אחד ביטל רשות לחבירו מהו שיחזור זה ויבטל להראשון שביטל לו:

מתניתא פליגא על שמואל. דאמר אין חוזרות חלילה שאין מבטלין וחוזרין ומבטלין והא קתני שלהם מותרין לו ולהם ואוקימנא שביטל רשותו להם ותנינן אבתרה נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין וקס"ד דארישא קאי שאחר שביטל רשותו להם חזרו ונתנו רשותן לו אלמא דמבטלין וחוזרין ומבטלין וקשיא לשמואל:

פתר לה. שמואל לצדדין היא מתניתא לאו דארישא קאי אלא רישא מילתא באנפי נפשה היא וסיפא באנפי נפשה היא וה"ק נתנו לו רשותן מעיקרא הוא מותר והן אסורין:

תני. בתוספת' פ"ה אחד שלא עירב נותן רשות לאחד שעירב ושנים שעירבו נותנין רשות לאחד שלא עירב ושנים שלא עירבו נותנין רשות לשנים שעירבו או לאחד שלא עירב אבל אין אחד שעירב נותן רשות לאחד שלא עירב ולא שנים שעירבו נותנין רשותן לשנים שלא עירבו ולא שנים שלא עירבו נותנין רשותן לשנים שלא עירבו. וגי' זו עיקרית וכאן הועתק בחסרון ובטעות:

הכל נותנין רשות ונוטלין רשות. בין יחיד שלא עירב ובין יחיד שעירב ובין שנים שעירבו חוץ משנים שלא עירבו שנותנין רשות בין לשנים שעירבו ובין ליחיד שלא עירב אבל הן אין נוטלין רשות שהרי לא עירבו וכשנוטלין רשות אוסרין זה על זה:

עשרה ישראל שהיו דרין בבית אחד. לאו דוקא אלא כלומר בחצר אחד ואם לא עירבו ורוצין לבטל רשותן לאחד כל אחד ואחד צריך לבטל רשותו:

עשרה עכו"ם וכו' בחצר אחד. כל אחד ואחד צריך להשכיר רשיתו:

אתא קומי ר' שמואל. המעשה ושרא שיכולה אשתו להשכיר שלא מדעת בעלה:

סברין מימר. דלאו דוקא אשתו אלא אפילו שמשו המשרת שלו או לקיטו הפועל שלו יכולין הן להשכיר רשותו:

הלכה. הוא בידינו שהישראל מבטל רשות ואין צריך להשכיר והעכו"ם משכיר דוקא אבל אינו יכול לבטל רשותו:
ויבטל הוא העכו"ם. ואמאי אין ביטול רשותו מועיל:
חזר הוא בו. חיישינן שמא יחזור בו:
מעתה אפי' משכיר. ניחוש שמא יחזור בו ומשני במשכיר לא חיישינן שהרי אם חוזר א"כ מכאן והילך בגזל הוא משתמש דהא נקיט דמי:
עד איכן. יהיה השכירות ובכמה וקאמר יבא זה כהאי דאמר ר' יסא וכו'. בפ"ק דקדושין בהלכה ה' שאין קרקע ניקנית בפחות משוה פרוטה וכך אין שכירות קרקע ניקנית בפחות משוה פריטה:
מילתיה דר' יעקב בר אחא אמר. ופליג אלא אפילו באגוז ואפי' בתמרה אחת שאין שוה פרוטה שוכר הרשות מהעכו"ם:
כד הוה נפק לאכסני'. והיה צריך לטלטל מבית לבית ולעשות תקנה כגון שהיו הרבה בני אדם וכל אחד השכיר לו בית דירה לעצמו ואוסרין זע"ז בחצר אם היה מוצא לעשות תקנה בעירוב היה עושה ואם לאו היה מפזר כליו ומלבושיו בהחדרים לכאן ולכאן שיהיה לו יד ורשות בכל אחד מהן:
הדא דתימר בשהיה הפונדקי עכו"ם. והיה חושש שמא יטלטל הפונדקי את מטלטליו להביאן לחדר אחד ולפיכך היה מפזרן שלא ימצא אותן יחד אבל פונדקי ישראל אינו חשוד הוא לטלטל בשבת ולא היה צריך לפזרן ולהטמינן:

הלכה ד

מתני' **מאימתי נותנין רשות בית שמאי אומרים מבעוד יום**. אבל לא משתחשך דקסברי ביטול רשות מיקנא רשותא הוא ומיקנייא רשותא בשבתא אסור ובית הלל סברי ביטול רשות איסתלוקי רשותא בעלמא הוא ואיסתלוקי רשותא בשבתא שפיר דמי:
מי שנתן רשותו והוציא. אח"כ ברשותו שביטל:
במזיד אוסר. שהרי לא עמד בביטולו ואם בשוגג הוציא עומד בביטולו הוא ואינו אוסר והלכה כר' יהודה ודווקא שאלו שביטל להן לא קדמו והחזיקו אבל אם קדמו הן והחזיקו והוציאו ואחר כך חזר הוא והוציא בין בשוגג בין במזיד אינו אוסר עליהן:
גמ' **מאימתי נותנין רשות כן היא מתני' מאימתי מבטלין רשות וכו**'. כלומר דכך צריך לפרש דבביטול רשות עצמו פליגי אם מותר בשבת כדפרישית במתני' דלא תימא לפרש דבזמן נתינת רשות הוא דפליגי דלבית שמאי אם נותן רשותו מבעוד יום נמי מהני ולבית הלל דווקא משתחשך משום דבשעה שתהא חלה הנתינה בעינן וצריכה

היא לכך וזהו משתחשך הלכך קמ"ל דבהתירא הוא דפליגי והיינו דמסיים הש"ס כיני מתניתא ב"ה אומרים משתחשך וכלומר דהשתא שפיר מיתפרשא המתני' דבית הלל אומרים משתחשך והיינו אף משתחשך דלא כן דאם תפרש דבזמן שתהא הנתינה חלה הוא דפליגי א"כ היא מתניתא מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה ואמאי לא קחשיב לה בעדיות אלא כדאמרן:

מי שנתן רשותו והוציא כיני מתניתין מי שביטל רשותו וכו'. כלומר כל מקום שנשנה שנתן רשותו כן צריך לפרש שביטל רשותו ופליגי אימתי הויא חזרה מביטולו כשחזר והוציא אבל אם היה נותן רשותו בנתינה ממש לא היה יכול לחזור בו לעולם:

כיני מתניתא אינו אוסר. כן צריך לגרוס אליבא דר"מ דלעולם אינו איסר כדאמרינן לעיל סוף הלכה א':

תני. בתוספתא פ"ה והועתקה כאן בהיפך וה"ג שם שלשה שהיו שרויין בחצר ומת אחד מהן ונפלה ירושה לאחד מן השוק עד שלא חשיכה אינו אוסר משחשיכה הרי זה אוסר והיינו דקאמר עלה ר' אחא בשם ר' חיננא דבית שמאי היא דבית שמאי אומרים אין מבטלין רשות משתחשך וכו' והלכך כשמת משחשיכה הרי זה אוסר זה שנפלה לו הירושה ואינו יכול לבטל רשותו:

אמר ר' יוסי בר' בון. דלא היא דמכיון שזה מת אין ביטול רשות גדול מזה שהרי נסתלק רשותו ממילא ואפילו לבית שמאי כשמת משחשיכה אין כאן איסור דזה שמת עירב הוא וקנה עירובו בבין השמשות והלכך שוב אינו אוסר זה שנפלה לו הירושה שכבר הותר למקצת השבת:

הרי שהיה לאחד מבני השוק וכו'. סיפא דהתוספתא היא שם:

עד שלא חשיכה ה"ז אוסר משחשיכה איני אוסר עוד היא דבית שמאי וכו'. דקס"ד דהאי ש"ס דה"ק הרי זה אוסר עד שיבטל זה רשותו שנפלה לו בירושה והלכך אם מבעוד יום נפלה לו אוסר הוא עד שיבטל ואם משחשיכה מכיון שהוחר למקצת השבת. אינו אוסר אעפ"י שאינו יכול לבטל ולהכי קאמר דגם הסיפא כבית שמאי מיתוקמא דאלו לבית הלל אין חילוק בון מבעוד יום בין משחשיכה:

מהו לבטל רשות משתחשך. בכה"ג הוא דקא מיבעיא ליה שנפלה לו רשות במשתחשך ולבית הלל דס"ל בעלמא מבטלין רשות משתחשך הכא ביורש מאי מי אמרינן דמכיון דאי בעי לערובי מבעוד יום לא מצי מערב ביטולי נמי לא מצי מבטל או דילמא מכיון דבא מכח האי דמת והוה מצי לערובי ולא עירב מצי האי דאתי מכחו לבטל:

שאלין לר' חמא בר יוסף ושרא. ופליגי לקמן היאך הוה עובדא:

שמעון. להן ר' יוחנן כשסיפרו לו המעשה ואמר להן יפה עשיתן ור"ל אמר לא יפה עשיתם:

מה פליגין. אם פליגין הן ובמאי פליגי:

ר' זעירא אמר לא פליגין. לדינא אלא מ"ד יפה עשיתם ששכרתם כלו' דעובדא הכי הוה שהיה עכו"ם שרוי עמהן בחצר אבל לא היה בביתו מע"ש ונכרי כי ליתיה בביתיה לא אסר ובשבת בא ושכרו ממנו הרשות ואמר להן ר' יוחנן יפה עשיתם ששכרתם שמותר לשכור בשבת רשותו:

ומ"ד לא עשיתם יפה שטילטלתם. כלומר דלא סיימוה קמיה דר"ל ששכרו הרשות והיה סבור שטלטלו בלא שכירת רשות ואמר להן לא עשיתם יפה שטלטלתם כך והיה לכם לשכור רשותו ואם כן ר"י ור"ל לא פליגי לדינא דלד"ה שוכרין רשות בשבת והשתא איפשיטא נמי הבעיא דלעיל דאם שוכרין רשות בשבת אף על גב דלא מצי לעירובי ה"ה שמבטלין רשות בשבת אפילו היכא דאי בעי לעירובי לא מצי:

רבי בא אמר פליגי. רבי יוחנן ור"ל לדינא לר' יוחנן שוכרין רשות בשבת ואמר להן יפה עשיתם ששכרתם וטלטלתם ע"י כך ור"ל אמר לא עשיתם יפה לא למה ששכרתם לפי שאין שוכרין רשות בשבת ולא למה שטלטלתם ע"י כך דלא הועיל לכם זה כלום:

ר' בא בעי אף לענין מחיצות כן. אהא דלעיל קאי דאמרינן להאי מ"ד דמכיון שהותר למקצת השבת הותרה כולה אם אף לענין מחיצות כן דאמרינן שבת כיון שהותרה הותרה:

היך עבידא וכו'. הך בעיא גרסינן נמי לעיל בפ"ק בהל' ח' והתם שייכא האי לישנא דאמרינן שם אין שיירא פחות מג' ויש להן דין שיירא שחנתה בבקעה ומקיפין כמה שירצו וליחיד ולשנים אין ניתנין להן אלא עד בית סאתים ואם יהיו שנים בע"ש ועירבו עירוב אחד כלום' שהקיפו בית סאתים אחד ועל שם שמותרין לטלטל בו וכדרך שמטלטלין ע"י עירוב קרי ליה עירוב:

ובא הנכרי. בשבת:

והוסיף. שהרחיב המחיצה יותר מבית סאתים מהו:

כבר כנסה שבת באיסור. מכיון שבשעת הכנסת שבת לא הותרה להן יותר מבית סאתים אין להן יותר:

היו ג' ועירבו שני עירובין. כלומר יותר משיעור בית סאתים ולאו דווקא שני עירובין אלא שיעור עירוב לכל אחד ואחד כדאמר התם לעיל לג' נותנין להן בית ו' ובא הנכרי בשבת

ופיחת משיעור ההיתר שלהן וכגון שלא היה שם בית סאתים פנוי דכך הוא הדין בשיירא ובא הנכרי ופינה הכלים משם ונמצא שפיחת להן וגרם האיסור בלי קלקול המחיצה:
כבר נכנסה שבת בהיתר. ושבת הואיל והותרה הותרה מכיון דאיתנהו למחיצות:
חייליה דר' בא. דפשיטא ליה דשבת כיון שהותרה הותרה ולענין ביטול רשות ושכירת רשות אמרינן שאפי' בשבת מבטלין ושוכרין כדאוקי ר' בא לעיל למילתיה דר' יוחנן וסייעתיה מן הדא ברייתא:
כל שבת שנכנסה בהיתר מותר וכו' חוץ מן המבטל רשות. שאעפ"י שלא ביטל מקודם מבטל הוא בשבת ומ"ד וכו' ואיכא למ"ד חוץ מן המבטל והמשכיר ששתיהן מותר בשבת:
מהו לשכור רשות מן הפונדק. נכרי ומשום שסתם פונדק הבית משכיר הוא לנכרי אחר לטפל בו צרכי הפונדק ומהו לשכור רשות מן הפונדק והוא בעל הבית ואע"פ שעכשיו הרשות של נכרי השוכר ממנו:
ושרא. להן לשכור מן הנכרי בעל הפונדק:
שמע רשב"ל ואמר מאחר שהנכרי השוכר להפונדק בא ומוציאני שעכשיו הרשות הוא שלו א"כ לא עשינו כלום:
רבי יוחנן בעי. הקשה על סברת ר"ל שמעתה אין בתינו שלנו שהכל תחת רשותם הוא וא"כ לא יהיה לנו היתר בשבת ואפילו בעירוב מבית לבית שאנחנו דרין בהם מאחר שאין הבתים שלנו:
רבי יוסטי וכו'. כלו' דהאי לאו מילתא היא שאף על פי שאין בתינו שלנו לדור עמנו כלומר שיהא קבועות לדירה עמנו לכל זמן הוא שאין הבתים שלנו הא לצאת אין מוציאין אותנו כ"ז השכירו' ששכרנו מהם אבל בפונדק מוציאין אותנו זה שעכשיו יש לו רשות יכול להוציא אותנו ואף שיש לנו רשות מבעל הפונדק ול"ק על סברת ר"ל בהא:

הלכה ה

מתני' **בעל הבית שהיה שותף לשכנים**. בשותפות של משא ומתן בסחורה אם היו שותפין לזה ולזה ביין אינן צריכין לערב והיינו בשיתוף מבואות דבכל משתתפין שתופי מבואות אבל בעירובי חצרות הא קיי"ל שאין מערבין אלא בפת ובשיתוף מבואות הוא שיכולין לסמוך על היין שיש להם בשותפות ודווקא שהמין שסומכין עליו הוא בכלי אחד ולפיכך דווקא לזה ביין ולזה ביין אבל לזה ביין ולזה בשמן שאין דרך לתת אותן בכלי אחד אין יכולין לסמוך עליהן לשיתוף מבוי וה"ה לזה בשמן ולזה בשמן וכיוצא בהן שדרך ליתן אותם בכלי אחד סומכין עליהן לשיתוף מבואות ואם השיתוף מבואות

נעשה בפת סומכין על השיתוף הזה גם בשביל עירובי חצירות וא"צ שוב לערב בחצירות דקיי"ל סומכין על השיתוף במקום העירוב:

ר"ש אומר אחד זה ואחד זה אין צריכין לערב. ואע"פ שהן בשני כלים ואין הלכה בר' שמעון:

גמ' **רבי בא בשם רבי יהודה בדרך הארץ שנו**. כלומר לפי שכך הוא הסדר שעל היין אינן מקפידין על תערובתו לפיכך לזה ביין וכו' אין צריך לערב ואף על פי שאינו בכלי אחד לזה ביין ולזה בשמן כו':

בשם רב. דדוקא בנתונים בכלי אחד היא מתניתא אבל בשני כלים אפי' לזה ביין ולזה ביין צריכין לערב:

טעמא דרבי שמעון. שאפילו לזה ביין ולזה בשמן אין צריכין לערב שכן דרכן לשתותן ליין ושמן כשהן מעורבין והוא אניגרון:

תני. בתוספתא פרק ה':

בין כך ובין כך. אפי' לזה ביין ולזה ביין צריכין לערב ואין סומכין על השותפות שיש להם:

היידן ר' מאיר. איזהו דרבי מאיר:

ר' מאיר דהוא אמר על ידי עירוב על ידי שיתוף. כלומר שצריך שניהן עירובי חצרות ושיתופי מבואות ובתוספתא בפ"ו נשנה כך משתתפין במבוי ומערבין בחצרות שלא לשכח עיקר העירוב דברי רבי מאיר וחכמים אומרים או מערבין או משתתפין ולרבי מאיר דסבירא ליה אין סומכין על העירוב במקום השיתוף וטעמא שלא לשכח עיקר העירוב וה"נ ס"ל לר"א בן תדאי דאף לזה ביין ולזה ביין צריכין שיערבו ואין סומכין על השותפות שלהן וכדי שלא לשכח עיקר העירוב:

אמר ר' יוסי בר' בון. האי ר"מ דהוא. אמר שאין מערבין לאדם אלא לדעתו וס"ל דאף בשיתוף מבואות הדין כן והכי אמר בהדיא בתוספתא שם אמר ר"מ מפני מה אמרו אין מערבין לאדם אלא לדעתו לפי שאין רוצה שישתתפו עמו אחרים בחלקו וה"ה הא דר"א בן תדאי דטעמא הויא שהעירוב הוא שלא לדעתו:

על דעתיה דר' מנא. שאומר דהאי ר"מ דס"ל ע"י עירוב ע"י שיתוף א"כ הוא כר' זעירא דלקמיה דאמר נהגו הכל כרבי מאיר בעירובין ולא דהלכה כן אלא שנהגו כך והכי אמר ר' זעירא עלה לקמן בהלכה ז':

על דעתיה דרב. דאמר הלכה כר"א בן תדאי. וא"כ אי ר"מ דר' מנא הא נהגו בלבד אמרינן אלא כר"מ כלומר כהאי ר"מ דקאמר ר' יוסי ברבי בון דטעמא הויא לפי שאין מערבין לאדם אלא לדעתו:

ר' זעירא בשם ר' יוחנן בעירובין. בהא דלעיל ובתענית ציבור בהאי דריש פ"ג דתעני' כדקאמר התם דיש נשיאות כפים במנחה בתעניות ובמעמדות כדגריס התם תני זו דברי ר' מאיר ובשתיהן נהגו כר"מ וגרסינן להא נמי שם וכן במגילה:

אף במגלת אסתר נהגו הכל כר"מ. כדתנן בפ"ב דמגילה מהיכן קורא אדם את המגילה ויוצא בה ידי חובתו ר' מאיר אומר כולה ונהגו כר' מאיר:

הלכה ו

מתני' **חמש חבורות ששבתו בטריקלין אחד**. טרקלין הוא בית ארוך ורחב כמושב המלכים וחלקוהו לחמשה חבורו' וכל אחת מהן יש להן פתח להחצר וצריכין לערב עם שאר בני החצר:

בית שמאי אומרים עירוב לכל חבורה וחבורה. לפי שרשויות שלהן חלוקין הן והוו להו כחמשה בתים וצריך לכל חבורה ליתן פת לעירוב החצר וה"ה דלב"ש אם באו להוציא מרשות זו לזו צריכין עירוב ביניהן ורבותא קמ"ל שאפי' אם רוצין לערב עם שאר בני החצר להיות מותרין לטלטל בחצר צריך עירוב לכל חבורה וחבורה:

ובית הלל אומרים עירוב אחד לכולן. וכגון שחלוקין הן במחיצות נמוכות שאינן מגיעות לתקרה דבהא פליגי בית הלל וקסברי שכאנשי בית אחד הן חשובין ואינן צריכין אלא עירוב אחד לכולן לערב עם בני החצר ואם היה העירוב בא אצלן אינן צריכין ליתן פת לעירוב כדין הבית שמניחין בו העירוב שא"צ ליתן את הפת:

ומודין. ב"ה שאם מקצתן שרוים בחדרים או בעליות. בגמרא פריך פשיטא אלא דה"ק ומודים שבזמן שהן חלוקין במחיצות המגיעות לתקרה דהוי כעין חדרים וכעין עליות דבהא כ"ע לא פליגי שצריך ליתן פת לכל חבורה וחבורה:

גמ' **טריקלין לפניהם כחצר של בתים**. כלומר דמיירי שהטרקלין הוא לפנים ופתוח הוא לכל אחד ואחד להחצר והרי הוא כחצר לבתים שהבתים פתוחין לחצר כך אלו ששובתים הן בטרקלין שלפני' וכדמסיים ואזיל שהיו שם פפיליונות והן נסרים שעושין לחלק בין כל חדר וחדר של הבית הגדול וכמי שהן בתים חלוקין לכל חבורה וחבורה שרויה בחדר בפני עצמו:

פפיליון. כך נקרא בלע"ז למחיצה המפסקת כעין אהל וברבה בפסוק ויהי ביום כלות משה אין כבודי לדבר עם בתי בפרהסיא אלא עשו לה פפיליון ואהא מדבר עמה מתוך פפיליון:

מה אנן קיימין. לאותן המחיצות המחלקין בין כל חבורה וחבורה:

אם בשהיו מגיעות עד הקורה כ"ע מודים שהן מערבין עירוב לכל חבורה וחבורה. וכלומר אפי' אין גבוהין עשרה שהרי כשרויין בחדרים ובעליות בפני עצמן הן ואם אינן מגיעות עד הקורה כ"ע מודים שכבית אחד הוא שהרי אין המחיצות גבוהות עשרה:

אלא כן אנן קיימין כשהיו פפיליונות גבוהות עשרה. כלומר ולא היו מגיעין עד התקרה דבה פליגי בית שמאי סברי מכיון שגבוהות עשרה חולקות הן והוי להו כרשויות חלוקין ובית הלל סברי הואיל ואינן מגיעות עד התקרה לאו כרשויות חלוקין חשיבי:

שוין. בית שמאי ובית הלל שאם היו שותפין בעיסה או בתבשיל שנחשבין כבית אחד והן מערבין עירוב אחד לכולן ור' שיין הקשה על זה מעתה נימא שאפי' מקצתן שרוים בחדרים או בעליות אם הן שותפין בעיסה או בתבשיל שאינן צריכין אלא עירוב אחד לכולן:

שני בתים זה לפנים מזה. והחיצון פתוח הוא לחצר ויש להפנימי דריסת הרגל דרך החיצון להחצר:

עירב הפנימי אין החיצון צריך לערב. לפי שהחיצון חשוב היא כבית שער להפנימי' והפנימי הוא שאוסר על בני החצר לפיכך הוא ניתן את עירובו ולא החיצון שאין בית שער אוסר ואם עירב החיצון לא כלום הוא וצריך הפנימי לערב דלא מהני עירובו של החיצון ולא מידי:

אמר רבי פנחס אף במצרים. מצרים מלשון גשרים בריש ביצה ואי איכא מצרא עברא ופי' הערוך גשר של נסר קטן:

חליפין. כלומ' אף לענין הגשר כך אלא שהדין הוא בחליפין מדין העירוב שאם נתן גשר של נסר על הפנימי והוא לסימן שמסלק עצמו מבני החצר אין סילוקו כלום לפי שיש לו דריסת הרגל על החיצון והחיצון פתוח הוא לחצר ואוסר עליהן והן עליו ואם נתן הגשר על החיצון וסילק עצמו מבני החצר אינו צריך ליתן על הפנימי שממילא מסולק הוא:

אפי' לא עירב הפנימי. והוא לא הותר אין החיצון צריך לערב וכדמפרש למה מפני שנעשה בית שער להפנימי והדר בבית שער אינו אוסר כדתנן לקמן בפ"ח הנותן עירובו בבית שער אינו עירוב והדר שם אינו אוסר:

מילתיה אמרה. ש"מ ממילתיה דר' יהושע דקסבר אין בית שער ליחיד כלום' שאין לו דין בית שער לגמרי ולענין שאינו אוסר כלל אפילו על הבית הפנימי שלו דהא אפילו לא עירב הפנימי קאמר ומשמע דמיהת הפנימי צריך הוא לערב גם עם החיצון אלא שאין החיצון צריך לערב עם בני החצר וא"כ בית שער דיחיד לא שמיה בית שער לכל דבר:

מילתיה דרב אמרה. אבל ממילתיה דרב שמעינן שיש בית שער ליחיד לכל מילי דאמר ר' בא בשם רב לקמן בפ"ח על המתניתין הנותן עירובו בבית שער וכו' והדר שם אינו אוסר עליו הדא דתימר בבית שער של יחיד הוא דאינו אוסר עליו אבל בבית שער של רבים שיש הרבה בתים זה לפנים מזה והחיצון בית שער לכולם הנותן שם עירובו ה"ז עירוב והדר שם הרי זה אוסר עליו שמעינן מיהת דבית שער דיחיד שמיה בית שער לכל מילי:

ר' בא וכו'. מילתא באנפי נפשה היא דקאמר בשם רב יהודה דכך הוא הדין בשני ב"א שהן שרויין בבית אחד ולאחד יש לו רשות ולאחד אין לו רשות שם אלא שדר הוא בשכנות עמו ועירב זה שיש לו רשות בבית עם בני החצר הותר גם זה שאין לו רשות לטלטל בחצר אבל אם עירב זה שאין לו רשות ומשלו לאו כלום הוא ולא הותר זה שיש לו רשות וקמ"ל דלא אמרינן הואיל ושניהם דרים בבית אחד שליחותיה הוא דקא עביד:

הלכה ז

מתני' **האחין השותפין וכו'**. ה"פ האחין שהיו אוכלין על שלחן אביהם. והשותפין שהן גם כן אוכלין משולחן אחד ובגמרא מוקי לה במקבלי פרס שנו כלומר לא כשהן סמוכין על שולחן אחד תמיד דא"כ לא היו צריכין עירוב לכל אחד ואחד דקיי"ל כמאן דאמר מקום פיתא גורם והרי הן כאנשי בית אחד אף על פי שישנין הן בבתיהם ויש לכל אחד ואחד בית בפני עצמו אלא דמיירי במקבלי פרס שהאחין נוטלין פרנסה מאביהן ואוכלין כל אחד ואחד בביתו וכן השותפין שהן עושין מלאכה בשותפות אצל בעל הבית ונוטלין פרנסתן והולכין כל אחד ואחד בביתו ואוכלין ולהכי קאמר וישנים בבתיהם דמסתמא כשיש לכל אחד ואחד בית בפני עצמו והולך לישן שם אוכל הוא גם כן שם ואף על פי שהן נוטלין משלחן אחד צריכין עירוב לכל אחד ואחד אם הן רוצין לערב עם בני החצר שלהן:

לפיכך. הואיל וצריכין מן הדין עירוב לכל אחד ואחד הלכך אם שכח אחד מהן ולא עירב מבטל הוא רשות שצריך ביטול רשותו:

אימתי בזמן שמוליכין את עירובן למקום אחד. כלומר שיש כאן דיורין עמהן באותו חצר ומערבין הן ומוליכין העירוב למקום אחד. באחד מבתי בני החצר והואיל והוזקק

לעירוב מכח הדיורין שבחצר שאוסרין על בית אביהן ובית אביהן אוסר על הדיורין והלכך צריכין עירוב לכל אחד ואחד מכיון שחלוקין הן ואינן אוכלין תמיד על שולחן אחד כדאמרן:

אבל אם היה עירוב בא אצלן. שהעירוב מבני החצר בא אל בית אביהן ולא הוזקק ליתן פת דקי"ל בית שמניחין בו העירוב אינו צריך ליתן פת הלכך לענין זה חשיבין הן כמאותו בית עצמו דהרי מכל מקום נוטלין פרנסתן מאותו בעל הבית ומכיון שהבית הזה אינו זקוק ליתן פת אינם צריכין הן לערב:

או שאין עמהן דיורין בחצר. ולא הוזקק הבית הזה לעירוב ג"כ הן אינן צריכן לערב וכדאמרן דלענין זה לאו כחלוקין ממש הן ואם הן רוצין לערב עם חצר אחרת אינן צריכין עירוב לכל אחד ואחד אלא עירוב אחד לכולן:

גמ' **עיקר דירה איכן הוא**. איזה מקום ששוכן בו האדם נקרא מקום דירה:

במקום פיתן. במקום שהוא אוכל שם:

ולא ידעין. מי משניהם אמר כך ומי אמר כך:

מן מה דתני שמואל למעלה מעשרה שבות. כלומר דהא קיי"ל למעלה מעשרה רשות אחרת היא ומקום פטור בעלמא היא כדאמרינן לעיל בריש פ"ק דשבת ולשמואל כשם שלמעלה רשות אחרת לענין הזורק מרשות היחיד לרשות היחיד דרך למעלה מי' שאסור משום שבות כדאמר בריש הזורק כך היא למעלה מעשרה בכ"מ שאוכל רשות מיוחדת היא ונמצא דלדידיה לא שייך לומר דמקום דירה של אדם נקרא במקום שינה לפי שבכ"מ שהוא רשות אחת מיקריא ואין לנו לקרות מקום דירה אלא במקום שקובע עצמו לאכול שם הוא ביתו ודירתו הוי דהוא אמר במקום פיתן:

מתני' פליגא על שמואל האחין וכו'. ואע"פ שאוכלין על שולחן אביהן חשבינן להו חלוקין הואיל וישנים בבתיהן ש"מ מקום לינה גורם וקשיא לשמואל:

במקבלי פרס מאביהן היא מתניתא. ואוכלין הן כל אחד ואחד בביתו וכדפרישית במתני':

מכל מקום אינן שותפין במה שהן אוכלין. שאם הן מקבלי פרס וכי על כל פנים מה שניתן להן אביהן הרי הן כשותפין בו ואכתי לאו כחלוקין הן דהא אמרת מקים פיתן גורם ומה שהן אוכלין הכל כאחד הוא בשותפות:

אסברי ר' שמואל. הסביר לי הדבר והטעם לפי שאין אביהן זוכה להן אלא במה שהן אוכלין בלבד וכלומ' חלק של כל אחד ואחד מה שהוא אוכל מזכה לו לכל אחד ואחד בלבדו ולא הוו כשותפין באכילתן וחלוקין הן:

מעתה אפילו עירוב בא אצלן. כצ"ל ומפני מה כשהעירוב בא אצלן בבית אביהן א"צ לערב כדתנינן במתני'. ומשני עשו אותו כבית שמניחין בו את העירוב שא"צ כלום ליתן פת כדאמרינן לקמן ומכיון שאותו הבית אינו זקוק ליתן את הפת אף הן א"צ לערב:

שמואל אמר הוא ובניו ובני ביתו. כולם מערבין בככר אחד ופריך ומה ופליג על דידיה הוא דתמן לעיל הוא אמר מקים פיתן הוא גורס ופרכינן עליה ממתניתין ושנינן במקבלי פרס מאביהן מיירי וא"כ חלוקין הן והכא אמר הכין הוא ובניו מערבין בככר אחד בתמיה:

פתר לה בשהיו שנים שותפין בו. כלומ' שהיו שניהם שותפים הוא ובנו בככר א' ואתייא וכו' וכלו' ומאי קמ"ל הא קמ"ל דאתייא כהאי דאמר ר' אחא מערבין בחצי ככר ואקשינן עלה והתנינן בפרק דלקמן דר' יהושע ס"ל אפי' מאפה סאה והיא פרוסה אין מערבין בו ואת אמר הכין דמערבין בחצי ככר. ושנינן פתר לה כשהיו שנים שותפין בו והיינו חצי ככר של כל אחד ואחד ולעולם הככר שלם הוא והא דשמואל נמי בהכי הוא דאיירי:

בית שמניחין בו את העירוב. פליגי בה אם צריך לערב או לא כדלקמן ואפסקיה בהאי עובדא משום דעלה מייתי הפלוגתא:

ר' יעקב בר אחא דמכת אימיה. נפטרה אמו לא היה יכול לערב בשבת זו ובית שמניחין בו העירוב היה ושאל כיצד יעשה ואמר רבי יסא לרבי אבהו תני לה אתה הברייתא דאשכחן פלוגתא בהא ומאליו יבין שאין צריך:

ותני לה בית שמאי אוסרין. בלא עירוב גם הוא וב"ה מתירין שא"צ לערב:

ר' המנונא וכו'. כלומר דרב המנונא נמי שמיע ליה האי ברייתא וכבית הלל וטעמא דהא קיימא לן עירוב משום דירה הוא ומכיון דמניחין את העירוב בבית א"צ בעל הבית ליתן את הפת משום דכולה כמאן דדיירו הכא ומכ"ש הבעל הבית שהוא דר ממש בתוכו:

רב חסדאי אמר נעשה כשותף. עם אלו שמניחין בביתו העירוב וצריך גם כן הוא ליתן את הפת דלא הוי אלא כשותפין עמו ולא שמיע ליה לרב חסדאי להאי ברייתא:

אמרי ליה. לרב חסדאי הא אמר רב המנונא עלך מיליהון דרבנן דלקמן לא שבקין לך למימר כי האי דאמרת שנעשה כשותף ע"י עירוב:

דאיתפלגון מבוי שצידו אחד. דר בו עכו"ם וצדו אחד ישראל כלומר שיש בו ישראל הדרין בו:

אם עירבו דרך פתחים. אם ישראלים הדרים באותו מבוי בבתים שבחצירות עירבו ביניהם דרך הפתחים העכו"ם אוסר עליהם משום שחצרו ג"כ פתוח הוא למבוי ודירת העכו"ם במקום שני ישראלים אוסר עליהן עד שישכיר רשותו ואף על פי שעירבו

והעירוב משוי להו כחד היינו בעלמא אבל במקום העכו"ם לא אמרי' שרבים נעשים כיחיד על ידי עירוב וה"ה אם עירבו דרך החלונות הפתוחות מבית לבית נמי דינא הכי ורב דקאמר דרך פתחים לרבותא קאמר שאפי' עירבו דרך הפתחים כדין עירוב ולהתיר מן הבתים לחצרות אפ"ה לא משוי להו כחד במקום העכו"ם ואוסר עליהן עד שישכרו ממנו רשותו:

אבא בר בר חנה. הכי גריס לה לעיל פרק ב' בהלכה א'. קאמר בשם רבי יוחנן שאפילו עירבו דרך חלונות ולא עירבו דרך הפתחים אין העכו"ם אוסר עליהן משום דסבירא לי' דלעולם העירוב משוי להו כחד והוו להו כישראל אחד עם העכו"ם ואינו אוסר דקיי"ל כר"א בן יעקב דעכו"ם במקום חד ישראל לא אוסר:

אין תימר כשותף הוא ייסר השתא מסיק ליה למילתיה דמיליהון דרבנן אלו לא שבקין ליה לרב חסדאי דהא לכ"ע ס"ל הכא שהעירוב משוי להו לכילהו כחד ולא פליגי אלא במקום העכו"ם ולרב חסדאי דאמר בית שמניחין בו העירוב נעשה כשותף ולא משוי להו כחד אם כן יאסור העכו"ם עליהן לכ"ע אלא ודאי דכ"ע סבירא להו דלא כרב חסדאי:

בשני מקומות. שחלקו את העירוב ונתנוהו בשני מקומות:

אם מבלי מקום. שלא היה הכלי שמשימין אותו בו מחזיק את כולו וחלקוהו מותר ואם בשביל לחלוק עירובן אסור דהוי כמקפיד על עירובו ולחלקו כדי לשומרו והמקפיד על עירובו אינו עירוב דמה שמו עירוב שמו שיהו כולן מעורבין ומרוצין בו שלא ימחה זה בחבירו:

רבי יוסה מיקל לה הוא דאמר עיגול הוא דרב. כלומר היה מיקל ליטול מקצת מן ככר העירוב דאמר עיגול והוא הככר הרבה הוא ויש בו כדי שיעור העירוב אף אם יטול מקצת ממנו:

מברך עלוי בלילי שובתא. היה נוהג לברך המוציא עליו בלילי שבת לומר שמכיון שנעשה בו מצוה חדא ליתעביד ביה מצוה אחריתא:

תמן תנינן. בפ"ה דגיטין מערבין בבית ישן במקום שרגילין ליתן עירוב בבית אין משלין ליתן אותו בבית אחר מפני דרכי שלום לפי שאותו הבית שמניחין בו העירוב אין צריך ליתן את הפת וכשיתנוהו בבית אחר יהא צריך זה ליתן ומפני דרכי שלום של אותו בעל הבית ישן לא ישנו ליקח זכות זה אמנו:

בדיור ישן היא מתניתא כלומר דטעמא כדאמרן הלכך מאותה דירה הישנה לא ישנו מליטלו וליתן אותו בדירה אחרת אבל מחדר לחדר באותה דירה מותר דאין כאן מפני דרכי שלום:

הלכה ח

מתני' **חמש חצרות פתוחות זו לזו ופתוחות למבוי**. בגמרא קאמר דמאן דסבירא ליה אין המבוי ניתר בלחי או קורה עד שיהו ב' חצרות פתוחות לו ובתים פתוחים לכל חצר והכי קיימא לן לא תני במתני' פתוחות זו לזו דמכיון שפתוחות זו לזו ומעורבות יחד דרך פתחיהן נעשו כחצר אחת ולא תנינן אלא פתוחות למבוי:

עירבו בחצירות. כל אחת לעצמה ולא נשתתפו החצירות יחד במבוי:

מותרין בחצירות. כל בני חצר לעצמן ואסורין לטלטל במבוי מהחצירות. וקמ"ל שאין סומכין על העירוב שיהא במקום שיתוף:

ואם נשתתפו במבוי. כלומר שנשתתפו גם במבוי לאחר שעירבו בחצירות מותרין כאן וכאן וקמשמע לן בזה שאף על פי שבדין היה כשנשתתפו במבוי שלא יהא צריך לעירובי חצירות ושיהיו סומכין על השיתוף שהרי השיתוף עושה את הכל כאחד אלא כדי שלא ישתכח תורת עירוב מן התינוקות שאינם משגיחים אלא על עירובי חצירות שהוא בבתים לפיכך אמרו שאעפ"י שנשתתפו במבוי צריכין גם כן לעירובי חצרות והיינו דקתני מותרין כאן וכאן כלומר כשעשו העירוב והשיתוף אז מותרין כאן וכאן:

עירבו בחצרות ונשתתפו במבוי ושכח אחד מבני החצר ולא עירב. עם בני חצרו אבל נשתתפו כל החצרות כולן במבוי:

מותרין כאן וכאן. שהרי עיקר הטעם שאין סומכין על השיתוף וצריך גם כן לערב בחצרות הוא כדאמרן שלא ישתכח תורת עירוב מן התינוקות וכאן שעירבו בחצרות אלא שאחד מהן שכח ולא עירב סומכין על השיתוף ומותרין הכל כאן וכאן:

מבני המבוי ולא נשתתף. ואם אחד מבני המבוי שכח ולא נשתתף עמהן ובחצרות עירבו כולן מותרין הן בחצרות ואסורין במבוי שזה שלא נשתתף אוסר עליהן עד שיבטל רשותו לפי שיש ביטול רשות במבוי כמו שיש ביטול רשות בחצר:

שהמבוי לחצירות כחצירות לבתים. כלומר ששוין הן שכשם שאסור להוציא מן הבתים לחצר בלא עירוב כך אסור להוציא מן החצרות למבוי בלא שיתוף דלא תימא חצר יותר חשובה היא שהיא של רבים מבתים לפיכך צריך עירוב אבל מבוי וחצר שניהן של רבים הן ולא יהא צריך שיתוף קמ"ל:

גמ' **מפני שהן פתוחות זו לזו ופתוחות למבוי**. כלומר דמדייק הש"ס דהא דקתני ופתוחות למבוי משמע דמשום הני תרתי איצטריכא לי' להיתרא דחצרות ולאיסורא דמבוי היכא דעירבו בחצרות ולא נשתתפו במבוי כדקתני ומפני שהן פתוחות גם להמבוי הלכך הוא דמשכחת לה שיהו מותרין בחצרות ע"י העירוב ואסורין במבוי לפי שלא נשתתפו הא

אם לא היו פתוחות להמבוי אלא שהן פתוחות זו לזו בלבד וא"כ אין להן דריסת הרגל לרשות הרבים אלא על ידי החצרות שפתוחות זו לזו והחיצונה היא פתוחה לרשות הרבים ובכה"ג אפי' עירבו החצרות זו עם זו אסורות הן ומאי טעמא הלא עירובן מתירן: **אמר רבי יסא דר"ע הוא דר' עקיבא אמר דריסת הרגל אוסרת**. במתני' דלקמן בשתי חצרות זו לפנים מזו דקתני אם עירבה זו לעצמה וזו לעצמה זו מותרת בפני עצמה וזו מותרת בפני עצמה ר"ע אוסר את החיצונה שדריסת הרגל אוסרתה לפי שיש לפנימית דריסת הרגל על החיצונה וקסבר ר"ע שאף שהיא רגל המותרת במקומה שהרי עירבה לעצמה אפ"ה אוסרת את החיצונה שיש לה דריסת הרגל עליה והיא לא עירבה עמה והשתא שפיר מיתרצא דיוקא דמתני' כדדייקינן דטעמא מפני שהן פתוחות גם להמבוי הלכך לעולם איכא היתרא בחצרות היכא דעירבו ואפילו עירבו זו לעצמה וזו לעצמה ומשום דכשהן פתוחות להמבוי אין להן הכרח להיות רגל דריסתן זו על זו ואפילו החיצונה מותרת לעצמה אבל אם לא היו פתוחין למבוי א"כ משכחת לה שלפעמים אפי' עירבו אסורין מיהת החיצונות והיינו כשעירבה זו לעצמה וזו לעצמה ולא עירבו כולן זו עם זו שלא הותרה אלא הפנימית לעצמה והא קמשמע לן כדר' עקיבא:

עירבו בחצרו' ולא נשתתפו במבוי אסורין במבוי מתני' דר"מ וכו'. שצריך לעירוב בחצרות ולשיתוף במבוי דר"מ אמר כו' בתוס' היא כדפרישית הכל לעיל בהלכה ד':

אע"ג דר"מ אמר יש לו ביטול רשות. כלומ' שאף במבוי שייך הוא ביטול רשות כדאמ' לעיל בהלכה א' גבי מעשה בצדוקי אחד שהיה דר עמנו במבוי בירושלים וכו' וש"מ דיש ביטול רשות במבוי מודה הוא בדינא דסיפא דמתני' שאם עירבו בחצרות ונשתתפו במבוי ושכח אחד מבני החצר ולא עירב מותרין כאן וכאן ואין צריך לבטל רשותו וטעמא לפי שהוא נסמך על שיתופו שהרי מיהת נשתתף עמהן במבוי:

מאן אית ליה וכו'. כלומר דפריך על ר' יעקב בר אחא דקאמר הכי בשם ר' יוחנן ור"א דמודה ר"מ בהא והא מאן אית ליה שצריך שתיהן עירוב ושיתוף לא ר"מ כדאמרינן לעיל והאיך יהיה מודה בזה שאם שכח ולא עירב שיהא נסמך על שיתופו:

א"ל. ר' יעקב בר אחא למאן דפריך ליה הכי:

ומה את משכח עלייהו הלכות עירובין. בתמיה וכי סבור אתה שר' יוחנן ור"א שכחו הלכות עירובין. ולא ידעי הא דר"מ הא בהדיא קאמרינן לעיל הכי לר"מ אלא דטעמא הכא הואיל וכיון דרובא עירבו לא משתכחא תורת עירוב בחצר כדפרישית במתני':

ר' אחא רבי אילא ייבא כחד מנהון. אסיפא דסיפא דמתני' קאי שכח אחד מבני מבוי ולא נשתתף מותרין בחצרות ואסורין במבוי. וקאמר דיבא זה כחד מנהון מבני בבל דאמר

טעמא דהך מילתא שלא תאמר יסמוך כאן על העירוב דכמו דאמרינן אם שכח אחד מבני החצר ולא עירב סומך הוא על השיתוף ה"נ בלא נשתתף יסמוך על העירוב שהרי עירבו כולן דמאי שנא דלא הוא וטעמא משום דחוששין אנו שמא ילך לחצר שאינה צריכה שיתוף כדמפרש זו חצר רוגלת שהיא רגילה שלא לצאת דרך המבוי אלא דרך פתח שיש לה מצד אחר לר"ה והוא רואה אותן בני החצר שמערבין הן בחצר ולא משתתפין ואף הוא סבור לומר שמא עירוב מועיל בלא שיתוף בכל מקום ובאמת אין עירוב מועיל בלא שיתוף. כך אמר. חד מנהון ואידך אמר שמא ילך לחצר שכבר שיתף ויראה אותן משתתפין בשבת זו שסומכין על שכבר נשתתפו והשיתוף עדיין קיים הוא ואף הוא לא מערב ולא משתתף שיסבור שאין חיוב לא בזה ולא בזה:

פשיטא מערבין בחצרות ומשתתפין במבוי. כלומ' פשיטא לן האי מילתא דעירובי חצרות שאמרו צריך שיהיה מונח בחצרות ובבית שבחצר ושיתופי מבואות במבוי הוא ואפי' באויר שבמבוי:

מערבין בחצרות אם רצו להשתתף במבוי אין משתתפין. הא נמי פשיטא ומסקנא דמילתא היא שעירובי חצירות אם רצה להשתתף במבוי כלו' אם רוצה להניח לעירובי חצרות במבוי כמו השיתוף של מבוי אין משתתפין כלומר אין עושין אותו כמו השיתוף ואין מניחין העירוב במבוי:

ואם נשתתפו במבוי אם רצו לערב. אלא הא מיבעיא לן אם השיתוף שנשתתפו במבוי רצו אותו לעשותו כמו העירוב ולהניחו בבית שבחצר מאי אם דווקא אמרו שיתוף מבואות במבוי או לא והדר פשיט לה שמערבין דלאו דווקא במבוי אמרו אלא אף במבוי ומכ"ש בבית שבחצר דטפי עדיף:

ותני. אדלעיל קאי דקאמר ר"מ אמר ע"י עירוב וע"י שיתוף והיכא שמעינן ליה לר"מ דקאמ' הכי ותני כן בתוספתא פ"ו והבאתי לעיל בהלכה ד':

כאחת. שצריך לשתיהן כאחת:

אם מערבין. אם עירבו בחצרות ולא נשתתפו במבוי מותרין בחצרות ואוסרין במבוי שאין סומכין על השיתוף במקום העירוב לד"ה וכלו' במקום שעירבו אין סומכין שיהא ג"כ לשיתוף ואם נשתתפו במבוי לבד מותר כאן וכאן דסבירא להו סומכין על העירוב במקום השיתוף:

אמר להן. ר"מ לחכמים אף אתם משכחין עלינו הלכות עירובין שאם לא יראו התינוקות שמערבין בחצרות ישתכח תורת העירוב מביניהן:

שהמבוי לחצרות וכו' כמה חצירות יהיו במבוי וכו'. גרסינן להא לעיל בפ"ק בהלכה א' עד מרבען ושם פירשתי:

עד דאנא תמן. בבבל שמעית קל דרב יהודה ששאל השאלות האלו לשמואל:

הפריש שקלו ומת. אם כמותר שקלים הוא דתנינן בפרק ב' דשקלים מותר שקלים חולין וגרסינן להא שם:

אמר ליה יפלו לנדבה. לנדבת הצבור ולא דמי למותר שקלים דהתם ניתותרו מן השקלים שכבר הביאו ועשו בהן לצורך נדבת הצבור:

מותר עשירית האיפה שלו. מהו דתנינן שם מותר עשירית האיפה נדבה והיינו מעשירית האיפה של כ"ג שהיה מקריב בכל יום והכא קא מיבעיא ליה ביחיד שהתנדב מנחה עשירית האיפה ומת וניתותר מה יעשו בה ופליגי בה ר' יוחנן אמר ילך לים המלח שאסור בהנאה ור' אלעזר אומר תמכר ויפלו הדמים לנדבה:

בעון קומוי. ועוד שאלו לפניו מהו לבטל רשות מחצר לחצר אם יכול בן חצר זו שלא עירב לבטל רשותו לחצר האחרת הסמוכה לה ואמר לון מבטלין רשות מחצר לחצר:

בעון קומי ר' יוסה. גרסינן להא לעיל פרק ר"א דמילה בהלכה א' עד כדי לעשות כל הרשויות כאחת ושם מפורש הכל:

פשיטא נסמכין על שיתופי המבוי. פשיטא לן האי מילתא שלפעמים נסמכין על שיתופי מבוי אפי' לא עירב בחצר וכדתנינן במתני' שכח אחד ולא עירב מותרין כאן וכאן מפני שסומך על השיתוף אלא הא קמיבעיא לן מהו לסמוך על שיתופי חצרות והיינו עירובי חצרות. אם שכחו ולא נשתתפו במבוי ואע"ג דהא נמי תנינן מבני מבוי ולא נשתתף מותרין בחצרות ואסורין במבוי. מ"מ מיבעיא ליה אם מצינו שלפעמים סומכין על העירוב שיהא במקום השיתוף:

נסמכין על שתופי חצרות בשבת הראשונה מדוחק. בשבת הראשונה ששכחו ולא נשתתפו במבוי נסמכין הן על עירובי חצרות שעירבו ואעפ"כ אין מתירין להם דבר זה אלא מדוחק ושהיה להן צורך הרבה לטלטל במבוי:

כגון אנשי בר דלייה שאין מקפידין על פרוטתן. א"נ על פרוסתן. וכלומ' אם הן בני אדם שאינן מקפידין על פרוסת לחם שלהן ליהנות לאחרים וכגון אנשי בר דלייה שהיו מכירין בהן שאינן מקפידין ואם בני חצר הם מאותן שאין מקפידין על פרוסתן סומכין בני מבוי ששכחו ולא נשתתפו על עירובן בשבת הראשונה. ור' בא בשם רב יהודה קאמר ואפילו לא כאנשי בר דלייה וכו' וכלו' דלא בעינן שאינן מקפידין ואפילו מקפידין הן סומכין על עירובן דלא ס"ל לר' בא הא דאמרו המקפיד על עירובו אינו עירוב:

תני מעשה שהיו מסובין באויר חצר. בני מבוי היו מסובין באויר חצר אחד ולא נשתתפו באותו מבוי וקדשה עליהן השבת ואתא עובדא קומי שמואל כיצד יעשו שהרי צריכין הן להביא התבשילין מבתיהן לכאן ואמר מכיון שהתחילו בתבשיל לאכול מבעוד יום מותר לפי שיכולין לסמוך על הפת שעל השולחן כדמסיק ואזיל דשמעינן כמה מילי מהאי דשמואל:

הדא אמרה ואפי' מסובין באויר חצר. כהך עובדא וכלומר דבדיעבד מותר אפי' העירוב באויר החצר הוא:

והדא אמרה אפי' לא עירבו. בחצרות מקודם שאילו עירבו היה אומר להן יסמכו על העירוב:

והדא אמרה ואפי' לא כיוונו. להפת שעל השולחן שיהיה במקום עירוב שהרי לא אמר להן שיתכוונו לכך:

והדא אמרה נסמכין על שיתופי חצרות בשבת הראשונה מדוחק. שהרי המעשה היה שלא נשתתפו במבוי שאלו נשתתפו א"כ היה החצר והמבוי הכל רשות אחת ומאי הוה מספקא להו:

הדא אמרה שאין ב' רשויות משתמשות ברשות אחת. כלו' והא נמי שמעינן מהאי עובדא שבני אדם שהן משתי רשויות כגון הכא בני מבוי ובני החצר שלא נשתתפו והן שתי רשויות והיו כולן מסובין באויר חצר אחת שהיא רשות אחת ואע"פ כן הוצרכו לשאול מה יעשו ואם יכולין לגמור סעודתן שם שזה ג"כ היה בכלל השאלה אם צריכין הן ללילך למקום שהתבשילין הן שם ולגמור סעודתן ומסתמא היו באחד מן הבתים שבאותו חצר ושמע מינה שאין ב' רשויות משתמשות ברשות אחת ואפי' הן עכשיו כולן ברשות אחת:

פשיטא עירוב צריך בית. שהעירוב משום דירה הוא דהוי כאלו כולן דרין בבית אחת וא"כ פשיטא לן (הן) שצריך להניחו באחד מן הבתים שבחצר אלא שיתוף מבואות מהו שיהא צריך להניח בבית וקאמר דפליגי בהא:

מילתיה דרב אמרה עירוב צריך בית. וא"כ שמעינן מדקאמר עירוב בדווקא אבל שיתוף א"צ בית ומילתיה דשמואל אמרה אף שיתוף צריך בית שלא התיר בהאי עובדא דלעיל אלא מדוחק והואיל וכבר התחילו בתבשיל מבעוד יום אבל לכתחלה לא:

מתניתא דשמואל. דתני איהו גופיה פליגא עלוי דהא תני שיתוף נותנו בבית שער שבחצר ולאו בית דירה הוא:

רבי בון. ור' אבהו בשם ר' יוחנן. אמרי נותנו לשיתוף בין באויר חצר ובין באויר מבוי ואין צריך בית:

הלכה ט

מתני' **שתי חצירות זו לפנים מזו**. והפנימית פתוחה לחיצונה וחיצונה פתוחה לרשות הרבים ואנשי הפנימית דריסת רגלן דרך החיצונה לצאת לרשות הרבים אם עירבה הפנימית בפני עצמה לטלטל בחצרה ולא עירבה החיצונה:

הפנימית מותרת והחיצונה אסורה. משום דלקמן פליגי בסיפא להכי קתני הך בבא דבהא כ"ע מודים. ומשום שהפנימית יכולה היא לסגור פתחה ואין החיצונה יכולה לעכב עליה:

החיצונה ולא הפנימית שתיהן אסורות. בהא נמי כ"ע מודים בין הת"ק ובין רבי עקיבה דהפנימית בעצמה אסורה שהרי לא עירבה והחיצונה אסורה מפני הפנימית שעוברת עליה והיא אסורה במקומה. ורגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה:

עירבה זו לעצמה וזו לעצמה. ולא עירבו זו עם זו זו מותרת בפני עצמה. לטלטל בחצרה:

וזו מותרת בפני עצמה. ואין הפנימית אוסרת על החיצונה ואף על פי שעוברת דרך עליה משום שהפנימית רגל המותרת במקומה היא ורגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה אבל מזו לזו אין מטלטלין:

רבי עקיבא אוסר את החיצונה שדריסת הרגל של הפנימית אוסרתה. דקסבר רבי עקיבא אפילו רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה מפני שהיא עוברת דרך עליה ולא עירבה עם החיצונה:

וחכמים אומרים אין דריסת הרגל אוסרת. ופליגי נמי את"ק שאפי' רגל האסורה במקומה כגון היכא שעירבה החיצונה ולא עירבה הפנימית אינה אוסרת על החיצונה והכי מסיק התם בגמרא דג' מחלוקות בדבר ת"ק סבר רגל האוסרת במקומה היא שאוסרת שלא במקומה אבל רגל המותרת במקומה אינה אוסרת ורבי עקיבא סבר אפי' רגל המותרת אוסרת שלא במקומה ורבנן בתראי סברי דלעולם אין דריסת הרגל אוסרת ואפילו רגל האסורה במקומה אינה אוסרת שלא במקומה והלכה כת"ק:

הלכה י

שכח אחד מן החיצונה ולא עירב. הוי כעירבה הפנימית ולא עירבה החיצונה שזה שלא עירב אוסר על בני חצרו והפנימית מותרת שהיא בהיתרה עומדת והחיצונה אסורה ואם אחד מן הפנימית שכח ולא עירב הוה כעירבה החיצונה ולא עירבה הפנימית שאותו שלא עירב אוסר על בני חצרו והן עוברין על החיצונה ולפיכך שתיהן אסורות:

נתנו עירובן במקום אחד. כגון שעשו שתיהן עירוב אחד והניחו העירוב בהחיצונה וקרי לה מקום אחד מפני ששתיהן משתמשות לה שהפנימית עוברת דרך עליה ושכח אחד מהן ולא עירב בין שהוא מן הפנימית ובין שהוא מן החיצונה שתיהן אסורות לפי שעכשיו אין הפנימית יכולה להסתלק עצמה ולהסגיר את פתחה ולטלטל בחצרה דהא ליתא לעירובה גבה. וא"כ היא אסורה לטלטל במקומה וכשהפנימית אסורה במקומה אסורה גם החיצונה. אבל אם היו נותנין העירוב בפנימית החיצונה הוא דמתסרא בשכחה של אחד מן הפנימית ואין הפנימית מיתסרא בשכחה של אחד מן החיצונה דהא הפנימית אחדא לדשא ומשתמשא:

ואם היו החצירות של יחידים. שאין דר בכל אחת אלא אחד א"צ לערב זע"ז וכדי שלא יאסור הפנימי על החיצון חבירו. אלא כל אחד משתמש בחצרו ואין הפנימי אוסר על החיצון אע"פ שיש לו דריסת הרגל עליו משום דרגל המותרת במקומה הויא וקא סתים לה הכא כהת"ק שרגל המותרת אינה אוסרת:

גמ' **אמר ר' יוסה דר"ע היא**. הא דקתני בבבא דסיפא דרישא שאם עירבה החיצונה ולא עירבה הפנימית שתיהן אסורות אליבא דר"ע היא דאיהו ס"ל דריסת הרגל שיש להפנימית על החיצונה אוסרת אותה ואפי' עירבה החיצונה נאסרת מחמת הפנימית שלא עירבה ודריסת רגלה עליה. ואע"ג דר"ע ס"ל אפי' רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה כדקתני עירבה זו לעצמה וכו' ס"ל לר' יוסה דמפרשינן הכל אליבא דר"ע ולא זו אף זו קאמר לא זו דרגל האסורה במקומה אוסרת אלא אף זו רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה:

אמר ר' לא בשם ר' ינאי דריסת הרגל אסורה ואוסרת. כלומר דר' אילא פליג על האי אוקימתא דר' יוסה אלא דהך בבא אף כהת"ק אתיא דלא פליג ת"ק אדר"ע אלא ברגל המותרת במקומה שאינה אוסרת אבל הכא מכיון שדריסת הרגל דאסורה היא שהפנימית אסורה במקומה ואוסרת על החיצונה אפי' להת"ק כדפרישית במתני':

שכח אחד מן החיצונה וכו'. וקתני בסיפא נתנו עירובן במקום אחד ושכח אחד בין מן הפנימית בין החיצונה שתיהן אסורות ומפרש לטעמא דהך בבא והדר מדייק עלה:

שכח אחד. כלומר שהרי אם שכח אחד מן החיצונה ולא עירב טעמא דשתיהן אסורות לפי שהחיצונה אסורה שלא עירבה נקראת שזה שלא עירב עמהן אוסר ונמצא שבטל העירוב והפנימית אסורה שנתנו עירובן במקום אסור והיינו בהחיצונה וכדפרישי' במתני' דמיירי שנתנו עירובן במקום א' והיא החיצונה והרי היא מקום האסור וא"א להפנימית לסגור פתחה ולהשתמש שאין עירובה אצלה:

והפנימית אסורה שנתנו עירובן במקום אסור. ולקמן מדייק עלה:
שכח אחד מן הפנימית וכו'. ואם שכח אחד מן הפנימית ולא עירב אם כן הפנימית אסורה שלא עירבה נקראת וחיצונה אסורה מחמת הפנימית שנתנו עירובן במקום אסור ושדריסת הרגל אוסרת וכלומר אף דבלאו הכי אסורה הפנימית שלא עירבה לטפויי למילתא נקט חדא דהפנימית אסורה מכח שנתנו עירובן במקום אסור ואין עירובה אצלה ודריסת הרגל שלה שאסורה במקומה אוסרת להחיצונ' ועוד שהרי לא עירבה וכדאמרן:
שכח. אמר מר שכח אחד מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות ומדייק ניחא שהחיצונה אסורה שהרי לא עירבה נקראת מחמת זה שלא עירב אלא הפנימית למה אסורה אם מפני שנתנו עירובן במקום אסור והיינו בחיצונה הרי לא נתנו עירובן במקום אסור דקס"ד דהואיל וכולן עירבו חוץ מאחד לאו מקום אסור מיקריא אלא שתאמר מפני שדריסת הרגל אוסרת הרי אין כאן בפנימית דריסת הרגל אוסרת ומ"ט אסורה הפנימית:
אמר ר' יוסה. היינו טעמא מכיון שנתנו במקום אחד נעשו כולן רשות אחת וכלומר לא תימא דטעמא שנתנו במקום אסור ומדייקת עלה כדסלקא דעתך אלא דהכא מכיון שנתנו עירובן בחיצונה נעשה הפנימית והחיצונה כולן רשות אחת וא"כ אי אפשר להפנימית לטלטל במקומה שהחיצונה אוסרת עליה אע"פ שאין להחיצונה דריסת רגל על הפנימית מ"מ מכיון שהכל רשות אחת ובחיצונה שכח אחד ולא עירב גם הפנימית אסורה:
אין תורת חצר לעכו"ם וכו'. כדמפר' ואזיל:
שאם היה שרוי בעליונה את מורידו לסור. כלומר שהעכו"ם דינו אם הוא דר בפנימית כרבים הוא ואוסר על החיצונה ואפי' יש בית ועליה באותו חצר והנכרי דר בעליה ויש לו דרך מהעליה לחוץ את מורידו רואה אתה כאילו הוא דר למטה ויש לו דריסת הרגל על החיצונה כדי לאסור על החיצונה:
אין תורת דקה לעכו"ם. שבישראל הדין הוא שאם א' עשה דקה והוא איצטבא לפני פתחו לסימן שסילק עצמו מן החיצונה ואין לו דריסת רגל עליה מהני כמו דין הדקה של בני המבוי אבל עכו"ם אין לו תורת דקה שאפי' עשה דקה לפני הפנימית שהוא שרוי בתוכה את מוציאו כדי לאסור על החיצונה ולפי שאין סילוקו של העכו"ם סילוק שהיום הוא מסתלק ולמחר חוזר בו עד שישכיר רשותו דבהא לא חיישינן שיחזור בו מכיון דנקט דמי:
יש תורת חצר לעכו"ם וכו'. כלומר דאף על גב דאמרינן אין תורת חצר לעכו"ם לענין שאם דר העכו"ם יחידי בפנימית כרבים מיחשב ואוסר על החיצונה היינו דוקא שיהיו שני ישראלים בחיצונה. אבל אם ישראל אחד דר בחיצונה אפי' אם היה ישראל ועכו"ם

דרים בפנימית אינו אוסר על החיצון שהרי לעולם אינו אוסר העכו"ם עד שיהיו שניהן ישראל דקיי"ל כרבי אליעזר בן יעקב דריש פרקין וא"כ מאי מהני שהישראל דר עמו בפנימית הא בעינן שנים ישראל ולענין זה יש תורת חצר לעכו"ם שצריך שיהיו שני ישראלים דרים בחיצונה:

ר' בא בשם רב יהודה מי שיש לו דקה לפנים מביתו. כלומר שעשה דקה לפני ביתו גב ה עשרה טפחים בישראל אינו אוסר על בני החצר לפי שבזה סילק עצמו מהן. והוא הדין שאם א' דר בעליה ואחד דר למטה מהני הדקה לסלק עצמו ואין בעל העלייה אוסר עליו דלהכי נקט גבוה עשרה טפחים:

ובעכו"ם אוסר. שאין תורת דקה לעכו"ם כדאמרינן לעיל. והא דהדר נקט להא משום דרמי לדר' בא מדידיה אדידיה כדלקמן:

מיחלפא שיטתיה דר' בא. על הא דקאמר בישראל אינו אוסר פריך דהא תמן לקמן בפרק חלון בהלכה א' קאמר ר' בא בשם רב יהודה דקאמר משמיה דשמואל בכותל שבין שתי חצרות שהקיפוהו סולמות מכאן ומכאן כלומר אפי' הקיפוהו בסולמות משני צדדיו לחצר זו מכאן ולחצר זו מכאן לא אמרינן שע"י הסולמות שיכולין עכשיו לעלות ולירד מזו לזו נעשין החצרות כאחת ומערבין אחד אלא אפי' כן מערבין הן שנים כל חצר וחצר לעצמה ואין מערבין אחד אלמא דסולמות לא מהני ולא מידי ואמאי קאמר הכא דמהני דקה לסלק עצמו ואפי' מזה שדר עמו בעליה:

אמר ר' יוסי בר' בון. שאני היא דתמן על ידי הסולמות הן נידונין כפתחים. כלומר וכי הן נידונין כפתחים כדקאמ' ר' יוסי בר' בון גופיה לקמן שם דמיירי בשלא כיונו הסולמות זה נגד זה ומכיון שלא כיונו נעשו כפתחים בתמיה שאם היה הסולמות מכוונין זה כנגד זה והיה נוח לעלות ולירד מזי לזו היו נידונין כפתחי' שבכותל שהדין בזה שמערבין שנים ואם רצו מערבין אחד אבל מכיון שאינן מכוונים אינם כפתחים ומערבין שנים ואין מערבין אחד:

ברם הכא. בדקה דרך העליונים לירד למטה ואין דרך התחתונים לעלות למעלה וכלומר דהא בלאו הכי אין התחתון הדר למטה אוסר על הדר בעליה שאין דרך התחתונים לעלות למעלה אלא בעל העליה הוא שאוסר על הדר למטה לפי שדרך העליונים לירד למטן שכשרוצה לילך לרה"ר צריך לירד ולעביר דרך עליו ואיסר עליו והלכך כשעשה זה הדר למטה דקה גבוה עשרה מראה הוא בכך שאינו רוצה שיעבור דרך עליו ומסלק עצמו ממנו ולפיכך אין בעל העליה אוסר עליו:

הדרן עלך הדר עם הנכרי

פרק ז

הלכה א

מתני' **חלון שבין שתי חצרות**. והוא רחב ארבעה על ארבעה ובתוך עשרה טפחים מלמטה ומפרש בגמ' דלאו דוקא שכולו בתוך עשרה אלא אפי' כולו למעלה מי' ומקצתו בתוך י' דמדהדר תני בסיפא פחות מד' על ד' או למעלה מי' וכו' הא ממילא ידעינן לה מהרישא אלא הא קמ"ל דברישא אפילו מקצתו בתוך עשרה הוא:

מערבין שנים. זו לעצמה וזו לעצמה וכל אחת בפני עצמה היא שמותרת:

ואם רצו. לערב עירוב אחד שיהיו מותרין לטלטל מזו לזו מערבין דהואיל שהחלון שביניהן מקצתו בתוך י' והוא רחב ד' על ד' ניחא תשמישתא דידהו אהדדי:

פחות מד' על ד'. לאו כפתח הוא שאינו כמקום חשוב או שהיא כולו למעלה מי' הואיל ואין מהחלל כלום בתוך העשרה לאו פתח הוא ומערבין שנים שאפי' לא יהיה כל גובה הכותל יותר מי' מחיצה מעלייתא היא ואין מערבין אחד ואסורות זע"ז להשתמש דרך ראש הכותל ודרך אותו חלון ודרך חורין וסדקין וכל זה דוקא בחלון שבין ב' חצרות אבל בחלון שבין ב' בתים אפי' היה למעלה מעשרה אם רצו מערבין א' דביתא כמאן דמליא דמי והוא שיהיה בו ד' על ד' וכן בחלון שבין בית לעלייה ואף על פי שאין ביניהם סולם ויש בו ד' על ד' אם רצו מערבין עירוב אחד:

גמ' **הסריגים**. שעושין לפני החלונות כעין מחיצה שתי וערב:

ממעטין בה. לענין שבת שאם היה רחב ד' על ד' ועשה סריגין אפי' במקצתו ממעטין מכשיעור ומערבין שנים ואין מערבין אחד:

אבל לא לענין חזקות. שאם החזיק בחלון שבכותלו לפני חצר חבירו וכדתנן בפ' חזקת הבתים שלחלון הצורות וזהו שראשו של אדם יכול ליכנס בתוכו יש לו חזקה ואין בעל החצר יכול לבנות כנגד החלון ואם עשה סריגים לפניו אין ממעטין מכשיעור ומפני שיכול הוא להסיר הסריגים משם בכל עת שירצה וא"נ מפני שיכול לראות לחצר חבירו דרך הסריגים. ומשהחזיק בזה הוי חזקה אבל לענין שבת ממעטין שאין יכול להסירם בשבת ולא ניחא תשמישתא:

קש ותבן. שנתנו לפני החלון אין ממעטין בה דסתם תבן אינו מבטלו ועתיד להסירו משם ואפי' בשבת יכול הוא להסירו אם ראוי הוא ואינו מוקצה אבל עפר וצרורות מסתמא מבטלו ואינו מסירו וממעטין בו:

עלו בה עשבים. לפני החלון אין ממעטין בה:

היך מה דאת אמר בחלון שבין ב' חצרות. אם דכותה הדין הוא גם בחלון שבין ב' בתים וכן אם דכותה בחלון שבין ב' גגים ומערבין דרך הגגים והשיב להם אין שכך הוא הדין:
מהו לערב דרך לולים. אם לול פתוח מן הבית לגג אם יכול לערב דרך הלול עם הבית שבצדו:
מחלוקת רב ושמואל. כלו' ענין הבעיא זו תליא במחלוקת דרב ושמואל דפליגי לקמן בריש פרק כל גגות דתנינן כל גגות העיר רשות אחת ולשמואל דאמר עד בית סאתים הוא דמטלטלין מגג לגג ולא יותר. וא"כ משכחת לה שמה שהוא יותר מבית סאתים שאין מטלטלין בו. וצריך עיירוב ומערב דרך הלול שבגג עם הבתים. אבל לרב דס"ל שמטלטלין בהן אפי' כור או כוריים והכל רשות אחת היא. אינו יכול לערב דרך הגגין שהן רשות אחת וחכ"א כל אחד רשות לעצמו רב אמר אין מטלטלין אלא בארבע אמות ושמואל אמר מטלטלין בכולו. וה"פ רב אמר אין מטלטלין לרבנן בגג הסמוך לחבירו אלא בארבע אמות דכיון דכל אחד רשות לעצמו והן פרוצין זה לזה ה"ל רשות הפרוץ במלואו למקום האסור לו דאסור ושמואל סובר שמחיצת הדיורי' שמבדילות למטה אמרינן בהו גוד אסיק למעלה ומפרידים ביניהן וה"ה כאן לרב אין מערבין ולשמואל מערבין דכי היכי דאמרינן גוד אסיק ה"נ אמרינן גוד אחית כנ"ל וכן הוא בבבלי פרק כל גגות:
לא סוף דבר. לאו דוקא שצריך שיהא כל החלון בתוך עשרה:
מקצת. אפילו משהו:
צ"ו טפחים. שכן ההיקף ממרובע של ארבע אמות עולה שכל צד מחזיק כ"ד טפחים הרי לכל צד כ"ד טפחים שכל אמה ששה טפחים:
ה"ג היתה עגולה והיה בו היקף יותר מצ"ו ממעטין בכלים. את החלון כדי שיהו מערבין שנים ועירבה כל אחד לעצמה:
אין ממעטין בכלים. כדמפרש טעמא לקמיה שמא ישכח ויטלטלנו בשבת דקיי"ל כל הכלים נטלין. וכשהוא נוטלן נעשה הכל כרשות אחת ואוסרין זה על זה:
הורי ר' יוחנן בר מרייה למיכבוש עלוי כוף. כמו כופת של אבנים ואי אפשר לטלטלן בשבת:
תני. בתוספתא פ"ז:
והוא שקבעו. להסולם דאז הוי מיעוט:
הא תני והוא שקבעו. והאיך פליג על סתמא דברייתא:

ר' בא והוא שייחדו לכן. כלומר ר' בא מפרש דהא דתני והוא שקבעו לאו קבעו ממש אלא שיחדו מתחלה לכך דאז לא חיישינן שמא יטלנו משם:

הורי ר' לא. והוא ר' אילא כהדין תניא דברייתא והוא שקבעו וכל הני מיעוטין דהתוספתא מגיבה עשרה הוא דאירי שאם החלין למעלה מעשרה ומיעט הגובה מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד:

צריך שיהא בין שליבה לשליבה פחות משלשה. הא דאמרינן שהסולם ממעט ובשיש לו ד' שליבות דאז הוא ממעט וצריך שיהא בין שליבה לשליבה פחות מג' שבכך הוא נוח לעלות עליו וכן שיהא רחב ד' טפחים דפחות מכאן לא חשיב והעמודים שהן עצי הסולם מצדדיו משלימין הן לרוחב ארבעה:

כופת שהדריגו. שעשה כעין מדרגות בין העמודים מכיפת של אבנים ממעט הוא מגובה י' ופריך מכל מקום וכי אין העמודין שהן בולטין למעלה מן המדרגות משלימין לעשרה ואכתי גובה י' בין שתיהן ומשני נעשית כשליבה עבה וגבוה ואפי' העמודים יוצאין למעלה הן הכל נחשב כמן השליבה והואיל שע"י השליבות והמדרגו' נוח לעלות ולירד ממעט ואין משגיחין על העמודים לענין הגובה:

צריך שיהא. הסולם משוך מן הכותל למטה ארבעה טפחים שהוא כדי מקום חשוב דאי לאו הכי הרי הוא נחשב כבליטת הכותל עצמו:

ר' יעקב דרומייא בעי. הקשה על הא דאמר צריך שתהא משוכה מן הכותל ארבעה טפחים הא פחות נחשב כסתום ודבוק לכותל והא אמרינן לעיל בפ"ק בהלכה ז' גבי מקיפין ג' חבלים וכו' שצריך שתהא המחיצה גבוה עשרה ואם הביא דופן של שבעה טפחים והגביהו מן הארץ פחות מג' מותר דהוי מחיצה עשרה א"כ תמן את אמר כל פחות מג' כסתום והכא את אמר כל הפחות מארבעה כסתום. והאי ומחצה הכתוב כאן מיותר הוא וכן לא גריס להא דלעיל:

אין את בעי מקשיא הכין קשי. כלומר דמהדר הש"ס דהא דמקשית לק"מ דכאן לאו טעמא משום לבוד הוא אלא משום דמקום חשוב בעינן שאז הוא ממעט ואם את רוצה להקשות ולפלפל באותו ענין בעצמו בהאי דדופן דלעיל בפ"ק כן אתה צריך להקשות וה"ג לעיל הביא דופן של ז' טפחים וכל שהוא והגביהו מן הארץ ב' טפחים חסר כל שהוא וכגון שהעמיד את הדופן ברחוק טפח מן החבל שעל גביו שאע"פ שיש כאן י' טפחים בין הכל מ"מ איכא למיבעי אם אמרינן לבוד משתי רוחות מכיון שיש כאן חלל למעלה ולמטה ומהו. וקאמר דיבוא הדין הזה כהאי דאמר ר' יוחנן לעיל בפ' הזורק גבי חולית הבור והסלע שהעומד והחלל מצטרפין הן לרוחב ד' טפחים ואפי' בשני חללים

מכאן ומכאן ובלבד שיהא העומד מרובה על החלל וה"נ כן שאפי' משתי רוחות אמרינן לבוד:

הלכה ב

מתני' **כותל שבין ב' חצרות גבוה י' ורחב ארבעה**. בגמ' קאמר דהאי רחב ד' דקתני לאו משום הך דרישא קתני שאפי' אינו רחב ד' הוי מחיצה בגובה עשרה ומפסיק בין שתי החצרות אלא משום הסיפא נקט לה היו בראשו פירות וכו' ובלבד שלא יורידו למטה דחשיב לי' רשותא באנפי נפשה ואינו בטל לא לגבי זה ולא לגבי זה מכיון דרחב ארבעה. אבל אם לא היה רחב ד' הוי מקום פטור ומותר לכאן ולכאן להוריד למטה להבתים:

ובלבד שלא יורידו למטה. היינו להוריד ולהביא להבתים דהכותל הזה כגג הוא וגגים ובתים שתי רשויות הן אבל להוריד לחצר שרי דגגות וחצרות רשות אחת הן:

מפני שהוא כפתח. שבין ב' חצרות לפיכך אם רצו מערבין אחד. יותר מכאן הוי כפרצה ונעשו כרשות אחת ומערבין אחד ואין מערבין שנים כל אחת לעצמה דמכיון דכרשות אחת הן אוסרין אלו על אלו:

גמ' **ולמה לי רחב ארבעה וכו' אלא בגין מתני' הדא דבתרא**. שדוקא אלו עולין וכו' ולהכי צריך רחב ד' כדפרישית במתני'. לא היה רחב ארבעה. מהו להוריד לכאן ולכאן:

אסור לכאן ולכאן. דהוי כאויר ששתי רשויות שולטות בו ולא יזיז בו אפילו מלא נימא שאוסרין זה על זה לטלטל ואפילו בראשו ור' זעירא קאמר בשם רב מותר לכאן ולכאן דהוי מקום פטור ובטל לכאן ולכאן להיתירא:

מחלפא שיטתיה דרבי בא תמן אמר. גבי כותל בר"ה גבוה עשרה ואינו רחב ארבעה ומוקף הוא לכרמלית וזרק ונחה על ראשי מחיצות חייב אלמא הוי רשותא באנפי נפשה ולמיחייבא עליה:

והכא אמר הכין. בתמיה שאסור לכאן ולכאן ששתי רשויות שולטות בו ומשני תמן שהקיפו לכרמלית ואת רואה אותה כאלו מלא עפר וצרורות כלומר דכמאן דמליא דמי הלכך מחייב בזורק ונחה על גביו אבל הכא במפסיק בין שתי חצרות מה אית לך למימר: תדע לך דאמר ר' אחא ור' חנינא בשם ר' יוחנן וכו' שהן גבוהין עשרה ואינן רחבין ארבעה מותר לכאן וכו'. כצ"ל דזה הוי מקום פטור:

ובלבד שלא יחליף. המשא של רה"ר לרה"י והשתא לר' יוחנן נהי דפליג עליה דרב בהא דס"ל דמכיון שאין רחב ד' בטל הוא לכאן [ולכאן] הא מיהת קשיא מהאי דכותל בר"ה ואינו רחב ד' ומוקף לכרמלית דהזורק ונח על גביו חייב גם לר' יוחנן אלא ע"כ דשאני התם שאת רואה למקום המיקף כאלו מלא עפר וצרורות:

ר' חנן בעי. גרסינן מתלפא שיטתיה דר' בא תמן אמר וכו'. כלומר דאכתי היא גופה קשיא דכמו דהתם אמרינן את רואה אותו כאלו מלא עפר ואוף הכא בכותל שבין ב' חצרות נימא נמי כן:

שמענו מחיצות ברשות היחיד. בתמיה שמענו מחיצות ברשות הרבים כלומר דבכותל העומד ברשות הרבים גבוה עשרה ואינו רחב ארבעה כדאיירי התם שפיר הוא דמכיון שעושה מחיצה לאחרים שהכרמלית שמוקף מאותו הכותל נעשה רשות היחיד ואם כן לעצמו לא כל שכן דכמחיצה הוא ואף על פי שאינו רחב ארבעה אבל הכא שהכותל הוא בין החצרות ושתיהן רשות היחיד הן וכי הכותל הזה גורם לרשות היחיד דנימא כמאן דמליא דמי:

כותל שהקיפוהו סולמות מכאן ומכאן וכו'. וכדמפרש ר' יוסי בר בון דמיירי שאין הסולמות מכוונין זה כנגד זה ומכיון שלא כיוונו נעשו כפתחים בתמיה שאם היו מכוונין הרי הן כפתחים והיה בדין שמערבין שנים ואם רצו מערבין אחד אבל מכיון שאין להן דין פתח מערבין שנים ואין מערבין אחד:

תני כל כובשי כבשים. כל כבשים שהיו במקדש והן המעלות שהיו שם בין הגדולים ובין הקטנים היו בזה החשבון שבמשך ג' אמות היה מתלקט אמה גובה וזהו עלה אמה וכנס שלש:

חוץ מכבשו של מזבח. שהיה ל"ב אורך ועולה החשבון כמתלקט עשרה טפחים מתוך שלש ושליש אצבע לפי שהמזבח עשר אמות גבהו עם הקרנית וכיבושו ל"ב אמות ואיידי דאיירי בסולמות ומעלות מייתי לה הכא:

עשה מסתווה על פני כל הכותל. במשך הגובה עשה איצטבא ואיצטבא על גבי איצטבא ועל פני כולו ואפי' יש בו רוחב ד' טפחים מערבין שנים ואין מערבין אחד דכה"ג לא הוי מיעוט משום שזהו כעושה כותל אצל הכותל:

ארבע אמות אם לא הוה על כל פני הכותל אלא במשך ד' אמות מהרוחב שלו הוי מיעוט ומערבין אחד ואין מערבין שנים:

הדא דאת אמר. באיצטבא גדולה:

אבל בקטנה ברובה. אם היא על פני רוב הכותל הוי מיעוט ומפרש איזו היא וכו' כל שרובה יותר מעשר בעשר כלומר כל שרוב האיצטבא מחזקת במשך הכותל יותר מעשר או בעשר זה גדולה וכל שהוא פחות מעשר קטנה היא ונידונית ברובה:

באמצע. אם עשאה באמצע הכותל אבל אם העמידה מן הצד לא בדא אמרו כן. ואיזהו צד ואיזהו אמצע:

נימר. דכך הוא אם יש שם עומד ארבעה שנשתייר מקום ארבעה בכותל פנוי זהו אמצע דלא באמצע ממש בעינן. ואם לאו שהעמיד האצטבא לצד אחד עד שלא נשתייר שם עומד ארבעה פנוי והיינו מן הצד:

הלכה ג

מתני' **חריץ**. ארוך שעובר בין שתי חצרות ומפסיק על פני כולו ביניהן והוא עמוק י' ורחב ארבעה דאלו פחות מארבעה נוח לפסעו משפתו אל שפתו:

אפילו מלא קש או תבן. דסתם תבן לא בטיל ועתיד הוא ליטלו. ובתבן שניטל בשבת איירי שאינו מוקצה:

מלא עפר או צרורות. וסתמן מבוטלין הן הלכך ממעטין ומערבין אחד ואין מערבין שנים:

גמ' **הא תבן לבטלו לא ביטל מתני' דלא דר' יוסי**. כלומר דמדייק הש"ס מדלא מחלק במתני' אלא בין תבן לעפר ולא מחלק בתבן גופיה דלפעמים אפילו לא ביטלו בפירוש אפ"ה מבוטל הוא וכגון שאין עתיד לפנותו לאיזה זמן והיינו תבן לבטלו דקאמ' הש"ס כלומ' שנתן שם לשלא יפנה אותו לזמן ומדלא מחלק הכי ש"מ דס"ל לתנא דמתני' שאם נתן שם תבן לבטלו לאחר זמן לא ביטל עד שיבטלנו בפי' א"כ מתני' דלא כר"י דתוספתא דאהלות בפ' ט"ז ומייתי לה לקמן דס"ל תבן ואין עתיד לפנותו הרי הוא כעפר סתם ובטל ואדינא דמתני' דפ' ט"ו דאהלות תני עלה דתנינן שם בית שמלאוהו עפר או צרורות וביטלו ויש שם טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת לפי שטומאה רציצה היא שאין לה חלל טפח וס"ל להאי תנא דאפי' עפר צריך שיבטלנו בפירוש ומכ"ש תבן וכהאי תנא דמתני' גבי תבן ור' יוסי פליג עליה בברייתא וס"ל תבן ואין עתיד לפנותו ועפר סתם שוין הן ומבוטלין וא"כ נהי דסיפא דמתני' בעפר מצית לאוקמיה כר' יוסי רישא דמתני' דלא כר' יוסי:

דברי הכל היא. הרישא דתבן שעד שיבטלנו בפירוש בעינן ומה דאמר ר' יוסי התם בתבן שבללו בעפר איירי והרי זה אינו ראוי כלל לא משום תבן לחוד ולא משום עפר לחוד ואינו ראוי אלא לטיט כשיצטרך לכך ובהא הוא דקאמר ר' יוסי דסתמו בטל הוא:

יש תבן שהוא כעפר וכו'. תוספתא הוא שם ודברי ר' יוסי הן:

חיפהו מחצליות. להחריץ ביטל ומתמה הש"ס איתא חמי בא וראה מאי האי דקאמרי הרי אפי' מלאוהו מחצלות לא ביטל דכי גרע מחצלות מתבן וחיפהו מחצלות בטל בתמיה אלא דלאו מילתא הוא:

מלאוהו חריות של דקל צריכה. הא ודאי צריכה למיבעי דאיכא למימר שנתן אותם שם כדי לסתום החריץ ואיכא למימר נמי שעתיד לפנות וליטלן לעצים ועד שיבטל אותן בפירוש:

ואפי' רוק. ולקמן בפ' כיצד צולין דאיתא נמי להא גריס ואפי' רק ובפ"ט דנזיר בהלכה ב' גריס ואפי' ריק והיינו הך ולישנא קלילא הוא וכמו רקיק חררה דקה ורכה ואהתם קאי דקאמ' שם לענין טומאה בבית ויש חלון בין בית לבית ובו פותח טפח שמביא את הטומאה לבית האחר ואם נתן בחלון דבר המבטלו בטל וממעט בפותח טפח וס"ל לר"ל דרקיק שנתנו בחלון ג"כ ממעט דמתוך שהוא דק נרקב הוא מלחות שבחלון ונמאס ומסתמא מבטל ליה:

הלכה ד

נתן עליו נסר. כעין גשר משפתו לשפתו והוא רחב ד' הוי כפתח:

וכן שתי כצוצריות. הבולטין מן החצרות ויוצאות לרה"ר והן זו כנגד זו ונתן נסר רחב ד' מזו לזו:

פחות מכאן. מרוחב ד' שאינו נוח לעבור עליו מערבין שנים ואין מערבין אחד:

אית תני מערבין שנים ואין מערבין אחד. אפחות מכאן דגבי נסר קאי דאית תני כדתנינן במתני' ואיכא דתני איפכא מערבין אחד ואין מערבין שנים וקאמר דמ"ד מערבין שנים וכו' מפרש לפחות מכאן דקתני בנסר הוא שאם הנסר פחות מרחב ד' כדפרישית במתני' ומאן דתני איפכא האי פחות מכאן לדידיה אחלל הוא דקאי שאם רוחב החלל של החריץ פחות הוא מד' ונוח הוא לפסעו מערבין אחד ואין מערבין שנים:

הלכה ה

מתני' **מתבן**. מקום גדיש של תבן מפסיק על כל פני רוחב החצרות וגבוה י' טפחים הוי כמחיצה:

אלו מאכילין. שמעמידין את בהמתן סמוך לגדיש מכאן לאכול מן התבן ואלו מכאן ולא חיישינן דילמא יתמעט התבן מעשרה טפחים והוי ליה חדא רשותא ואסרי אהדדי ואינהו לא מסקי אדעתיהו ומטלטלי בחצר משום שאפי' אימעוט לא הוי מיעוט לדונם כרשות אחת עד שיתמעט יותר מעשר דעד עשר פתחא הוה ואין הבהמה ממעטת באכילתה כל כך בשבת אחת ודוקא שיעמיד את הבהמה שתהא אוכלת מעצמה אבל להאכילה בידים לא שאפי' לא יתמעט ביותר מעשר אמות אין לו ליטול ממקום שנתמעט שהרי נוטל תבן מרשות חצרו של חבירו:

נתמעט התבן מעשרה טפחים. בגובה על כל פני אורך החצר או במשך אורך יותר מעשר אמות מערבין אחד אם נתמעט בחול שהרי הכל נחשב כפרוץ ואין מערבין שנים:
גמ' **כיני מתני' אלו ממלאין קופתם וכו'**. כלומ' דר' אלעזר מפרש למאכילין דמתני' שאפי' בידים ממלאין הן קופתם ומאכילין לבהמתן דס"ל דלא חיישינן למידי:
כד הוינן יתבין קומי מנחם. ללמוד הימנו הוינן אמרי' דלא כר' אלעזר שאסור ליטול בידים וליתן לתוך קופתו דהוי כסותר אוהל וכדמסיים ואזיל שלא תאמר אין זה כסותר אוהל אלא כסומך אהל שלא יפול ושאם היה התבן מרודד ויוצא מן צדדי המתבן שהוא כסומכו לצדדי הקופה. כלומר שבנטילתו להקופה סומכו בצדדיה שלא יתפזר התבן יותר וה"ז אינו כסותר קמ"ל:
עשאו לסדין. כמו לצדין כלומר שעשה להצדדין וסמכו לכסא שנתן בצדי המתבן שלא יפול מהו:
נאמר כאן לשעה. מותר דלא הוי כמעמיד ועושה המחיצה וכאן לשהות שיתקיים כך אסור:
תני וכו'. בתוספתא פ"ו:
נתמעט התבן מעשרה טפחים. בחול שניהם אסורין עד שיערבו כאחת:
חריץ שבין שתי חצרות. כלומר וכן אתה אומר בחריץ שבין ב' חצרות ובגוונא שצריכין לערב (אחד) אם רצה אחד לבטל רשותו הוא אסור וחבירו מותר:
הדא אמרה שאין מבטלין מחצר לחצר. דהא קתני לסתום את פתחו ולבטל רשותו דמשמע דמחמת שהוא סותם פתחו מבטל הוא רשותו הא לאו הכי לא דקסבר האי תנא אין ביטול רשות מחצר לחצר:
הדא אמרה אפי' לא עירבו. יש תקנה לכך ומשום דלקמיה נקט לה:
הדא אמרה אפילו שלא כיוונו. מתחלה לכך יכול היא לבטל רשותו בשבת:
והדא אמרה שאין שתי רשויות משתמשות ברשות אחת. דהאי מתבן כרשות בפני עצמה הוא ואין שתי החצרות משתמשות בו לפי שרשות שתיהן שולטות בו:
הדא אמרה לזה בפתח. מכאן ולזה בפתח מכאן ורשות אחד ביניהן שתיהן אסורות בו כדאמרינן בריש פ"ח עד שיסתום אחד את פתחו וכן אתה אומר הדין בבית שבין ב' חצרות ששתיהן אסורות בו:
ודלא כר"מ דאמר בית הנעול אסור. ר"מ דלקמן פ' כיצד משתתפין בהלכה ה' דתנינן המניח את ביתו והלך לשבות בעיר אחרת אחד עכו"ם ואחד ישראל ה"ז אוסר דברי ר"מ

דס"ל אפי' בית נעול אוסר על בני חצר דדירה בלא בעלים שמה דירה והכא דאמרינן אם רצה אחד מהן לסתום את פתחו הוא אסור וחבירו מותר דלא כרבי מאיר:

הלכה ו

מתני' **כיצד משתתפין במבוי מניח את החבית**. משלו אם ירצה וא"צ לגבות מכל אחד ואחד ואומר הרי זו לכל בני המבוי אלא כשהוא משלו צריך לזכות להן בו ע"י אחר:

ומזכה להן ע"י בנו ובתו הגדולים אבל לא ע"י בנו ובתו הקטנים כדקתני סיפא מפני שידן כידו ולא הוי זכיה על ידי אחר וכשמזכה צריך הזוכה להגביהו טפח מן הקרקע דאי לאו הכי כל היכא דמנחא ברשותא דהמזכה לא הוי זכיה:

וע"י עבדו ושפחתו העברים. ושפחה עברית לא משכחת לה אלא בקטנה דאלו גדולה כבר יצאה בסימנים ומפני שהקטן שאינו בנו יש לו זכיה לאחרים בדבר שהוא מד"ס:

גמ' **תני אין מזכה להן בחבית שבמרתף**. ולא טעמו שמא ישכח וישתנה אח"כ מהטעם ולא ידע:

מה אנן קיימין. לשפחה העברית דקתני במתני'. והכי פריך נמי לעיל בפ"ד דמע"ש בהלכה ד' דגרסינן התם לכולה הסוגיא. דקתני התם אומר אדם לבנו ולבתו הגדולים ולעבדו ולשפחתו העברים הילך מעות אלו ופדה לך מעשר שני זה. וכדי שלא יצטרך להוסיף חומש ומה אנן קיימין לשפחה העברית אם בגדולה זכה עצמה בסימנין וברשותי' מאי בעיא ואם בקטנה הקטן זוכה בתמיה וכי יש זכיה לקטן:

תיפתר. למתני' דמעשר שני כמ"ד בפ"ק דתרומו' הקטן תורם משהגיע לעונת נדרים ומכיון שישנו בתרומה ומעשרות יכול הוא לפדות מעשר שני וכאחר דמי:

א"ל. ר' יוסי:

ואפי' כמ"ד קטן תורם. כצ"ל וכך הוא שם:

קטן זכה. בתמיה דמה ענין זכיה לתרומה:

על דעתיה דרבנן דתמן. בבבל ניחא כדלקמן דסבירא להו דמצינו שיש להקטן זכיה לעצמו ואיכא למ"ד אף לאחרים. דתמן בפ"ה דגיטין בהלכה ט' אמרו בשם רב נחמן בר יעקב שלש מידות אלו בקטן:

כל שנותנין לו אגוז ומשליכו וכו' המוציא בידו. שמוציא איזה דבר ומוסרו לידו כמוציא לאשפה דמי שזה אין לו דעת כלל:

אגוז ונוטלו וכו' גזילו. הגוזל ממנו גזל הוא מפני דרכי שלום שלא יהא כל אחד ואחד חוטפו ממנו:

אגוז וצרור ונוטלו ומצניעו וכו'. שיש לו הבחנה לברור ולהצניע האגוז ולהביא לאחר זמן כשיצטרך:

גזילו גזל גמור. מדבריהם וזיכה הוא לעצמו אם נתן לו אדם איזה דבר אבל אם זיכה אחד דבר לאחרים ע"י אותו קטן לא זכה ואם בא הנותן לחזור בו חוזר:

רב הונא. פליג ואמר כשם וכו' ולרב הונא ניחא:

הכל מודים שאין מתנתו מתנה. מה בנותן הוא משלו לאחרים ויכול לחזור בו דכתיב כי יתן איש ולא קטן:

דברי חכמים. כלומר ולדברי חכמים בגיטין שם דפליגי אדר' יוסי דהתם ולדידהו כדקאמר ר' יודה בן פזי בשם ר' יוחנן שלעולם אין גזילה שגוזלין ממנו מחוור לקרות גזל עד שיביא שתי שערות:

הדא דאת אמר. אדר' יוסי דהתם קאי דסבירא ליה מציאת חש"ו יש בהן גזל גמור. והני מילי להוציא מזה הגוזל ממנו בדין אבל לענין קרבן ולשבועה כדין הגוזל ונשבע ואח"כ הודה לכולי עלמא אין הגוזל ממנו מתחייב עד שיביא הקטן שתי שערות והוא גזל ממנו:

ברם כרבנן דהכא. השתא מסיק להקושיא דלעיל דלרבנן דתמן ניחא הוא וכדאמרן. אבל לרבנן דהכא בא"י דסבירא להו דאף לעצמו אין לו זכיה הדרא קושיא לדוכתיה וכדר' יוסי בעי וכו' וקאמר ר' יוסי בר' בון דירדו לה בשיטת הפיוטות כלומר דמיירי הכא בקטנה כה"ג כהאי דתנינן בגיטין בפ' הנזכר:

הפעוטות מקחן מקח וכו'. והוא כבן שבעה וכבן שמונה דתקינו ליה רבנן משום כדי חייו לפי שהוא יודע בטיב משא ומתן וקטן כזה יש לו זכיה לעצמו מהאי טעמא:

והתנינן. במתני' אבל אינו מזכה וכו'. ולרב הונא פריך דקאמר כשם שזוכה לעצמו כך הוא זוכה לאחרים:

כאן. הא דרב הונא מיירי בתינוק שיש בו דעת כההיא דגיטין:

תמן תנינן. בפ' השואל:

ושילחה לו ביד עבדו בנו ביד וכו'. וקתני התם שאם אמר לו השואל שלח לי ביד עבדך ושילחה לו ומתה בדרך חייב השואל:

לית הדא אמרה וכו'. דגרסינן להא נמי בפ"ק דקידושין בהלכה ג' ואיבעיא להו התם אם העבד יכול לזכות מרבו לאחר והשתא וכי לית הדא אמרה מהאי מתני' דהשואל שהעבד זוכה מרבו לאחר והוי כאלו בא ליד השואל דאי לא אמאי חייב הא יד עבד כיד רבו והויא כאלו מתה ברשות המשאיל:

תיפתר בעבד עברי. מיירי ולא מוכחא מידי להבעיא:

ואפילו תימר בעבד כנעני. ואפ"ה לא תפשוט מידי מהתם דתיפתר באומר לו השואל פתח לה הפתח להדרך והיא באה מאיליה שמיד כשיצאת מרשות המשאיל עומדת היא ברשות השואל:

ותני. בבריי' כן הנהיג' השואל או המשיכ' או שקרא לה ובאת אחריו נתחייב עליה באונסין כדין השואל:

רבי זעירא שמע לה. שאין העבד זוכה מרבו לאחר ממתני' דהכא אבל אין מזכה וכו' ולא ע"י עבדו וכו' מפני שידן כידו וש"מ שאין העבד זוכה כלום מרבו לאחר:

תיפתר כר"מ. מהכא נמי לא תפשוט שאינו זוכה דהאי כר"מ אתיא דאיהו הוא דס"ל יד העבד כיד רבו לעולם:

והתני אשתו. שמזכה הוא ע"י אשתו והשתא וכי אית לך מימר דר"מ היא המתני' הא ר"מ עביד נמי יד אשה כיד בעלה:

תיפתר כהן תנייא. כלומר הא לא קשיא דתיפתר כהאי תנא ואליבא דר"מ דמחלק בין עבד לאשה כדאשכחן דפליגי תנאי אליבא דר"מ אם יד אשה כיד בעלה או לא כדתניא בתוספתא דמעשר שני פ"ג:

אשתו אינה פודה לו מעשר שני. בלא הוספת חומש דיד האשה כיד בעלה והבעלים צריכין להוסיף חומש:

ורבי שמעון בן אלעזר אומר משום ר"מ אשתו פודה לו מעשר שני. בלא חומש דכאחר חשיבא:

כהן תנייא וכו'. והשתא מצית לאוקמה להמתני' דהכא כהן תנייא דהוא רשב"א בשם ר"מ דס"ל ר"מ עבד יד עבד כיד רבו אבל לא יד אשה כיד בעלה:

הלכה ז

נתמעט האוכל. לאח"כ מן השיעור המפורש במתני' דלקמן מוסיף עליו ומזכה ואינו צריך להודיע לבני החצר או לבני המבוי שעירב והוסיף בשבילן לפי שזכות הוא להן וזכין לאדם שלא בפניו:

ואם נתוספו עליהן דיורין מוסיף ומזכה להן וצריך להודיע וכגון שיש בחצר ב' פתחים לב' מבואות דדילמא ניחא להו בהאי ולא בהאי אבל אם אין להחצר אלא פתח אחד להמבוי שנשתתפו בו אינו צריך להודיע להן לעולם:

מהו מודיע הכלה לית הדא אמרה וכו'. דקתני נתוספו עליהן מוסיף ומזכה וצריך להודיע וקס"ד דהאי נתמעט היינו שכלה לגמרי ומודיע להן שהוא כלה וקתני שאם לא נתוספו עליהן דיורין מוסיף ומזכה ואינו צריך להודיע וא"כ ש"מ מהא שאינו מזכה להן בגופו

של אוכל שנשתתפו בו. מתחלה דהרי מכיון שכלה לגמרי ומוסיף ומזכה באוכל אחר הוא מזכה. ומי נימא דמוכחא מהכא שמזכה הוא אפילו כשאינו מגוף האוכל שנשתתפו בו בתחלה ואינו צריך להודיע:

תפתר שגררוהו העכברים. לא שכלה לגמרי אלא שגררו העכברים מקצת ממנו ומכיון שנשתייר מגופו של האוכל מוסיף ומזכה וא"צ להודיע:

הלכה ח

מתני' **כמה הוא שיעורו**. של האוכל שמשתתפין בו:

בזמן שהן מרובין. שהן מי"ח בנ"א ולמעלה שיעורו מזון ב' סעודות לכולם. ומזון ב' סעודות היינו י"ח גרוגרות לפי שהן כששה ביצים בינונית וכל ביצה נחשבת ג' גרוגרות ומי"ח בנ"א ולמעלה אפילו הן למאות ולאלפים השיעור הוא מזון שתי סעודות:

ובזמן שהן מועטין. שהן י"ח או פחות השיעור הוא כגרוגרת לכל א' וא' ולפי שהגרוגרת הוא שיעור לחיוב הוצאה בשבת שיערו בו:

גמ' **רב אמר מרובין שבעה עשר**. בני אדם פחות מכאן הרי הן מועטין:

כל שאלו יחלקו. להם השתי סעודות ויהיה כגרוגרת לכל אחד ואחד נקראין מרובין. וכלומר מי"ח בני אדם ולמעלה כדפרישית במתני' ופחות מכאן הרי הן מועטין:

הוון. בני הישיבה בעיי מימר דרב ור' יוחנן לא פליגי. אליבא דנפשייהו אלא מה דאמר רב כר"מ הוא דקאמר בפרק דלקמן ששיעור מזון שתי סעודות שאמרו הוא כדי מזונו לחול ולא לשבת דקסבר בחול אכיל אינש בציר משבת ולהקל וה"ה לר' יהודה כדקתני התם וזה וזה להקל אלא דמכיון דת"ק הוא ר"מ נקט אליביה ולאפוקי מדר' יוחנן בן ברוקה ועוד דע"כ בהא נמי מודה ר' יוחנן דבשבת אכיל אינש טפי כדלקמן ולפיכך נקט כר"מ בענין השיעור שתי סעודות לרב וא"כ כשהן שבעה עשר בני אדם אפי' אינו כשיעור שתי סעודות של שבת שהן י"ח גרוגרות. שלעולם משערינן בגרוגרת ושבעה עשר גרוגרות אינן אלא כשיעור שתי סעודות של חול ובהא סגי ומה דאמר ר' יוחנן דבשתי סעודות של שבת משערינן דאכיל אינש טפי והן י"ח גרוגרות כר' יוחנן בן ברוקה כדקאמר שם. דמשערינן בככר הלקוח בפונדיון מהחנויני כשד' סאין בסלע שיהיה שיעור הככר רובע הקב שהוא לוג והוא ששה ביצים שהן י"ח גרוגרות:

כמה הן שירי עירוב. אליבא דר' יוסי דקאמר שירי עירוב כל שהוא מפרש וכמה הוא אם כל שהוא ממש או שיש איזה שיעור לאותו כל שהוא וקאמר דכהאי דאמר ר' יוסי בשם ר' הושעיה על הא דתנינן בפרק י"א דפרה אזוב שהזה בו כשר לטהרת מצורע ותני שם מצות אזוב שלשה קלחים מתחלה לר' יוסי ושיריו שנים וזהו מכאן ואילך דהכא

שאם אין בו כמתחלה נקרא שירים. ואוף הכא כן שכל שאין בו כבתחלה נקרא שירי עירוב. ונ"מ לרבנן דפליגי אר' יוסי צריך להוסיף כסתמא דמתני' דלעיל נתמעט האוכל מוסיף ומזכה:

הלכה ט

במה דברים אמורים. שצריך שיעור בתחלת עירוב אבל בשירי העירוב שנתמעט משיעורו אפי' נשתייר כל שהוא שפיר דמי שלא אמרו לערב בחצרות אחר שנשתתפו במבוי אלא כדי שלא לשכח את התינוקת מתורת עירובי חצרות שהן אינן משגיחין על השיתוף מבואות ומכיון שכן מקילינן בשירי עירוב בין בעירובי חצרות בין בשיתוף מבואות ואין הלכה כר' יוסי:

מפני מה מערבין בחצרות וכו'. כדפרישית להא לעיל בפ' בכל מערבין בהלכה ב':

הלכה י

מתני' **בכל מערבין ומשתתפין וכו'**. כדפרישית לעיל בריש פרק בכל מערבין ולר"א מערבין בכל בין עירובי חצרות ובין עירובי תחומין ואם מערב עירובי חצרות בפת א"צ ככר שלימה:

ר' יהושע אומר ככר. שלם הוא עירוב לעירובי חצרות:

אפי' מאפה סאה והיא פרוסה אין מערבין בה וככר אפילו כאיסר והוא שלם מערבין בו. וטעמא משום שלא יבואו בני החצר לידי מחלוקת אני נותן שלימה והוא נותן פרוס' והל' כר' יהושע ומודה בשיתופי מבואות ובעירובי תחומין שמערבין בכל כדפרי' בפ"ג:

נותן אדם מעיו לחנוני או לנחתום. המוכרין ככרות והן דרים עמו בחצר ואומר לו זכה לי בעירוב כשיבואו בני החצר לקנות ממך ככר לעירוב או יין לשיתוף לבני המבוי תזכה לי באותו מעה שיהא לי חלק בו:

וחכמים אומרים לא זכו לו מעותיו. לפי שאין מעות קונות עד שימשוך ומכיון שלא אמר לו ערב עלי במעה זו לא נתכוין שזה יהא כשלוחו לערב בשבילו אלא שיקנה לו חלקו בעירוב במעה והרי לא קנה שאין מעות קונות ונמצא שזה כמערב במעה אבל אם אמר לו ערב עלי במעה זו הרי נתכוין לעשות שלוחו ולוקח בה פת ומערב עליו והלכה כחכמים:

ומודים בשאר כל אדם שזכו לו מעותיו. שאם אמר לבעל בית אחד הילך מעה זו וזכה לי בעירוב והלך ולקח פת וזיכה לו שקנה זה עירוב דהואיל ואין בעל הבית רגיל למכור ככרות לא נתכוין זה אלא לעשותו שליח ונעשה כאומר לו ערב עלי:

שאין מערבין לאדם אלא לדעתו. הלכך עד שיהא כעושה אותו שליח לערב בשבילו:

אמר רבי יהודה במה דברים אמורים בעירובי תחומין. הוא שצריך לדעתו לפי שמפסיד לו העירוב לרוח אחרת ושמא אינו נוח לו אבל בעירובי חצרות מערבין לו אף שלא מדעתו שזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו:

גמ' **זאת אומרת שאין המעות קונות דבר תורה**. אדברי ר"א קאי דדייק ר' אבהו מדנקט רבי אליעזר לחנווני משמע לחנווני דווקא וטעמא משום שהחנוני זה מוכר ככרות לעירוב לכל בני החצר והלכך יכול הוא לזכות לזה שיזכה לחלקו בעירוב בתוך שאר בני החצר הא לאו הכי אלא שנותן מעה לאחד שיזכה לו ע"י מעה זו בעירוב לא עשה כלום שאין המעות קונות והוי ליה כמערב במעה:

מעתה אפילו בא לו אצל החנוני. ולמה לי שנותן לו מעה עכשיו אפילו בא לו אצל החנוני ואמר לו כשיבואו לקנות ממך לעירוב תתן גם כן חלקי ותזכה לי בעירוב אלא לאו דטעמא דר"א שהמעה שנותן לו הוא שקונה לו ונהי דלא מצית לדייק אליבא דר"א דס"ל בעלמא שהמעות קונות ומשום דאיכא למימר דשאני בעירוב שהקילו לו מפני כבוד השבת מיהו מדדייקת הואיל דנקט חנוני א"כ ש"מ דסבירא ליה בעלמא אין המעות קונות והלכך חנוני דווקא א"כ מאי איריא שנתן לו מעה אפי' בא אצלו ואמר לו כך ואני אתן לך המעה אח"כ נמי יזכה לו העירוב אגב שאר בני החצר:

שנייא היא שמא ישכח ויוציאנה. כלומר דהא לא קשיא דאין הכי נמי אפילו בא לו אצל החנוני ג"כ מהני והא דנקט נותן לו מעה משום שכן דרך הוא שזה רוצה שיקבל ממנו עכשיו המעה דחייש שמא ישכח ויוציאנה להמעה להוצאת ביתו ולא יהיה מצוי בידו לשלם לו אח"כ:

לא אמר כן. לדייק הכי מדר"א אלא מדברי חכמים ואיפכא הוא דדייקינן דחכמים אומרים לא זכו לו מעותיו בחנוני ומודים בשאר כל אדם שזכו לו מעותיו וא"כ זאת אומרת שהמעות קונות דבר תורה והלכך בשאר כל אדם זכו לו מעותיו:

שכן חנוני וכו'. כלו' ואם תאמר א"כ חנוני נמי היינו טעמא דחכמים שאין מודים בחנוני שכן חנוני זה שמוכר לעירוב לשאר בני החצר דרכו להיות מזכה להן ע"י אחר לפי שהוא טרוד ואין לו פנאי לכך וזה שנתן לו המעה שיזכה הוא בעצמו לו לעירוב לא מהני שדעתו היה שהוא יזכה לו ולא ע"י אחר:

שאין מערבין וכו' מתניתא דר"מ. דסבירא ליה על ידי עירוב בחצרות וע"י שיתוף במבואות דצריך דווקא לשתיהן כדאמר לעיל פרק הדר בהלכה ד' וס"ל התם דבין בעירוב ובין בשיתוף צריך שיהא לדעתו בדוקא:

ר' זעירא בשם ר' יוחנן וכו'. גריס להא נמי שם וכדפרישית ע"ש:

מערבין לאדם על כרחו. אם אינו רוצה. לערב נכנסין לביתו ומערבין לו בע"כ. וגרסינן להא בסוף פ"ק דב"ב:

ותני כן. בתוספתא דב"מ פ' י"א כופין בני מבוי זה את זה וכו' וה"ה לעירוב ושיתוף דאי לאו הכי מה מהני להו הלחי והקורה אם א' לא ישתתף עמהם יאסר עליהן:

והתני הרי שאמרו לו לערב והוא אינו ממאן. נכנסין לביתו ומערבין לו בעל כרחו וטעמא מפני שאינו ממאן שלא אמר בהדיא איני רוצה בעירוב הא ממאן כופין בתמיה והכי גריס בהדיא בב"ב שם מפני שאין ממאן. אבל אם היה ממאן לא וקס"ד דהא דר' יצחק אפילו בממאן קאמר:

מתני'. הך ברייתא דמשמע דבממאן לא דר"מ הוא דסבירא ליה אין מערבין לאדם אלא לדעתו:

אמר רבי יוסי בר' בון. דלא היא אלא תיפתר הברייתא כד"ה ואפי' לר' יהודה דס"ל מערבין בחצרות ובמבואות שלא לדעתו וממאן שאני דחוששין אנו שמא הוא צדוקי שאינו מודה בעירוב ולא מהני עירובו שיערבו בעל כרחו:

והתני השוכח ולא עירבו וכו'. ואמאי מזיד אוסר הא מערבין לו בעל כרחו וכלומ' הרי ודאי היו יודעין שבמזיד הוא והיה להן לערב בעל כרחו מע"ש:

אלא משום קנס. ופריך אי משום קנס מעתה יהיה הוא אסור וחבירו מותר ואמאי קתני אוסר ומשני מכיון שיכולין לערב בעל כרחו מאתמול ולא כפו אותו לערב קונסין אותו לחבירו זה ג"כ בשביל כך והא קמ"ל דקתני אוסר:

ולית ליה לר"מ זכין לאדם וכו'. בתמי' ואמאי אוסר במתני' אף בעירובי חצרות שלא לדעתו הא זכות הוא לו:

סבר ר"מ לית הדא זכו. שאם היה רוצה היה לו לערב אלא דלא בעי בר נש דייעול חבריה לביתיה בר מדעתיה שאם יערב עמהן יבואו לביתו והוא אינו רוצה בכך והלכך אין זה זכות לו וביקש לאסור דס"ל בעינן עירוב לדעתו:

א"ל ר' חייה כך שמעתי מאביך. ר' יוסי:

כל מה שאתה יכול להקל בעירובין הקל. וכיון שעירבה עירבה:

הדרן עלך פרק חלון

פרק ח

הלכה א

מתני' **כיצד משתתפין בתחומין**. אם רבים רוצים להשתתף כאחד בעירובי תחומין משתתפין:

מניח את החבית וכו'. וכלומר ואם אחד מערב על ידי כולן מניח את החבית ומזכה להן על ידי אחר ואומר הרי זה לכל בני עירי:

לכל מי שילך לבית האבל וכו'. קמ"ל דלכתחלה אין מערבין אלא לדבר מצוה כגון לבית האבל או לבית המשתה של נשואין או להקביל פני רבו או חברו שבא מן הדרך וכיוצא בזה או מפני היראה שרוצה לברוח מפני העכו"ם או הליסטים וכיוצא בזה ואם עירב שלא לאחד מכל אלו אלא לדבר הרשות ה"ז עירוב:

וכל מי שקיבל עליו מבעוד יום וכו'. מפרש בגמרא דהודיעוהו קתני שאם הודיעוהו מבעוד יום ואע"פ שלא קבל עליו אלא משחשיכה הוא שנתרצה בזה העירוב מותר דיש ברירה בדבר שהוא מדרבנן אבל אם לא הודיעוהו עד שחשיכה אינו יוצא בו שאין מערבין משתחשך ובלא מדעתו לא קנה שאין מערבין עירובי תחומין אלא לדעתו כדתנן סוף פרק לעיל:

גמ' **ולא תניתה מזכין**. ולא תנינן בתחומין שצריך לזכות להן העירוב אם עירב להן משלו ולמה באמת לא תנינן הכא מזכן וקאמר שמואל דהואיל וכן אשמעינן תנא דמתני' דבדוקא קתני דתמן גבי משתתפין במבוי בפרק דלעיל תנינן מזכה אותן וקמ"ל דצריך לזכות ברם הכא דלא תנינן מזכן א"כ קמ"ל שאינו צריך לזכות בתחומין:

ר' יוחנן אמר. דלאו מילתא היא אלא קל וחומר איכא בדבר והתנא סמך עצמו על הק"ו דמה עירובי חצרות ומבואות שהן מדבריהן ואת אומר מזכן עירובי תחומין שהן מדברי תורה דמיהת יש סמך מן התורה על עירובי תחומין כדכתיב אל יצא איש ממקומו לכ"ש שצריך לזכות להן ובלאו הכי לא מהני:

אתיא דרב כר"י. הא דרב דלעיל בפרק הדר בהלכה ז' דפליג התם עם ר' יוחנן בדין כלים ששבתו במבוי דר' יוחנן ס"ל מטלטלין אותן במבוי אע"פ שלא נשתתפו במבוי משום דקורה מתרת בלא שיתוף לאותן כלים ששבתו במבוי. ורב ס"ל דאין מטלטלין אותן אלא בד' אמות משום דלדעתיה דרב אין קורה מתרת בלא שיתוף. ופרכינן התם על דעתיה דר' יוחנן לאיזה דבר משתתף בכל המבוי וקאמר ר' יוסי בר' בון כדי לעשות כל הרשויות כאחת שיהו מותרין לטלטל אף מן החצרות להמבוי והשתא קאמר הש"ס הכא דאף על גב דפליגי התם בדין כלים ששבתו במבוי מ"מ שמעינן מיהת דשיטתיה דרב אתיא כר'

יוחנן דהכא בענין שצריך לזכות בעירובי תחומין שהרי מן הסברא הוא שבכ"מ דאסרי עליה בני המבוי לא יהא צריך לזכות להן דכמו דאינהו אסירי אסור הוא ג"כ ובודאי גמר ומקני להו השיתוף ואפ"ה אמרי' גבי שיתוף שצריך לזכות להן ע"י אחר א"כ מכ"ש בעירובי תחומין דלא אסרי עליה מידי ולא גמר ומקני שצריך הוא לזכות להן ע"י אחר: **אמר ר' יוסי בר' בון וכו'**. סיומא דמילתא הוא להכריח דרב כר' יוחנן דהכא וכלומר ואמר ר' יוסי בר' בון לעיל אליבא דר' יוחנן דעיקר השיתוף הוא כדי לעשות כל הרשויות כאחת ואם לר' יוחנן ס"ל הכא דצריך לזכות בעירובי תחומין כמו בעירובי חצירות ומבואות א"כ פשיטא היא דלרב דס"ל לעיל דאפי' במבוי גופיה אסורין לטלטל בלא שיתוף ואפ"ה צריך לזכות דק"ו הוא שבעירובי תחומין ג"כ צריך לזכות כדאמרן והיינו דקאמר אתיא דרב כר' יוחנן בהא:

הלכה ב

מתני' **כמה הוא שיעורו מזון ב' סעודות לכל אחד ואחד**. אם היה גוף העירוב דבר מאכל ואם היה לפתן כדי לאכול בו שתי סעודות לכל א' וא' ומשום שב' סעודות הוא כדי אכילה בכל יום ויום אחת ביום ואחת בלילה והקונה שביתה צריך מיהת כדי אכילה ליומו:

אלו ואלו מתכונין להקל. כדמפרש בגמרא דר"מ סבר בשבת אכיל אינש פת טפי מכיון שיש לו הרבה מאכלים ורווחא לבסומא שכיח לפיכך משער במזונו לחול ורבי יהודה סבר בחול הוא אוכל פת הרבה מכיון שאין לו הרבה משאר מאכלים ובשבת שיש לו שאר מאכלים מעדנים ממעט הוא מאכילת פת ולפיכך משער בשל שבת:

מככר בפונדיון מארבע סאין בסלע. בשיעור הככר הלקות בפונדיון כשהחטין נמכרין ד' סאין בסלע וד' סאין הן כ"ד קבין שהסאה ששה קבין והסלע הוא ד' דינרין והדינר ששה מעין א"כ הסלע כ"ד מעין הרי קב לכל מעה ומעה והמעה שני פונדיון וא"כ ככר הנמכר מהחנווני בפונדיון היה שיעורו חצי קב אלא דהתם מסיק בגמרא צא מהן מחצה לחנווני בשביל שכר הטחינה והאפיה לוקח הוא החצי לשכרו ונמצא ככר הלקוח בפונדיון מהחנווני הוא רובע הקב שהוא ששה ביצים שהקב הוא ד' לוגין וכל לוג ששה ביצים וככר כזה הוא שיעור עירוב והוא מזון ב' סעודות לדברי רבי יוחנן בן ברוקה והלכה כמותו:

רבי שמעון אומר משתי ידות לככר. ר"ש ממעט בהשיעור וס"ל שדי לעירוב שיהא שתי ידות מככר משלש ככרות לקב והככר השלם הוא שלישית הקב שהוא שמנה ביצים

ושני חלקים מככר כזה הוא השיעור לעירוב שהן חמשה ביצים ויותר וזהו מזון שתי סעודות לר"ש:

חצייה לבית המנוגע. סתם מתני' קאמר לה וכלומר דככר העירוב בין למר ובין למר משערין בחציה של זה הככר לדין הנכנס לבית המנוגע כדתנן בפ' י"ג דנגעים מי שנכנס לבית המנוגע והיה לבוש בכליו הוא טמא מיד והן טהורין עד שישהא כדי אכילת פרס והוא חצי ככר של עירוב וא"כ לר' יוחנן בן ברוקה הככר הוא רובע הקב שהוא ששה ביצים הפרס המוזכר בכ"מ הוא שלשה ביצים ולרבי שמעון דאמר הככר הוא שלישית הקב שהוא שמונה ביצים הפרס שהוזכר בכ"מ הוא ד' ביצים ואף על גב דלר' שמעון לענין עירוב דקאמר שתי ידות לככר א"כ יש בככר שלם שלש סעודות התם הוא דבשיעור העירוב נתכוונו להקל אבל שיעור הסעודה קים ליה דהכי הוא ובעינן שישהא בכדי אכילת פרס שהוא חצי ככר הזה:

וחצי חצייה לפסול את הגווייה. האוכל אוכלין טמאין כחצי פרס גזרו רבנן שתהא נפסל גוייתו מלאכול בתרומה ולר' יוחנן בן ברוקה החצי פרס הוא ביצה ומחצה ולרבי שמעון שתי ביצים:

גמ' **ר"מ אומר בחולא דלית ליה מה לוכל וכו**'. כלומר בחול שאין לו כל כך מאכלים הרבה לאכול הפת עמהן אוכל הוא מן הפת מעט ובשבת שיש לו מאכלים הרבה ועם כל אחד אוכל הוא הפת נמצא אוכל פת הרבה בשבת ורבי יהודה סבר איפכא דמכיון שבחול אין לו שאר מאכלים הרבה אוכל הוא עת הרבה כדי שביעה ובשבת שיש לו מה לאכול משאר מאכלים כדי שביעה אוכל הוא מן הפת דבר מועט:

ותני כן. על דברי ר' יוחנן בן ברוקה ודברי ר"ש דמתני' קאי ותני בברייתא כן וקרובים דבריהם להיות שוין:

איתא חמי. בתמיה בא וראה מאי קאמר:

אהן עביד עיגולא תרי עשר ביעין. לרבי יוחנן עושה הככר י"ב ביצים שהוא חצי קב ואהן רבי שמעון עושה הככר שמנה ביצים ותימר הכין שקרובין דבריהם להיות שוים:

צא מהן שליש. ליציאה להוצאת הטחינה ושכר האפיה לחנווני אליבא דר"י בן ברוקה ונשאר שמנה ביצים:

נפיק לי' לאילין נחתומייא. המוכרים ככרות חישב להן שיעור ההוצאה דנפקי כהדא דרב הונא בשליש ובלבד שיזהרו בזה השיעור ולא ירויחו יותר:

הלכה ג

מתני' **אנשי חצר ואנשי מרפסת**. מרפסת הוא הבנין שעושין סביבות הבתים בחצר והיא גבוה וארוכה והעליו' פתוחות לתוכה ויוצאין בסולם אחד דרך המרפסת להחצר ומהחצר לר"ה ונקראו הדרים בעלייה אנשי מרפסת לפי שהולכים ויוצאים דרך עלייה:

ששכחו ולא עירבו. אלו עם אלו אבל עירבו אנשי חצר לעצמן ואנשי מרפסת לעצמן:

כל שגבוה עשרה טפחים למרפסת. כלומר כל מקום גבוה עשרה שיש בחצר כגון תל או עמוד גבוה עשרה נותנין אותו למרפס' ונחשב להן מכיון דהמרפס' גבוה וניחא תשמישייהו ומותרין הן להוציא כליהן מן הבתים שלהן לאותו מקום גבוה אבל לא לבני החצר:

פחות מכאן. שאינו גבוה עשרה:

לחצר. כלומר אף לחצר לפי שכשאינו גבוה עשרה הרי תשמישן שוה ושתיהן שולטות בו ומכיון שלא עירבו אלו עם אלו שתיהן אסורין להוציא שם כלים שבבתי':

חולית הבור והסלע. שפת הבור וכן הסלע שבחצר וגבוהין עשרה נחשבין למרפסת שרשותן שולטות בו דניחא תשמושייהו פחות מכאן אף לחצר וכדלעיל ודין הבור בעצמו נמי כך הוא שאם היה מלא בדבר שאינו ניטל בשבת כגון פירות של טבל וכיוצא בהן הרי הוא כחולייתו ואם הוא גבוה עשרה נחשב למרפסת ולא לחצר אבל אם הוא מלא מים או שאר דברים הניטלין בשבת ואיכא למיחש דלמא חסרו מעשרה כשיטלו מהן ה"ז נחשב למרפסת ולחצר ושניהן אסורין בו עד שיערבו:

בד"א. שכל שהוא גבוה עשרה רשות מרפסת שולטת בו בסמוכה להן:

אבל במופלגת. ד' טפחים מהן וא"כ לא ניחא תשמישייהו אלא בזריקה וזה יכולין ג"כ בני החצר להשתמש כך לפיכך שניהן אסורין להוציא כליהן מן הבתים לשם עד שיערבו:

גמ' **ולא של תחתונים הוא**. בתמיה. ואמאי כל שגבוה עשרה למרפסת הא מ"מ בחצר הוא ולבני החצר הוא דשייכא:

א"ר יודן זאת אומרת וכו'. כלומר ש"מ ממתני' שאם לאחד תשמישו בנחת היא יותר מלחבירו אף על פי שהדבר הוא של חבירו וכגון חורבה שהיא של ראובן ועומדת בתוך חצר שמעון ושמעון משתמש בה כלו' שתשמישו של שמעון בה יותר בנחת הוא לו משל ראובן מכיון שעומדת בתוך חצירו וסמוכה לו ולראובן הוא רחוקה הרי היא כמי [שהיא] שלו לשמעון לענין שתהא רשותו שולטת בה בשבת והיינו נמי טעמא דמתני' דכל שגבוה עשרה למרפסת לפי שתשמישן בו יותר בנחת היא משל בני החצר:

פשיטא הדא מילתא אם לזה בפתח ולזה בפתח. כגון רשות אחת שהיא בין שתי חצירות ולשתיהן נוח להשתמש בה כמו אם היה פתח לזה ופתח לזה לתוך אותה הרשות כך

תשמיש שניהם שוה בה זה פשיטא ששתיהן אסורות להשתמש בו מן הבתים שלהן וכן מן הבתים שבו באותו רשות עד שיערבו יחד החצירות וכי קא מיבעיא לן בשתי חצירות ורשות אחת ביניהן לזה בזריקה ולזה בשילשול כגון שיש איזה תל וכיוצא בו ביניהן וחצר אחת היא גבוה ממנו עשרה ותשמיש שלה על ידי שלשול הוא והחצר האחרת היא נמוכה ממנו עשרה וא"כ תשמיש שלה בו על ידי זריקה הוא מאי מי אמרינן דתשמיש שילשול יותר בנחת הוא מתשמיש ע"י זריקה למעלה ונותנין הרשות לזה שתשמישו בשילשול או דילמא מכיון שמיהת אין תשמיש שתיהן בנחת ממש הוי כמי שלזה בקשה ולזה בקשה ורשות שתיהן שולטות בו מפני שזהו כללו של דבר כל שתשמישן שוה הוא לזה בנחת ולזה בנחת או לזה בקשה ולזה בקשה שניהן אסורין בו עד שיערבו ומהו וקאמר דפלוגתא דרב ושמואל היא דלשמואל נותנין אותו לזה שבשילשול שהוא יותר תשמיש כדרכה מלזה שע"י זריקה ורב אמר לא עשה כלום דהוי כמי שלשניהן בקשה הוא ושניהן אסורין בו עד שיערבו זה עם זה:

מתניתא פליגא על רב. דהא קתני כל שגבוה עשרה למרפסת וקס"ד שאפילו אותו התל או עמוד הוא עשרה מהמרפסת אלא שגבוה עשרה מן החצר וכי לא לזה בזריקה ולזה בשילשול היא מתני' ואפ"ה נותנין אותו להמרפסת וקשיא לרב:

בתוך שלשה טפחים לעליונה וכו'. כלומר לא כדס"ד אלא דהמתניתא מיירי שגבוה עשרה והוא מגיע בתוך שלשה לבני העליונה שהן בני המרפסת ותשמישן בנחת הוא והוא למעלה מעשרה מבני חצר התחתונה ואין תשמישן בו אלא על ידי זריקה ולפיכך נותנין אותו להמרפסת:

מה פליגין רב ושמואל בשוה. כלומר וכי פליגי כשהוא שוה בעשרה לשניהן לזה הוא גבוה עשרה ולזה הוא נמוך עשרה וכדאמרן דהוי לזה בשילשול ולזה בזריקה:

היה שם חורבה. בין שתי החצירות:

נותן החורבה לבעליה. למי שהחורבה שלו ומיירי שהוא יכול להשתמש בה בנחת ולא פליג על הא דר' יודן דלעיל דהתם איירי שאין לראובן תשמיש בנחת בה כמו לשמעון שעומדת בתוך חצירו אבל הכא מכיון שהיא בין שתי החצירות ונוח להבעלים להשתמש בה נותנין אותה לבעליה אף על פי שחבירו ג"כ יכול להשתמש בה דאי לא מאי קמ"ל:

עד כדון במשתמש. בעליה דרך פתחו שפתוח להחורבה אבל אם לא היה לו פתח שפתוח לתוכה אלא שהיה משתמש בה דרך חלון ביתו מאי וקאמר ר' אחא שאפי' כן נותן חורבה לבעליה שהרי מיהת משתמש בה ורשות שלו היא:

היו שלש. חורבות ביניהן זה משתמש בחורבה הסמוכה לו דרך פתחו וזה משתמש דרך פתחו בחורבה הסמוכה לו דלכל אחד ואחד החורבה הסמוכה לו תשמישה יותר בנחת היא לו ולפיכך אינן אוסרין זה על זה אבל האמצעית שתשמישה הוא שלא בנחת לשניהן אסורה היא לשניהן וכדלעיל:

אימתי בזמן שהאמצעית של שניהן. היא דמכיון שהיא של שניהם ותשמיש שניהן שוין בה אוסרין זה על זה אבל אם היתה האמצעית לאחד מן השוק:

זה משתמש. באחת וכו'. כלומר כל א' וא' משתמש באחת הסמוכה לו ובשנית שהיא האמצעית דכיון שאין רשות שניהן שולטין בה אינן אוסרין זה על זה וזה אחד מן השוק אינו אוסר עליהן מכיון דלא דייר בה:

אמר ר' יוחנן העומד והחלל וכו'. גרסינן להא לעיל בשבת פרק הזורק בהלכה ב'. ועיקרא דמילתא הכא היא דשייכא והתם איידי דאירי בחולית הבור והסלע הוא דמייתי לה כדפרישית שם בלשון הב' והוא העיקר:

העומד וכו'. על הא דקתני במתני' במופלגת ארבעה היא דקאי שהעומד והוא החוליא מצטרף עמו החלל של הבור לארבעה שיהא נקרא מופלגת מן המרפסת ונחשבת להחצר:

והוא שיהא העומד. של החוליא רבה על החלל שאז מצטרף עמו החלל להשלימו לד':

ר' זעירא בעי. מהו עד שיהא העומד רבה דקאמר ר' יוחנן אי בעינן עד שיהא העומד שמכאן ומכאן בשני צדדי הבור רבה על החלל וכדמפרש לה לקמיה להבעיא דר' זעירא:

א"ר יוסי פשיטא ליה לר' זעירא וכו' פשיטא ליה שאין עומד מצד אחד רבה. כצ"ל וכך היא בשבת שם כלומר דר' יוסי מתמה על דר' זעירא דמאי האי דקמבעיא ליה וכי פשיטא ליה להא שאין העומד מצד אחד מצטרף כלומר דלא מהני מצד אחד ולמימר עד שיהא עומד מכאן ומכאן וכ"ת דס"ל דאפשר דבעי' דוקא עד שיהא עומד מכאן ומכאן אכתי קשיא וכי פשיטא ליה שאין העומד מצד אחד רבה בתמיה וכלומר דלא תהני אם הוא רבה מצד אחד בלבד ואמאי לא דמכיון שהיא רבה היא רבה ומהיכי תיתי לומר עד שיהא העומד רבה משני הצדדין:

לא צריכה דלא אפי' העומד השני. כלומר לא כדס"ד בפירושא דהבעיא דר' זעירא דלא צריכה ליה למיבעיא אלא בכה"ג אם אפי' העומד השני מהני אם הוא רבה וכגון שלא היה בתחלה אלא עומד מצד אחד ולא היה רבה על החלל דאילו היה רבה תו לא בעינן טפי אלא שלא היה רבה ואח"כ בא לו עומד השני שעשה לו מצד אחר והכי הוא דקמבעיא ליה מי אמרינן עד שיהא העומד שמכאן או שמכאן רבה בתחילה שאז מצטרף

הוא עם החלל ולאפוקי אם לא היה רבה מאיזה צד בתחלה ושוב עשה אח"כ לצד השני דלא מהני אפי' הוא רבה ומטעמא דכיון שבתחילה לא היה בו שיעור צירוף תו לא מהני מה שמוסיף בו אח"כ או שעשאו מצד השני או דילמא מכיון דמיהת השתא איכא עומד שהוא רבה מצטרף הוא עם החלל:

משלשה ועד ארבעה היא מתניתא. מילתא באנפי נפשה היא ואדקתני איזו היא סמוכה כל שאינה רחוקה ארבעה טפחים קאי דמפרש לה היינו שהוא יותר מג' ועד ארבעה שאם היא סמוכה למרפסת פחות מג' אפי' הוא יותר מעשר במשך הגובה מן המרפסת מותר בני המרפסת להשתמש בה דכל פחות מג' כלבוד דמי וכאילו דבוק למרפסת ורשות אחת היא ואם רחוקה ארבעה אפי' המרפסת פחות מעשר במשך הגובה ממנה אסור דמופלגת היא אלא כן אנן קיימין שהיא סמוכה מיותר (או) מג' ועד ד' ולא ד' בכלל:

בשאין שם תקרה. שאין כיסוי מתקרה על פי הבור אבל אם יש מכסה על פני הבור אפי' גבוה כמה מהחצר של תחתיני' בני החצר היא ולא למרפסת משום שבני החצר יכולין להשתמש בו ע"י שיפתחו ויסירו הכיסוי אבל בני המרפסת אין יכולין להשתמש מלמעלה מפני שהוא מכוסה וצריכין הן לירד ולפתוח והוי להו תשמישין בקשה:

בשאין שם נקב. והא דאמרן שאם תקרה על גביו של תחתונים היא בשאין שם נקב בהתקרה אבל אם יש שם נקב יכולין בני המרפסת להשתמש למעלה דרך הנקב בבור והדר דינא אם היא גבוה עשרה וסמוכה הרי היא למרפסת:

הלכה ד

מתני' **הנותן את עירובו בבית שער**. עירובי חצירות שנתנו בבית שער והוא מקום סמוך לשער החצר ולפני הבתים שיושב שם השומר למנוע רגלי הרבים מחצר או נתנו באכסדרא או במרפסת שלפני הבתים דכל אלו אינן מקום דירה לפיכך אינו עירוב דעירוב במקום דירה בעי':

והדר שם אינו אוסר עליו. אינו אוסר על בני החצר ובבית שער אם הוא של רבים אינו אוסר דכיון שרבים דורסין בו אינו מקום מיוחד ולאו דירה היא אבל אם הוא בית שער של יחיד כגון שני בתים זה לפנים מזה בחצר דהחיצון הוא בית שער של יחיד הואיל ואין רבים דורסין בו אלא יחיד אוסר עליו עד שיתן עירובו אבל לענין הנחת העירוב אפילו בבית שער של יחיד אינו עירוב משום דמיהת יש להיחיד דריסה עליו ובהנחת העירוב מקום מיוחד לרשותו בלבד הוא דבעינן:

בבית התבן וכו'. שהשאיל לו בעל החצר מקום לאלו ה"ז עירוב וכו':

אם יש שם תפיסת יד של בעה"ב. שהניח הבעה"ב לעצמו מקום שם להניח כליו להצניען אינו אוסר עליו זה שהוא דר שם לפי שכשיש להבעה"ב תפיסת יד שם חשיבו הני כאורחים לגביה דבעה"ב ואינם אוסרין על הבעה"ב ודוקא שהניח שם הבעה"ב דבר שאסור לטלטל בשבת כגון טבל ועששיות וכיוצא בהן אבל אם הן מדברים הנטלין בשבת הואיל ואפשר שיוציאם היום ולא ישאר שם תפיסת יד הרי אלו אוסרין עליו עד שיערבו וכן הלכה:

גמ' **הדא דאת אמר בבית שער של יחיד וכו'**. כדקאמר לעיל פרק הדר בהלכה ה':

אפילו. הניח הבעל הבית שם יתד לתלות בה מנעלו נמי מיקרי תפיסת יד:

אפי' נשתות. כסויי הכלים ודוגמתו בפרק טרף בקלפי בכל יום לא היה לו נשתוק והוא הכיסוי ואפי' טבלא אחת מיקרי תפיסת יד א"נ על בית התבן ובית העצים קאי שאם השאיל לו בעל החצר להניח שם תבן או עצים ה"ז כמקום דירה ואוסר עליו ועלה תאמר אפי' השאיל לו מקום לתקוע יתד וכו' ואפי' נשתות ואפי' טבלא. והשתא שייך שפיר הא דרב אמר והוא שיהא דבר הניטל בשבת ויכול זה להשתמש בו היום והוי כדר שם:

אתא עובדא קומי רב. אם זה הוי כמו יש לו רשות לבא בשבת אע"פ שעכשיו נכנס שלא ברשות ואמר להן מכיון שהוא זקוק ליכנס שם וליתן מים לפני התרנגולים כמו שהוא דבר הניטל בשבת והרי רשות לו שם ואוסר על הבעל הבית עד שיערבו:

לעכבר. שם מקום:

וסמכין על הדא דר' ינאי. דלקמן:

לא אמר כן. שסמכו עליו בלבד להוראת שעה בהא דפוסק כר יהודה אלא כך היו דר"ח וכו' סלקין לעכברי ושמעו מדבית רבי ינאי שקבעו להלכה כר' יהודה דמתני':

הלכה ה

מתני' **המניח את ביתו**. אחד מבני חצר שהניח את ביתו והלך לשבות בעיר אחרת:

ה"ז אוסר דברי ר"מ. דקסבר דירה בלא בעלים שמה דירה ורבי יהודה ס"ל לאו שמה דירה:

נכרי אוסר. שמא יבא בשבת והלכה כרבי יוסי. רבי שמעון מוסיף וס"ל שאפילו הלך לשבות באותה העיר אצל בתו וסמוך לחצירו אם הסיע את לבו מביתו ואין דעתו לחזור לביתו בשבת ה"ז אין אוסר עליהן וכשהולך לשבות אצל בתו מסתמא הוא כך להכי נקט שכבר הסיע מלבו והלכה כר"ש:

גמ' **הדא היא דר"מ דר"מ אומר בית הנעול אוסר**. כלומר היינו הא דאמרינן בפ' דלעיל בסוף הלכה ד' ודלא כר"מ דאמר בית הנעול אוסר והדא היא דאשכחן דס"ל לר"מ הכי דקסבר דירה אף בלא בעלים שמה דירה ואפילו נעל את ביתו והלך לו אוסר:

יכול לבא ע"י עירובו ועבר ובא. טעמיה דרבי מאיר מפרש דס"ל אף ישראל אוסר וקס"ד משום דס"ל בית נעול אוסר וכדבעי למימר מעיקרא הדא היא דרבי מאיר וכו' וקאמר לא היא דלא תיפשיט מיניה מידי דאיכא למימר דהיינו טעמיה שאפשר שיכול לבא ע"י עירוב שהניח מאתמול א"נ עבר ובא בשבת והלכך אפילו ישראל אוסר ולעולם אף ר"מ ס"ל דדירה בלא בעלים לאו שמה דירה:

הלכה ו

מתני' **בור שבין שתי חצירות**. תחת עובי הכותל המפסיק בין החצירות והבור חציו בזו וחציו בזו:

אין ממלאין הימנו בשבת. לפי שכל אחד ממלא מרשות חבירו והן לא עירבו זה עם זה:

אא"כ עשו לו. לבור מחיצה גבוה י':

בין מלמטה בין מתוך אוגנו. מתוך אוגנו היינו מלמעלה והוא שהיו תשעה טפחים של המחיצה למעלה מן המים וטפח אחד יורד בתוך המים ובין מלמטה שהיתה המחיצה בתוך המים וטפח אחד יוצא למעלה מן המים כדי שתהא ניכרת רשות זו מובדלת מרשות זו:

לא תהא מחיצה גדולה מן הכותל שביניהן. שמפסיק בין החצירות על פני הבור ואע"פ שאינו נכנס לתוך אוגנו ואין הלכה כרבי יהודה:

גמ' **מיליהון דרבנן פליגין**. כלומר אשכחן דפליגין בפירושא דמחיצה דמתני' ובהיתירה והן ריב"ל ורב דלקמן דלריב"ל צריך שתהא המחיצה משוקעת במים כמלא דלי ומשלשל הדלי למלאות במקום המחיצה:

ופריך ולא נמצאו שתי רשויות משתמשות ברשות אחת. שהרי א"א שלא ילך הדלי תחת המחיצה ולצד חצר האחרת ואכתי משתמש ברשות חבירו ומשני שיערו חכמים לומר שאין הדלי מהלך ממקום שממלא בו יותר מארבעה טפחים וכשהמחיצה רחבה ד' טפחים תו לא חיישינן למידי:

ר' טבלאי בשם רב אין חורבה למים. כלומר דרב הוא דפליג אדריב"ל וס"ל שא"צ שתהא המחיצה משוקעת במים אלא אף על פי שהיא תלויה ונראית כחורבה ואינה שלימה שאינה נוגעת במים מותר לפי שקל הוא שהקילו חכמים במים א"נ אין חורבה למים אין

דין חורבה גבי מים לפי שבחורבה לא התירו לטלטל ע"י מחיצה תלויה ובמים התירו והיינו הך ומפני שאיסור טילטול במים אינן אלא מדבריהם הקילו בהן:

היה שם תקרה. על פני המים רואין אותה כאילו יורדת וסותמת וכן אם היה שם אמלתרא והוא דף מצוייר ואף על פי שאינו רחב כמו התקרה:

מיחלף שיטת רבי יהודה תמן אמר. בפ"ה דביצה גבי האשה ששאלה מחברתה תבלין ומים ומלח לעיסתה הרי אלו כרגלי שתיהן רבי יהודה פוטר במים מפני שאין בהן ממש וקס"ד השתא דטעמא דר"י התם לאו משום דבליעי בעיסה ובטולי מיבטלי אלא דה"ק מים אין בהן ממש בכל מקום לפי שהן נדין והולכין ולא שייך קניית שביתה אצליהן אלא כל אדם מותר להוליכן לרגלי מקום שהוא הולך ומכיון דס"ל כן לענין קניית שביתה ה"ה דנימא נמי הכא דהואיל דניידי ואזלו לא תהני המחיצה דמ"מ עריבי מיא תחתיה והוי כממלא מרשות חבירו וקשיא על הא דקאמר רבי יהודה במתני' לא תהא וכו' דמשמע שאפילו הכותל שביניהן סגי למיחשב הפסק בין הרשויות ואמאי הא לדידיה מים אין בהן ממש למיחשבינהו כקביעי ומופסקין מחמת המחיצה:

אמר רב הונא וכו' כלומר דלר' יהודה נמי בהכי הוא דמיירי שהכותל שביניהן בולטת לתוך חלל הבור עד למטה ומכיון דמיהת בתוך תלל הבור איכא הפסק במיא סגי בהכי:

הלכה ז

מתני' **אמת המים שהיא עוברת בחצר**. והמים לעולם כרמלית הן אפילו עוברין ברה"י מפני שהן נמשכין ובאין מן הנהר שהיא כרמלית:

אא"כ עשה לה מחיצה גבוה י'. בתוך אוגניה על פני רחבה במקום הכניסה שהיא נכנסת להחצר וביציאה שיהא ניכר שבשביל המים נעשית ומחיצת החצר התלויה ועוברת על גבה אינה מועלת לה ואע"ג דמחיצה תלויה מתרת במים ה"מ היכא דנראית שנעשית המחיצה בשביל המים כגון מחיצה שבתוך הבור וכן גזוזטרא דלקמן:

באמה של אבל. שם העיר והיתה עוברת בתוך החצירות והיו ממלאין ממנה ע"פ זקנים בשבת בלא תיקון מחיצה:

אמרו לו מפני שלא הה בה כשיעור. שאין אמת המים העוברת ברה"י נחשבת ככרמלית אלא דווקא אם עמוקה עשרה ורחבה ארבעה ואם אין בעומקה עשרה או שאינה רחבה ארבעה ממלאין ממנה בלא מחיצה:

גמ' **מתניתא**. דקתני שצריך מחיצה בכניסה וביציאה באמת המים שהיא עמוקה עשרה ורחבה ד' אז נחשבת כרשות בפני עצמה והויא כרמלית ובפרוצה האי מילתא באנפי

נפשה הוה כלומר ואם נפרצה החצר מכאן ומכאן כך הוא שאם לא היה נפרצה אלא מרוח א' וכו':

ופריך מדנקיט תיקון לחי או קורה אלמא בשיש עוד חצר אצלה עסקינן וכדין המבוי שאין ניתר בלחי וקירה עד שיהיו שתי חצירות פתוחות לתוכו ואמת המים עוברת בתוך שתי החצירות וכשעושה התיקון מכאן ומכאן והב' חצירות באמצע א"כ לא נמצאו כשהן ממלאין מים מן האמה שתי רשויות משתמשת ברשות אחת הן:

תיפתר שהיו בתים מצד א'. כלומר שלא היו בתים שדרכן למלאות מים לצרכן אלא מצד אחד מהחצירות ובחצר האחרת לא היה בה דיורין שצריכין למלאות מים:

פשיטא הדא מילתא. שאם היא עמוקה עשרה ואינה רחבה ארבעה מותר לטלטל בה ומותר למלאות ממנה שהרי אין בה כשיעור וכל שאין בה כשיעור שאמרו לא נחשבה ככרמלית מאחר שהיא עוברת ברה"י וכשאינה רחבה ארבעה ניכרת לכל שאין בה השיעור והלכך פשיטא לן דבכה"ג מותר בין לטלטל בין למלאות:

רחבה ארבעה ואינה עמוקה עשרה. בהא לענין היתר טלטול נמי פשיטא לן דמותר דהא מיהת ליכא שיעורא דכרמלית כי קמבעיא לן מהו למלאות ממנה מי נימא דמכיון דרחבה ארבעה וזה הוא נראה לכל ועומקה אינה נראה ואיכא אינשי דטעו ואם ימלאו ממנה יחשבו שמותר למלאות מן האמה אף על פי שיש בה כשיעור שאין הכל יודעין שאין בעמקה עשרה או דילמא דלא חיישינן כל כך במידי דרבנן. והא דפשיטא לן לענין היתר טלטול משום שאין דרך לטלטל במים אלא בספינה עוברת עליהן או אם אחד רוצה לעבור במים ולילך וכשיעברו באותה האמה ירגישו שאין בעומקה עשרה וליכא למיחש למידי אבל למלאות ממנה אין מרגישין בהעומק והלכך לא מבעיא ליה אלא מהו למלאות:

מתניתין פליגא על ר' מנא. דקתני מפני שלא היה בה כשיעור ומשמע דכל שהיא פחותה מהשיעור בין בעומק בין ברוחב מותר דהא סתמא קתני לא היה בה כשיעור. ומשני אליבא דר' מנא דהא ליתא דאיכא למימר שלא היתה לא עמוקה עשרה ולא רחבה ארבעה ולא היה כשיעור כלל קאמר:

אבל אם לא היתה עמוקה עשרה ורחבה ארבעה אסור. כצ"ל וסיומא דמילתא אליבא דר' מנא היא:

ואפילו רחבה ארבעה וכו'. הש"ס קאמר לה דאפי' תפרש הכי שלא היתה לא בעומק ולא ברוחב כשיעור אפ"ה מהכא ליכא למיפשט בעלמא דאימא לך דלעולם אפילו ברחבה ארבעה אלא שאינה עמוקה עשרה נמי מותר מכיון דחסר אחד מן צדדי השיעור ומדיוקא

דמתני' וכדמפרש לה ר' מנא דלא היו בה לא זה ולא זה ליכא למילף מידי דמה דהוה עובדא הוה עובדא שכך היה המעשה שם שלא היה בה לא זה ולא זה:

הלכה ח

מתני' **כצוצרה שהיא למעלה מן הים**. שהוא דף היוצא מכותל רה"י ובולט על גבי המים ויש בו נקב שממלאין מים דרך אותו הנקב:

אין ממלאין ממנה בשבת. דהוי מכרמלית לרה"י:

אא"כ עשו לה מחיצה גבוה י"ט. ע"ג המים כנגד הנקב שבכצוצרה וסביב הנקב כעין כוורת דאמריגן גוד אסיק מחיצתא או שיעשה המחיצה בכצוצרה עצמה סביב הנקב כנגד המים ואמרינן גוד אחית כאלו המחיצה יורדת ונוגעת עד המים וזהו בין מלמעלן בין מלמטן:

וכן שתי כצוצריות זו למעלה מזו. כלומר וכן הדין בשתי כצוצרות שהן זו למעלה מזו צריך כל אחת ואחת שתעשה לה מחיצה עשרה ומותרות שתיהן למלאות ודוקא שיש בין העליונה לבין התחתונה יותר מעשרה טפחים דאז נחשבו כשתים וכל אחת ואחת מותרת בתקנה שהיא עושה לעצמה אבל אם היו שתיהן בתוך עשרה טפחים בין זו לזו נחשבות ככצוצרה אחת ואוסרת זו על זו עד שיערבו שתיהן עירוב אחד:

עשו לעליונה ולא עשו לתחתונה. כלומר ששתיהן נשתתפו בעשיית המחיצה של העליונה ולהכי קתני עשו והואיל שאין מחיצה לבני התחתונה והן שותפין במחיצת העליונה אוסרין עליהן עד שיערבו עירוב אחד וזהו נמי דנקט התנא בהאי גוונא שיש להעליונה מחיצה ואפ"ה היא ג"כ אסורה מכיון שיש שותפות לבני התחתונה במחיצה זו והן אין להן מחיצה כלל אוסרין עליהן דאלו אם אין להעליונה מחיצה ולתחתונ' יש לה מחיצה לעולם אוסרת העליונה על התחתונה ואע"פ שאין לעליונה שותפת במחיצת התחתונה מפני שהדלי של העליונה עובר דרך התחתונה ואוסרין עליה עד שיערבו כאחד ואם עשתה העליונה מחיצה לעצמה והתחתונ' לא עשתה לה מחיצה אז העליונה מותרת למלאות והתחתונה אסורה:

גמ' **והוא שתהא המחיצה משוקעת במים כמלא דלי**. דקסבר דכמו דאמרי' לעיל בהלכה ו' גבי בור שבין שתי חצירות שצריך שתהא המחיצה משוקעת וכו' כדפרישית שם ה"נ הכא ומפני שהדלי הולך למקום שאין מחיצה עליו ואם המחיצה משוקעת במים כמלא הדלי תו לא חיישינן שיעבור תחת המחיצה במים להצד שחוץ להמחיצה לפי שאין הדלי עובר כל כך:

ולא נמצאו ב' רשויות משתמשות ברשות אחת. אבבא דשתי כצוצרות הוא דפריך דמדקתני וכן משמע שאם עשו מחיצה לזו ולזו שתיהן מותרות למלאות דרך הנקבים שבכצוצריות ואמאי והא העליונ' ממלאת דרך התחתונה וא"כ ב' רשויות משמשות ברשות אחת הן:

אמר רב הונא והוא שתהא מחיצה בתוך שלשה טפחים לכצוצרה. כלומר דרב הונא בא לתרץ הקושיא ודלא תימא לפרש כדקס"ד שהן מכוונות זו כנגד זו ומש"ה קשיא לך הרי ב' רשויות משתמשות ברשות אחת אלא הב"ע שאינן מכוונות זו כנגד זו וכל אחת ואחת ממלאת לעצמה ואי קשיא פשיטא ומאי קמ"ל היינו בבא דרישא דמ"ש בכצוצרה אחת שממלאת ע"י מחיצה שלה ומ"ש בשתי כצוצריות נמי כל אחת ואחת ממלאת דרך מחיצתה בכצוצרה שלה ל"ק דהכא מיירי שהמחיצה אינה תחת הכצוצרה אלא שעשאה סמוך להכצוצרה בתוך שלשה דכמדובקת לה דמי והיינו דקאמר והוא שתהא המחיצה וכו' כלומר דע"כ דאם אינה תחתיה צריך שתהא סמוכה לה בתוך שלשה דכלבוד היא והשתא נמי לא קשיא הא דפרכת ואלא נמצאו וכו' משום שכל אחת ואחת משתמשת ע"י מחיצה שלה זו בהסמוכה לה בתוך ג' מכאן וזו בהסמוכה לה בתוך שלשה מצד האחר והא קמ"ל שאע"פ שהמחיצות הן בתוך ג' לזו ובתוך ג' לזה לא אמרינן דהויא כרשות אחת ויאסרו זו על זו עד שיערבו אלא דמכיון דמיהת כל אחת ואחת ממלאת דרך המחיצה שלה אינן אוסרין זה על זה:

תני. בתוספתא סוף פ"ו:

פוחת את המעזיבה. כלו' נוקבה והכי קתני בתוספתא בהדיא ומשלשל הדלי דרך הנקב לממלא ממנה בשבת:

והוא שיש בנקב ארבעה טפחים והוא שיש בו רוחב ארבעה. כלומר שיהא בו ארבעה באורך וברוחב ד':

והוא שיהא מחיצות גבוהות עשרה. כלומר שצריך שיהא בהכצוצרה ד' אמות על ד' אמות דכשהוא עושה בתוכה נקב ד' טפחים על ד' טפחים נשתיירו עשרה טפחים מכל רוח ורוח ואמרי' בהו כוף וגוד אחית כאלו שכפוף הוא מכל רוח ורוח ויש כאן מחיצות גבוהות עשרה וביניהן חלל ד' על ד' שאין מחיצה פחותה מעשרה ואין מחיצה פחותה מארבעה טפחים חלל שביניהן:

תמן. בבבל אמרי אפי' אין מחיצות גבוהות עשרה נעשית כמסמרת חד כלומר כמו שהיא מסומרת ומדובקת על פני המים כאחת דמכיון שהתירו מחיצה תלויה במים אפי'

בשאינה גבוה עשרה התירו לר' חנניה בן עקביה ובכולא מילתא פליג אמתני' דלא בעינן שיעשה מחיצה ממש ולא בעי' שתהא גבוה עשרה:

מותר למלאות ואסור לשפוך. אסתם כצוצרה דמתני' קאי דלמלאית הוא שהתירו דרך הנקב אבל לא לשפוך מימיו דרך שם דהוי כשופך לתוך הכרמלית:

אמר ליה. רבי חייה לרב אידי כד נמנה חכמים לסומכן נמנה לך עמהן ופליגי בהא דר' מנא קאמר מגהר או מגחך הוה עמיה דרך שחוק אמר לו כן לפי שלא היטב זה בעיני ר' חייא דמ"ש אם התירן למלאות על ידי המחיצה למה לא נתיר נמי לשפוך:

אמר ר' יוסי בר בון מילא אמר ליה. מילתא בטעמא א"ל והוטב בעיני ר"ח ולשבח אמר ליה כשנמנה חכמים נמנה לך עמהם לפי שיפה אמרת מותר למלאות מפני שממלא דרך מחיצתו אבל אסור הוא לשפוך ששופך חוץ למחיצתו וכלומר שמסתמא כששיפך מימיו אינו מקפיד לשפוך דרך המחיצה ושופך הוא חוץ למחיצתו והוי כשופך מרה"י לכרמלית להדיא:

לא אמר ר' חנניה בן עקביה. להא דלעיל אלא בים של טבריה שההרים מקיפין אותה וכבין המחיצות הוא אבל בשאר מימות מודה הוא שצריך מחיצה ממש:

ר' אלעזר שאל לר' יוחנן ההן פיוסרוס. הוא דרך עקמימות שהוא סובב בין ההרים אם זרק מתוכה לר"ה או מר"ה לתוכה מהו לפי שמחמת שזה הדרך בין ההרים אינו נידון כרה"ר:

פיוסרוס. דוגמתו לעיל בפרק הרואה בהלכה א' גבי מעשה בר"ג שראה נכרית אחת נאה וכו' זו דרכו של ר"ג להסתכל בנשים אלא דרך עקמומית היתה כגון ההן פיפסדוס ובפ"ק דע"ז גריס פווסרוס והביט בה שלא בטובתו:

א"ל על דעתך אין ר"ה לעולם. דנימא נמי ירושלים הרים סביב לה ואינה ר"ה וכן כל א"י דמקיף לה סולמא דצור מהך גיסא ומחתנא דגדר מהך גיסא:

לעולם אין ר"ה. להתחייב עליה:

עד שתהא מפולשת מסוף העולם ועד סופו. כלומר עד שיודע לך שאינה כלה למקום שיש הרים וגבעות:

מחלף שיטתיה דר"ל. דמהכא משמע דמיהת איכא ר"ה בעולם הזה והא בעלמא אמר אין ר"ה גמורה כלל בעולם הזה מחמת הרים וגבעות אלא לעתיד לבא שנאמר כל גיא ינשא וכל הר וגבעה ישפלו והיה העקוב למישור וגו':

מתניתא פליגא על ר"ל. דאשכחן בהדיא דקחשיב התנא למקום שבילי בית גלגול שבא"י לר"ה כדתנן פ"ו דטהרות איזוהי רה"י וכו' ר"ה לטומאה:

אמר ר' יוחנן לא אמר ר' יוסי אלא לענין סוכה. הך מילתא בפ"ק דסוכה היא והתם גריס לה על המתני' המשלשל בדפנות וכו' ר' יוסי אומר כשם שמלמטה למעלה י' טפחים כך מלמעלה למטה עשרה טפחים ומפרש ר' יוחנן דלא אמר להכשיר מחיצת תלויה י' טפחים למעלה מהארץ אלא לענין סוכה אבל לענין שבת דחמירא אף ר' יוסי מודה דלא הוי מחיצה אם גבוה מהארץ ג' טפחים ואיידי דלקמן מייתי לה הכא:

שלטון בא לציפורין. והיו צריכין לטלטל ולהביא לו מה שצריך:

ותלו לו קיטיות. סדינין ובגדים למחיצה מזה ומזה והתיר רבי ישמעאל בר' יוסי לטלטל תחתיהן וכשיטת אביו שאף על פי שהיו תלויין גבוהין מן הארץ וכר' יוסי אלמא דר' יוסי סבר אף לענין שבת כן:

ותרויהון פליגא על שיטת ר' יוחנן. ואליבא דר' יוסי דקאמר דדוקא לענין סוכה הוא דס"ל לר' יוסי כן:

דאמר ר' יוסי בר חנינא ר' יודן כו' כצ"ל:

שלשתן אמרו דבר אחד. להקל בטלטול ע"י מחיצות ואע"פ שאינן מחיצות גמורות:

ר' יודה דגשרים המפולשין. לקמן בסוף פ' כל גגות:

ר' יוסי הא דסוכה. וכר' חנינא דאמר אף לענין שבת:

התיר כצוצרה. הא דלעיל:

ועצה שבים. כך היא לעיל בפ' כירה ובפ"ק דסוכה:

עצה שבים. פסולות שבקטניות שבאו עליהן מים שלא במתכוין לכך ולא ניחא ליה והתיר שלא יוכשרו לקבל טומאה:

והבאת אלונטית. ואע"פ שעשרה בני אדם נסתפגו בו ולא חייש לסחיטה כדאמרי' לעיל בפ' חבית:

הדא דאת אמר במשתמשות דרך הנקב. אסיפא דמתני' קאי עשו לעליונה וכו' דוקא במשתמשות בני העליונה בתחתונה דרך הנקב שבכצוצרה הוא דאוסרין עליהן אבל אם משתמשות לחוץ שממלאו' הן מבחוץ מותר:

ותני כן. בתוספתא פ"ט וה"ג שם שלש דיוטאות זו למעלה מזו וזו למעלה מזו עליונה ותחתונה של א' ואמצעית של א' לא ישלשל מן העליונה לתחתונה דרך האמצעית שאין משלשלין מרשות לרשות דרך רשות אבל משלשל הוא מן העליונה לתחתונ' שלא בדרך האמצעית והיינו דקאמר הכא מחצר לגג לפי שהן רשות אחת ומותר להשתמש דרך עליהן וסייעתא להא דר' אבהו דש"מ שלא בדרך רשות אחרת מותר:

אמר ר' שמואל בר' יצחק וכו'. ע"כ גי' זו מסורסת ומשובשת היא דהא ודאי מבחוץ קיל טפי כדלעיל וכמשמעות התוספתא וכן האי שכתוב לפנינו ר' זעירא אמר בין מבחוץ בין

מבפנים אסור א"כ במאי מוקי לה ר"ז להך תוספתא דקתני שלא בדרך האמצעית מותר ונראה דכצ"ל דר' שמיאל קאמר הדא דאת אמר מבחוץ אבל מבפנים אסור ור"ז אמר בין וכו' מותר וה"פ דר' שמואל מפרש דהא דקתני משלשל הוא מן העליונה לתחתונ' שלא בדרך האמצעית דוקא כשהוא עומד מבחוץ ומשלשל מכצוצרה העליונה לתחתונה שלא בדרך האמצעית אבל אם הוא מבפנים בבית אפילו משלשל שלא בדרך האמצעית אסור מפני שזה כמרשו' לרשות היא ור"ז אמר דלעולם מותר הואיל ואין משתמש דרך רשות אחרת:

מתניתא פליגא על רב שמואל בר רב יצחק. כצ"ל וכדאמר בהדיא לקמן מה עביד לה רב שמואל:

מתניתא. ברייתי' דהתוספתא שם בתר ההיא דלעיל וה"ג שם משלשל אדם קדירה של בשר ונותנה ע"ג הזיז שרוחב ד' טפחים היתה חלון באמצע שהוא ארבעה על ארבעה טפחים אסור שאין משלשלין מרשות לרשות דרך רשות קתני מיהת משלשל קדירה של בשר ונותנה על גבי הזיז והרי קדירה של בשר מסתמא מן הבית הוא משלשל כדי להצטנן או כיוצא בזה וקשיא לר' שמואל דקאמר מבפנים אסור:

מה עביד רבי שמואל בר רב יצחק. להך ברייתא. ומשני פתר לה בשוה דמיירי שאותו הזיז הוא שוה להמקום שמוציא ממנו הקדירה של בשר ומשלשל שאינו לא גבוה ממנו ולא נמוך ממנו ולפיכך מותר שאינו נראה כמרשות לרשות וכי קאמינא לפרש בהאי ברייתא דלעיל בשנמוך הזיז ממנו כמשמעות ההיא ברייתא דלעיל:

הלכה ט

מתני' **חצר שהיא פתוחה מד' אמות**. שאין בה השיעור של ארבע אמות על ארבע אמות:

אין שופכין לתוכה מים בשבת. לפי שהן יוצאין מיד לרשות הרבים אבל אם יש בה ארבע אמות על ארבע אמות המים נבלעין הן בתוכה ואינן יוצאין לרשות הרבים:

אא"כ עשו לה עוקה. גומא אחת שתהא מחזקת סאתיים לפי שאדם עשוי להסתפק סאתים מים בכל יום:

מן הנקב מלמטן. כלומר שיהא חלל של העוקה מחזיק סאתים מלבד מקום הנקב שבשפתו שמשם מקלחין המים לרשות הרבים:

בין מבפנים. בין שיעשו העוקה מבפנים בחצר בין שיעשו אותה ברשות הרבים בצד החצר שיהו המים נקבצין בתוכה אלא כשהוא עושה מבחוץ צריך הוא לקמור לכסותה שעושה עליה כמין כיפה כדי שלא תתראה ברשות הרבים ואם עושה אותה מבפנים בחצר א"צ לקמור:

רבי אלעזר בן יעקב אומר ביב. הוא חריץ שמים שבחצר יורדין לתוכו ומקלחין לרשות הרבים אם הוא קמור ד' אמות בר"ה שופכין לתוכו מים בשבת משום דבד' אמות תיימו מיא ואין יוצאין לר"ה לחוץ מהמקום הקמור:

אפי' גג או חצר מאה אמה. כלומר אפי' בצינור שעושין על הגג שהמים נשפכין לתוכו ומקלחין ויוצאין לחוץ או החצר שהביב בתוכה ארוכה הרבה לא ישפוך להדיא על פי הביב או על פי הצינור מפני שהמים יוצאין מכחו לרשות הרבים:

אבל שופך הוא על הגג. או על הצד שחוץ להביב והמים יורדין לביב. ודוקא בימות החמה אבל בימות הגשמים שסתם חצירות מקולקלות הן. והצינורות מקלחין בלאו הכי ואינן מקפידין שיצאו לחוץ שופך ושונה ואינו נמנע:

החצר והאכסדרה. אם יש אכסדרה בחצר אע"פ שאין בחצר ארבע אמות אלא בצירוף האכסדרה מצטרפין הן וא"צ לעשות עוקה בחצר:

שתי דיוטות. עליות זו כנגד זו וחצר אחת תחתיהן ששופכין לתוכה המים אם מקצתו בני דיוטא אחת עשו עוקה בחצר לשפוך מימיהן לתוכה ומקצתן לא עשו עוקה את שעשו עוקה מותרין לשפוך המים לתוכה ואת שלא עשו עוקה אסורין לשפוך להחצר עד שיערבו אלו עם אלו וקמ"ל דאע"ג שלא עירבו ואסור להן לשפוך מים להחצר דדילמא אתי לאפוקי מאני דהבתים להחצר אפ"ה אלו שעשו עוקה מותרין הן לשפוך לתוך העוקה שלהן דליכא למיגזר מידי וה"ה אם עשו אלו ואלו עוקה כל אחת משתיהן שופכין להעוקה שלהן אף על פי שלא עירבו:

גמ' **שיערו**. מקום תשמיש לאדם סאתים. מים בכל יום וארבע אמות מבליעות הן סאתים מים. לפיכך כשהחצר היא ארבע אמות א"צ לעוקה:

ניקבה העוקה. פליגי בה אית תני צריך לפוק שפוקק וסותם הנקב שלא יצאו המים לרשות הרבים ושיהיו נבלעין בהעוקה ואית תני אין צריך לפקוק הנקב:

נתמלאה העוקה. מים ואין עוד מקום לשפוך לתוכה:

אית תני צריך לשפוך. צריך הוא לחסר המים ממנה ולשפוך לתוך החצר שאם לא יחסרנה כשישפוך השופכין לתוכה יצאו מיד לר"ה והוי כשופך להדיא לרשות הרבים:

אית תני א"צ. לשפוך ממנה כלום אלא אפי' היא מליאה שופך לתוכה ואין נמנע ואם יצאו לר"ה יצאו דלא מחשבינן ליה כשופך להדיא לר"ה:

חד תנא הוא. כלומר הני תנאי דפליגי בהני תרתי מילי שייכי אהדדי וחד תנא הוא מאן דמיקל בתרוייהו וכן חד תנא הוא מאן דמחמיר בתרוייהו וכדמסיק ואזיל דמ"ד בניקבה צריך הוא לפקוק הנקב שלא יהא נראה כשופך להדיא לר"ה איהו נמי אוסר

לשפוך לתוכה בשנתמלאה עד שישפוך ממנה בתחלה שלא תהא מליאה וכשישפוך לתוכה הוי כאלו שופך לר"ה להדיא ומ"ד אין צריך לפוק דלא חייש למידי איהו נמי מתיר כשנתמלאה לשפוך לתוכה וא"צ לשפוך בתחלה ממנה ולחסרה:

א"ל ר' חייא. לר' מנא:

בר מרייה הכי אמר ר' יונה אביך. ומשום שר' חייא הזה היה תלמודו של ר' יונה קרא לר' מנא שהי' בנו של ר' יונה בר מרייה והכי אמר אביך שצריך לסיים להאי אוקימתא בההיא דניקבה העוקה הכי שאם הוה בר קטפרס והוא כמו מקום דרך מדרון מגבוה לנמוך כהאי דתנן בסוף פ"ח דטהרות הניצוק והקטפרס וכו' ואם העוקה היתה כעין קטפרס אם מבפנים לתוך החצר יורד המדרון שלה אפי' הנקב יותר מעשר מותר מפני שהמים אינן יוצאין לצד חוץ לר"ה אלא לצד פנים דרך המדרון ולכ"ע א"צ לפקוק הנקב:

מבחוץ אפי' פחות מעשר אסור. כצ"ל ואם דרך המדרון פונה למבחוץ ה"ז נראה כשופך מים לר"ה שמיד הן יוצאין לשם דרך המדרון ואפי' הנקב פחות מעשר אמות אסור וכ"ע צריך לפקוק אלא כן אני קיימין בשוה שלא היה מקום קטפרס אלא מקום שוה ובהא פליגי כדלעיל:

מתני' פליגא על ר' יוחנן. דפליגי ר' יוחנן ור"ל אם אכסדרה שרובה פרוץ משלמת לכשיעור ולר' יוחנן אינה משלמת והתנן החצר והאכסדרה מצטרפין לד' אמות:

פתר לה. ר' יוחנן בשוה שב' אמות הן מהחצר וב' אמות מהאכסדרה ובכה"ג מודה:

מתני'. בריית' דהתוספת' פ"ו פליגא על ר"ל דס"ל דאכסדרה משלמת והגג אינו משלים לחצר והתני בתוס' שם המרפסת והגג והחצר מצטרפין הן בד"א:

עוד היא בשוה. ה"נ בשוה היא דמצטרפין לכ"ע כדלעיל ודע לך שהיא כן:

דתני. בריי' אחריתא שם בתר המרפסת וכו':

הבית והעליה והחצר והגג אין מצטרפין. כצ"ל וכן הוא בתוספת' שם:

קשיין אהדדי. אלא לאו כאן בשאינן שוין אין מצטרפין ובשוין מצטרפין:

ראב"י דמתני' וכו':

ור"מ. דהתוס' שניהן אמרו דבר אחד:

כדתני. פ' הנזכר:

סילונות שבכרכין. שהן גדולים ומחזיקין סאתים:

אע"פ שנקובין וכו' דברי ר"מ. ולא חייש למימר דנראה כשופך להדיא לר"ה והיינו כר"א בן יעקב:

ותני כן. אדברי חכמים דמתניתין קאי דתני בתוספתא שם נמי כן. שלא ישפך ע"פ הביב אבל שופך הוא על הגג ויורד לביב והכי תני שם אין עושין לה צינור אבל עושין לה

מזחילה שלא יאמרו צינורו של פלוני מקלח מים בשבת ובמזחילה מותר מפני שהיא על כל פני הכותל ואינה מקלחת לר"ה אלא לחצר וכן אם עונת גשמים היא מותר דבלאו הכי מקלחין הן:

צינורות וכו'. כמו תניא אידך צינורות המקלחין מים לר"ה בשבת אסור ותני בר קפרא עלה אם היה מקום צנוע שאינו נראה לרבים מותר מפני שעיקרו של האיסור אינו אלא מפני מראית העין:

הדא פליגא על רב ולית ליה קיום. עיקרא דהאי מילתא לעיל בכלאים פ"ט בהלכה א' דקאמר רב כל שאסור משום מראית העין אפי' בחדרי חדרים אסור ומקשה שם עליה מכמה משניות וברייתות בהש"ס ומהכא ומסיק דהדא דרב לית ליה קיום דכל הני פליגי עליה דבמקום צנוע מותר:

הדרן עלך פרק כיצד משתתפין

פרק ט

הלכה א

מתני' **כל גגות העיר רשות אחת**. אע"פ שהדיורין חלוקין הן למטה לשני בני אדם וליותר מ"מ הגגות שאין תשמישן תדיר הקילו בהן שאין בהן חילוק רשויות וכלים ששבתו בגג זה מותר להוציאן לזה:

ובלבד שלא יהיה גג גבוה וכו' או נמוך עשרה. ומשכחת לה שיהא זה נמוך עשרה מחבירו ואעפ"כ אין חבירו גבוה ממנו עשרה כגון שבית אחד עמוק ביותר מהבית שאצלו והגג הזה נמוך מחבירו עשרה והגג שאצלו בעצמו אינו גבוה י' יותר ממנו אלא הבית הוא עומד יותר בגובה. וטעמא דלר"מ אסור מגג לגג אם הן חלוקין בגובה עשרה גזירה משום תל גבוה עשרה ורחב ד' בר"ה דלא ליתי לכתף עליו:

וחכ"א כל אחד ואחד רשות' בפ"ע. ואם לא עירבו הדיורים למטה אסור לטלטל גם מגג לגג:

ר"ש. מיקל הוא מכולן וסבירא ליה שאחד גגות ואחד חצרות וא' קרפיפות שהוקפו שלא לשם דירה אבל אין בכל אחד מהן יותר על בית סאתים הואיל ואין תשמישן תדיר כולן רשות אחת הן ודוקא לכלים ששבתו בתוכן באחד מן הגגות או בחצר או בקרפף מותר להוציאן מזה לזה מגג לגג דרך חצר או מחצר לגג וכו' ואף על פי שלא עירבו אבל לא לאותן כלים ששבתו בתוך הבתים אסור להוציאן לגג וכו' אלא א"כ עירבו וכן הכלים

ששבתו באחד מהן בגג או בחצר וכו' אסור להכניס לבית מן הבתים אלא א"כ עירבו והלכה כר"ש:

גמ' **ר' יוסי בר' בון אמר איתפלגון רב ושמואל**. אליבא דחכמים דמתני' דס"ל כל אחד ואחד רשות בפ"ע ולענין לטלטל מזה לזה אבל לטלטל בגג עצמו או בקרפף בעצמו רב אמר מטלטלין בכולו ואפי' כור או כוריים ולשמואל אין מטלטלין בו אלא עד בית סאתים:

הוין בעיי. בני הישיבה:

מימר. לפרש דמה פליגי ר"מ ורבנן בשעירבו הבתים שלמטה יחד ולר"מ כמו שמבית לבית מותר ע"י עירוב כך מגג לגג ואפי' אין העירוב אלא בשביל הבתים. והעירוב מונח באחד מן הבתים מ"מ מהני נמי להגגים ולחכמים מכיון דעיקר העירוב בשביל לערב הבתים יחד נשאר הגגים כל א' וא' רשות בפ"ע. אי נמי בשעירבו טעמא הויא משום דחיישינן הואיל דשכיחי מאני דבתים בידייהו דמטלטלי מבית לבית דילמא אתי לטלטלינהו לגג ומגג לגג ולר"מ לא חיישינן למידי:

אבל בשלא עירבו פתר לה כשהיו כולם לאדם אחד. כלומר אבל בשלא עירבו ולא שכיחי מאני דבתים בידייהו אף חכמים מודים דלא חיישינן למידי ומפרש לה לדמות לכה"ג כמו שהיו כולם לאדם אחד והכל רשות אחת היא. והיותר נראה דאיפכא גרסינן וכצ"ל מה פליגי ר' מאיר ורבנן בשלא עירבו ואפילו הכי לר' מאיר הגגין רשות אחת הן ולרבנן כל אחד ואחד רשות בפני עצמו כמו הדיורין שלמטה אבל אם עירבו הבתים יחד א"כ פתר לה בכה"ג שזהו כמו שהיו כולם לאדם אחד ולכ"ע בין הבתים ובין הגגות הכל רשות אחת הן דמכיון שעירבו יחד אין כאן חילוק רשויות:

מתניתא. דתנינן לחכמים שהגגין חילוק רשויות הן בשלא עירבו הבתים כשהיו כולן עולים או בסולם צורי או בסולם מצרי כלומר שהסולמות שעולין בהן על הגגין כולן שוין הן או שהן הכל בסולם צורי שהוא קבוע והיינו שיש לו ארבעה חווקין כדאמרינן לעיל בפ' חלון או שהן כולן בסולם מצרי שאינו קבוע בהא הוא דאמרי דכל גג רשות בפני עצמה הוא אבל אם היו כולן עולין בסולם מצרי שהוא אינו קבוע ואחד עשה לו סולם צורי קבוע לגגו נעשה סולם קבוע זה כפתח לבעל הגג הזה והשאר הגגין נעשה כמטרפס ועולה וכו' כלו' מותר לו להיות מטפס ועולה מטפס ויורד בכל הגגין כולן דמכיון דאינהו לא עבדי סולם קבוע סליקו נפשייהו מגגן ואחלינהו לגביה:

מהו לטלטל בכולו. לר"מ בכל הגגין אם שוין הן ולרבנן בגג יחידי או שהן כולן כרשות אחת כגון שעירבו ואם מותר לטלטל בכל גג וגג בכולו כמו בכל בית ובית:

שמואל אמר מטלטל בכולו. אף על גב דלעיל אמר שמואל עד בית סאתים התם מיירי דלא מינכרא מחיצתא שלמטה למימר בהו גוד אסיק והכא מיירי דמינכרא מחיצתא ואמרי' גוד אסיק ומטלטל בכל הגג בכולו:

רב אמר אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות. והא דאמר רב לעיל אפי' כור ואפי' כוריים ע"כ אי אפשר לשנויי לסוגיא דהכא אלא כן דלעיל פלוגתייהו אליבא דר' מאיר דאמר כל הגגין השוין רשות אחת הן וקאמר שמואל עד בית סאתים ותו לא משום דאין דיורין למעלה והוי כקרפף שלא הוקף לדירה ואין מטלטלין בו אלא עד בית סאתים ורב ס"ל אליבא דר"מ דמהני המחיצות דלמטה גם למעלן ומטלטלין בהן אפי' כור ואפי' כוריים והכא אליבא דרבנן דמתני' פליגי דשמואל סבירא ליה דמיהת בכל גג בפ"ע מותר לטלטל בכולו. ורב ס"ל אין מטלטלין בו אלא בד' אמות:

מתניתא פליגא על רב. דתנינן לקמן:

גג גדול סמוך לקטן הגדול מותר והקטן אסור. והניחא בגדול מצית לפרושי שמותר בד' אמות אלא והקטן אסור ואפי' בד' אמות ויש איסור בד' אמות בתמיה דמהיכי תיתי לאסור בו בטלטול ד' אמות וה"ה דהוה מצי למיפרך נמי מגדול גופיה דאם בד"א ותו לא מאי רבותא טפי בגדול אלא דניחא ליה למיפרך מדקתני בהדיא גבי קטן דאסור ולדידך ואפי' בד' אמות ואמאי:

רב ושמואל אמרו. כלומר דתרוייהו משני לה ושמואל נמי אליבא דרב דלא תיקשי ליה מהאי מתני' דאיכא למימר דה"ק שנותנין לו ד' אמות בפני פתחו והיינו שלפני הפתח שהקטן פתוח לו ומלבד ד' אמות שלו ולהקטן אין לו אלא ד' אמות:

ר' יוסי בר' בון בשם שמואל אמר. לשנויי הך מתני' אליבא דרב דבלא"ה ל"ק דאפי' תימא שהקטן אסור הוא לגמרי והיינו טעמא דמיירי כשהיה שם פתח במלואו כלומר שהקטן נפרץ במלואו להגדול והשתא בפשיטו' מיתוקמא האי מתני' בין לרב ובין לשמואל כדמסיים ואזיל שאפילו כן כלומר אפילו תימא שהגדול מותר לכל חד וחד כדאית ליה שהרי הוא לא נפרץ במלואו שנשתייר בו גיפופי מכאן ומכאן ואין הקטן אוסר עליו אבל הקטן אסור לגמרי שנפרץ במלואו הוא:

ר' מאיר אומר וכו'. תוספתא היא בסוף פ"ז אמר להם רבי מאיר אם אתם מודים לי באנשי חצר ששכחו ולא עירבו שאסור להכניס ולהוציא מחצר לבתים ומבתים לחצר וכלים ששבתו בחצר מותר לטלטלן בחצר מה נשתנה גג מחצר אמרו לו וכו' כדהכא:

תאמר בגג שיש לו דיורין למטה. וכשם שחלוקים הדיורין למטה כך חלוקין הן למעלה:

אמר להן הרי שהיתה החצר למעלה מן הגג מהו. שיש מקום פנוי ורחב על הגג כמו חצר ומאי איכא למימר הרי ג"כ יש כאן דיורין חלוקין למטה ואפ"ה מותר לטלטל כלים ששבתו בתוכה ומ"ש גג מחצר:

אמרו לו וכו'. כלומר שחזרו והשיבו לו תשובה אחרת ולא כדמעיקרא דשאני חצר שאין כל אחד מכיר את מקומו לומר שהיא שלו שהרי כל החצר לכל בני החצר היא וכולן שוין בו תאמר בגג שכל אחד מכיר את מקומו ושלו וא"כ חלוקין הן בגגות:

אמר להן הרי שהיתה חצר חלוקה בפיספיות מהו. כלומר בחצר נמי משכחת לה כשהיא חלוקה במחיצה קלה כמו במסיפס בעלמא זה חלק של זה וזה חלק של זה והרי כל א' וא' מכיר את שלו ואפ"ה מותר לטלטל כלים ששבתו בחצר בכל החצר דיד כולן שוה בהן:

עד כאן היתה תשובה. שהשיבו זה לזה. ואמר ר' יוסי בר' בון אע"פ דבתוספתא נשנה ע"כ היתה תשובה מ"מ מצינו שחזרו והשיבו לר"מ לא אם אמרת בחצר וכו' תאמר בגג שאין המחיצות שלמטה עולות עמו:

והוה מימר לון אוף אנא אית לי עמוק כגובה. כלומר ואם השיבו כך לר"מ כדאמרן הוה יכול ר"מ לומר לון דאה"נ דסבירא לי כדין עמוק כך דין גובה דכמו דאמרי' בעלמא גוד אחית מחיצתא כך נימא כאן גוד אסיק מחיצתא והרי הויא כאלו מחיצות שלמטה עולות והגגין מוקפות מחיצות הן ואכתי קשיא לכו מה נשתנה גג מחצר:

בשעת השמד. שגזרו שלא לקרות בתורה והיו מסתירין עצמן והיינו נוטלין את הספר וכו':

בתקוע. שהשמן מצוי שם הרבה והיינו נוטלין שמן לסוך ואלונטית להסתפג והיינו נכנסין מחצר לגג וכו' שלא עירבו והיינו מהלכין כך עד שהיינו מגיעין לקרפף הסמוך למעיין ויורדין וטובלין בו בשבת:

אשכחת אמר ארבע פלגוון. נמצאת אומר שיש כאן ארבע מחלוקת בדבר לר"מ כל גגות הן רשות אחת ולחכמים דמתני' כל אחד ואחד רשות בפ"ע ולר' יודה דברייתא דקאמר והיינו עולין מחצר לגג וכו' חצר וגגות רשות אחת הן ולר"ש חצר וגג וקרפף רשות אחת הן:

לכלים ששבתו לתוכן וכו'. וקאמר ר' יוחנן דוקא בשלא עירבו החצירות עם הבתים דלא שכיחי בחצר אלא כלים ששבתו לתוכן. אבל בשעירבו החצירות עם הבתים נעשו החצירות כבתים דהא שכיחי מאני דבתים בחצר ואסור להוציא מהן אפי' כלים ששבתו בתוכן דגזרינן אטו כלים ששבתו בבתים והן גם כן כחצר ואותן אסורין הן:

והגגות רשות בפני עצמן. כלומר ובכה"ג אסור להוציא מהחצר להגגות משום שמא יוציא מן הכלים ששבתו בבתים להגגות והרי הגגות רשות בפני עצמן הן מן הבתים:
ר' זעירא. פליג ואמר היא עירבו היא שלא עירבו הכל דין אחד היא לרבי שמעון:
מתניתא פליגא על ר' זעירא. דקתני אבל לא לכלים ששבתו בתוך הבית שאותן הכלים אסור להוציאן מגג לגג והשתא מאי קמ"ל כדמסיק הקושיא:
אם לא בשלא עירבו הדא צורכה. בתמיה כלומר אם לא אמרת דבשלא עירבו דוקא מית קמא מתני' אלא אפי' בשעירבו קשיא וכי הדא צורכה לאשמועי' דבכה"ג אסור להוציא מגג לגג חבירו שהרי כשעירבו הא אמרינן שנעשית חצר כבתים והגגין חלוקין הן ורשות בפני עצמן חשיבי וא"כ להוציא מן הגג לחצר אסור שהחצר רשות אחרת היא לגג חבירו לכ"ש שאסור ומאי קמ"ל דאי אמרת בשלמא בשלא עירבו מיירי בדוקא ל"ק דהא קמ"ל דכשם שאסור להוציא כלים ששבתו בתוך הבית להחצר כך אם הוציאן לחצר או לגג וכגון שהוציאן דרך מלבוש אסור להוציאן מגג לגג ולא אמרינן כיון שהחצירות והגגות רשות אחת הן ועכשיו הן בחצר או בגג יוציא ג"כ לגג חבירו אלא אי אמרת אפילו בשעירבו מיירי א"כ הגגות רשות בפני עצמן הן קשיא כדאמרן:
אמר ר' בון בר כהנא קומי ר' אילא. דאפילו תימא בשעירבו מיירי ול"ק דהב"ע כשעירבה זו בפ"ע וזו בפ"ע כלומר כל חצר עם הבתים וכן עם הגג שלהן עירבו כל אחת ואחת בפני עצמה ולא עירבו יחד החצירות זו עם זו והשתא טובא קמ"ל דאותן כלים ששבתו בתוך הבתים מותרין הן להוציאן לחצר ולגג שהרי עירבו ומהו דתימא ה"א דמכיון שכל גגות רשות אחת הן א"כ להוציאן מגג לגג ג"כ מותר קמ"ל דלענין כלים ששבתו בתוך הבתים לא אמרינן דהכל כרשות אחת חשיבי:
אפילו כן לא לכלים ששבתו לתוכו. כלומר דדחי להא דר' בון דאפי' כן קשיא דאי הכי שעירבה זו בפ"ע וזו בפ"ע א"כ רשויו' חלוקות הן לגמרי ואפילו לא לכלים ששבתו לתוכו ליכא למיתוקמא שיהא מותר להוציאן מחצר לחצר ומגג לגג הלכך לא מצינן לאוקמי כדקאמרת:
רבנן דקיסרי וכו' אתיא דשמואל לרב. כלומר אתייא הא דשמואל דלעיל וכן לרב כהא דלקמיה דאף על גב דפליגי בענין היתר הטלטול בגגות אליבא דרבי מאיר כדפרי' לעיל גבי האי פלוגתא אחריתא דידהו מ"מ בהא שוין הן דאפי' לר"מ כל הגגות רשות אחת הן ומכ"ש לר' שמעון דלעולם רשות אחת הן לענין כלים ששבתו לתוכו וא"כ תרווייהו פליגי על שיטתיה דר' יוחנן דמחלק אליבא דר"ש בין עירבו ובין לא עירבי אלא דלעולם גגות וחצירות וקרפיפות רשות אחת הן דתנינן וכו' וכדפרישנא:

הלכה ב

מתני' **גג גדול סמוך לקטן**. ונראה הקטן כמו פרוץ ופתוח הוא להגדול:
הגדול מותר. להכניס לו כלי הבית שלמטה ואין בני קטן אוסרין עליו דהך פירצה שהיא הקטן לפני הגדול כפיתחא הוי ושרי הגדול בגיפופין שנשאר לו מכאן ומכאן וכגון שאין הפרצה יותר מעשר אבל הקטן אסור לו להוציא כלי הבית דבני גדול אסרי עליה שנפרץ לו במלואו:
חצר גדולה שנפרצה לקטנה. כלומר כשנפרצה הגדולה הרי הקטנה נפרצה במלואה להגדולה וכגון שנפרצה מבעוד יום:
הגדולה מותרת. כשעירבה לעצמה ובשביל שנשתיירו בה גפופין מכאן ומכאן הויא הך פרצה כפיתחא אבל הקטנה אסורה להוציא מבתיהן לחצר שלהן שהרי נפרצה במלואה עד שיערבו עם בני הגדולה עירוב אחד לפי שדיורי של גדולה חשובין הן כמו שהן בקטנה ואין דיורי קטנה חשובין כגדולה ואם נפרצה בשבת אף הקטנה מותרת. כשעירבה לעצמה דבכה"ג אמרינן שבת שהותרה מקצתה הותרה כולה:
גמ' **מתניתא באותו הגג**. הא דקתני הגדול מותר היינו באותו הגג מותר לטלטל בכולו לאותן כלי הבית שהכניסן לו אבל בגג אחר אסור דלא תימא מכיון שכל הגגות רשות אחת מותר להוציאן מגג זה לגג אחר קמ"ל:
בשאינו שוה. כלו' והא דקתני והקטן אסור בשאין מקום שהוא פתוח להגדול שוה עם הגדול דלא תימא לפרש דלעולם הקטן אסור ואפי' הוא שוה עם הגדול באותו צד שכנגדו אלא שזה גדול ממנו לארכו הלכך קמ"ל דדוקא בשאינו שוה באותו צד הסמוך וכנגדו והוי נפרץ במלואו להגדול ואסרי עליה אבל אם היה שוה בהצד הסמוך להגדול מותר אף הקטן:
מתניתא פליגא על שמואל. הא דשמואל לעיל פ' הדר בהלכה ז' גבי מעשה שהיו מסובין באויר חצר וקדשה עליהן השבת אתא עובדא קומי שמואל ואמר מכיון שהתחילו בתבשיל מבעוד יום מותר אלמא דמיהת לשמואל אמרינן מכיון שהותרה למקצת שבת הותרה כולה והא קתני הכא חצר גדולה שנפרצה לקטנה הגדולה מותרת והקטנה אסורה וקס"ד שנפרצה בשבת ולשמואל אמאי קטנה אסורה הרי הותרה למקצת שבת ויטלטלו בה עד מקום מחיצות וכלומר דנהי דבמקום מחיצות פרוץ הוא ואסור לטלטל מיהו עד מקום מחיצות יטלטלו שכבר הותרה להן למקצת שבת:
מה דאמר שמואל. התם להתיר להם הטלטול בשבת זו ומה דהוא מתניתא דהכא בשבת הבאה הוא דמיירי ולקמי' מדייק עלה ומשני:

מה אנן קיימין. להמתניתין:
אם בשעירבו עירוב אחד. בני הקטנה עם בני הגדולה אם כן הכל כחצר אחת חשיבא ובין בשבת זו ובן בשבת הבאה יהיו מותרין:
ואם בשלא עירבו כל עיקר בני הקטנה ואפילו לעצמה לא עירבה א"כ לעולם יהיו אסורין ואפי' בשבת זו שהרי לא הותרה השבת להם כלל:
מה דהוה עובדא הכי הוה עובדא וכו'. כלומר הכא מיירי דהוה עובדא הכי כדאמר ר' בון בר כהנא קומי ר' אילא בהלכה דלעיל וה"נ כשעירבה זו בפני עצמו וזו בפני עצמו ואפי' בן הגדולה מותרת שלא נפרצה במלואה והקטנה אסורה שנפרצה במלואה כצ"ל וכדפרישית במתניתין עד שיערבו עירוב אחד עם בני הגדולה:

הלכה ג

מתני' **חצר שנפרצה לרשות הרבי**'. במלואה או יותר מעשר:
חייב דברי ר"א. דקסבר ר"א דמקום מחיצה הויא כצידי ר"ה וצידי ר"ה כר"ה דמיא ושאר החצר מודה ר"א דככרמלית הוא והא דנקיט מתוכה איידי דקאמרי רבנן מתוכה קאמר איהו נמי מתוכה והכי קאמר בגמרא:
וחכ"א מתוכה לר"ה וכו'. כלו' לדבריו דר"א קאמרי מי לא מודית לן שהמכניס מתוכה לר"ה או מר"ה לתוכה פטור מפני שהוא ככרמלית וא"כ מקום המחיצה נמי ככרמלית וממנה לרשות היחיד או מרה"י למקום מחיצה ג"כ פטור ולהכא נקטי חכמים במלתייהו מתוכה לר"ה לא קאמרי כדנקט ר"א מתוכה לרה"י משום דראייה למילתייהו הוא דנקטי ולהשמיענו דמדמי להו מקום המחיצות למתוכה ור"א ס"ל שאני מקום המחיצה דכיון דדרסי לה רבים כר"ה דמיא והלכה כחכמים:
גמ' **ר' זריקא וכו' לא אמר ר"א**. להתחייב עליה אלא ממקום מחיצות אבל שאר החצר מודה דככרמלי' הוא כדפרישית במתניתין:
בשניטלו ראשי זויות מכאן ומכאן. כלומר כשנפרצה המחיצה ולא נשתיירו בה הזויות מכאן ומכאן שאם נשתיירו בה זויות מודה ר"א דלא הויא מקום המחיצה כר"ה:
ובלבד בארבעה. ודוקא אם יש בהנשאר בזויות ארבעה טפחים שהוא מקום חשוב בהא הוא דאמרינן דבעי' שניטלו גם ראשי זויות אבל אם לא נשתיירו מקום ארבעה הוי כניטלו:
ר' זעירא ור' אילא תריהון אמרין. דלא כר' זריקא אלא דר"א ס"ל אסור אפי' שלא ממקום מחיצות דכולה כר"ה חשיבא אבל ממקום מחיצות אפי' רבנן מודו דהוי כרה"ר:

זמנין סגין פשטית. ההלכה עם רבי יעקב בר בון ולא שמעית מיניה דא מילתא דר"א ורבנן במקום מחיצות הוא דפליגי כדקאמר ר' יעקב בר בון בשם ר' חנינה:

א"ל. ההיא מרבנן שדיבר ר' זריקא עמו ומאי קא מתמהת וכי לית בר נש דהוא שמע מילה דלית חבריה. שמיע ליה אם אתה לא שמעית מיניה דא מילתא אחרים שמעו ממנו:

רב ירמי' בשם רב. נמי קאמר דבשניטלו ראשי זויות מכאן ומכאן מיירי ובלבד בשוה כלומר שלא יהא ראש זויות אחד ניטל מעט פחות מהשני. א"נ דרב ירמיה שמע כך מרב דאמר ובלבד בשוה ופי' דכך כוונתו דבשניטלו ראשי זויות מכאן ומכאן קאמר שתהא כל הפרצה בשוה ושלא נשתיירו ראשי הזויות מכאן ומכאן:

הלכה ד

מתני' **חצר שנפרצה מב' רוחותיו**'. ואפי' נפרצה לכרמלית והמסקנא בגמ' שנפרצה בקרן זוית והיינו שתופסת מב' רוחותיה ובכה"ג אפי' אין הפרצה אלא עד עשר אמות הויא פירצה ואע"פ שכל פירצה שהיא עד עשר ועשר בכלל הויא כפתח הכא פירצה היא משום דפיתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי:

וכן בית שנפרץ משתי רוחותיו. הכא נמי כגון שנפרץ בקרן זוית וכגון שהתקרה שעל גביו ג"כ נפרץ באלכסון עם המחיצות בקרן זוית דבכה"ג לא אמרי' פי תקרה יורד וסותם:

וכן מבוי שניטלה קורתו או לחייו. שלו בכל אלו לר' יהודה מותרין הן באותו שבת הואיל ונפרצו היום והותר למקצת השבת ואסורין לעתיד לבא:

ר' יוסי אומר אם מותרין לאותה שבת וכו'. כלומר דר' יוסי לאיסור קאמר הואיל ואסורין לעתיד לבא אסורין לאותה שבת דלא אמרי' שבת שהותרה מקצתה הותרה כולה אלא היכא דאיתנהו למחיצות וכגון לעיל בהלכה ב' גבי קצר גדולה שנפרצה לקטנה וכו' דאמרי' דוקא שנפרצה מבעוד יום אבל אם נפרצה בשבת אף הקטנ' מותרת בשעירב' לעצמה דהאיכא מחיצותיה ואין זה אלא כדיורין הבאין בשבת שדיורי גדולה באין להוסיף עליה ולא אסרי מכיון שהותרה למקצת שבת וכן כותל שבין ב' חצירות וכל אחת עירבה לעצמה ונפל הכותל בשבת דקיי"ל אלו מטלטלין עד עיקר המחיצה ואלו מטלטלין עד עיקר המחיצה שהואיל והותרה למקצת שבת הותרה כולה ואע"פ שנתוספו הדיורין שהדיורין הבאין בשבת אינן אוסרין וכן כל כיוצא בזה אבל הכא מכיון דליתנהו למחיצות שלהן שהרי נפרצה לא אמרינן שבת שהותרה מקצתו הותרה כולה והכי סבירא ליה לר' יוסי וקיי"ל כוותיה:

גמ' **ולמה לי משתי רוחותיה**. דהיכי דמי אי בעשר פיתחא הויא ואי ביותר מעשר א"כ אפי' ברוח אחת נמי פירצה הוא:

ולא רבי הוא דרבי אמר וכו'. כצ"ל דרבי ס"ל הכי גבי חצר בפ"ק בהל' א' וכפי הגי' בברייתא שהבאתי שם כלומר דמשני דליכא למיתני מרות אחת אליבא דר' דסתם לן מתני' דאיהו ס"ל דחצר שנפרצה במלואה ניתרת בשני פסין א' מכאן וא' מכאן ומסקינן התם דלמ"ד בשני פסין בכל שהוא מכאן ובכל שהוא מכאן סגי ומכיון שכן לא פסיקא ליה למיתני מרוח אחת דע"כ צריך שיהא פרוצה כל הרוח ולא נשתייר אפי' כל שהוא מכאן ומכאן והאי מילתא דלא שכיחא היא הלכך נקט מילתא דפסיקא שנפרצה משתי רוחותיה:

ר' שמואל בשם ר"ז במחלוקת. דהתם תליא מילתא דפליגא תנאי ולחד ס"ל דבפס אחד סגי ובלבד שיהא הפס רחב ד' א"כ למ"ד תמן בפס אחד הכא נמי בפס אחד שיהא רוחב ארבעה ולדידיה איכא למימר דהוה מצי למיתני מרוח אחת ולא נשתייר רחב ארבעה ולמ"ד התם בשני פסין ומשהו מכאן ומכאן הכא נמי בשני פסין של כל שהו סגי ומכיון דמיהת בפלוגת' תליא מילתא להכי לא קתני מרוח אחת:

נפרץ מן האמצע מותר. אבית דמתני' קאי שאם נפרץ מאמצע מותר דהרי הבית מקירה הוא ואפי' ביותר מעשר אמרי' ביה פי תקרה יורד וסותם אלא הב"ע שנפרץ בקרן זוית והיינו דקתני משתי רוחותיו שהפרצה תופס' משתי רוחותיו ונפרץ ג"כ התקרה בקרן זוית דבכה"ג לא אמרינן פי תקרה:

שמואל אמר אסור. אפילו נפרץ באמצע והפירצה יותר מעשר ולקמיה פריך עליה:

א"ר זעירא אין לית הדא אולפן דשמואל קשיא. אם לא כך קיבל שמואל בהלכה קשיא דאמאי לא אמרי' ביה פי תקרה:

נפרץ כל אותו הרוח. מאי באמצע אסור דקאמר שנפרץ כל אותו הרוח שבאמצע הבית:

אמר ר' יוסי בר' בון. דאכתי קשיא הדא היא אכסדרה שפתוחה היא אילו אכסדרה שמא אינה מותרת דאמרינן פי תקרה יורד וסותם בית נמי נימא פי תקרה וקשיא על הדא דשמואל:

אמר ר' יוחנן וכו'. מילתא באנפי נפשיה היא וכלומר דבא ר' יוחנן לפרש הא דלא אשכחן לר"א דס"ל בהלכה דלעיל דחצר שנפרצה לר"ה דין ר"ה יש לה והכא לא קאמר מידי ולפיכך מפרש דלא אמר ר"א לעיל אלא בחצר וכה"ג במבוי שנפרץ לר"ה דחדא טעמא אית להו דהויין צידי ר"ה אבל בית אפי' נפרץ לר"ה כגשר הוא בלשון תמיה וכי הבית

כגשר הוא להיות מעבר לרבים ומכיון שכן לא קאמר ר"א הכא במתני' מידי דקחשיב ליה ג"כ בית שנפרץ וכדי שלא תטעה ולומר אליבא דר"א דפליג אף בבית שנפרץ קמ"ל:
רב ור' יוחנן אמרי. תרוייהו הא דר' יוסי קאמר אם מותרין וכו' כך הוא דעתיה שאסור הוא ביו בשבת זו בין בשבת הבאה וכדפרישית במתני':
אמר ר' יוחנן כושת וכו' חמרים. כל אלו משניות ובריייתות הן ותנינן בהו אם לכך היא כן נמי לכך הוא כן ובכולהו חמורים הן דאזלינן בהו לחומרא כדקחשיב ואזיל:
כושת. היא קושט א' מסממני הקטורת וכך שמו בלע"ז:
דתנינן. בפ"ג דעוקצין הקושט והחמס הוא הקנמון וראשי בשמים כמו האגוז מוסקטא וכיוצא בו והתיאה והחלתית וכו' כדתני להו התם נלקחים בכסף מעשר וכו' אם נלקחין בכסף מעשר דהוו אוכלין א"כ מטמאין טומאת אוכלין וכו' וא"ר יוחנן דלחומרין אזלינן ומטמאין טומאת אוכלין ואין נלקחין בכסף מעשר:
קרויה דתנינן תמן. בפ"ה דפרה קרויה והיא דלעת יבשה וחלולה ששואבין בה מים שהטבילה במים שהן ראוין לקדש בהן אפר פרה והיא טהורה ומשום מעלה בעלמא שעשו למי חטאת הצריכוה טבילה:
מקדשין בה. ולדיוקא אצטריך וכלומר דוקא לקדש בה ואח"כ אוספין את המי חטאת בתוך כלי אחר אבל אין אוספין את המי חטאת לתוכה מפני שהמים שהוטבלה בהן נבלעים בתוכה ויוצאין ומתערבין במי חטאת ופוסלין אותה שאותן המים נפסלו במלאכה ואם נטמאת והטבילוה אין מקדשין בה שהמים הטמאין הנבלעי' בתוכה יצאו ויתערבו במים שמקדשין בתוכה ור' יהושע פליג התם וקאמר אם מקדש הוא בה בתחלה אף בסוף יקדש בה ואם אינו מקדש בה בסוף אף לא בתחלה ומפרש ר' יוחנן אליבא דר' יהושע דלחומרין קאמר שאין מקדשין בה לא בתחלה ולא בסוף:
מבוי דתנינן תמן וכו'. היינו במתני' דידן ומפרש ר' יוחנן לחומרין וכו':
גר דתני. בתוספתא דע"ז:
ברי לי שלא נתנסך מהן בזמן שנעשו על גב עצמן. שהיה משמרן בשביל עצמו טהורין לו שלעצמו הוא נאמן מפני שהיה בדעתו להתגייר ומסתמא היה משמרן אבל אינו נאמן לאחרים ואם עשאן על גב אחרים אף לעצמו אינו נאמן:
רע"א אם טהורין לו וכו'. ומפרש ר' יוחנן דלחומרא קאמר ואינו נאמן בין לו ובין לאחרים. וכן בעם הארץ שאינו נאמן על הטהרות ונתמנה להיות חבר שקבל עליו דברי חברות והיו לו טהרות מקודם ואמר ברי לי וכו' ומפרש ר' יוחנן דג"כ לחומרא קאמר ואינו נאמן לא לו ולא לאחרים:

הלכה ה

מתני' **הבונה עליה על גבי שני בתים**. והן בשני צידי ר"ה זו כנגד זו:

וכן גשרים המפולשין. לר"ה ויש להן שתי מחיצות בשני הצדדים מלמטה:

מטלטלין תחתיהן בשבת. דקסבר ר' יהודה אפי' מפולשין לר"ה אמרינן פי תקרה יורד וסותם:

וחכמים אוסרין. דהואיל ומפולשין לר"ה לא אמרינן פי תקרה:

ועוד אמר ר' יהודה. שאפילו בגוונא דלא שייכא פי תקרה כמו במבוי מפולש שהרי אין לו תקרה אפ"ה מערבין דקסבר שתי מחיצות מדאורייתא הוי רשות היחיד ומדרבנן מערבין בו:

וחכמים אוסרין. והלכה כחכמים:

גמ' **רב הונא אמר אין רה"ר מקורה**. רה"ר שהוא מקורה אינו רה"ר והמעביר בו ד' אמות פטור:

ולא מן המדבר למדת. בתמיה שהרי בכל דיני שבת ממשכן ילפינן וכמו שהיה אז במדבר:

והרי מדבר מקורה היה. כלומר שהרי מצינו להעגלות של הקרשים שהיו מקורות ותחתיהן וביניהן וצידיהן רשות הרבים הוה אלמא ר"ה מקורה הוי רה"ר:

מתניתא לא אמרה כן. כר"ש בר כרסנה דהא קתני וכן גשרים המפולשין וכו' וחכמים אוסרין לא אומר אלא וחכמים אוסרין הא חיוב חטאת אין כאן הואיל ומיהת מקורה היא ולדידך וחכמים מחייבין מיבעי ליה למיתני:

מהו שיהא צריך מחיצה. בגשרים המפולשין אליבא דר' יהודה או דילמא הואיל דס"ל דלעולם אמרינן פי תקרה אף על פי שאין להם מחיצות מלמטן מטלטלין תחתיהן ופליגי רבי בא ור' יוסי בהא:

אמרו חברייא קומי ר' יוסי יאות אמר ר' בא. דהא אשכחן לר' יהודה דס"ל דצריך מחיצה להיכרא דהא תנינן בפ' דלעיל גבי בור שבין שתי חצירות וכו' אמר ר' יהודה לא תהא מחיצה גדולה מכותל שביניהם וכלו' שהכותל שביניהם מיחשב כמחיצה וא"צ לעשות לו מחיצה אחרת אלמא דמיהת מחיצה צריך:

אמר לון. ר יוסי מאי מדמיתו הא דר' יהודה דמתני' להההיא דכותל שבין ב' חצירות:

תמן. כלומר במתני' בגשרים המפילשין שיש שם תקרה א"צ מחיצה דבכל הצדדין אמרי' פי תקרה יורד וסותם:

ברם הכא. גבי בור וכותל שאין שם תקרה צריך מחיצה:

דאמר רב יהודה. וכן אמר רב יהודה בהדיא דמפרש למילתיה דר' יהודה הדא דאת אמר שמטלטלין תחתיהן במפולשין הן לבקעה שהיא כרמלית אבל אם היו מפולשין לר"ה אסור והא דבר"ה אסור בשאין שם מחיצה אבל אם יש שם מחיצה מותר ש"מ דמיהת מתני' דבמפולשין לבקעה מיירי רבי יהודה ואין צריך מחיצה:
הדרן עלך פרק כל גגות

פרק י

הלכה א

מתני' **המוצא תפילין**. בשבת בר"ה או בשדה במקום שהן נאבדין ואינן משתמרין:
מכניסן זוג זוג. כלומר שמכניסן דרך מלביש כדרך שלובשן בחול של יד ביד ושל ראש בראש ונכנס וחולצן בבית וחוזר ויוצא ולובש זוג שני וחולצן עד שיכניס את כולן ואפילו למ"ד שבת לאו זמן תפילין והכי קי"ל מ"מ דמכיון דליכא חיוב חטאת אם הוציאן דרך מלבוש דלאו משוי היא כדתנינן לעיל בפ' במה אשה בהלכה ב' הכא משום הצלה שרו ליה רבנן לכתחלה לאצולינהו דרך מלבוש:
ר"ג אומר שנים שנים. דקסבר דמכיון דמשום הצלה התירו א"כ שרי ליה ללבוש שנים בראש ושנים בזרוע מפני שמקום יש בראש להניח שני תפילין וכן מקום בזרוע ללבוש שני תפילין ואין הלכה כר"ג שלא התירו משום הצלה אלא דרך מלבוש כמו שרגיל ללבוש בחול:
בד"א בישינות. שהיו בהן רצועותיהן והן מקושרין בקשר של תפילין שודאי תפילין הן:
אבל בחדשות. שלא היו רצועותיהן מקושרין אין בהן קדושת תפילין וכקמיעו' בעלמא הן פטור הוא מלהכניסן ואינו נזקק להן:
מצאן צבתים. והן מקושרין זוג זוג או כריכות שהן כרוכין הרבה ביחד ואינו יכול להכניסן דרך מלבוש זוג זוג מכיון שהן הרבה ויכלה היום ולא יכניסן:
מחשיך עליהן. יושב ומשמרן עד שתחשך ומביא את הכל במוצאי שבת:
ובסכנה. מפרש בגמרא בסכנת השמד שגזרו שלא להניח תפילין ומתיירא גם כן לישב ולשמרן עד שתחשך שלא ירגישו בו:
מכסן במקומן. באיזה דבר שלא יהו מוטלין דרך בזיון ומניחן והולך לו וקאמר בגמרא דחסר בבא אחת במתניתין והכי תנינן בד"א בסכנת עכו"ם מפני השמד אבל אם מתיירא להחשיך עליהן מפני סכנת ליסטים מוליכן פחות פחות מד' אמות ומביאן או כר' שמעון במתני' דלקמן נותנן לחבירו וחבירו לחבירו עד שמגיע לחצר החיצונה:

גמ' **המוצא תפילין מכניסן זוג זוג**. טעמא דת"ק דרך מלבוש הוא אחת בראשו ואחת בזרועו ולר"ג שנים שנים וכו' כדפרישית במתני':

הנותן תפילין בלילה. עליו:

עובר בעשה שנאמר ושמרת את החוקה הזאת. וקסבר חוקה זו בתפילין הכתוב מדבר וכתיב מימים ימימה ימים ולא לילות ולאו הבא מכלל עשה עשה היא. וגרסי' להאי סוגיא לעיל בפ"ב דברכות בהלכה ג':

והא ר' אבהו יתיב וכו'. ומשני מצדדין היו שלא במקום הנחת תפילין אלא מן הצד וכמין פקדון היו בידו לשומרן ולא הניחן לשם מצוה:

אית דבעי מימר. דהיינו טעמיה דר' אבהו לפי שכבר היו עליו מבעוד יום ולא אמר עובר בעשה אלא הנותן עליו בתחילה בלילה:

ואית דבעי מימר מצותן עד שיכלה רגל מן השוק. אפי' למ"ד אין זמן תפילין בלילה והא דר' אבהו היה מקודם זמן הזה ובברכות שם לא גריס להא על דר' אבהו:

אית דבעי מימר נישמעינה מן הדא. התם קאמר לעיל מינה ימים ולא לילות ימימה פרט לשבתות וי"ט ועלה קאי דאית בעי מימר דמהכא נפקא לן פרט לשבתות ויו"ט דכתיב והיה לך לאות ימים שצריכין אות יצאו שבתות ויו"ט שהן גופן אות שאסורין בעשיית מלאכה:

ולא כבר כתיב מימים ימימה. וכדרשא דלעיל מימימה ודרשא דלך לאות למה לי:

לית לך. לשנויי להאי מילתא אלא כהאי דאמר ר' יוחנן כל מילא דלא מחוורא שאינו כתוב בפירוש להמיעוט אלא דאסמכינן לה אדרשא מאסמכתות מסמכין לה מן אתרין סגין ול"ק כל הני למה לי שאינם אלא אסמכתות:

נשים מניין. למעט מתפילין ואמתני' דהתם קאי והכא מייתי לה אגב כדרך הש"ס הזה:

ולמדתם בניכם. כתיב ולא בנותיכם ומקיש תפילין לת"ת החייב בתורה וכו':

התיבון הרי מיכל בת שאול וכו'. וקאמר ר' אבהו דבאמת אשתו של יונה הישבה שהחזירוה חכמים שלא יקבע הדבר לפי שהנשים פטורות מראייה וכן למיכל בת שאול מיחו חכמים בידה:

הוון. בני הישיבה בעיי מימר דבהאי סברא דקאמר ר' יוחנן מילא דלא מחוורא פליגי ר"ג ורבנן דעל דעתן דרבנן אין מחוור הדרש למעט שבתות וי"ט וקסברי שבת זמן תפילין ולפיכך לובשן זוג זוג ולא יותר כדי שלא יעבור על בל תוסיף ולר"ג הדרש מחוור הוא ושבת לאו זמן תפילין הוא ומכיון שלובשן כדי להצילן מניחן עליו שנים שנים:

אמר ר' ירמיה בשם ר' שמואל. דאפ"ה בעי טעמא לר"ג דמכיון שהתירו דרך מלביש להצילן שנים שנים א"כ אפילו טפי נמי אלא משים ששיערו לומר הנחת תפילין עד מקום שגובהו של ראש מחזיק וכו' הלכך טפי לא:

מעתה אפילו בחול נמי. יניח שנים שנים ואמר ר' חגיי אם בעי מיתב שנים שנים יתיב עליו לפי שיש מקום לכך:

אסברא. לי רב המנונא למקום הנחת תפילין עד מקום שמוחו של תינוק רופף ולדידיה אין מקום בראש להניח שני תפילין:

תמן אנינן. ברפ"ו דעדיות ר' יהודה בן בבא העיד חמשה דברים שממאנים את הקטנות וכו' ושנסקל תרנגול בירושלים על שהרג את הנפש דאחד שור ואחד כל בהמה וחיה ועוף במשמע ומפרש היאך הרג ראה ראשו של תינוק רופף ומתנענע וניקר את מוחו ואיידי דאיירי לעיל במקום תפילין מייתי להא:

כיני מתניתא ובלבד ע"י שנים. כן צריך לפרש להא דר"ג במתני' דדוקא שנים שנים קאמר משום דס"ל מקום יש בראש ובזרוע להניח שני תפילין הלכך צריך שישים עליו שנים שנים כדי להצילן:

ר' יוסי בר' בון בשם רבי אחא. קאמר דאפי' שנים שנים סבירא ליה לר"ג שמותר להכניסן וה"ה זוג זוג ומפרש הש"ס דפלוגתייהו תליא בהאי הוין בעין מימר דלעיל דמפרשי לפלוגתייהו דר"ג ורבנן דפליגי בשבת זמן תפילין דלדעתייהו דרבנן אין מחוור הדרש דלעיל למעט שבת וי"ט מתפילין וזמן תפילין הן מד"ת אלא דרבנן גזרו שלא להניחן שמא תפסוק לו רצועה ויביאן בידו והלכך דוקא זוג זוג התירו חכמים משום דדרך מלבוש הוא כמו בחול וטפי לא דבל תוסיף הוא והויא עליה כמשא ולר"ג מחוור הוא הדרש כדלעיל והשתא על דעתיה דר' אחא ואליבא דר"ג מחוור הוא הדרש ומכיון דס"ל לר"ג שבת לאו זמן תפילין ומשום הצלה הוא דהתירו א"כ אפילו שנים שנים מותר קאמר דאלו לר' יוסי דמפרש ובלבד ע"י שנים קאמר ע"כ דלית ליה האי אוקמתא בפלוגתא דידהו דאי ר"ג ס"ל שבת לאו זמן תפילין מהיכי תיתי לן למימר דדוקא שנים שנים:

ויביאם בידו. לר' אחא אליבא דר"ג דסבירא ליה שבת לאו זמן תפילין אם כן יביאם בידו דמ"ש אם הן מונחין עליו או שמביאם בידו ומשני אעפ"כ מוטב להביאם דרך מלבוש ולא דרך משאו בידו. ופריך עלה אדרבה דנימא מוטב לדחות את השבת פעם אחת שמביאן הכל כאחד ולא שני פעמים בזה אחר זה דרך מלבוש וכל למעט בהילוכא טפי עדיף:

תני. בתוספתא פ"ח אחד האיש ואחד האשה שוין הן בדינא דהמוצא תפילין בשבת דקתני במתני':

הוון בעיי מימר. לדקדק על האי ברייתא דלא אתיא אלא כר"ג דמתני' דאיהו ס"ל דמחוור דרש המיעוט לשבתו' ויו"ט כדלעיל וניחא לדידיה דכיון דשבת לאו זמן תפילין אחד האיש ואחד האשה שוין הן אלא למ"ד אינו מחוור הדרש ושבת זמן תפילין א"כ לא יהא מחוור אצל האיש אבל יהא מחוור אצל האשה כלומר דהרי האשה ודאי לעולם אין זמן תפילין אצלה ואמאי התירו להאשה להכניסן הלא אין זה דרך מלבוש לה:

מאן תנא אשה ר"ג. דאין הכי נמי דלא אתיא אלא כר"ג כדתני טבי עבד של ר"ג וכו' ולא מיחו בידו והכא הא אמרינן לעיל גבי מיכל בת שאול שמיחו בידה חכמים והיא העבד היא האשה דשניהן לא שייכין הן במ"ע שהזמן גרמא ולר"ג ניחא:

בד"א וכו' אבל בחדשות מותר. להניחן כך ופטור מלהכניסן ולמה מפני שהישינות בדוקות הן אצלו שאין בהן פסול וחדשות אין בדוקות ולאו בחזקת כשירות הן והויין משאו':

אילו מאבי אמה הן. ולא בדקתי אותן מעולם:

מצאן. בי"ד אחר שנים וכו' ואליבא דת"ק היא:

יצחק בן אלעזר שאל. האי בודק וכו' וכן בשני וכן בשלישי היכי דמי אם בכל צבת וצבת בודק הוא זוג ראשון ולא יותר ואחד חזקה לכולם שבאותו צבת וכן בצבת שני וכן בצבת שלישי או דילמא כל א' וא' מהצבתים בפ"ע צריך חזקה בג' וכן בשני וכן בשלישי דקאמר על הזוגות שבצבתים קאי וכדמפרש ואזיל דאין תימר אחד חזקת לכולם א"כ בודק זוג ראשון מצבת ראשון וכן בצבת שני וכן בהשלישי אבל אין תימר כל א' וא' וכו' ולא פשיט מידי:

ובסכנה וכו' אם היה עונת גשמים וכו'. תוספתא היא בפ"ח והש"ס קיצר בהעתקה והכי תני שם המוצא ספר בשדה יושב ומשמרו ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו ובסכנה מניחו והולך לו אם היו גשמים יורדין הרי זה מתעטף בעור וחוזר ומכסה אותו כלו' שמתעטף עצמו בהעור של הס"ת ובמקום הכתב לנגדו וחוזר ומכסה עד שיהא מעוטף בו ונכנס בו דהוי דרך מלבוש:

הדא דתימר ברך. שהיה העור רך ונוח להתעטף בו אבל בקשה נראה כמשוי הוא:

בשהיה. המקום שמצא אותו מונדרן דכיון דמקום מדרון הוא יתאספו הגשמים שם ויקלקלו את הספר אבל לא היה מקום מונדרן אלא שמונח בארץ מישור לא בדא התירו להכניסו אלא מכסהו במקומו ומניחו והולך לו:

הלכה ב

מתני' **רבי שמעון אומר נותן לחבירו**. רבי שמעון על בבא דסוף המתני' דלעיל קאי וכדפרישית שם דבסכנת' ליסטים מוליכן פחות פחות מד' אמות ור"ש קסבר שאם יש עמו חברים האי התירא טפי עדיף שנותנן לחבירו וכו' דבפחות מד' אמות גזרינן זימנין דלאו אדעתיה ואתי לאתויינהו ד' אמות ברשות הרבים ומודה רבי שמעון שאם אין עמו חברים שמוליכן פחות פחות מד' אמות וכן הלכה:

וכן בני. שילדתו אמו בשדה בשבת אם יש עמו חברים נותנו לחבירו בתוך ד' אמות וחבירו לתבירו ואפילו הן מאה:

ר' יהודה אומר נותן אדם חבית לחבירו וכו' ואפי' חוץ לתחום. של החבית ומסיק התם בגמרא. דהכא בחבית דהפקר ומים דהפקר עסקינן דר' יהודה סבר חפצי הפקר לא קנו שביתה אלא הן כרגלי הזוכה דאי אית להו בעליה מודה ר' יהודה כדתנן בשילהי ביצה הבהמה והכלים כרגלי הבעלים:

אמרו לו. מאן אמרו לו ר' יוחנן בן נורי דסבירא ליה חפצי הפקר קונין שביתה. כדקאמר לעיל בפ"ד גבי מי שישן בדרך ומאי לא תהלך זו יותר מרגלי בעליה ה"ק לא יהלכו אלו יותר מכלים שיש להן בעלים והלכה כר' יהודה:

גמ' **חד אמר בתינוק של סכנה**. הא דקתני וכן בנו מיירי שהתינוק בסכנה אם לא יביאו אותו לבית ומיתיב ליה חבריה אם בתינוק של סכנה יביאו ביד שאין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש:

א"ל ביכול להביאו דרך היתר. כלומר דכל כמה דאפשר לאהדורי דרך היתר מהדרינן וקמ"ל דזהו דרך היתר עדיף ממוליכו פחות פחות מד' אמות:

במערה מכד לכד היא מתניתא. הא דקתני ר' יהודה אומר נותן חבית לחבירו וכו' מיירי שמערה מכד אי מחבית לתוך חבית שלו וכן מחבירו לחבירו דאם בחבית הראשונה הא תנן הבהמה והכלים כרגלי הבעלים:

דלא כן ר' יהודה כדעתיה דר' יהודה אומר משקה טופח. קיצור לשון הוא וכלומר דאם לא כן דמיירי במערה מכד לכד לא מצית לאוקמי דקשיא כדאמרן דקי"ל הבהמה והכלים כרגלי הבעלים אבל במערה מכד לכד שפיר מיתוקמא מילתא דרבי יהודה כדעתיה דס"ל משקה טופח בעלמא הוא ואין בו ממש כדקאמר בפ"ה דביצה מים אין בהן ממש שיאסרו להוליכן מחוץ לתחומן והלכך מערה הוא לתוך כלי שלו ונותנו וכו' ומאי לא תהלך זו דאמרו לו הכי קאמר לא תהלך מה שבזו יותר מרגלי הבעלים:

הלכה ג

מתני' **הקורא בספר על האסקופה**. באסקופה כרמלית מיירי כגון שהיא משלשה ועד עשרה ורחבה ארבעה והיא לפני הבית ורשות הרבים עוברת לפניה:

ונתגלגל הספר מידו. שהספרים שלהם היו נגללים כספר תורה שלנו ומיירי שמקצת הספר נתגלגל הוא לרשות הרבים ומקצתו עדיין בידו:

גיללו אצלו. מכיון שאגדו בידו. ודוקא שנתגלגל לתוך ד' אמות אבל אם נתגלגל חוץ לד' אמות ברשות הרבים חיישינן שמא ישמט כולו מידו ואתי לאתויי ד' אמות ברשות הרבים והופכו על הכתב ומניחו:

היה קורא בראש הגג. והיא רשות היחיד ונתגלגל הספר מידו עד שלא הגיע לעשרה טפחים התחתונים גוללו אצלו דלמעלה מעשרה לאו רשות הרבים אלא מקום פטור הוא:

ומשהגיע לעשרה. טפחים והיא רשות הרבים ואינו יכול לגלול אצלו הופכו על הכתב כלפי הכותל כדי שלא יהא מוטל בבזיון כל כך ובגמרא פריך והא לא נת ברשות הרבים ואפילו שבות ליכא שהרי אוגדו בידו הוא ומשני דבכותל משופע איירי ונח על בליטת שיפועו דהוי ליה נח ברשות הרבים וגזרינן אגדו בידו אטו לאו אגדו בידו דהוי ליה חיובא מדאורייתא וההיא דר' יהודה מפרש לה דחסורי מחסרא והכי קתני בד"א בכותל משופע דנח אבל בכותל שאינו משופע אפילו הגיע פחות משלשה טפחים סמוך לארץ גוללו אצלו דברי ר' יהודה שר' יהודה אומר אפילו אינו מסולק מן הארץ אלא אלא החוט גוללו אצלו משום דהנחה בעינן אפילו על גבי משהו:

רבי שמעון אומר. אפילו הגיע בארץ עצמו גוללו אצלו משום שאין כאן אלא משום שבות הואיל ואגדו בידו ואין לך דבר שהוא משום שבות עומד בפני כתבי הקדש ואין הלכה כרבי שמעון אלא כר' יהודה:

גמ' **מתניתא באיסקופה מותרת אבל חוץ לאיסקופה אסורה**. דרך בעיא היא משום דקשיא ליה היאך הוציא הספר מן הבית לאיסקופה בשבת הלכך בעי מי נימא דמתניתין באסקופה מותרת מיירי כגון שגבוה עשרה ורחבה ארבעה והוי רשות היחיד כמו הבית אי נמי שאינה רחבה ארבעה שהיא מקום פטור אבל חוץ לאסקופה אסורה כלומר אבל לאפוקי אם היא מקום אסור כגון שהיא כרמלית ומהו:

תיפתר שהיה יושב וקורא בו מבעוד יום ושכח והוציאו. כלומר לעולם באסקופה אסורה שהיא כרמלית עסקינן ותיפתר שהיה יושב שם וקורא בו מבעוד יום וקדש עליו השבת אי נמי כגון ששכח והוציאו מן הבית לאסקופה ואשמועינן המתניתין כיצד יעשה אם נתגלגל הספר מידו:

עד שלא הגיע וכו' משהגיע לעשרה טפחים אסור לגוללו אצלו. ומשמע אע"ג דלא נח ואמאי. וקאמר ר' יעקב דר' יודה היא דאמר אסור להשתמש באויר עשרה של ר"ה ואפי' לא נח דקסבר קלוטה כמי שהונחה דמיא כדאמר לעיל בפ' הזורק בהלכה א' תני בשם ר' יהודה הזורק ארבע אמות בר"ה חייב והיינו אע"ג דלא נח כדפרישית שם ולקמן פריך דר' יודה אדר' יודה:

למה. הופכו כדי שלא יתבזה הכתב אם מונח לחוץ:

ספר שאין עליו מפה. שהוא מגולה ואין לו מפה לכסות הכתב היפכו על הכתב שלא יתבזה הכתב שנופל עליו האבק:

ר' יודה אומר וכו' מחלפה שיטתיה דר' יודה. דתמן בפ' הזורק הוא אמר אסור להשתמש באויר י' ואפי' לא נח כדלעיל והכא אמר הכין דכל זמן שלא הגיע לארץ ממש מותר לגוללו אצלו:

אמר ר' יוחנן לית כאן ר' יודה. דלא גרסי' במתניתין ר' יהודה אלא ר"מ דברי חכמים כלו' דחכמים ור"מ היא דפליגי במתניתין ר"מ אומר אפילו אינו מסולק מן הארץ וכו':

לא סוף דבר ספר. לאו דוקא ספר תורה כולו אלא אפילו פסוקיא אמר כלומר אפי' שקרא באיזה פסוקים שבתורה הכתובין על איזה מגילה ונתגלגל מידו נמי פליגי כדפליגי במתני' ולר"ש לעולם. גוללו אצלו אם אגדו בידו שהן כתבי הקדש:

הלכה ד

מתני' **זיז שלפני החלון.** הוא אבן או עץ הבולט מן הכותל ויוצא באויר שעל רה"ר והוא למעלה מעשרה טפחים מותר ליתן עליו ולטול ממנו בשבת דרך החלון הפתוח לו לפי שאין רה"ר תופסת אלא עשרה טפחים ולפיכך מותר להשתמש בכל הכותל עד עשרה טפחים התחתונים והא דמותר להשתמש על הזיז שיוצא לאויר ר"ה דוקא בכלים הנשברים כגון כלי חרס וזכוכית וכיוצא בהן שאם יפלו לר"ה ישברו אבל שאר כלים ואוכלים אסורין דילמא נפלי לרה"ר ואתי לאתויינהו ואין חילוק בזה בין זיז שהוא רחב ד' לשאינו רחב ד':

גמ' **לא אמר.** במתני':

אלא אחת. כשאין כאן אלא זיז אחד שהוא יוצא למעלה מעשרה אצל חלון הפתוח לו מבני עלייה:

אבל שתים אסור. כלומר אבל אם יש כאן עוד זיז אחד למטה ממנו והוא ברשות של בני התחתוני' אע"פ ששניהן למעלה מעשרה הן אסור להשתמש על העליון מפני שהוא

רשות בפ"ע והזיז שתחתיו רשות אחרת ואוסרין זה על זה שאין שתי רשויות משתמשות ברשות אחת:

בשאין בהם רוחב ארבעה וכו'. לפי גי' הספר צ"ל דס"ל דאפי' רחבין ד' לא חשיבי ככרמלית אלא מקום פטור הוא ומותר לכאן ולכאן ובלבד שלא יחליף:

הלכה ה

מתני' **עומד אדם ברה"י**. בבית או על הגג ושותה ונוטל החפץ בר"ה כאן ומניחו כאן ולא גזרינן שמא יביאנו אצלו:

ובלבד שלא יוציא חוץ לארבע אמות. ממקום שהיה מונח בו ואם הוציא פטור ולא דמי להמעביר חפץ ברשות הרבים מתחילת ד' לסוף ד' אפילו העבירו דרך עליו חייב דהתם הוא והחפץ ברשות אחת הן אבל הכא מכיון שהוא ברשות אחרת פטור:

וישתין בר"ה וכו' וכן לא ירוק. ואם השתין ורק חייב חטאת ואע"ג דבעינן עקירה ממקום ד' על ד' הכא מחשבתו משויא ליה מקום ד' על ד' וקא מפיק מרה"י לר"ה:

אף משנתלש רוקו בפיו. משנתעגל ונאסף לצאת לא יהלך ד' אמות בר"ה עד שירוק דס"ל דכיון דלמישדייה קאי כמשוי הוא ואין הלכה כר' יהודה:

גמ' **לא סוף דבר עומד ברה"י וכו'**. כלומר זה הדין דמשנתנו לא סוף דבר היא שהכל מודין בה אלא דאשכחן דר"מ פליג עליה וכדמסיים רב מתניתא דלקמן בפירקין אמרה כן לא יעמוד אדם ברה"י ויפתח בר"ה וכו' דברי ר"מ דגזר שמא יכניס אצלו המפתח במקום שהוא וא"כ לא מודה נמי לדינא דמתני':

רב אמר בפיחה. כמו בהפיכה ואמשנתלש רוקו בפיו דר' יהודה קאי דאם היפך הרוק בפיו הוא דקאמר דהוי כתלוש:

דלא כן. לא מחייב ר' יהודה דר' יהודה כדעתיה דס"ל משקה טופח חיבור ולאו כתלוש הוא:

לא סוף דבר. לאו דוקא שעומד ברשות זו משתין ברשות אחרת אלא אפילו עומד ומשתין ברשות אחת והן מתגלגלין ויורדין מיד לרשות אחרת אסור:

אמר ר' יוסי בר' בון לא סוף דבר וכו'. כלומר דעדיפא מיניה קאמר שאפילו עומד ומשתין ברה"י ואין מדרך להתגלגל ולצאת לחוץ אפ"ה מכיון שהן מתגלגלין ומיד יורדין לר"ה אסור:

הדא אמרה סילון העומד בר"ה וכו'. מפני שהוא רה"י וכשמתגלגלין ויורדין לחוץ הוי כשופך מרה"י לר"ה וקמ"ל דלא תימא דלא דמי למשתין דהתם הוי כאילו מתגלגל ממנו לרשות הרבים להדיא אבל בשופכין שהוא שופך לתוך הסילון שהוא עומד אצלו

אימא דהמים שיורדין לחוץ לאו ככחו דמיא הילכך קאמר דאפילו הכי הואיל ויורדין מיד אסור:

הלכה ו

מתני' **לא יעמוד אדם ברה"י וישתה בר"ה וכו'**. ודוקא שהוא שותה בכלים חשובין וצריכין לו דגזירה שמא יוציאם הלכך צריך שיכניס ראשו ורובו לשם ותו לא חיישינן אבל אם שותה הוא בכלים שאינן צריכין לו מכניס ראשו בלבד ושותה במקומו ואע"פ שלא הכניס נמי רובו לשם:

וכן בגת. מפרש בגמרא דלענין מעשר קאמר שכך הוא הדין אם הכניס ראשו ורובו בגת שותה הוא בלא הפרשת מעשר דשתייה זו שתיית עראי הוא וחוץ לגת הוי שתייתו קבע:

קולט אדם מן המזחילה. כמין בנין משופע סמוך לגג פחות משלשה. והולך על כל פני הכותל שבו המים היורדין מן הגג זוחלין ויוצאין וקולט הוא המים למטה מי' טפחים ודוקא קולט מלמטה מעשרה אבל לא יצרף פיו ויגע במזחילה שאם יגע והמזחילה היא סמוך לגג וכל פחות משלשה לגג כגג דמי והיי כעוקר מהגג שהוא רשות היחיד והוא עומד בר"ה:

ומן הצינור. שהוא יוצא ובולט לחוץ ואינו סמוך לגג:

מכל מקום הוא שותה. בין קולט בין מצרף ואם היה הצינור רחב ד' על ד' אסור מפני שהוא מוציא מרשות לרשות:

גמ' **ניחא ברשות היחיד וישתה ברה"ר**. שאסור דכשהוא עומד ברשות היחיד ושותה בר"ה צריך הוא שיהא שוחה למטה מעשרה דכל למעלה מי' לאו ר"ה הוא ושפיר הוי כמכניס מר"ה לרה"י ועד שיכניס ראשו ורובו לרשות היחיד אלא כשהוא בר"ה ושותה ברה"י אמאי אסור הרי הוא שותה בעמידה וכי אין פיו שבר"ה למעלה מעשרה הוא וא"כ אם הכניס ראשו בלחוד לשתות הרי כמוציא מרה"י למקום פטור הוא שפיו למעלה מעשרה טפחים:

שניא היא שמתגלגלין. המים ויורדין להגוף בשעת שתייתו והרי כמוציא מרה"י לר"ה הוא והלכך צריך שיהא ראשו ורובו ברה"י:

תני. בתוספתא פ"ח:

מלעיטין אותו מבפני'. ובתוספתא גריס אובסין וגי' דהכא נוחה דהא תנן בפ' מי שהחשיך אין אובסין את הגמל ולא דורסין אבל מלעיטין ולמקים שהוא יכולה להחזיר קרויה הלעטה:

ניחא מבפנים מלעיטין אותו מבפנים. אע"ג דהמאכל הוא בחצר הגמל הוא בר"ה מכיון שהכניס ראשו ורובו בחצר מותר אלא מבחוץ מלעיטין אותו מבחוץ בתמיה והרי מוציא המאכל מהחצר לרה"ר:

אין פיו למעלה מעשרה טפחים. שינוייא הוא וכי אין פיו של הגמל למעלה מעשרה טפחים בר"ה וא"כ מוציא הוא למקום פטור ומותר:

אמר ר' חייה וכן בגת לענין מעשר. הכתוב לקמן בספרי הדפוס ט"ס הוא דהוקבע בתוך השקלא וטריא דהסיפא דמתניתין. ולא שייכא התם אלא הכא קודם להא דר' יוסי בר בון ור' חייא לפרש וכן בגת דמתני' קאי דהרי הגת אינו אלא כרמלית ולא גזרינן בכרמלית אלא לענין מעשר קתני וכדפרישית. במתני':

ר' יוסי בר בון מחלפא שמועתיה. אסיפא דמתני' קאי דקתני מן הצינור מכל מקום שותה ואפילו מצרף פיו סמוך לו והקשה ר' יוסי בר' בון לשמעתתא אהדדי וכי לא כן אמר ר' יעקב בר אחא בשם ר' חנינא שכל שלשה ושלשה כלומר שבכל מקום עד ג' טפחים הסמוכין למחיצה הרי הוא כמחיצה עצמה דפחות מג' כלבוד דמי וס"ד דהכא נמי אפי' הצינור סמוך בפחות מג' להגג נמי שרי ואמאי הרי הוא עומד ברשות הרבים והגג רשות היחיד הוא:

תיפתר ביוצא. הצינור ובולט חוץ לשלשה מהגג:

שאין בו רוחב ארבעה. וכן ובלבד שאין בו רחב ארבעה דאלו רחב ארבעה כיון שהוא למעלה מעשרה הוא עצמו רשות היחיד הוי:

נעץ קנה. ברשות הרבים והקיפו מחיצה כלומר שעשה למעלה מעשרה מקום רחב ארבעה על ארבעה על גבי הקנה וזרק מרשות הרבים לתוכו תחת ההיקף או ע"ג ההיקף דאלו הקיפו במחיצה גמורה ליכא מאן דפליג דהוי רה"י בגבוה ג' ורחב ארבעה אלא כדאמרן:

במחלוקת. תליא מילתא כדפליגי ר' יוסי בר' יהודה ורבנן בברייתא בשבת פ' הזורק והובאה לעיל בפ"ק דשבת דלר' יוסי בר' יהודה חייב דאמרינן גוד אחית מחיצתא ולרבנן פטור דהוי ליה מחיצה שהגדיים בוקעין תחתיה ולא הויא מחיצה ואיידי דאיירי בעניינא דרחב ד' למעלה מייתי להא:

התיב ר' יודן. אמתניתין קאי ואהאי אוקימתא דקאמר תיפתר ביוצא חוץ לג' ושאין בו רחב ארבעה והני תרתי למה לי הרי מכיון שהוא חוץ לשלשה מן הגג לאו כגג הוא:

והתנינן. בגיטין פ"ח בהלכה ג':

היתה עומדת בראש הגג וזרק לה גיטה וכו' אמר ר' אלעזר. כלומר ואמר ר' אלעזר התם עלה מתני' בגג שיש לו מעקה דסופו לנוח שם ושירד הגט לאויר המעקה ושאין לו מעקה בעינן שירד לאויר שלשה שהן סמוכין לגג לפי שכל שלשה שסמוך לגג כגג הן אלמא דמיהת שמעינן דאויר שחוץ לג' לעולם לא הוי כגג וכיון דהכא מיירי שיוצא חוץ לשלשה למה לי שאינו רחב ארבעה:

אמר רבי חייה וכו'. לא שייך הכא אלא מקודם כדלעיל:

ר' יודן אמר דרבי מאיר. כצ"ל דר' יודן שהוא אמורא והקשה להקושיא חזר ומשני דהך אוקימתא דלעיל אליבא דרבי מאיר היא דאמר את רואה את הכותל כגמום כדלעיל בשבת פ' הזורק בהלכה ג' דפליגי ר' מאיר ורבנן לרבי מאיר אפי' אין שם חור רוחב ארבעה בכותל את רואה כאילו הוא גמום יחתוך דסבירא ליה חוקקין להשלים והשתא הא קמ"ל בהך אוקימתא דמתני' ר"מ היא דסבירא ליה חוקקין להשלים ובשאינו רחב ד' אם הוא סמוך להכותל רואין כאילו רחב ד' דחוקקין להשלים וה"ק אפי' בשאינו רחב ד' והוא שיוצא חוץ לג' מן הגג:

דברי הכל. כלומר לא תדחק לאוקמי כרבי מאיר וכהאי אוקמתא אלא מתני' ד"ה היא והכא מיירי במשתפע הצינור עשרה טפחים מתוך שלש כלומר אפי' הוא מתוך שלש לגג מכיון ששיפועו יוצא רחוק עשרה טפחים לא הוי כגג ולקמיה פריך עלה:

רבי יוסי בעי עלה אם וכו' מתוך שלש. לגג ודאי כגג הן דהרי מה אנן תמן גבי גט שאינו צריך הנחה אלא מכיון שבא לרשותה סגי ואפ"ה את אמר עד שינוח וכלומר עד שיבא לאויר תוך שלשה סמוך לגג דהוי כמו שנח כאן בשבת דבעלמא צריך שינוח ועד שיעשה עקירה ממקום הנחה לכ"ש דכיון שהוא תוך שלשה סמוך לגג דכמונח בגג דמי:

מכל מקום לא נח. בתמיה והיכי בעית לאוקמי הא כאן נח הוא ואמאי שרי:

א"ל. להכי מוקמינן כשאין רחב ד' ומכיון שאין בו רחב ד' ולא הוי מקום חשוב אפי' נח חשיב כאלו לא נח:

הלכה ז

מתני' **בור בר"ה**. וסמוך הוא לרה"י. וחולייתו גבוה עשרה טפחים. כלומר הבור עם גובה החוליא שהיא השפה סביביו הן עשרה טפחים וקמ"ל דבור וחולייתו מצטרפין לעשרה ודוקא כשהוא סמוך לכותל רה"י בתוך ד' טפחים שאין אדם יכול לעבור שם אז ממלאין הימנו בשבת דרך החלון שעל גביו ואפילו אינו אלא עשרה טפחים עם החוליא אבל אם היה הבור מופלג מן הכותל ארבעה טפחים אין ממלאין הימנו אלא אם כן חולייתו

גבוה עשרה שנמצא כשהוא ממלא ממנו דרך למעלה מחלייתו הוא ממלא שהוא למעלה מעשרה והוי מקום פטור:

אשפה בר"ה גבוה עשרה טפחים שופכין לתוכה מים בשבת. דרך חלון שעל גבה דנמי שופך דרך מקום פטור הוא ולא חיישינן שמא תנטל ותפחות האשפה מגבוה עשרה ואתי למשדי בה נמי כמעיקרא ודוקא באשפה של רבים שאינה עשוייה להתפנו' אבל באשפה של יחיד אין שופכין עליה דחיישינן שמא תתפנה וכששופך עליה הרי שופך הוא לר"ה:

גמ' **אין את רואה עמוק כגבוה**. בתמיה דמ"ש עמוק י' עשרה מגבוה עשרה ול"ל חוליתו גבוה עשרה הרי הבור לעולם עמוק עשרה הוא והוי רשות היחיד וממלא מרה"י לרה"י. ומשני דמיירי שאין בפיו של הבור רוחב ארבעה ולא הוי רה"י וכר"ה היא והלכך בעי' שיהא חולייתו גבוה עשרה שנמצא ממלא הוא דרך מקום פטור:

עד כדון בסתום. שאין מן הבור להכותל ד' טפחים וכסתום דמי לפי שאין אדם יכול לעבור שם ואין ר"ה מפסקת בינו ובין הכותל:

היה מופלג. הבור מהכותל ד' טפחים מאי ופליגי רב ושמואל:

נותן נסר. מן החלון שבכותל להבור ונמצא שאין כאן אויר מפסיק וממלא דרך צד הנסר. ואידך אמר נעץ קנה בארץ בין הכותל ובין הבור בכדי שלא יוכל אדם לעבור שם ואין כאן ר"ה מפסקת:

ולא ידעינן. מי משניהן אמר כך ומי אמר כך אלא מן מה דתני שמואל לעיל בשבת פ' הזורק בהלכה א' והובא לעיל בפ' הדר בהלכה ז' דפליגי רב ושמואל בזורק מרה"י לרה"י דרך למעלה מי' באויר ר"ה. ולשמואל אסור משום שבות א"כ דין הוא דאמר נותן נסר ולא סגי בנועץ קנה בארץ דמ"מ ממלא הוא מרה"י לרה"י דרך למעלה מעשרה באויר ר"ה ואסור משום שבות ולרב דס"ל התם מותר לכתחילה הכא בנועץ קנה סגי ומיהת קנה בעי שמכיון שהוא מופלג מן הכותל נראה כר"ה מפסק' ביניהן:

היו שנים. שדרין שני בני אדם אחד בבית ואחד בעליה או שני בתים זה בצד זה ולכל אחד חלון פתוח ע"ג הבור פליגי בה תרין אמוראין:

חד אמר עשרה. כלומר שצריך שיהא ביניהן עשרה טפחים ומעשרה ולמעלה כדי שלא יהו אוסרין זה על זה ואידך אמר ארבעה טפחים ביניהן סגי:

מתיב מ"ד עשרה למ"ד ארבעה. לדידך שאפי' שניהן בתוך עשרה מותר ואמאי וכי לא נמצאו שתי רשויות משתמשו' ברשות אחת כשממלאין מן הבור דבשלמא אם הן רחוקין זה מזה עשרה ומעשרה למעלה כל א' וא' ממלא בפ"ע דחלוקין הן ואין אוסרין זה על

זה אלא לדידך הרי הן בשני בתים וממלאין שניהן מן הבור בתוך עשרה זה מזה והרי כאן שתי רשויות שבתוך עשרה משתמשין ברשות אחת ואוסרין זה על זה עד שיערבו ביניהן והעירוב עושה אותן כאחד:

א"ל ר"ה מבטלת. כלומר שאני הכא שלשניהן פתוח הוא לר"ה ואע"פ שהן בתוך י' זה מזה הרה"ר מבטלת שלא יהיו נחשבין כשתי רשויות בתוך עשרה לאסור זה על זה ולא דמי להההיא דשתי גזוזטראות זה למעלה מזה האמורה לעיל בפ"ח בהל' ח' דהתם אוסרין זה על זה כששניהן בתוך עשרה כדפרישית שם לפי שאין שם ר"ה שתהא מבטלת אותן מלהיותן נחשבין כאחת ושלא לאסור זע"ז שהרי שתיהן למעלה מן המים הן:

הלכה ח

מתני' אילן שהיא מיסב ובנוסחת הבבלי מיסך שהוא סוכך ונופו ניטה מכל צדדיו על הארץ:

מטלטלין תחתיו. בשבת דכיון שאין נופיו גבוהין מן הארץ ג"ט ה"ל כלבוד והרי יש כאן מחיצה י' שאין הענפים נמוכין אלא בראשן והולכין ומגביהין לצד חיבורן בהאילן וצריך שיהא ממלא את האויר בין הענפים להארץ בתבן וקש וכיוצא בהן וקושרן בארץ עד שיעמוד ברוח מצויה ולא יתנדנד שכל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה אינה מחיצה ודוקא עד בית סאתים הוא שמותר לטלטל שהרי לא הוקף לדירה היא וכל מחיצה שתשמישה לאויר לשמור אויר השדות והכרמים ולא לשם דירה אין מטלטלין בה אלא בית סאתים ואם היה יתר מבית סאתים אין מטלטלין בה אלא בד' אמות:

שרשיו גבוהין מן הארץ ג' טפחים לא ישב עליהן. לפי שאסור להשתמש באילן גזירה שמא יתלוש זמורה ואם אינן גבוהות שלשה הרי הן כקרקע ומותר לישב עליהן:

הדלת שבמוקצה. רחבה שאחורי הבתים נקראת מקום מוקצה שאין שם רוב תשמיש והדלת שלה זקופה היא כנגד הפתח וכשהוא פותח נוטל את הדלת ומטילה על הארץ לפי שאין לה ציר כשאר דלתות וכן החדקים והן קוצים שסותמין בהן הפירצה וכן המחצלת של קנים שסותמין בה וכל אלו קשורין ותלויין בכותל אלא כשפותחין מסלקין אותן ומטילן על הארץ לפיכך אין נועלין בהן דמחזי כבנין אלא אם כן היו גבוהין מן הארץ ואם הן קשורין ותלויין בכותל אפי' אינן גבוהין מן הארץ אלא נגררין על הארץ נועלין בהן:

ובלבד שלא יהא בו. אבור דמתני' קאי ובלבד שלא יהא בבור יותר מבית סאתי' שאז אסור למלאות ממנו אם אינו מוקף מחיצות ואליבא דר' יהודה בריש פ' עושין פסין

דס"ל דמ"מ לא התירו אלא עד בית סאתים והבור עולה ממדת סאתים כדאמר שם בסוף הלכה א':

ולא יהיו מחיצות גבוהות עשרה וכו'. או או קאמר כלומר א"נ אפי' הוא מוקף מחיצות ולא יהיו גבוהות עשרה אינן מחיצות א"נ כשיש בהן פירצות צריך שלא יהיו פירצות יותר מעשר וכן אם היה עומד ופרוץ לא יהא בו (אלא) עומד כנגד עומד ופרוץ כנגד פרוץ דזה אסור ולשיטתיה אזיל כדאמר בפ"ק גבי שיירא שחנתה בבקעה דביותר מבית סאתים אפי' אין כאן פירצה יותר מי' עומד כנגד הפרוץ בעי' ולא יהא עומד כנגד עומד ופרוץ כנגד פרוץ ודוגמתו אמר לעיל בפ"ד בהלכה ב' גבי נמל דר"ג כדפרישית שם:

גמ' **אסור לתלוש**. ולקמן בפ' משילין בהלכה ב' גריס בשם רב אסור לדוש בשרשי זמורה בשבת והיא גי' הנכונה והיא שרשו אילן והיא שרשי קלחי כרוב הכל דין אחד להן ובגבוהין שלשה דמשתמש באילן הוא אבל אם אינן גבוהין שלשה כארץ הן ודשין עליהן:

מתניתא. דקתני הדלת שבמוקצה וכו' אין נועלין בהן בשאין להן צירין כלל אלא כדפרישי' במתני' אבל ביש להן צירין אם תלויין בציר שלהן אף על פי שהן נגררין על הארץ:

הדא היא דתני. בתוספתא פ"ח והובאה לעיל בפ"ה דשבת בהל' א' דלת גוררת ומחצלת גוררת וקנקולין הוא כלי מנוקב עשויה לעשן הבגדים שעליו ומשימין תחתיו אש וגפרית ולפעמים תולין אותו על הפתח ונגרר על הארץ מותר לפתוח ולנעול בהן בשבת ואצ"ל בי"ט וכן מחצלת הקשורה והתלויה אפילו אינה גבוה מן הארץ פותח וכו':

הלכה ט

מתני' **לא יעמוד אדם ברה"י**. ויטול המפתח המונח בר"ה ויפתח בר"ה להחנות או בר"ה שיעמוד בר"ה למטה מעשרה ומושיט ידו למעלה מי' ויפתח ברה"י דחיישינן שמא יבוא אצלו המפתח:

אא"כ עשו לו מחיצה גבוה עשרה. אסיפא בעומד בר"ה קאי ויעמוד בתוך המחיצה:

אמרו לו מעשה בשוק של פטמין. טבחים שמפטמין הבהמות לשחטן שהיה בירושלים ואע"ג דאיכא למ"ד שירושלים כרמלית היא לפי שדלתותיה נעולות בלילה ומה זו ראיה אלא משום דשמעינהו רבנן לר"מ דאסור לעמוד נמי בכרמלית ולפתוח ברה"י ועלה הביאו ראיה משוק של פטמין בירושלים ור' יוסי אומר שוק של מוכרי צמר היה. ומיהו אין הלכה כר"מ אפילו בר"ה:

גמ' **בשם כהנא אין הלכה כר"מ**. כצ"ל:

למה עביד ר"מ את הכותל. כלומר היכי דמי לר"מ שעושה לדין הכותל שהמנעול בו אם כגמום או כנקוב. ואהא דמחלק ר"מ בתוספתא דמייתי לקמן קאי דס"ל בזמן שהמנעול למטה מעשרה נוטל את המפתח מתוך האסקופה וכו' כדלקמן וממ"נ אי עביד ליה כגמום כלומר אע"ג דשמעי' ליה לר"מ דס"ל אפי' במקום דלית ביה ארבעה רואין אותו כאילו גמום ואית ביה ארבעה דחוקקין להשלים כדאמר ר"מ בעלמא הכא עביד ליה כגמום ממש ולית ביה ארבעה במקום המנעול מיירי א"כ אפי' למעלה מעשרה מותר דהרי האסקופה דנקט כרמלית היא ומן הכרמלית למקום פטור היא דלמעלה מי' ואין בו רחב ד' מקום פטור היא ואין תימר כנקיב משוי ליה וכדס"ל בעלמא דחוקקין להשלים והוה כדאית ביה ארבעה א"כ אפילו למטה מעשרה אסור דמכרמלית לרה"ר היא. והשתא מייתי לה הברייתא דהתוספתא וכלומר והיכא שמעינן ליה לר"מ דמחלק כן האי ברייתא היא פתח גנות וכו' והועתקה כאן בטעות וה"ג לה בתוס' ריש פ"ט פתחי גנות שיש להן בית שער מבפנים פותחין ונועלין בהן מבפנים מבחוץ פותחין ונועלין בהן מבחוץ מכאן ומכאן פותחין ונועלין בהן מכאן ומכאן וכן פתחי חנויות ברשות הרבים רמ"א בזמן שבית המנעול למטה מי' נוטל את המפתח מן האסקופה ונותנו למנעול ופותח ומטלטלו בתוך הבית ומחזירו למנעול ונועל ומניחו במקומו ובזמן שבית המנעול למעלה מעשרה טפחים מביא את המפתח מערב שבת ונותנו למנעול ופותח ומטלטלו בתוך הבית ומחזירו למנעול ונועל ומניחו במקומו וחכמים אומרים אף בזמן שמנעול למעלה מעשרה טפחים נוטל את המפתח מן האסקופה ונותנו למנעול ופותח ומטלטלו בתוך הבית ומחזירו למנעול ונועל ונוטלו ומניחו בחלון שע"ג שקוף אם יש בפי חלון ארבעה על ארבעה אסור שאין מטלטלין מרשות לרשות. ע"כ מהתוספתא והיינו דמדקדק לעיל לר"מ דמתיר בלמטה מעשרה וא"צ להביא את המפתח מע"ש אלא נוטלו מן האסקופה ונותנו למנעול ופותח בו ואח"כ מחזירו לבית וכו' כלומר שיכול לטלטלו לתוך הבית וחוזר ומביאו למנעול ונועל בו. ובזמן שבית המנעול למעלה מעשרה אוסר ר"מ ליטול מן האסקופה אלא צריך להביאו מע"ש ונותנו למנעול וכו' א"כ היכי עביד לה ר"מ להאי בית מנעול והיכי מיירי אי אית ביה ארבעה או לא:

הדא אמרה כגמום עביד לה רבי מאיר. כצ"ל. דהא לר"מ דמחלק בין למעלה ובין למטה הוא דשקיל וטרי וכלומר וע"כ דשמעית מיניה דר"מ עביד לה כגמום ממש וכדאית ביה ארבעה דמי וכדס"ל בעלמא דחוקקין להשלים ובהא גופה פליגי דלרבי מאיר כמאן דאית ביה ארבעה ואם הוא למעלה מעשרה אסור ליטלו מן האסקופה לבית המנעול דקמטלטל מכרמלית לרה"י ולרבנן אין חוקקין להשלים ומכרמלית למקום פטור הוא

ומסיפא דהתוספתא מדייק לה וכלומר אע"ג דמעיקרא מספקא לן ה"ד דבית המנעול דפלוגתייהו מסיפא דקתני ואם היה בפי החלון ארבעה וכו' וזהו אליבא דרבנן כדקתני ובזה ד"ה מודים א"כ מכלל דרישא בבית המנעול דלית ביה ארבעה הוא דמיירי ופליגי כדאמרן:

ניחא מבחוץ צריך בית שער מבפנים צריך בית שער. כצ"ל כלומר בתמיה כלומר אמאי צריך להניח המפתח בבית שער אם נועל בו מבפנים. ומשני דמ"מ לא נמצאו דהוו כשתי רשויות משתמשות ברשות אחת וכלומר דהואיל והדלת נפתח הוא לחוץ אע"פ שפותח ונועל מבפנים מיחזי כב' רשויות משתמשות ברשות אחת ולפיכך צריך בית שער:

הלכה י

מתני' **נגר שיש בראשו קלוסטרא**. נגר הוא יתד קווילי"ה בלע"ז ותוחבין אותו בחור שבמפתן לנעול בו את הדלת ויש בראשו קלוסטרא והוא כעין בוכנא שהוא עב וראוי לכתוש ולשחוק בו פלפלין:

ר"א אוסר. לנעול בו אע"פ שתורת כלי עליו קאמר בגמרא דס"ל לר"א שהקלוסטרא טפל הוא לנגר ואינו מחשיבו לכלי ומכיון שאינו ניטל ואוגדו בידו והוא החבל שהוא נאגד וקשור בו לא מוכחא מילתא דלנעול הוא עומד אבל אם ניטל עם אוגדו מודה ר"א דשרי:

ור' יוסי מתיר. משום דס"ל דהקלוסטרא הוא העיקר והנגר טפל לו ומכיון שהקלוסטרא מוכחת עליו שהוא כלי ומוכן לנעילה נועלין בה בשבת והלכה כר' יוסי:

נגר הנגרר. זהו כתם נגר שאין בראשו קלוסטרא וקשור הוא בדלת ונגרר בארץ:

נועלין בו במקדש. משום שאין בו אלא משום שבות ומשום טלטול הואיל ואין תורת כלי עליו א"נ משום דמיחזי כבונה הואיל ונגרר בארץ ולאו בונה ממש הוא ואין כאן אלא שבות ובמקדש לא גזרו משום שבות:

והמונח. שאינו קשור כלל בדלת אלא מונח הוא בקרן זוית וכשצריך לנעול נוטלו ונועל בו וחוזר אח"כ ומניחו:

כאן וכאן אסור. דס"ל דבכה"ג הוי כבונה ממש ואפי' במקדש אסור:

ר' יהודה אומר המונח מותר במקדש. שאין בו משום בנין אלא שבות בעלמא והנגרר מותר אפילו במדינה והלכה כר' יהודה ומ"מ בעי' שיהא קשור ותלוי בדלת או אם האגד שאגוד בו הנגר בידו הוא כלו' שניטל עמו והאגד מוכיח עליו שהוא עומד לנעילה אבל אם מונח לגמרי בפ"ע והאגד שלו נשאר קבוע בדלת אסור לנעול בו:

גמ' **אמר ר' יוסי בר בון כדברי מי שמתיר וכו'**. כדפרישי' במתני':

איזה נגר. הנגרר שנחלקו בו במתני'. וגרסינן להא לעיל בשבת בסוף פ' כל הכלים והתם גריס בהדיא איזהו נגר הנגרר:

קשור. בחבל בדלת אע"פ שאינו תלוי ונגרר עם החבל בארץ:

א"ר יוחנן משכני חילפיי. משך אותי חילפיי והוא אילפא חבירו של ר' יוחנן והראה אותי נגר של בית רבי שהוא קשור בדלת ואע"פ שאינו תלוי נועלין בו בשבת ובפ' כל הכלים בהלכה ג' מפרש התם ר' יודן לטעמא דמכיון שנוטלו ונותנו לתוך ידו נעשה כמפתח:

אמר ר' יוחנן אתיא דהכא כסתמא דתמן. זהו על הא דפליגי בפ' הנזכר בהלכה ז' פקק החלון רא"א בזמן שהוא קשור ותלוי פוקקין בו ואם לאו אין פוקקין בו וחכמים אומרים בין כך ובין כך פוקקין בו ויחידאה דהכא ר' יהודה דמתיר אע"פ שאינו תלוי אלא נגרר בארץ כסתמא דחכמים דהתם ויחידאה דהתם ר"א דבעי קשור ותלוי כסתמא דחכמים דהכא דס"ל כמחלוקת כאן כך מחלוקת כאן:

היך עבדין עובדא. משום דחכמים דהכא היינו ר"א דהתם וא"כ הלכ' כמאן:

א"ל מן מה דאמר ר' יוחנן משכני חילפיי וכו'. א"כ עביד רבי עובדא אע"פ שאינו תלוי ש"מ דהלכה כר' יהודה למעשה ומיהו עד שיהא קשור בדלת ואע"פ שאינו תלוי:

ר' ינאי חמוי דר' אמי. מוסיף עד שיהא קשור בדלת בדבר שהוא יכול להעמידו שיהא חזק ולא יהא נופל לארץ:

נגרא הדא דרבי אלעזר. נגר של ר"א והוא ר"א אמורא קשור בגמי בעלמא הוה:

נשמט. הנגר שנפסק החבל שקשור בו וכשפותח ונועל בו הוא מונח בקרן זוית אסור:

נקמז. שנחסר ממנו מעט ואינו ממלא את החור האסקופה שמכניסין אותו שם:

מדדהו בראשי אצבעותיו. עד שהוא מכניסו ומהדקו שם:

ר' בא וכו' הלכה כר' יוסי. האי לא שייכא הכא אלא התם בשבת ועל דר' יוסי במתני' שם קאי דס"ל לחלק בכיסוי הכלים שיש להן בית אחיזה בד"א בכיסוי קרקעות וכו' כמפורש התם ואגב דלעיל מייתי לה נמי הכא:

הלכה יא

מחזירין ציר התחתון במקדש. אם נשמט ציר התחתון של דלת ממקומו מחזירין אותו במקדש דהואיל והציר העליון במקומו הוא אין כאן אלא משום שבות ואין שבות במקדש ומחזירין אותו להדיא למקומו:

אבל לא במדינה. שאין מחזירין אותו אלא דוחקין אותו למקומו:

והעליון. אם נשמט ציר העליון ממקומו לא יחזיר אפי' במקדש וכדמפרש בגמרא שלא כל שבות התירו במקדש וטעמא דהכא איכא למיחש שמא יתקע בגרזן או במקבת ואם תקע חייב חטאת דהויא מלאכה ושאני בנגר המונח במקדש דהתם משום דכבונה הוא ואין בנין בכלים ושבות דבכה"ג לא גזרו במקדש וכן הלכה. ובנוסחת הבבלי גריס גם כאן ר' יהודה אומר העליון במקדש והתחתון במדינה ואין כן הלכה:

מתני' **מחזירין רטיה במקדש**. כהן שלקה בידו ונתן עליה רטיה מבע"י והוצרך לעבוד עבודה בשבת או ביו"ט ונטל רטיה מעל ידו שלא תהא חציצה בין ידו לעבודה מחזירה אח"כ על ידו דאי לא שרית ליה להחזירה ממנע ולא עביד. עבידה וזה אחד מן הדברים שהתירו סופן משום תחילתן כדחשיב בפ"ק דביצה:

אבל לא במדינה. גזירה שמא ימרח הרטיה ואתי לידי חיוב חטאת דחייב משום ממחק ודוקא שפירשה ע"ג קרקע אבל אם היא בידו או אפילו פירשה ע"ג הכלי בהא לא גזרו ומחזירין אותה בכל מקום:

אם בתחילה. שלא היתה קשורה מבעוד יום וכאן זה לא סילקה לצורך עבודה כאן וכאן אסור וליכא למימר הכא אין שבות במקדש דהא וודאי האי שבות לאו צורך גבוה הוא אלא לצורך עצמו:

אמר ר"י בר בון לא כל שבות התירו במקדש. בספרי הדפוס כתוב זה על פיסקא והוא מתניתין דלקמן וטעות הוא דלא שייך כלל אחזרת רטיה שאותה ודאי התירו במקדש אלא כאן על המתניתין דקתני בסיפא מחזיר ציר התחתון וכו' הוא דקאי ומפרש דטעמא דלא התירו בעליון במקדש ואע"פ שג"כ אינו אלא שבות משום דלא כל שבות התירו במקדש וכדפרישית טעמא במתניתין דבעליון גזרינן שמא יתקע אבל בנגר המונח אינו אלא דמחזי כבונה ולעולם אינו בא לידי חיוב חטאת שאין בנין בכלים:

גמ' **תני לא יקנח אדם את האספלנית**. בשבת מליחה של המכה שלא יבא לידי מירוח וכו':

והתני. בניחותא תנ"ה החליקה מן המכה ממטה וכו' אבל לא יקנח את האספלנית עצמה שלא יבא לידי מירוח:

תני רטיה שתפחה. ומחמת כן פירשה מעל המכה מחזירין אותה בשבת:

והוא שתפחה כנגד המכה. ומחמת כן פירשה כדפרי':

והתני. בניחותא:

החליקה וכו' ובלבד שלא תצא רשות כל אותה המכה. שלא יגביהנה כשיצאתה מכל המכה כולה:

ר' יוסי בר בון וכו'. מכה שנתרפא' וכו'. גרסינן להא לעיל בשבת פרק במה אשה בהלכה ב' בסופה עד גמירא וע"ש:

הלכה יב

מתני' **קושרין נימין במקדש**. נימת כינור של לוים שאומרים עליו שיר על הקרבן שנפסק בשבת קושרין אותו בין באמצע בין מן הצד מפני שהוא קשר של מצוה ולא היה יכול לעשות זה מאתמול:

אבל לא במדינה. אע"פ שאין קשר זה מעשה אומן מ"מ הואיל וקשר של קיימא הוא אסור:

ואם בתחילה. לעשות הקשר בשבת אפילו במקדש אסור:

חותכין יבלת במקדש. יבלת היא מום כדכתיב או יבלת וחותכין אותו שלא לפסול את הקרבן או אם הוא בגופו שלא לעכב את העבודה ודוקא ביד הוא דשרי דהוי חותך כלאחר יד ואינו אלא משום שבות ובמקדש לא גזרו משום שבות אבל בכלי אסור ודוקא בלחה אבל ביבישה חותכה אפילו בכלי ועובד עבודה:

גמ' **דר"ש בן אלעזר היא**. מתניתיך דמתיר אפי' לקושרה:

דתני. בתוספתא פ"ח נימא שבכנור וכו' דרשב"א אינו מתיר אלא עניבה שאם קושרה היא אינה משמעת את הקול ותני אידך רשב"א אומר הכהנים על הדוכן והלוים על השיר וכל ישראל על המעמד כדתנינן פ"ד דתענית וכלי שיר כולן מעכבין את הקרבן וא"כ אפי' קשירה מותר היכא דלא סגי בלאו הכי וע"כ תרי תנאי ואליבא דרשב"א ומתני' כהך תנא אליבא דרשב"א דקשירה נמי מותר:

תמן תנינן חתיכת יבלתו וכו'. בפ"ו דפסחים:

והכא את אמר הכין. דחותכין בשבת ומשני ר' סימון מפני קילקול פייסות שאם לא תתיר שיחתוך יבלתו לא יהיה כשר לעבודה ונמצא שחסר כהן אחד מן הפייס כדתנן בפ"ק דיומא שהיו מפיסין הפייס הראשון הפייס השני וכו' ויצטרך לעשות פייס אחר:

אמר ר' יוסי והן שהפיסו. כך הוא בפסחים שם דוקא שכבר הפיסו ויהיה כאן קילקול הפייס אבל לא מקודם אלא יקחו כהן אחר תחת זה ולהטיל הפייס:

בשם לוי סוכיא כאן בנפרכת כאן בשאינה נפרכת. כך היא בפסחים שאם יבישה עד שנפרכת הוא חותכין את כולה:

אתיא דר"ש בן יקים. דאינו מתיר אלא ביבישה ולא בלחה וטעמא דבלחה מיהת חובל הוא ואע"פ שא"צ לדם הוא וכבר קפרא דלקמן דמחייב לעולם בחובל ומבעיר ואפי' א"צ

לדם וא"צ לאפר ודר' יוסי בן חנינה דמתיר ביד אפי' בלחה ואע"פ שחובל הוא דבלחה מוציא דם ואם א"צ לדם פטור וכר' יוחנן וכאן דלצורך עבודה מותר אפי' לכתחילה:

דתני כל המקלקלין פטורין וכו'. עיקרא דהאי מילתא בפלוגתייהו בפ"ג דב"ק בהלכה י' והובאה ג"כ לעיל פ' במה מדליקין בהלכה ה':

כאן וכאן בלחה אנן קיימין. ור' יוחנן לשיטתיה דאמר והוא שיהא צריך לדם דאז חייב משום חובל ומתני' דהכא כשאינו צריך לדם ולצורך עבודה מותר:

הלכה יג

מתני' **כהן שלקה באצבעו**. ולאו אורח ארעא שתהא מכתו נראית בשעת עבודה:

כורך עליו גמי. בענין שלא תהא חציצה ואע"פ שהגמי מרפא את המכה משום צורך עבודה מותר:

אבל לא במדינה. דרפואה בשבת שבות היא ואסור:

אם להוציא דם. אפילו במקדש אסור דאין זה לצורך עבודה:

בוזקין מלח. כותשין מלח לפזר על הכבש שעולין על גבי המזבח שלא יחליקו רגליהן מפני שהכבש חלק היה:

וממלאין מים מבור הגולה. שבעזרה בגלגל בשבת ובשבת אסור למלאות בגלגל שמא ימלא מים לגינתו ולחורבתו ובמקום דליכא למיגזר הכי כגון שאין שם גינה או בגלגל קטן וכיוצא בו מותר למלאות מים בגלגל בשבת ולא חיישינן להשמעת קול דלא אסרו אלא קול של שיר בלבד וכן מותר מן הדין למיטרף אבבא ולמיקש על תרעא בשבת:

מבור הגדול ומבאר הקר בי"ט. זה היה ע"פ היתר נביאים שביניהם שהתירו שם במדינה בשעה שעלו לרגל כדקאמר בגמ' ובאר הקר נקרא על שם באר מים חיים ומלשון מקור הוא ושאר בארות שבמדינה לא התירו:

גמ' **אבל בניגיון**. הוא צילצול קטן וכך שמו בלע"ז ביניגיי"ל אסור משום יתור בגדים כדמסיים ואזיל דאנן סברין מימר יתור בגדים פסול לעבודה כמחוסר בגדים דקחשיב ליה בריש פ"ב דזבחים בין הפסולין לעבוד':

ר' יעקב בר אחא בשם ר' יסא. לא אמר טעמא דצילצול קטן אסור משום יתור בגדים אלא כדר' חנינא. דטעמא היה משום חציצה דאמר ר' חנינא ובלבד שצריך שלא יחוץ בין בשרו לבגד וכן בין בגד לבגד:

על דעתיה דר' חנינא. דלאו משום יתור בגדים היא ואיזה הוא יתור בגדים שתי כתנות וכו' כלומר דוקא אם הם יתור בגדים מבגדי כהונה עצמן:

כהן שלקה באצבעו וכו'. כלומר דמיבעיא לן אליבא דר' חנינא אם כרך עליה אבנט מהו מי נימא דכל שם אבנט פסול משום יתור בגדים אפי' לא לבשו דרך מלבוש או אינו פסול אלא דוקא דרך מלבוש שלבש שני אבנטים ולא פשיט מידי:

תני מעלין בדיוביט. הוא דיופי כלי שיש לו ב' פיות שעשוי מן ב' קנים חלולים ותחובים באלכסון וראשי האלכסון זה אצל זה ונותנים אחד מן הקנים בחבית ומוצץ בפיו בראש הקנה השני מעט יין אליו ואחר כך יוצא היין כולו מעצמו ומעלין כך את היין בשבת:

ומטיפין בעדק לחולה בשבת. כדמפרש לקמיה:

משתמיה. כך שם הכלי בלע"ז מיסטימי:

מטיפין בעדק אית דבעי מימר עוררה. שעושין אותו לעורר החולה משנתו ואינן רוצין להקיצו בידים שלא יבעית לוקחין כלי הזה והוא של מתכות ופיו צר ומנוקב בתחתיתו נקבים דקים וממלאהו מים וסותם פיו העליון וכשהוא סתום אין המים יוצאין בנקבים התחתונים וכשרוצין להקיצו להחולה משים כלי מתכות א' תחתיו ופותח פיו העליון ויוצאים המים בנקבים טיף אחר טיף ועושין קול ומתוך כך הוא ניקץ:

אית בעי מימר קוקניתה. כלומר שמשימין תחתיו כלי הנקרא קוקניתה והוא עשוי כמין קנוקנות ובנימין של מתכות וכשרוצין שישן החולה נותנין זה תחת העדיק והמים היוצאין טיף אחר טיף עושין קול נעימה ובנחת על אלו הנימין שהן כנימי הכנור ומתוך כך הוא נרדם:

והיה בה בית אבל או בית המשתה. שמתאספין הרבה בני אדם ורוצה שלא יתלכלכו ממי הגשמים הנתונים ברצפת החצר ה"ז נוטל את האבן ומשים תחת המקום שמתקבצין מי הגשמים כמו צינור אחד למטה או כיוצא בו ומוריד הגשמים לתוכו ושיצאו לחוץ ולא יתפזרו המים על קרקעות החצר ובלבד שלא יעשה בשבת כדרך שעושה כך בחול אלא על ידי שינוי:

תני. בתוספתא פ"ח:

אין ממלאין בעדשה בשבת. עדשה היא כלי גדול כמו הגת הנקרא עדשה בפ"ה דע"ז הדפין והלולבין והעדשים וכו' ומשום שזה עובדא דחול הוא למלאות בכלי גדול כזה:

ואם כחס הוא על החבל או על המשיחה. שלא יהא נפסק כשימלא בדלי הקשור בהם הרבה פעמי' זא"ז ובשביל כך הוא רוצה למלאות בעדשה מים הרבה בפעם אחת מותר:

ממלאין מבור הגולה בשבת וכו'. מפני מה התירו למלאות מבור הקר הזה דוקא ולא בשאר בארות בי"ט במקום שיכול להגיע אצלו בתוך התחום אלא בשעה שעלו ישראל מן הגולה וכו' ולא כל הבארות הקר התירו וכו' וכדמייתי להא לעיל בריש פרק עושין פסין:

היך מה דאת אמר תמן וכו'. התם הוא דשייך להא ואגב מייתי לה נמי הכא כדרך הש"ס הזה דהתם קאמר לא התירו פסי ביראות אלא לעולי רגלים בלבד וחד מאן דאמר סבירא ליה דאף בזמן הזה ועלה קאמר כדאת אמר תמן גבי באר הקר דהכא מה שהותר הותר ולא שאר בארות הקרים וכן הכא גבי פסי ביראות מה שהותר לעולי הרגלים הותר ולא בזמן הזה:

הלכה יד

מתני' **שרץ שנמצא במקדש כהן מוציאו**. בשבת:

בהמיינו. באבנטו שאין איסור טילטול שהיא שבות במקדש ואף על גב דמטמא ליה לאבנט אפ"ה שלא לשהות את הטומאה עדיף והשרץ אינו מטמא אלא במגע ונעשה האבנט ראשון לטומאה ולא מטמא ליה להכהן שאין אדם וכלים מקבלין טומאה אלא מאב הטומאה:

רבי יהודה אומר בצבת של עץ. שהוא פשוטי כלי עץ ואין מקבל טומאה דלדידיה שלא להרבות הטומאה עדיף משהויי טומאה והלכה כר' יהודה:

מאיכן מוציאין אותו בשבת מן ההיכל וכו'. אבל מן העזרה לא אלא כופין עליו פסכתר והוא סיר של נחושת שלא יתראה הטומאה:

רבי עקיבה אומר מקום וכו' כרת. כשנכנס בטומאה וזהו אף כל העזרה משם מוציאו בשבת והלכה כר' עקיבא:

רבי שמעון אומר וכו'. התם בגמרא מפרש דרבי שמעון אקשירת נימין דלעיל קאי ופליג את"ק דמתיר בקשירה וקאמר איהו שלא התירו אלא עניבה שמותרת בכל מקום ולא קשירה אף על פי שאינה אסורה אלא משום שבות וה"ק ליה לת"ק אף על פי שאני מיקל במילי דרבנן גבי מי שיצא חוץ לתחום בסוף פרק ד' דסבירא ליה אפי' ט"ו אמות יכנס התם מקום שהתירו לך חכמים משלך הוא שנתנו לך כדקאמר שם שאין המשוחות ממצין את המדות והרי זה בתוך התחום שלו וכן כאן משלך נתנו לך והוא עניבה שלא התירו לך אלא משום שבות היכא דלא אתיא לידי חיוב חטאת והיינו עניבה אבל קשירה אפילו היא בגוונא שאינה אלא שבות כגון קשירת נימי כנור דכאן שאינה מעשה אומן מכל מקום היכא דמצי לאתויי לידי חיוב חטאת לא שרו ליה רבנן ואין הלכה כרבי שמעון:

גמ' **אמר לו ר' יוחנן בן ברוקה**. לר' יהודה:

לא נמצאת וכו' עד שימצא פשוטי כלי עץ א"ל ר' יהודה לא נמצאת וכו':

א"ל מוטב וכו'. כלו' שחזר רבי יהודה והוסיף עוד בטעם שמוטב לעבור על מצות ל"ת שלא באת לידו לעבור עליה כגון הכא דשהויי טומאה ממילא הוא דהויא ואיהו לא עביד מידי מלעבור על מצות ל"ת שבאת לפניו ועבר עלה בידים שמרבה את הטומאה והכי מיתפרשא כל הני א"ל בתרא דלקמן:

דתנינן תמן. לקמן פ' ואלו עוברין כיצד מפרישין וכו' כשורף את הקדשים בי"ט. שאפי' אינו שורף היום וכדקאמר שם שמשייר אחת לחלה מיהת נראה הוא כשורף שהרי משייר הוא לכתחלה בידים ואינו יכול ליתנו לכהן:

א"ל לר' יהושע כצ"ל א"ל מוטב לעבור וכו'. כלומר שר"י השיב לר"א ואמר מוטב לעבור וכו' שהרי מאליהן עובר על בל יראה ובל ימצא ולא עביד מידי מלעבור בידים וישרוף את הקדשים בי"ט:

תמן תנינן. בפ"ח דזבחים:

הניתנין במתנה אחת וכו'. כגון דם בכור בדם מעשר:

מתן ד' במתן אחת. כגון דם עולה ושלמים וכיוצא במתן א' דם בכור או דם מעשר:

א"ל מוטב. דברי ר' יהושע הן כדלעיל דבכל כי האי גוונא שב ואל תעשה עדיף:

תמן תנינן. בפי"ד דנגעים גבי טהרת מצורע הכניס ראשו וכו' וקתני התם ר' יהודה אומר שלשתם היה מכניס כאחד ופליגי בהערמה שהרי אסור לו ליכנס לעזרת ישראל עד שיטהר והכא משום מתנות בהונות שצריך שיהו מבפנים הילכך ת"ק ס"ל שאסור להערים ולהיות מכניס שלשתן כאחד בשביל לקבל המתנות אלא מכניסן אחד אחד ור' יהודה ס"ל מותר להערים והכניסן לשלשתם כאחד. ונתחלפו השיטות והתיבות כאן בהא דלקמן וכצ"ל מחלפה שיטת ר' יהודה תמן אמר מותר להערים ומכניס שלשתן כאחד והכא אמר אסור להערים ולהרבות הטומאה ועלה שייך האי שינויא הכתובה לקמן בספרים:

תמן דלא יסאבתי' תלתא זימנין. דכשהוא מכניס ראשו בתחילה ואח"כ ידו ואח"כ רגלו נמצא מכניס הטומאה ג"פ זא"ז ומוטב להכניס שלשתן כאחד ובפעם אחת:

ברם הכא טומאה ידועה מבפנים היא. ואיהו לא קעביד מידי:

מחלפה שיטת דרבנן תמן אמרין אסור להערים והכא אמרין מותר להערים. וזהו ר' יוחנן בן ברוקה דאמר מוציא באבנטו ואע"פ שמרבה בטומאה:

תמן שמא יכניס ראשו ורובו ויהא ענוש כרת. אם אתה אומר שיכניס שלשתן כאחד שמא יכניס ראשו ורובו כאחד והוא עדיין לא נטהר:

ברם הכא משום מכניס כלים טמאין בשבת. כלומר כשמוציא באבנטו אין כאן אלא אפושי טומאה בכלים טמאין בשבת ואין כאן ענוש כרת:

אפשר לה לצאת בלא שהות וכו'. זה הכל מדברי ר' יהודה הן וכלומר דהא דאמרת שלא לשהות את הטומאה אפשר שיזדמן לו מיד צבת של עץ ויוציאה בלא שהות:

בלא טומאה. בתמיה כלומר אבל היאך אתה אומר באבנטו שזה אי אפשר בלא אפושי טומאה:

א"ל וכו'. כלומר ועוד א"ל ר' יהודה מוטב לו לעבור וכו' כדלעיל דכל דלא עביד בידיה מידי טפי עדיף:

הוציא ממקום וכו'. כבר נראית לצאת בתחילה ופשיטא שמוציאו אף משם אלא דהא קמבעיא לן אם מצא אחד בצידו במקום שנפל במקום שאין חייבין עליו כרת אם מוציא הוא את שניהן דמכיון שהותר לזה הותר אף לזה או דילמא אינו מוציא אלא את שנראית לצאת בתחילה:

הוא היה אומר צבת בצבת עבד וכו'. תוספתא היא בשלהי מכילתין והזכיר לו תוספתא זו על השאלה ואמר ר"ח קומי ר' מנא ומה את אמר ליה להך תוספתא ומה כוונתך והשיב לו ר"מ דרך רמז ומשל היא שממנה את למד תשובה על השאלה דכמו מצבתא אחת למדו לעשות כמה צביתות והכא נמי משביתה אחת למדו כמה שביתות דמכיון שהותר לו שבות אחת במקדש לטלטל ולהוציא זה שנראה לצאת מוציא עמו במקום שנפל גם את השני עמו דמאי שנא דכיון שהותר הותר כמה שביתות:

הדרן עלך פרק המוצא תפילין וסליקא לה מסכת עירובין. בריך רחמנא דסייען מריש ועד כען: